

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning

1994

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning 1994

*Publikationen kan købes hos
boghandleren eller hos*

STATENS INFORMATION

Postboks 1103
1009 København K

Tlf. 33 37 92 28 (9-16)

Fax 33 37 92 99

ISBN 87-601-4251-0
Stougaard Jensen/København
Sm 02-3
Pris kr. 85,- inkl. moms

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	13
1. Geografi og Historie	14
1.1. Geografi	14
Areal	14
Undergrund	14
Klima	14
Plantevækst	15
Dyreliv	15
Fisk og hvaler m.v.	15
1.2. Historie	15
2. Politiske og administrative forhold	17
2.1. Statsretslige forhold	17
Særanliggender	17
Fællesanliggender	19
Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9)	19
Forholdet til udlandet	20
Deltagelse i internationale organisationer	21
2.2. Færøernes Lagting	22
Lagtingets sammensætning	23
Norderøernes valgkreds	23
Østerø valgkreds	23
Nordstrømø valgkreds	23
Sydstrømø valgkreds	23
Vågø valgkreds	23
Sandø valgkreds	23
Suderø valgkreds	24
Lagtingssekretariatet	24
2.3. De politiske partier	24
Folkeflokk	25
Sambandspartiet	25
Socialdemokratiet	26
Selvstyrepatriet	27

	Det republikanske parti	28
	Kristeligt Folkeparti, Færøernes Fremskridts- og Fiskeriparti	29
2.4.	Folketingsvalg	30
	Folketingsmænd	30
2.5.	Færøernes landsstyre	30
2.6.	Administration	31
	Landsstyrets administration	31
	Lovafdelingen	31
	Kultur- kirke- og undervisningsafdelingen	32
	Økonomisk afdeling	32
	Trafik- og miljøafdelingen	32
	Fiskeri- og erhvervsafdelingen	32
	Social- og sundhedsafdelingen	32
	Løn- og personaleafdelingen	32
	Institutioner under landsstyret	33
	Økonomi, Statistik, Skatter/Afgifter	33
	Social, Sundhed, Veterinær	33
	Undervisning, Kultur, Radio/TV	33
	Trafik, Kommunikation, Byggeri/Bolig	34
	Arbejdsmarkedet	34
	Landbrug, Industri	34
	Øvrige	34
	Institutioner under staten	34
	Rigsombudet	34
	Øvrige statslige institutioner	35
	Færøernes Kommando	35
	Flyvestation Tórshavn	36
	Farvandsvæsenet på Færøerne	36
	Præster	36
2.7.	Kommunale forhold	37
	Antal kommuner	37
	Valg til kommunestyret	38
	Den kommunale styrelsesordning	38
	Kommunale opgaver	40

3.	Befolknings og Boligforhold	42
3.1.	Indledning	42
3.2.	Befolkningens størrelse og geografiske fordeling	42
3.3.	Befolkningens bevægelse	44
3.4.	Befolkningens fordeling på alder, køn og ægteskabelige stilling	46
3.5.	Vielser og skilsmisser	47
3.6.	Boligforhold	48
4.	Erhvervs- og Arbejdsmarkedsforhold	49
4.1.	Befolkningens Erhvervsforhold	49
4.2.	Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling	51
	Ejerformer	51
	Erhvervslivets geografiske fordeling	52
4.3.	Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt m.v.	53
	Indledning	53
	Internationale reguleringer og fiskeriaftaler	54
	Fiskeriinspektion og redningstjeneste	56
	Sammensætningen af fiskerflåden	56
	Finansiering af fiskefartøjer	58
	Færøske skibes fangster	60
	Fangster ved Færøerne	62
	Fangsttryk og fangstregulering	63
	Fiskeristøtte	66
	Fiskernes aflønning	67
	Fiskerflådens driftsresultater	69
	Fiskeindustri	70
	Fiskeopdræt	71
	Offentligt tilsyn	72
	Fangst i øvrigt	73
4.4.	Landbrug	74
	Produktionen af landbrugsvarer	74
	Offentligt tilsyn m.v.	74
4.5.	Håndværk, Industri, Bygge- og Anlægsvirksomhed	75
	De industrielle forudsætninger	75
	Virksomheder og lønudbetalinger	76
	Bygge- og anlægsaktiviteten	77

	Finansiering af industri, håndværk m.v.	77
	Landets Udviklingskontor	78
4.6.	Handel, Service og Transport	79
	Handel og service	79
	Transport m.v.	79
	Virksomheder og lønudbetalinger	80
4.7.	Finansieringsvirksomhed	81
	Penge- og valutaforhold	81
	Penge- og kapitalmarkedet	81
	Danmarks Nationalbank	82
	Pengeinstitutter m.v.	83
	Obligationsudstedende institutter	84
	Kapitalforvaltende institutter	84
	Offentlige institutioner	84
	Færøernes Landsbank	86
4.8.	Forsikringsvirksomhed	86
4.9.	Arbejdsmarkedsforhold	88
	Indledning	88
	Det private arbejdsmarked	88
	Det offentlige arbejdsmarked	90
	Generelle arbejdsmarkedsordninger	91
4.10.	Lønninger og Priser	93
	Lønninger	93
	Priser	94
5.	Økonomi	96
5.1.	Den økonomiske udvikling i hovedtræk	96
5.2.	Nationalregnskabet for Færøerne	97
	Produktionen	98
	Bruttonationalindkomst	99
5.3.	Udenrigsøkonomi	100
	Færøernes handels- og valutapolitiske stilling	100
	Handelsaftalen mellem EF og DK/Færøerne	103
	Handelsbalancen	105

Import	107
Betalingsbalancen	109
Udlandsgælden	110
6. Offentlige Finanser	112
6.1. Indledning	112
6.2. Statens udgifter m.v. på Færøerne	112
Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988	112
Statens drifts- og anlægsudgifter	113
Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier	114
6.3. Landskassens Økonomi	115
Indledning	115
Det samlede landskassebudget	116
Landskassens indtægter	116
Landskassens drifts- og anlægsudgifter	117
Landskassens udlån og garantier	119
6.4. De Færøske Udlånsfonde	120
6.5. Kommunernes Økonomi	121
6.6. Det samlede Offentlige Økonomi	123
Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret	123
7. Skatter og Afgifter	124
7.1. Indledning	124
7.2. Direkte Skatter	124
Personbeskatning	124
Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster	127
Selskabsbeskatningen	128
Rente- og udbyttebeskatning	129
Dobbeltbeskatning	130
Udskrevne skatter	130
7.3. Indirekte Skatter	131
Opkrævede afgifter	131
MVG (moms)	133
Fremstillingsafgifter	133
Afgifter på finansielle aktiver-lønsumsafgift	133
Vejskat (motorafgift)	134

Registreringsafgift (motorkøretøjer)	134
Arveafgift	134
Olieafgift og rejseafgift	134
7.4. Skatte- og Afgiftstrykket	134
8. Samfærdsel og Kommunikation m.v.	136
8.1. Indledning	136
8.2. Veje og Vejtransport	136
Vejnettet	136
Antallet af motorkøretøjer	137
8.3. Havne og Skibsfart	138
Havneudbygningen	138
Skibsflåden	139
Søtransport	140
8.4. Luftfart	140
8.5. El-forsyning	142
8.6. Telekommunikation	142
Teleforhold	142
Indenlandsk telekommunikation	143
Telekommunikation med udlandet	144
Kystradiotjenesten	145
8.7. Postvæsen	145
9. Sociale Forhold	146
9.1. Indledning	146
9.2. De enkelte ydelser	147
Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde	147
Hjælp efter forsorgsloven	149
Børnetilskud	150
Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister	150
Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet	150
Adoptionstilskud	151
Sygekasser	151
9.3. Institutioner	151

10. Sundhedsvæsen	154
10.1. Indledning	154
10.2. Den Primære Sundhedstjeneste	154
Kommunelægeordningen	154
Skolelægeordningen	155
Tandlægeordningen	155
Apotekervæsenet	155
10.3. Sygehusvæsenet	156
Indledning	156
Sygehusenes administration	158
Færøske patienters behandling på Rigshospitalet	158
Jordemodervæsenet	159
10.4. Landslægen	159
11. Undervisningsvæsen	160
11.1. Indledning	160
Hvad undervisningsvæsenet omfatter	160
Særanliggender og fællesanliggender	160
Administration af undervisningsvæsenet	160
11.2. Grunduddannelser m.v.	161
Folkeskolen	161
Privat skole og forskole	162
Gymnasier og HF	162
Specialundervisning	163
Skúlin á Trøðni (Færøernes specialskole)	164
11.3. Videregående Uddannelser	164
Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)	164
Færøernes seminarium	166
Efteruddannelse af folkeskolelærere	167
Færøernes sygeplejeskole	168
11.4. Erhvervsuddannelser	168
Maskinskole	168
Tekniske skoler	169
Sømandsskoler (Navigationsskoler)	169
Handelsskoler	170

11.5.	Anden Undervisning	171
11.6.	Uddannelsesstøtte	171
12.	Rets- og Politivæsen samt Overøvrighed	172
12.1.	Færøernes Retsvæsen	172
12.2.	Færøernes Politivæsen	173
	Politiets opgaver	173
	Personaleforhold	174
	Den frie kriminalforsorg	174
	Kriminalitet	175
	Narkotika	175
	Færdsel	175
	Anden særlovgivning	176
	Politiets regelgrundlag	176
12.3.	Færøernes Overøvrighed (Rigsombudet)	177
	Indledning	177
	Indgåelse og opløsning af ægteskab	177
	Børnebidrag	178
	Adoption	178
	Umyndiges retshandler	179
	Ægtepagter	179
	Navnesager	179
	Fri proces	180
	Indfødsret (Statsborgerskab)	180
13.	Kirkeliv	181
13.1.	Folkekirken	181
13.2.	Organisationer og Foreninger Tilsluttet Folkekirken	183
	K.F.U.K. og K.F.U.M.	183
	Indre Mission	183
	Det kirkelige missionsforbund	183
13.3.	Kristne Trossamfund Uden for Folkekirken	184
	Brødremenigheden	184
	Den katolske kirke	185
	Frelsens hær	185
	Pinsemenigheden (Hvítusunnusamkoman)	185

	Syvendedags adventisterne	186
	Jehovas Vidner	186
	Filadelfia-menigheden	186
13.4.	Andre Trossamfund	187
	Bahá'i troen	187
14.	Kulturelle forhold	188
	Radio	188
	Fjernsyn	188
	Aviser	189
	Bogudgivelser	190
	Biblioteksvæsen	190
	Landsarkivet	192
	Museum	193
	Nordens Hus	193
	Teatervirksomhed	194
	Musikliv	195
	Kunst	196
	Idræt	197
	Íróttarsamband Føroyar (ÍSF)	197
	Dansk-færøsk Kulturfond	198
Bilag		
Bilag 0.	Kronologisk oversigt over rapporter m.v. om færøske forhold afgivet i 1993 og 1994	199
Bilag 2.1.	Oversigt over formænd/borgmestre for de færøske kommuner	200
Bilag 3.1.	Befolkningsudviklingen i 1992 i de enkelte kommuner	201
Bilag 4.1.	Aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre	201
Bilag 4.2.	Tillægsaftale til aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre med senere ændringer (Aftale af 1. februar 1993)	204
Bilag 4.3.	Rammeaftale af 28. maj 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering af landskassens gæld m.v.	208

Bilag 4.4.	Aftale af 12. oktober 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering i 1994 og kapitaltilførsel til færøske banker m.v.	211
Bilag 4.5.	Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne, 1992-1994.	214
Bilag 5.1.	Bestemmelserne i handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne om toldfri adgang til EF for færøske fiskeprodukter	217
Bilag 5.2.	Færøernes eksport 1989-1993	218
Bilag 6.1.	Specifikation af statens udgifter på Færøerne (netto) i 1990-1993	219
Bilag 9.1.	Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1990-1993	220
Bilag 9.2.	Samlede sociale udgifter i hovedposter i årene 1984/85 og 1991-1993 .	221
Bilag 10.1.	Sygehusenes kapacitet og belægning i årene 1988-1993	222
Bilag 10.2.	Sygehusenes samlede udgifter (i 1.000 kr.) i årene 1988-1993	223
Bilag 10.3.	Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag i årene 1988-1993	223
Bilag 10.4.	Sygehusenes normerede personale pr. 1. januar 1994	224
Bilag 11.1.	Undervisningsvæsenets driftsudgifter i 1993, samt 1989-1992	225
Bilag 11.2.	Antal elever udskrevet fra folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne 1989-1993	226
Bilag 12.1.	Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1989-1993	227
Bilag 12.2.	Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt i årene 1989-1993	228
Bilag 12.3.	Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser 1989-1993	229

F O R O R D

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om Færøerne, der i tekst og tal indeholdt en beskrivelse af de færøske samfundsforhold i det forløbne år. Da landsstyrets statistiske afdeling (Hagstovan) i 1990 begyndte udgivelsen af en omfattende, færøsk sproget statistisk årbog ophørte den nævnte fællesudgivelse.

Det er imidlertid opfattelsen, at der - ikke mindst i Danmark og de øvrige nordiske lande - er brug for en mindre omfattende a'jourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombudet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger, af et indhold svarende til den nærværende for 1994.

Det er Rigsombudets håb, at disse årsberetninger vil kunne fungere som et nyttigt opslagsværk og samtidig give læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af hovedtrækkene i de færøske samfundsforhold.

Rigsombudsmanden på Færøerne
Bent Klinte

1. GEOGRAFI OG HISTORIE.

1.1. Geografi.

Færøernes beliggenhed i det nordlige Atlanterhav er isoleret, idet der er godt 300 km til det nærmeste beboede område, Shetlandsøerne. Til Island er afstanden ca. 450 km og til Norge ca. 675 km, mens sejlfafstanden til København er ca. 1500 km.

Færøernes befolkning udgjorde pr. 1. januar 1994 ialt ca. 45.300 personer. Heraf boede ca. 16.200 i Tórshavn (incl. Argir) og knapt 5.000 i Klaksvík, som er den næststørste by.

Areal

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. 16 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1399 km². Den største af øerne er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der en afstand på 113 km, og afstanden øst-vest er 75 km. Øernes højeste punkt er 882 m. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen. Den samlede kystlinie er 1117 km.

Undergrund

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der ivoøvrigt omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland.

De mange stejle klippesider ud mod havet, viser ofte, hvordan bjergarterne er opbygget. De horisontale lag består af grå basalt, dannet af lava fra tertiærtidens vulkaner, og af den blødere, rødbrune tuf, som stammer fra de sammenpressede rester af den mægtige askeregn, som er gået forud for vulkanudbrudene. Tynde kullag er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder. Senere har istidens gletchere omskabt landet, der engang var et plateau, til det ørige med høje fjelde, dybe dale og snævre fjorde.

Klima

Klimaet er udpræget oceanisk, idet det er fugtigt, ustadigt og stormfuldt. Golfstrømmen medfører, at der ikke er stor temperaturforskel mellem vinter og sommer. I Tórshavn er gennemsnitstemperaturen således i koldeste og varmeste måned henholdsvis 3 C og 10 C.

Den korteste dag er 5 timer og den længste dag 19½ time.

Plantevækst

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima. På de lavereliggende skrænter vokser græs, mens lyng er fremherskende på hederne og bakkerne. Der er ingen naturlig træ- eller buskvækst. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove. Kun 6% af landet er opdyrket, resten tjener til græsning af får.

Dyreliv

På grund af øernes isolerede beliggenhed er dyrelivet ret sparsomt. Der findes en bestand på ca. 70.000 får, som tidligere var grundlaget for beboernes eksistens. Derudover findes en del kvæg og heste. Bortset fra mus og rotter er haren det eneste fritlevende landpattedyr (indført fra Norge omkring 1855). Der er et rigt fugleliv, især af søfugle.

Fisk og hvaler m.v.

I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks.

Blandt de kendteste fiskearter i havet omkring Færøerne kan nævnes torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfisken helleflynder, rødtunge og rødspætte.

Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne. Grindehvalerne, der kommer i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt.

1.2. Historie.

Irske munke var de første, der - formentlig i det 8. århundrede - opdagede og bosatte sig på Færøerne, og sandsynligvis var det dem, der medbragte de første får. Man regner med, at Færøerne betyder "fåreøerne". Vor tids færinger er efterkommere af nordboerne, som begyndte at slå sig ned på øerne omkring år 800.

Kristendommen blev indført omkring år 1000. Omkring år 1035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark i mere end 400 år. I 1814, da den dansk-norske union blev opløst, forblev Færøerne forenet med Danmark, ligesom Island og Grønland. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige.

Allerede omkring år 900 etablerede nordboerne en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament. Lagtinget blev opløst i 1816 og genoprettet i 1852, dog stort set kun med rådgivende funktion.

Handelen mellem Færøerne og omverdenen var i flere hundrede år et kongeligt monopol. Ved den kongelige enehandels ophør i 1856 åbnedes døren til omverdenen. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi, og til fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede imod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold indenfor rigsfællesskabet.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den helt dominerende rolle.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne, og Færøerne blev derved afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Man etablerede derfor en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmanden overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, stod det klart, at en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt var udelukket. I erkendelsen heraf blev der optaget forhandlinger med den danske regering og med den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne.

2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD

2.1. Statsretlige forhold.

Ifølge lov om Færøernes hjemmestyre er Færøerne inden for lovens rammer et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. Hjemmestyrets organer er Lagtinget (den lovgivende forsamling) og landsstyret, som er den udøvende myndighed (regering). Hjemmestyreloven anerkender det færøske sprog og det færøske flag. Færøerne er en del af det danske valutaområde, og møntenheden er således den samme som i Danmark. Loven opdeler sagsområderne vedrørende Færøerne i særanliggender, hvor Færøernes Lagting har den lovgivende og Færøernes landsstyre den udøvende myndighed, og fællesanliggender, der administreres af rigsmyndighederne efter dansk lovgivning.

I henhold til hjemmestyrelovens § 9 er administrationen af fællesanliggender dog i vidt omfang overgået til det færøsk hjemmestyre.

Særanliggender.

Efter hjemmestyrelovens § 2 betragtes en række sager og sagsområder, der er opført på lovens bilag A, principielt som særanliggender med den virkning, at hjemmestyret eller rigsmyndighederne kan bestemme, at de overgår til hjemmestyret. Heraf følger, at de udgifter, der er forbundet med overtagelsen af området, afholdes af de færøske myndigheder.

Indtil nu har hjemmestyret overtaget følgende sagsområder med hjemmel i hjemmestyrelovens § 2:

1. Færøernes egen styrelsesordning.
Hele området er overtaget som særanliggende.
2. Kommunale forhold.
Hele området er overtaget som særanliggende.
3. Bygnings- bolig- og lejespørgsmål. Folkeregister.
Hele området er overtaget som særanliggende.
4. Sundhedsvæsen.
Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggende.
(Resten af sundhedsvæsenet er fortsat et fællesanliggende).
5. Den offentlige forsorg. Arbejdsforhold.
Lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere og ferie er overtaget som særanliggende.
(Den offentlige forsorg er fortsat et fællesanliggende).
6. Direkte og indirekte skatter.
Hele området er overtaget som særanliggende.

7. Finansvæsen.
Hele området er overtaget som særanliggende.
8. Godkendelse af havneafgifter.
Området er overtaget som særanliggende.
9. Skolevæsen.
Folkehøjskolen og navigationsskolerne er overtaget som særanliggende.
Endvidere er gymnasiet, HF-kurset og Det færøske Akademi (Akademia Færoensis) særanliggende. Resten af skolevæsenet er fortsat et fællesanliggende.
10. Arkiver, biblioteker, museer.
Hele området er overtaget som særanliggende.
11. Bygnings- og naturfredning.
Hele området er overtaget som særanliggende.
12. Havne, trafikvæsen m.v.
Hele området bortset fra kystradiotjenesten, herunder den maritime nød- og sikkerheds-tjeneste, er overtaget som særanliggende.
13. Landbrug, fiskeri m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.
14. Forlystelser m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.
15. Produktion, handel m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.
16. Tinglysning, ekspropriation m.v.
Hele området er overtaget som særanliggende.

Navnelovgivningen blev den 1. januar 1992 overtaget som et særanliggende.

Efter hjemmesstyrelovens § 3 afgøres det ved nærmere forhandling om og i hvilket omfang de sagsområder, der er opført på liste B (folkekirken, politiet, råstoffer i undergrunden, radio, luftfart, jordfonden og import- og eksportkontrol) kan blive færøske særanliggender. Heraf er radio (med undtagelse af spørgsmål med relation til internationale aftaler), jordfonden og import- og eksportkontrol overtaget som særanliggender. I december 1992 blev der indgået aftale mellem regeringen og landsstyret om overtagelse af området Råstoffer i Undergrunden.

Hovedparten af de overtagne områder administreres af landsstyret med hjemmel i lagtingslove. Af praktiske grunde administreres enkelte områder dog af statslige myndigheder på landsstyrets vegne. Således føres motorregistret af landfogeden (politimesteren), og tinglysningsvæsenet forestås af sorenskriveren (dommeren), der ligeledes er den stedlige overformynder.

Fællesanliggender.

Anliggender, der ikke er overtaget af det færøske hjemmestyre som særanliggender, er fællesanliggender og varetages som udgangspunkt af rigsmyndighederne.

Dette hovedprincip er dog i væsentligt omfang modificeret med hjemmel i hjemmestyrelovens § 9, der bestemmer, at hjemmestyret efter forhandling kan overtage administrationen af fællesanliggender, jf. nedenfor. Blandt de vigtigste fællesanliggender er udenrigs-, sikkerheds- og retsspørgsmål samt skole-, social- og sundhedsområderne. Som statsinstitutioner på Færøerne kan nævnes rigsombudet, skibstilsynet, fyrvæsenet, folkekirken, politiet og domstolene.

Rigslove træder først i kraft på Færøerne, når de efter forelæggelse for det færøske hjemmestyre er kundgjort af Rigsombudet i det færøske kundgørelsesblad "Kunn-gerðablaðið".

Lovforslag, der kun vedrører færøske forhold, (eksempelvis de sociale love, lovene for undervisningsvæsenet og sygehuslove) bliver normalt først behandlet i Lagtinget, hvorefter de forelægges i Folketinget. Lovforslag, der ikke udelukkende omfatter Færøerne, bliver først vedtaget i Folketinget og derefter forelagt hjemmestyret, forinden loven sættes i kraft på Færøerne. I mange tilfælde sker ikraftsættelsen i form af en kgl. anordning med de ændringer, der er nødvendiggjort af de særlige færøske forhold. Fællesanliggenderne administreres efter dansk lovgivning. For socialvæsenet, skolevæsenet og sygehusvæsenet sker det dog efter særlige love for Færøerne.

Statens udgifter til fællesanliggender udbetales siden begyndelsen af 1988 for størstedelens vedkommende i form af bloktilskud. Indtil 1. juli 1993 opretholdt man dog den statslige refusionsordning for en række sociale bistandsydelser, pensions- og sikringsydelser. Siden den nævnte dato er disse ydelser imidlertid også blevet indlagt i bloktilskudet, således at der nu kun ydes statslig refusion på tjenestemandspensionsområdet.

Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9).

Hjemmestyrelovens § 9 bestemmer, at der efter forhandling træffes aftale om, i hvilke tilfælde og i hvilket omfang det er muligt inden for områder, der er fællesanliggender, at overlade det færøske hjemmestyre at give de nærmere bestemmelser for de særlige færøske forhold og overtage administrationen af det pågældende område.

Færøernes landsstyre overtog administrationen af socialvæsenet i 1975 og af sygehusvæsenet i 1977. I 1979 blev administrationen af folkeskolen, læreruddannelsen, fritidsundervisningen og handelsskolerne, de tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistskolerne overført til hjemmestyret.

Senest er administrationen af særfor sorgen, sygesikringen og den primære sundhedstjeneste samt af Færøernes Seminarium blevet overtaget i 1988.

Forholdet til udlandet.

Mens udenrigspolitiske forhold er et fællesanliggende, er Færøerne et selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender som udland.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande. Det er derfor også forudsat i hjemmestyreloven, at man fra dansk side søger at tilgodese færøske interesser ved i videst muligt omfang at inddrage hjemmestyret i det forberedende arbejde.

I henhold til hjemmestyreloven skal traktater og andre internationale overenskomster, der kræver Folketingets samtykke, og som berører særlige færøske interesser, forelægges hjemmestyret. Udenrigsministeren kan bemyndige hjemmestyrets repræsentanter til direkte at føre forhandlinger under medvirken af udenrigstjenesten.

I enkelte tilfælde har hjemmestyret selv ført forhandlinger og indgået aftaler, mens hjemmestyret i andre tilfælde, med bistand fra udenrigsministeriet - har forhandlet om den ene side og den pågældende forhandlingspartner på den anden.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanterhav). Danmark er ikke medlem af sidstnævnte organisation.

Hvor færøske interesser, har været involveret, har det været almindeligt, at repræsentanter for hjemmestyret har været medlemmer af den danske delegation eller knyttet til denne som eksperter. Dette gælder i flere bilaterale aftaler. Med hjemmel i hjemmestyreloven er der ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige erhvervsinteresser.

Lovens mulighed for ansættelse af sagkyndige ved de danske ambassader er anvendt, idet der er ansat en handelsattaché for færøske erhvervsanliggender ved handelsafdelingen under den danske ambassade i Storbritannien.

Deltagelse i internationale organisationer.

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke automatisk medført færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EF-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EF. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod indgåelse af en frihandelsaftale med EF, der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EF-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EF. (Der henvises til afsnit 5.3, hvor aftalen er nærmere omtalt).

Ved forhandlinger om internationale aftaler er hjemmestyret almindeligvis inddraget. Derimod er det sjældent, Færøerne har egentlig repræsentation i de internationale organisationer. En væsentlig undtagelse er Nordisk Råd, hvor Danmarks riges delegation omfatter en særlig færøsk delegation bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og af Færøernes landsstyre. Færøernes interesser varetages ellers gennem forelæggelsen for hjemmestyret.

For fiskeriets vedkommende kan særligt nævnes, at reguleringer og ordensregler (som f.eks. områdebegrænsninger pålagt af NEAFC og NAFO) for fiskeriet, som i henhold til internationale aftaler skal gælde for Færøerne først bliver ikraftsat efter forhandling med og samtykke af Færøernes hjemmestyre. På forskellige områder kan hjemmestyret bestemme, hvorvidt en international aftale indgået af Danmark skal udstrækkes til Færøerne eller ikke. Dette gælder f.eks. overenskomster om dobbeltbeskatning, der ofte efter forelæggelse for hjemmestyret sættes i kraft på Færøerne ved en særlig noteveksling.

Ligeledes kan nævnes de sociale konventioner Danmark har indgået med andre lande om deres statsborgeres gensidige rettigheder. Disse konventioner sættes normalt i kraft på Færøerne ved offentlig kundgørelse på samme måde som rigslove.

2.2. Færøernes Lagting.

Lagtinget består af mindst 27 og højst 32 medlemmer. De 27 medlemmer er kredsvalgte, mens der kan vælges indtil 5 medlemmer med henblik på en regulering, der skal tilgodese en forholdsmæssig repræsentation (tillægsmandater). Valg til Lagtinget foregår hvert 4 år, men udskrivning af valg kan dog også ske efter lagtingsbeslutning. (Valgene i 1980 og i 1990 var eksempler herpå).

Tabel 2.1. Procentvis stemmefordeling samt mandatfordeling (i parentes) ved lagtingsvalgene i 1980-1990.

Parti	Nov.1980	Nov. 1984	Nov. 1988	Nov. 1990
Folkeflokken	18,9% (6)	21,7% (7)	23,2% (8)	21,9% (7)
Sambandspartiet	23,9% (8)	21,2% (7)	21,2% (7)	18,9% (6)
Socialdemokratiet	21,7% (7)	23,4% (8)	21,7% (7)	27,5% (10)
Selvstyrepatriet	8,4% (3)	8,5% (2)	7,1% (2)	8,8% (3)
Republik. parti	19,0% (6)	19,5% (6)	19,2% (6)	14,7% (4)
Kristeligt Folkeparti	8,2% (2)	5,8% (2)	5,5% (2)	5,9% (2)
Progrespartiet	-	-	2,1% (-)	-
Socialistisk løsrivelsesparti	-	-	-	2,3% (-)
Antal gyldige stemmer (samlet mandatantal)	23.272(32)	25.177(32)	28.793(32)	28.420(32)
Valgdeltagelse	86,0%	86,8%	87,2%	86,1%

Tabel 2.2. Afgivne stemmer ved lagtingsvalget den 17.november 1990 fordelt på partier og områder.

Valgkreds	Folkeflokken	Sambandsparti	Socialdemokr.	Selvstyrepatriet	Rep. parti	Krist. folkeparti	Soc. løsriv. parti	I alt
Norðoyar	1137	373	836	570	610	357	-	3.877
Eysturoy	1115	1678	1122	705	965	463	71	6.119
Norðstremoy	419	466	644	81	408	72	44	2.134
Suðurstreym.	2432	1753	2605	921	1299	327	459	9.996
Vágar	476	468	516	109	103	96	32	1.800
Sandoy	316	76	396	39	212	21	-	1.060
Suðuroy	339	553	1686	64	581	351	60	3.634
Ialt	6234	5367	7805	2489	4178	1681	666	28.420

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Lagtingets sammensætning

Partibetegnelser:

F.= Folkeflokket, Sb.= Sambandspartiet, S.= Socialdemokratiet,
St.= Selvstyrepærtiet, Rep.= Det republikanske parti,
Kr.= Kristeligt folkeparti - Fremskridts- og Fiskeripærtiet.

Lagtingets formandsskab:

Lasse Klein,	lagtingsformand, St.
Anfinn Kallsberg	1. næstformand, F.
Jógvan A. Johannesen	2. næstformand, S.
Jógvan I. Olsen	3. næstformand, Sb.

Norderøernes Valgkreds:

Anfinn Kallsberg, bogholder,	F.
Vilhelm Johannesen, postbud	S.
Karl Heri Joensen, gartner	St.
Heini O. Heinesen, formand	Rep.
Niels Pauli Danielsen, præst ^{*)}	Kr.

Østerø Valgkreds:

Olaf Olsen, direktør	F.
Edmund Joensen, direktør	Sb.
Jógvan I. Olsen, skibsfører	Sb.
Jørgen Thomsen, formand	S.
Lasse Klein, bogholder ^{*)}	St. (senere udtrådt af partiet)
Signar Hansen, lærer	Rep.
Tordur Niclasen, forstander ^{*)}	Kr. (senere udtrådt af partiet)

Nordstrømø Valgkreds:

Terje Davidsen, tandlæge	Sb.
Thomas Arabo, direktør	S.

Sydstrømø Valgkreds

Jógvan Sundstein, revisor	F.
Óli Breckmann, folketingsmedlem,	F.
Birgir Danielsen, direktør ^{*)}	F.
Lisbeth L. Petersen, borgmester	Sb.
Finnbogi Arge, direktør	Sb.
Atli P. Dam, direktør	S.
Marita Petersen, skolekonsulent	S.
Helena Dam á Neystabø, cand. mag.	St.
Finnbogi Ísakson, journalist	Rep.

Vågø Valgkreds:

Svend Aage Ellefsen, direktør	F.
Frank Davidsen, tolder	S.

Sandø Valgkreds:

John Petersen, entreprenør	F.
Jógvan Adolf Johannesen, lærer	S.

Suderø Valgkreds:

Flemming Mikkelsen, smedemester ^{*)}	Sb.
Henrik Old, skibsfører	S.
Sverri Midjord, afdelingsleder	S.
Jóannes Eidesgaard, lærer	S.
Hergeir Nielsen, lærer	Rep.

-----
^{*)} valgt på tillægsmandat.

Lagtingssekretariat.

Kristoffur Thomassen, direktør.

Lagtingssekretariatet administrerer de sædvanlige kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene, for den færøske delegation ved Nordisk Råd og for Vestnorden Parlamentet.

Lagtinget har følgende udvalg:

Finans-, markeds-, fiskeri-, trafik-, rets-, kultur- og skole-, skatte-, social- og sundheds-, miljø-, industri-, landbrugs-, arbejdsmarkedsudvalgene samt udvalget vedrørende landsstyresager. De tre førstnævnte er stående udvalg, mens de øvrige af Lagtinget kan få status som stående udvalg i bestemte sager.

2.3. De politiske partier.

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet.

Skematisk kan man opstille partierne således, at man anbringer partierne af borgerlig observans til højre og partierne, der er tilhængere af en højere grad af offentlig styring af samfundsforholdene til venstre, samtidig med at partier, der ønsker et fast tilhørsforhold til riget, anbringes øverst i skemaet, medens partier, der ønsker en højere grad af selvstyre, anbringes nederst. De seks partier vil da gruppere sig som i nedenstående skema.

Socialdemokraterne	Sambandspartiet
Kristeligt Folkeparti	Selvstyrepartiet
Republikanske Parti	Folkeflokk

Nedenfor er de enkelte partiers stats- og folkeretslige stillingtagen, deres økonomiske og erhvervsmæssige politik, sociale politik samt undervisnings- og kulturpolitik søgt gengivet.

Folkeflokken.

Folkeflokken er stiftet i 1940 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1940, hvor partiet siden har været repræsenteret. Folkeflokken arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder. Man tilstræber et godt samarbejde med de eksisterende markedssammenslutninger uden at blive politisk afhængig af nogen af dem. Partiet går ind for selvstændigt færøsk medlemsskab af NATO.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med erhvervsmæssig frihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Der skal tilvejebringes gode lånemuligheder for erhvervslivet. Nødvendigheden af en offentlig fiskeripolitik, der sikrer de bedste fiskerimuligheder i hjemlige og fremmede farvande, erkendes. Lønssystemet skal være rent færøsk.

De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres sømmelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal være øjeblikkeligt virkende. Folke-, invalide- og enkepension samt enkehjælp er selvfølgelig rettigheder. De skal være tidssvarende, og pensionisterne skal have deres andel af indtægtsstigningen i samfundet. Der skal lægges vægt på revalidering, undervisning og pleje her i landet af revaliderede. Hjælp skal sikres alle dem, der uden egen skyld bliver arbejdsløse.

Skolen skal være færøsk og sikre alle en uddannelse til fremme for virke i det færøske samfund, der ikke står tilbage for uddannelse i de mest udviklede lande. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

Der skal oprettes et landsteater. Radiofonien og fjernsynet skal udbygges, og kunstnere må sikres gode arbejdsmuligheder.

Mulighederne for anskaffelse af grund og bolig må forbedres. Skatte- og afgiftslovgivningen skal forenkles, og skatteminimumsgrænsen skal stige i takt med den gennemsnitlige indtægtsstigning. Den offentlige administration skal rationaliseres, og den finansielle fordeling mellem land og kommune skal revideres.

Sambandspartiet.

Sambandspartiet er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandspartiet ønsker at bibeholde rigsfællesskabet og vil inden for dette arbejde for den styrelsesmæssige, økonomiske og kulturelle udvikling af det færøske folk.

Sambandspartiet anser det frie initiativ for at være drivkraften for fremgangen i erhvervslivet og vil ud fra denne synsvinkel udbygge dette. Med hensyn til fiskeriet erkender partiet, at de hjemlige farvande er de eneste sikre fiskefelter, og man må stræbe efter at udnytte disse mest muligt under skyldig hensyntagen til bevaring af fiskebestandene. Fjernfiskeriet må så vidt muligt sikres ved internationale aftaler. Vilklårene for besiddelse og drift af fiskerfartøjer må være sådan, at disse til enhver tid er konkurrencedygtige.

Sociallovgivningen skal være sådan udformet, at de gamle, de syge og de handicappede får støtte og behandling på samme niveau som i de andre nordiske lande. Partiet vil virke for, at alle familier kan bo i eget hus eller lejlighed. Dette skal blandt andet ske ved støtte til unge, der vil bosætte sig.

Undervisningsvæsenet skal kunne opfylde de krav, der stilles af et udviklet samfund, og skolerne skal være på højde med nabolandenes.

Udviklingen inden for færøsk kultur og åndsliv skal støttes, og man skal sikre, at færinger får kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv. Partiet vil støtte sport og fritidsliv.

Socialdemokratiet.

Det færøske socialdemokrati (på færøsk Javnaðarflokkurin) blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor det siden uafbrudt har været repræsenteret.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, og at denne ejendom også omfatter landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og bunde i den fulde og ubegrænsede frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde og planøkonomisk ledelse sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Produktion og handel skal efter omstændighederne drives på national, kommunal og fælleskommunal, kooperativ samt privat basis, således at de forskellige initiativer tjener landets interesser og er i overensstemmelse med folkets vilje. Eventuel socialisering må

gennemføres uden unødvendig centralisering. Udenrigshandelen bør ordnes på landsandelsgrundlag.

Alle skal have ret til at arbejde og være sikret en minimumsløn.

Alle uarbejdsdygtige eller trængende skal være sikret social tryghed, og samfundet skal bære udgifterne i forbindelse med sygdom, invaliditet, ulykker, alderdom, indtægtstab m.v.

Den voksende generation skal sikres vederlagsfri adgang til den bedste og mest tidssvarende undervisning. Folkeoplysning, forskning, kunst, kultur og udfoldelsesmuligheder skal støttes. Idrætslivet skal støttes.

Beskatningen skal tjene til fremme af fælles interesser og mindske forskellen i indtægt. Skatten skal lignedes, så den ikke er aktivitetshæmmende, og indtægter, svarende til eksestensminimum, skal ikke beskattes.

Selvstyrepartiet.

Selvstyrepartiet blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til 1943. Partiet opnåede repræsentation igen i 1946 og har siden da uafbrudt været repræsenteret.

Partiet arbejder for selvstyre, efterhånden som der skabes et solidt grundlag for dette. Undergrunden skal være færøsk. Færøerne skal forblive uden for EF, men have bedst mulig handelsforbindelse med sammenslutningen og med andre lande. Hjemmestyreloven skal revideres. Der skal oprettes et færøsk kontor i København, der sikrer kontakten til de danske myndigheder og med repræsentation i Folketinget uden stemmeret. De færøske folketingsmandater skal afskaffes. Lagmanden skal være folkevalgt.

Det skal tilstræbes at skabe fælleskab og lighed mellem arbejdere og arbejdsgivere på sø og i land. Fiskeri, håndværk og industri skal støttes på bedste måde.

Vandkraften og andre vedvarende energikilder skal udbygges hurtigst muligt.

Der skal oprettes et uafhængigt forbrugerråd, og der skal etableres tilsyn med monopoler, og den frie handel skal sikres med færrest mulige mellemhandlere.

Socialforsorgen skal tilpasses færøske forhold. Der skal lægges vægt på at sætte invalide og handicappede i stand til at passe et arbejde. Der skal oprettes sygeforsikring i stedet for

sygekasser. Denne skal yde alle gratis læge- og sygehusbehandling, medicin og mærkbar støtte under sygdom.

Undervisningsvæsenet skal samordnes således, at det egner sig til færøske forhold på et kristent grundlag. Bygdeskolerne skal bevares. Foreningslivet inden for kultur og idræt skal støttes.

Skatterne omlægges i højere grad til forbrugsafgifter.

Indkomstskatterne skal ændres, så indtægterne for mand og hustru deles, og hver især beskattes af halvdelen af den samlede indtægt.

Det republikanske parti.

Det republikanske parti (på færøsk Tjóðveldisflokkurin) er grundlagt i 1948 og opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor partiet har været repræsenteret siden.

Partiet ønsker en færøsk republik oprettet og fastslår, at ingen udenlandsk magt skal have ret til at råde over eller eje landets ressourcer. Partiets sikkerhedspolitik bygger på lagtingsvedtagelserne om, at Færøerne skal holdes uden for alle militære sammenslutninger og at Færøerne skal forblive uden for EF.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller tilegne sig landets ressourcer, og alle færingar skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Der skal foretages en planlægning med hensyn til udbygning af produktionskapaciteten og opdyrkning af landet. De private og offentlige erhvervsvirksomheder skal koordineres. Al handel med omverdenen, import og eksport samt penge, banker og valuta skal under tilsyn af det offentlige.

Alle arbejdende skal have en retfærdig løn for deres arbejde. De, der på grund af sygdom, alderdom, ulykke eller arbejdsløshed ikke er i stand til at forsørge sig og sine, skal have fuld hjælp og støtte.

Grundstenen under folkets kultur er en forbedret folkeskole. Alle elever har derudover ret og pligt til gratis videre studier med hensyn til almene kundskaber og inden for erhvervs-grenene. De højere skoler studenterskolen og akademiet, biblioteker og andre kulturelle institutioner, bekostet af det offentlige, danner grundlaget for betydelige dele af landets kultur og viden.

Økonomiske forhold og bopæl på afsides liggende steder må ikke hindre unge med gode evner i at tilegne sig disse tilbud.

Kunstnere og videnskabsmænd skal sikres rimelige vilkår. Det offentlige skal pålægge befolkningen retfærdig skat og samtidig sikre, at skatteansættelsen er korrekt.

Partiet ønsker, at færingers borgere i et frit land kan deltage i internationalt samarbejde om anliggender, der har landets interesse.

Kristeligt Folkeparti, Færøernes Fremskridts- og Fiskeriparti.

Partiet, der blev anmeldt i 1958 under sit tidligere navn Fremskridtspartiet, fik sit nuværende navn i 1984. Partiet, der har været repræsenteret i Lagtinget siden 1958, karakteriserer sig som et kristeligt fremskridtsorienteret fiskeriparti.

Partiet, der bygger på det kristne menneskesyn, anser familien som samfundets hjørnesten, og ægteskabet anses som den rette og bedste samlivsform, der i høj grad bør støttes gennem lovgivning. Partiet er imod fri abort, men går ind for en bred støtte og rådgivning til vordende mødre (forældre).

En fornuftig pleje af fiskebestandene er meget nødvendig, og priser og kvalitet på fisk bør kontrolleres.

Partiet er ikke tilhænger af medlemskab af EF, men ønsker at samarbejdet med EF bygger på handels- og fiskeriaftaler. Partiet er tilhænger af NATO og anser denne alliance som en sikkerhed for fred og frihed for den vestlige verden, som Færøerne er en naturlig del af.

Partiet anser faren for forurening af havet, landet og luften som en stor trussel mod alt liv og kræver beskyttelsesforanstaltninger iværksat på alle områder.

Hjemmeindustrien, især den del, der er importbesparende, skal udbygges. Færøsk håndværk skal prioriteres frem for udenlandsk, og landbruget skal støttes.

Den sociale lovgivning skal forenkles og effektiviseres og der bør blandt andet arbejdes for at gamle og syge i større grad har mulighed for at blive i eget miljø.

Skolen skal samordnes med henblik på undervisning og fritid. Kristendomsundervisningen skal forbedres.

Kultur, idræt samt kristeligt/socialt arbejde bør støttes, og der bør sættes kraftigt på at bekæmpe alkoholmisbrug gennem forebyggende og behandlende arbejde.

Partiet har som mål, at alle afgørelser, forhandlinger og lovvedtagelser skal sigte på at gøre Færøerne mere selvstændige, jævnbyrdige og frie.

2.4. Folketingsvalg.

Ifølge grundlovens § 28 vælges 2 af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark

Tabel 2.3. Procentvis fordeling af stemmer ved folketingsvalgene 1979-90.

Parti	23/10-79	8/12-81	10/1-84	8/9-87	10/5-88	12/12-90
Folkeflokk	16,1%	18,5%	25,1%	28,8%	24,7%	25,7%
Sambandspartiet	30,5%	26,4%	25,9%	24,0%	24,4%	25,5%
Socialdemokratiet	23,7%	24,5%	23,5%	24,7%	21,2%	27,0%
Selvstyrepatriet	4,2%	5,2%	5,6%	4,8%	3,9%	6,9%
Republikanske parti	20,8%	20,7%	19,9%	15,6%	20,5%	13,3%
Kristeligt folkeparti	4,7%	4,7%	-	-	3,9%	1,6%
Progrespartiet	-	-	-	2,0%	1,4%	-
Gyldige stemmer ialt	18.701	16.617	18.345	22.228	22.912	17.884
Valgdeltagelse ialt	65,9%	55,4%	61,0%	68,9%	70,3%	54,2%

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmænd.

Ved folketingsvalget den 12. december 1990 valgtes Atli P. Dam, Socialdemokratiet og Óli Breckmann, Folkeflokk.

2.5. Færøernes landsstyre.

Efter lagtingsvalget i november 1990 dannedes i januar 1991 et landsstyre, bestående af Socialdemokratiet og Folkeflokk, der tilsammen rådede over 17 af tingets 32 medlemmer. Som lagmand valgtes Atli P. Dam fra Socialdemokratiet. I januar 1993 udtrådte Atli Dam efter eget ønske af landsstyret. Som ny lagmand valgtes Marita Petersen.

Lagmanden og landsstyremedlemmerne udnævnes af Lagtinget. Ved omdannelsen af landsstyret i januar 1993 ændredes antallet af medlemmer fra 7 til 6, nemlig 3 fra Socialdemokratiet og 3 fra Folket flokken.

I april 1993 opstod der så stor uenighed i landsstyrekoalitionen, at denne blev opsagt. Umiddelbart efter traf Socialdemokratiet aftale med Det Republikanske parti og med Selvstyrepatriet om et nyt landsstyresamarbejde. Lige som det tidligere rådede dette landsstyre over 17 af lagtingets medlemmer indtil maj 1994, hvor lagtingsformand Lasse Klein fra Selvstyrepatriet brød med sit parti og med landsstyrekoalitionen. Dette førte til Selvstyrepatriets udtræden af landsstyrekoalitionen, hvilket igen udløste udskrivelse af nyvalg til Lagtinget i begyndelsen af juli måned 1994.

Lagmand Marita Petersen (S.):	Styrelsesforhold, udenrigsanliggender, undergrundsspørgsmål, administration og offentlige lønninger
Landsstyremedlem (vicelagmand) Finnbogi Ísakson (Rep.):	Finans- og økonomiforhold samt told og skatter
Landsstyremedlem Bergur Jacobsen (St.):	Uddannelse, kultur, kirke, industri og landbrug
Landsstyremedlem Signar Hansen (Rep.):	Trafik, energi, miljø, turisme samt kommunale anliggender.
Landsstyremedlem Thomas Arabo (S.):	Fiskeri, fiskeindustri og fiskeopdræt
Landsstyremedlem Jóannes Eidesgaard (S.):	Social- og sundhedsvæsen, arbejdsmarkedsforhold.

2.6. Administration.

Landsstyrets administration.

Direktør Jalgrim Hilduberg, kst.

Fuldmægtig Iben Gravesen: Sekretariat for lagmanden.

Fuldmægtig Niels á Velbastað: Nordiske sager, EF-sagskoordinering.

Lovafdelingen.

Afdelingschef Jalgrim Hilduberg.

Fuldmægtig Ann Mari Dam: færdselslovgivning, valgsager, retsvæsen.

Fuldmægtig Sørin Pram Sørensen: kommunale anliggender, byggeanliggender, navnesager.

Kultur-, kirke- og undervisningsafdelingen.

Afdelingschef Jákup Thorsteinsson.

Fuldmægtig Inger Christiansen: kultur, kirke, radio og TV samt institutioner for videregående uddannelser.

Vakant skolesager og idræt.

Økonomisk afdeling.

Afdelingschef Kári Petersen

Fuldmægtig Jóngerð Purkhús: budget- og budgetkontrol, låntagning.

Fuldmægtig Reidar Nónfjall: told og skatter.

Landsarkitekt Gunnleyg Durhuus.

Trafik- og miljøafdelingen.

Fuldmægtig Jóannes Madsen trafik og miljøsager.

Fiskeri- og erhvervsafdelingen.

Afdelingschef Kjartan Hoydal: fiskeriforhandlinger.

Fuldmægtig Jørgen Hansen: fiskeristøtte, handel og industri.

Fuldmægtig Tommy Petersen fornyelse af fiskerflåden, EF, EFTA-aftaler.

Fuldmægtig Kaj P. Mortensen: fiskeri og sønæring.

Fuldmægtig Ulla Svarrer Wang: tilvirkning af fisk på land og handel med fisk.

Biolog Anna Maria Fossá: opdræt, landbrug og energi.

Social- og sundhedsafdelingen.

Afdelingschef Johnny Winther Holbech.

Fuldmægtig Nella Festirstein: social- og sundhedsvæsen.

Fuldmægtig Jákup Nielsen: Boligspørgsmål, arbejds- og opholdstilladelser samt ligestillingsspørgsmål.

Løn- og personaleafdelingen.

Afdelingschef Súsanna Danielsen.

Konsulent Andrass Jensen: EDB-rådgivning, informatik

Institutioner under landsstyret.
Økonomi - Statistik - Skatter/Afgifter.

Landsbanken:	Direktør Sigurd Poulsen
Færøernes regnskabsdirektorat og finansforvaltning:	Direktør Leif Abrahamsen
Færøernes statistik:	Cand. polit Bjarni Olsen
Told- og Skattedirektoratet:	Direktør Petur Alberg Lamhauge
Prisrådet:	Formand Súsanna Holm

Social - Sundhed - Veterinær.

Sygehusvæsen:	Sygehusdirektør Høgni Joensen
Landsapotek:	Landsapoteker Heri Mørkøre
Ernæringshygiejnisk laboratorium:	Direktør Marjun Hanusardóttir
Færøernes socialforvaltning:	Socialdirektør Bjarni Wilhelm
Landsdyrlæge:	Landsdyrlæge Áki Mortensen
Fiskerilaboratoriet:	Afdelingsleder Hjalti í Jákupsstovu

Undervisning - Kultur - Radio/TV.

Undervisningsdirektoratet:	Direktør Hentzar Ellingsgaard
Færøernes Universitet:	Rektor J. Pauli Joensen
Færøernes Gymnasium:	Rektor Mads Winther
Østerø Gymnasium:	Rektor Sámal í Skorini
Færøernes Seminarium:	Rektor Pauli Nielsen
Færøernes Sømandsskole:	Forstander Hans Jacob Lamhauge
Klaksvík Sømandsskole:	Forstander Pole Mikkelsen
Færøernes Lærerråd:	Jógvan Hammer
Færøernes Skolebøgfond:	Helena Dam á Neystabø.
Arkæologisk Museum:	Landsantikvar Arne Thorsteinsson
Geologisk/botanisk/zool. Museum:	Cand. mag. Johs. Johansen
Landsarkivet:	Landsarkivar Jóannes Dalsgaard
Landsbiblioteket:	Landsbibliotekar Martin Næs
Færøernes Radio:	Direktør Jógvan Jespersen
Færøernes Fjernsyn:	Direktør Árni Gregersen.

Trafik - Kommunikation - Byggeri/bolig.

Landsingeniøren:	Landsingeniør Henning Jacobsen
Færøernes Postvæsen:	Postdirektør Esbern Midjord
Færøernes Trafikselskab:	Direktør Tummas Magnussen
Telefonvæsenet:	Direktør Sólbjörn Jacobsen
Boliglånefonden:	Kontorchef Jóannes Dalsgarð
Matrikelkontoret:	Direktør Hans Olávus Danielsen

Arbejdsmarkedet.

Arbejdstilsynet:	Maskinmester Eli Davidsen
Lønudligningsfonden:	Kontorchef Hildibjart Johansen
Forligsinstitutionen:	Formand Julianna Klett
Arbejdsløshedsforsikringen:	Torgerð Nielsen

Landbrug - Industri.

Færøernes Landbrugsråd:	Kontorchef Jóannes Dalsgarð
Landbrugsforsøgsstationen:	Peter T. Haahr
Færøernes Industrifond:	Formand Páll Mikkelsen
Erhvervsudviklingsfonden:	Formand Sverri Hansen
Færøernes Udviklingskontor:	Direktør Kjartan Kristiansen

Øvrige.

Vagt- og bjærgningstjenesten:	Direktør Johan Ziskasson
Bilinspektionen:	Maskinmester Atli Jensen
Færøernes Folkeregister:	Leder Erla Borðoy
Færøernes repræs. kontor i Kbh.:	Trygve Johansen
Færøernes repr. kontor i Aberdeen:	Sofus Poulsen

Institutioner under staten.**Rigsombudet**

Rigsombudsmanden på Færøerne er rigets øverste repræsentant på Færøerne og leder af rigets administration. Rigsombudet er bindeledet mellem hjemmestyret og rigsmyndighederne. Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager,

såsom separation og skilsmisse, bevillinger til adoption og ægtefælle- og børnebidrag samt en række sager vedrørende lovgivningsanliggender.

Rigsombudsmand Bent Klinte.

Fuldmægtig Anne Dannerfjord:	sager vedrørende erhvervs- og næringsforhold, penge- og kreditforhold, internationale konventioner, sekretariatsager.
Fuldmægtig Peter Nedergaard:	familieretlige sager og fri proces.
Fuldmægtig Mette Møller Olsen:	familieretlige sager, indfødsret, adoptioner og valg.

Øvrige statslige institutioner

Biskoppen for Færøerne (se kapitel 13):	Hans Jacob Joensen
Sorenskriveren (dommer) (se kapitel 12):	Joen H. Andreassen
Retsassessor:	Hans Mosbæk
Landfogeden (politimester)(se kapitel 12):	Mogens Nepper-Christensen
Vicepolitimester:	Finn Ougaard
Sysselmand Norðoyar syssel:	Karsten Hansen
Sysselmand Eysturoyar syssel:	Kári Thorsteinsson
Sysselmand Suðuroy ndr. og sdr. sysler:	Sommer Joensen
Sysselmand Streymoy syssel:	Ivan Klein Olsen
Sysselmand Vágar syssel:	Marni av Kák
Sysselmand Sandoy syssel:	Jógvan Ósá
Landslæge (se kapitel 10):	Høgni Debes Joensen
Søfartsstyrelsen, Tórshavn:	Inspektorsleder Torleiv Hoydal

Færøernes Kommando

Kommandør Knud Erik Kristiansen.

Færøernes Kommando er en operativ kommando, der er beliggende i Tórshavn. Den råder normalt over et inspektionsskib med helikopter og et fiskeriinspektionsfly af typen G III, GULFSTREAM, (dog kun 1-2 dage om ugen).

Kommandoen udfører overvågning af farvandene ved Færøerne, suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion, eftersøgnings- og redningstjeneste samt yder assistance til det færøske samfund f.eks. med helikoptertransporter.

På kommandoen i Tórshavn er der ansat 36 militære og 3 civile, mens der i skibe og fly er 64 militære.

Flyvestation Tórshavn

Oberstløjtnant T.A. Jørgensen.

Flyvestationen i Mørkedal med tilhørende operationsområde blev taget i brug i 1962.

I mere end 20 år virkede stationen som en manuel radar station, der gengav billedet af lufttrafikken over Nordatlanten. Fra 1983 og frem til i dag har stationen gennemgået en total modernisering og fremstår nu som en helt moderne varslingsstation med allernyeste teknologi. Senest er stationen udvidet med udstyr til, at Island kan modtage den civile del af radarbilledet for at sikre størst mulig flyvesikkerhed over Nordatlanten.

Flyvestationens opgaver, der udføres af et personel på 104 personer (heraf 15 civile), er foruden varsling af fly også navigationsassistance til civile og militære fly og assistance til fly i nød samt fiskeriinspektion.

Farvandsvæsenet på Færøerne.

Af de ialt 71 fyr på Færøerne er langt de fleste havnefyr eller specielle afmærkninger af særlige hindringer. 23 af de færøske fyr plus Loranstationen i Eiði drives af Farvandsvæsenet under Forsvarsministeriet for danske statsmidler.

Den samlede årlige udgift hertil er på godt 11 mio. kr., hvortil der skal lægges de ca. 7 mio. kr., som det koster at drive Loranstationen ved Eiði. Loranstationens udgifter er hidtil blevet dækket af United States Coast Guard under det amerikanske transportministerium. Fra 1. januar 1995 ophører amerikanernes refusion af udgifterne for de nordatlantiske Loranstationer og udgifterne skal herefter dækkes af værtsnationerne.

Farvandsvæsenet beskæftiger fast på Færøerne omkring 20 tjenestemænd plus knapt 20 honorarlønnede fyrpassere ved de mindre fyr. Omkring tekniske og nautiske forhold er der et vist samarbejde med Landsstyrets fyrforvaltning under Landsingeniøren. Færøernes Fyrdistrikt ledes af distriktfyrmester Leon Heinesen, Tórshavn.

Præster

Nes præstegæld:	Jónsvein Bech
Sjóvar præstegæld:	Jógvan Johansen
Eiði præstegæld:	Emil Olsen
Fuglafjørður præstegæld:	Peter Oluf Olofson
Suðurstreymoy østre præstegæld:	Domprovst Peter Martin Rasmussen og Bjarni Bæk.

Suðurstreymoy vestre præstegæld:	Kjartan Juul Mørkøre og Niels Høgne Frits Poulsen
Norðoyar østre præstegæld:	Erland Beder
Norðoyar vestre præstegæld:	Niels Pauli Danielsen og Henning Nissen Bøgesvang
Norðstreymoy præstegæld:	Marjun Bæk, Martin Restorff Jacobsen og Úni Nes
Vágar præstegæld:	David Johannesen
Sandoy præstegæld:	Jákup Reinert Hansen
Suðuroy nordre præstegæld:	Vakant Vakant
Suðuroy søndre præstegæld:	Heri Joensen

2.7. Kommunale forhold.

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er to lagtingslove fra 1972 henholdsvis om færøske kommuner (med senere ændringer) og om valg til samtlige færøske kommuner.

Antal kommuner.

I en længere årrække har Færøerne været opdelt i ialt 50 kommuner og de øgede krav til den kommunale service og de forbedrede samfærdselsforhold har således hidtil ikke som i andre nordiske lande givet anledning til kommunale sammenlægninger. Mange af de færøske kommuner er derfor små. Af de 50 kommuner har 19 under 200 indbyggere, og kun én kommune (Tórshavn) mere end 5.000 indbyggere.

I efteråret 1993 måtte Argir kommune gå i betalingsstandsning. Forhandlinger førte til en beslutning om med virkning fra 1997 (efter næste kommunalvalg) at lægge kommunen sammen med Tórshavn kommune. Reelt administreres de to kommuner dog allerede fra begyndelsen af 1994 som een kommune.

Spørgsmålet om at gennemføre en kommunalreform med sigte både på sammenlægninger og på en revideret opgavedeling mellem kommuner og landsmyndigheder har i stigende omfang været drøftet i de seneste år.

43 af de færøske kommuner (heriblandt ikke Tórshavn) er sammensluttet i organisationen, Føroya Kommunufelag. Formanden for organisationen er Jógvan Mørkøre, Saltangará.

Valg til kommunestyret.

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat i lagtingslov om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, og det seneste valg fandt sted den 8. december 1992.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, og som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest 7 dage inden valgdagen, og som på valgdagen fremdeles bor i kommunen.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistor, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med bygderådvalget og efter samme regler vælges en skolekommission med 3 eller 5 medlemmer.

Kommunalbestyrelserne benævnes bygderåd, idet kommuner med over 1.500 indbyggere dog har mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Alle kommuner over 1.500 indbyggere, d.v.s. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur og Fuglafjørður anvender således denne benævnelse.

Efter byrådsvalget i Tórshavn den 8. december 1992 har Socialdemokratiet 2 mandater, Sámbandsflokken 3 mandater, Tjóðveldisflokkun 2 mandater, Folkeflokkun 4 mandater, Privatlistun 1 mandat og Selvstyrepártið 1 mandat.

Bortset fra Tórshavn, Klaksvík, Tvørá og Vág kommuner er kommunevalg på Færøerne helt domineret af de mange særlistor/personlistor i de enkelte kommuner.

En oversigt over by- og bygderådsformænd er indeholdt i bilag 2.1.

Den kommunale styrelsesordning.

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov om færøske kommuner. Denne lov er de færøske kommuners forfatningslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller bygderådene, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes finansstyrer og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Loven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune og godkendes af landsstyret. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængigt af de lokale forhold bl.a. bygderådets medlemstal (som dog inden for visse grænser er fastsat af lagtingslov om færøske kommuner) og udvalgsstrukturen.

Kommuneloven giver endvidere byggerådet adgang til at vedtage sin forretningsorden, der skal godkendes af landsstyret.

Det nyvalgte byggeråd skal træde sammen senest den 31. december det år, valget er foretaget. På det første møde vælges formand, næstformand (eventuelt en 1. og en 2. næstformand) og stående udvalg.

Byggerådsformanden, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder byggerådets møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol og for at byggerådets beslutninger føres ud i livet.

I kommuner med over 1.000 indbyggere skal der nedsættes stående udvalg. Den økonomiske forvaltning ligger hos økonomiudvalget, der består af byggerådsformanden som født formand og 2 eller 4 af byggerådets medlemmer.

Andre stående udvalg nedsættes i overensstemmelse med styrelsesvedtægtens bestemmelser, f. eks. socialudvalg, teknisk udvalg, byplanudvalg, kulturudvalg og havneudvalg. Endvidere nedsættes en ligningskommission.

I kommuner med mindre end 1.000 indbyggere er det ikke nødvendigt at nedsætte stående udvalg, idet byggerådet kan beslutte sig for selv at tage sig af opgaverne.

Byrådet vælger medlemmer til de særlige nævn og kommissioner, som de ifølge anden lovgivning skal være repræsenteret i, f. eks. sundhedskommissionen og børne- og ungdomsnævnet.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision, som skal godkendes af landsstyret.

Færøernes landsstyre udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen og med kommunernes økonomiske forhold.

Efter årsbudgettets endelige vedtagelse skal kommunen sende dette til landsstyret. Optagelse af lån eller ændring i lånevilkår, samt visse ejendomsdispositioner (køb, salg, pantsætning) kræver også landsstyrets samtykke.

Blandt andet med baggrund i den vanskelige økonomiske situation, som de fleste færøske kommuner befinder sig i som følge af faldende indtægtsgrundlag og store rente- og afdragsforpligtelser, er der med virkning fra 1994 sket en betydelig stramning af landsstyrets kommunale tilsynsopgaver. Alle budgetter og låntagningsønsker hos kommunerne skal i

fremtiden forelægges og godkendes af landsstyret, og det er bestemt, at de kommunale skatteprocenter i 1994 og 1995 skal ligge mellem 16 og 23 procent. Endvidere skal alle kommuner indbetale, hvad der svarer til 1% af skattegrundlaget, til en kommunal garantifond, der skal yde garantier m.v. til kommuner i økonomiske vanskeligheder.

Kommunale opgaver.

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt af lovgivningen som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f. eks. forsorgsvæsen og skolevæsen. Ud over disse varetager kommunerne - mere eller mindre efter egne beslutninger - en række mere servicemæssig opgaver - overfor kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fælleskab. Kommunernes del af udgifterne til folkeskolen er nærmere beskrevet i kapitel 11.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri kommuner, der har over 2.000 indbyggere, administrerer selv reglerne i forsorgsloven om transbestemte ydelser. (Almindelig underholdshjælp og hjælp til enlige forsørgere). For de øvrige kommuner administreres dette område af landsstyrets socialforvaltning, Almannastovan.

Reglerne i børneforsorgsloven forvaltes af børneværnsudvalg i hver kommune. I Tórshavn, Miðvágur, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri er der Alderdoms- og plejehjem, hvortil kommunerne modtager landskassetilskud på 85%.

Kommunerne betaler en del af det faste honorar til kommunelæger, og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesyge-plejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse - med landskassetilskud - bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning.

Kommunale opgaver er iøvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (buslinier) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fælleskab) at tilvejebringe en byplan. Denne hjemmel har imidlertid ikke været anvendt hidtil. Det er således op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Det er dog nødvendigt for kommuner med en vis vækst at udarbejde en byggevedtægt med bindende regler for både kommunestyret og den enkelte. Landsstyret er bemyndiget til at sætte en særlig byggevedtægt i kraft, for selve bebyggelsen i de kommuner, der ikke har egne godkendte bygningsbestemmelser.

Gennem flere år har man på såvel lands- som kommuneplan arbejdet med spørgsmålet om en mere varig løsning på problemet vedrørende affaldsbortskaffelse. Tórshavn kommune er den eneste kommune, der har etableret eget forbrændingsanlæg. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationsselskab om opførelsen af et fælles forbrændingsanlæg i Leirvík.

Økonomien i de færøske kommuner er blevet stadig forværret i de seneste år som følge af den markante tilbagegang i den færøske økonomi. Det svigtende intægtsgrundlag har tvunget mange kommuner til betydelige nedskæringer af deres aktiviteter. Der henvises iøvrigt til 6.5.

3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD.

3.1. Indledning.

Landsfolkeregisteret foretager hvert år opgørelser af registerfolketallet på Færøerne. Den seneste opgørelse er fra den 31. december 1993. De seneste folketællinger på Færøerne, der blev afholdt i samarbejde mellem landsfolkeregisteret og Danmarks Statistik, fandt sted i 1966, 1970 og 1977.

Folketællingerne blev brugt som supplement og korrektion til folkeregistrene, idet der også ved folketællingerne blev indhentet en række oplysninger om erhvervs-, uddannelses-, arbejds- og familief forhold. De seneste folketællinger var desuden kombineret med bolig-tællinger til belysning af forhold som boligernes størrelse, udstyr, alder og ejerforhold. Resultaterne af den seneste folke- og bolig-tælling i 1977 er offentliggjort i et tabelværk udgivet af Danmarks Statistik i 1979.

3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling.

Tabel 3.1. Befolkningen 1977 opgjort ved folketællingen samt pr. 31. december 1991, 1992 og 1993, opgjort af Landsfolkeregistret, fordelt på områder. Absolutte tal.

	Folketælling	Registerfolketal			Ændring i %
	1977	1991	1992	1993	1977-93
Tórshavn (+Argir)	13.185	16.234	16.138	15.695	19,0
Streymoy i øvrigt	3.788	4.244	4.205	4.064	7,3
Klaksvík (+ Hvannasund)	5.016	5.395	5.338	5.218	4,0
Norðoyar i øvrigt	649	691	709	716	10,3
Sydlig Eysturoy	7.522	8.755	8.707	8.332	10,8
Nordlig Eysturoy	1.486	1.619	1.596	1.594	7,3
Sandoy	1.706	1.707	1.690	1.600	- 6,2
Suðuroy	5.803	5.804	5.641	5.455	- 6,0
Vágar	2.814	2.845	2.797	2.695	- 4,2
I alt	41.969	47.294	46.821	45.369	8,1

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

I ovenstående tabel omfatter området "Norðoyar i øvrigt": Fugloy, Svínø, Viðareiði, Kunoy, Mikladalur og Húsar kommuner. "Sydlig Eysturoy" omfatter:

Sjógv, Skáli, Runavík, Nes, Leirvík, Gøta og Fuglafjørður kommuner. Mens "Nordlig Eysturoy" består af: Elduvík, Oyndarfjørður, Sund, Eiði, Gjógv og Funningur kommuner.

Tabel 3.2. Befolkningen 1977 opgjort ved folketælling samt pr. 31. december 1989 1991 og 1993, opgjort af landsfolkeregistret, fordelt på områder. Procentvis fordeling.

	Folketællinger		Registerfolketal	
	1977	1989	1991	1993
Tórshavn	31,4	33,9	34,3	34,4
Streymoy i øvrigt	9,0	9,1	9,0	9,0
Klaksvík	12,0	11,5	11,4	11,5
Norðoyar i øvrigt	1,5	1,4	1,5	1,6
Sydlig Eysturoy	17,9	18,5	18,5	18,4
Nordlig Eysturoy	3,6	3,5	3,4	3,5
Sandoy	4,1	3,7	3,6	3,5
Suðuroy	13,8	12,3	12,3	12,0
Vágar	6,7	6,1	6,0	5,9
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

Den samlede befolkning blev ved folketællingen i 1977 opgjort til 41.969 personer, fordelt på i alt 11.172 husstande. Ved den seneste opgørelse pr. 31. december 1993 er registerfolketallet opgjort til 45.369 personer mod 46.821 personer ved årets begyndelse. I 1992 var der en tilbagegang i folketallet på 473, mens tilbagegangen i 1993 var på 1452 personer. Disse fald er sket på trods af et fødselsoverskud i de to år på henholdsvis 394 og 392 personer. Nettoudvandringen fra Færøerne, der i 1990 var på 946 personer, var i 1991 og 1992 på henholdsvis 573 personer og 879 personer. Som følge af den alvorlige økonomiske og beskæftigelsesmæssige udvikling steg dette tal voldsomt i 1993 til 1802.

Både mellem folketællingerne i 1970 og 1977 og i årene fra 1977 til 1990 var der en gennemsnitlig årlig befolkningstilvækst på 1,2%. Befolkningstilvæksten skete i disse år særligt i områderne Tórshavn og sydlige Eysturoy, hvor tilsammen godt halvdelen af den færøske befolkning nu er bosat. Befolkningsnedgangen i årene 1990-1993 afløste således en stadig tilvækst igennem mange år.

Ikke mindst gennem en stærk udbygning af veje og samfærdselsmidler, har de færøske myndigheder i en lang årrække søgt at modvirke tendensen til fraflytning fra de små - eller isoleret beliggende - bygder og øer. Selv om "yderområderne" naturligt nok har en dårligere befolkningsudvikling end det øvrige land, synes dette i nogen grad hidtil at være lykkedes.

I hvilken grad det i fremtiden lykkes at dæmpe fraflytningen fra de små og isolerede bygder, vil i høj grad være afhængig af de kommende års økonomiske og erhvervsmæssige udvikling.

Der er i alt 50 kommuner på Færøerne, og dette tal har været uændret i en længere årrække. Der er således tale om mange små kommuner. Af de 50 kommuner havde 19 under 200 indbyggere og 9 mellem 200 og 500 indbyggere pr. 31. december 1993. Næststørst er Klaksvík kommune med knapt 5000 indbyggere og størst er Tórshavn kommune med godt 14000 indbyggere. Med den besluttede sammenlægning af Torshavn og Argir kommuner vil befolkningstallet blive knapt 16.000, svarende til ca. 35% af den færøske befolkning. En angivelse af befolkningstallet i de enkelte kommuner, er indeholdt i bilag 3.1.

3.3. Befolkningens bevægelse.

Tabel 3.3. Levendefødte, døde og fødselsoverskud 1970, 1975, 1980, 1985 og 1990-93.

År	Levendefødte		Antal	Døde		Fødselsoverskud
	Antal	Pr. 1000 Indb.		Pr. 1000 Indb.	Pr. 1000 Indb.	
1970	816	21,1	298	7,7	13,4	
1975	785	19,2	272	6,7	12,5	
1980	743	17,1	309	7,1	10,0	
1985	760	16,6	342	7,5	9,1	
1990	955	20,1	359	7,6	12,6	
1991	873	18,5	397	8,4	10,1	
1992	811	17,3	401	8,6	8,8	
1993	754	16,6	372	8,2	8,4	

Kilde: Landsfolkeregistret og landslægen på Færøerne.

Efter det store antal fødsler i årene 1988-90 har der i årene 1991-1993 været relativt store fald. Ca. 99% af samtlige fødsler foregår nu på sygehus. Ca. 45% af børnene blev født uden for ægteskab.

Antallet af dødsfald pr. 1.000 indbyggere har i den sidste halve snes år - uden nogen klar tendens - ligget mellem 7 og 8,5.

Fødselsoverskudet, der fremkommer ved at trække antallet af døde fra antallet af levendefødte, havde faldende tendens i perioden 1970-83. Mens årene 1983-90 konstant var stigende, viste der sig et fald i årene 1991-1993. En mere detaljeret beskrivelse af fødsler, dødsårsager m.v. på Færøerne findes i de årlige beretninger fra Landslægen på Færøerne.

Tabel 3.4. Nettoudvandringen.

Periode	Årlig nettoudvandring	
	Antal	Pr. 1.000 indb.
1971-75 (gennemsnitlig)	-7	-0,1
1976-80 (gennemsnitlig)	-10	-0,2
1987	-277	-5,9
1988	-263	-5,5
1989	254	5,3
1990	946	19,9
1991	573	12,1
1992	879	18,8
1993	1.802	39,7

Kilde: Landsfolkeregistret.

Mens der i perioden 1971-81 var tale om en ganske lille nettoindvandring til Færøerne steg indvandringen relativt kraftigt i årene 1984-1989. Set over hele perioden 1971-88 var der tale om en nettoindvandring. Som det ses har vanddringerne i de seneste 4-5 år ændret sig til en betydelig nettoudvandring. Særligt i 1993 steg antallet af nettoudvandrede så voldsomt at det svarede til næsten 4% af den samlede befolkning.

De ind- og udvandrede nationalitet er ikke oplyst, men en væsentlig del af vandringerne må skyldes, at et betydeligt antal færinger har midlertidigt ophold i Danmark, bl.a. i uddannelsesøjemed. Den høje økonomiske og beskæftigelsesmæssige aktivitet på Færøerne i årene 1986-88 stimulerede utvivlsomt indvandringen i disse år mærkbart.

Tilsvarende er der ikke tvivl om, at den kraftige opbremsning af den færøske økonomi siden 1989 og den dermed stærkt øgede arbejdsløshed har været hovedårsagen til det markante skift i vandringsmønstrer de seneste år.

Den forringede beskæftigelse i samfundet i årene siden 1989 har dels bevirket udvandring af mange udlændinge (herunder især af danskere), dels at det er blevet sværere for færinger, der er bosat i udlandet, at vende tilbage til Færøerne og finde beskæftigelse. Den meget store fraflytning i 1992 og 1993 har især været domineret af personer i aldersgruppen 15-40 årige, hvilket bl.a. indebærer, at et stort antal børnefamilier indgår i fraflytningen.

Tallene for de første måneder af 1994 tyder på, at nettoudvandringen i dette år vil blive af samme størrelse som i 1993. (Nettoudvandringen var på godt 500 i årets 4 første måneder.

Tabel 3.5. Befolkningsudviklingen i 1993 i de enkelte områder.

Område	Folke- tal 1/1	Ind- vandret	Ud- vandret	Nettotil- flyttere fra andre steder på Færøerne	Fødte	Døde	Folketal pr. 31/12
Tórshavn	16.138	478	1.178	83	290	108	15.695
Øvrige							
Streymoy	4.205	73	243	0	73	34	4.064
Klaksvík	5.338	80	248	- 11	91	33	5.218
Øvrige							
Norðoyar	709	8	16	12	12	5	716
Sydlig							
Eysturoy	8.707	149	549	- 46	143	64	8.332
Øvrige							
Eysturoy	1.596	34	60	10	29	15	1.594
Sandoy	1.690	50	123	- 27	22	12	1.600
Suðuroy	5.641	89	254	- 13	78	73	5.455
Vágar	2.797	43	135	8	32	34	2.695
I alt	46.821	1.004	2.806	0	770	378	45.369

Kilde: Landsfolkeregistret.

3.4. Befolkningen fordeling på alder, køn og ægteskabelig stilling.

Tabel 3.6. Befolkningens procentvise fordeling efter alder 1977 og 1990-93.

	Procentvis fordeling				
	1977	1990	1991	1992	1993
0-14 år	29,7	24,5	24,4	24,4	24,4
15-19 år	8,9	8,3	8,3	8,0	7,8
20-39 år	27,1	29,8	29,2	28,6	27,6
40-59 år	20,2	21,3	21,9	22,4	23,0
60-64 år	4,4	4,1	4,1	4,2	4,2
65-69 år	3,6	3,8	3,8	3,8	3,9
70 år og derover	6,1	8,2	8,3	8,6	9,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

De seneste års bevægelser i befolkningens fordeling er især sket hos de 15-39 årige og i gruppen af personer over 70 år. Den kraftige udvandring i 1993 har især reduceret de 20-39 åriges andel af den samlede befolkning.

I perioden 1981-1985 var gennemsnitslevealderen for mænd på Færøerne 73,3 år og for kvinder 79,6 år (mod henholdsvis 71,5 år og 77,5 år i Danmark). Der foreligger ikke senere opgørelser.

Tabel 3.7. Befolkningens % fordeling efter alder og bopælskommunens str. i 1993

	5000+ derover	2000- 4999	1000- 1999	500- 999	Indbyggertal		I alt
					200- 499	Under 200	
Under 15 år	24,1	24,3	24,0	25,7	25,7	20,7	24,4
15 - 19 år	7,3	8,2	8,5	7,8	8,3	7,3	7,8
20 - 39 år	29,7	27,8	26,2	26,3	27,1	25,0	27,6
40 - 59 år	24,2	22,4	24,2	21,6	22,0	21,0	23,1
60 - 64 år	3,9	4,2	4,2	4,3	3,4	5,8	4,2
65 - 69 år	3,5	4,3	4,0	4,0	3,9	5,4	3,9
70 år og derover	7,4	8,7	9,0	10,2	9,6	14,9	9,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Landsfolkeregistret.

Som det fremgår af tabellen er andelen af børn og unge samt voksne i aldersklasserne indtil 40 år mindst i de helt små kommuner, mens andelen af ældre personer over 65 år er betydeligt større i disse kommuner end gennemsnittet. Dette må ses i sammenhæng med afvandringen fra de mindre kommuner. Med den nuværende aldersfordeling i de mindre kommuner må der forventes en fortsat nedgang i disses andel af befolkningen.

Tabel 3.8. Befolkningen fordelt efter køn 1977 og 1990-1993.

Antal personer i	1977	1990	1991	1992	1993 ¹⁾
Mænd	21.997	24.712	24.574	24.311	23.499
Kvinder	19.972	22.705	22.720	22.510	21.870
I alt	41.969	47.417	47.294	46.821	45.369

¹⁾ Opgjort pr. 31. december 1993.

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret.

Der er overtal af mænd i alle aldersklasser under 60 år, mens der er overtal af kvinder i aldersklassen 65 år og derover. Mandsoverskudet er mest markant i aldersgrupperne 20-39 år og 40-59 år.

3.5. Vielser og skilsmisser.

I 1993 var der i alt 208 vielser mod 298 i 1992, hvoraf 147 var kirkelige og 61 borgerlige. (Antallet af vielser lå i 1980-erne mellem 200-240).

Der var samtidig tale om 53 skilsmisser (imod 42 i 1992), hvoraf 51 skete ved bevilling (ved Rigsombudet) og 2 ved dom. Det årlige antal skilsmisser lå indtil begyndelsen af 1980-erne på ca. 20.

3.6. Boligforhold.

De nyeste statistiske oplysninger om boligforholdene stammer fra folke-og boligtællingen 1977.

Bolig i eget enfamiliehus er fortsat den helt dominerende boligform. Boligerne er som helhed relativt store. I 1977 var den hyppigste boligstørrelse således 6 værelser, og mere end tre fjerdedele af samtlige boliger havde 5 værelser eller derover. Antallet af beboere pr. værelse var således relativt lavt. Boligerne var af høj standard med hensyn til installationsforhold som bad, varmeinstallation, toiletforhold m.v.

Selvom der ikke foreligger ajourførte opgørelser, er der ingen tvivl om, at boligstandarden er blevet mærkbart yderligere forbedret i årene siden optællingen i 1977.

4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD.

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er som hovedregel reguleret ved lagtingslove m.v. som færøske særanliggende, mens en række formueretlige områder (herunder aktieselskabslovgivningen) penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivningen m.v. er fællesanliggender.

4.1. Befolkningens Erhvervsforhold.

Den seneste opgørelse af den færøske befolknings erhvervsfrekvens og fordelingen på erhvervsgruppe blev foretaget i forbindelse med folketællingen i 1977.

Den erhvervsaktive del af befolkningen udgjorde i 1977 ca. 42%. Selvom der ikke foreligger senere opgørelser, er der ikke tvivl om, at erhvervsfrekvensen siden 1977 er vokset mærkbart, og at en væsentlig årsag hertil er en fortsat stærk tilgang af kvinder til arbejdsmarkedet.

Både før 1977 og i tiden efter den sidste opgørelse blev foretaget, er der sket betydelige ændringer i befolkningens erhvervsmønster. Særlig markant er givetvis faldet i antallet af beskæftigede i fiskeri og landbrug og fremgangen i antallet af beskæftigede ved offentlig administration, undervisning, sundhedsvæsen og sociale institutioner samt i den private servicesektor.

De samlede lønudbetalinger fordelt på hovederhvervsgrupper i årene 1990 - 1993 fremgår af tabel 4.1.

Tabel 4.1 Lønudbetalingerne fordelt på hovederhverv 1990-1993.

	1990	1991	1992	1993	% ændring 1992-1993
	- mill. kr. -				
Landbrug	5,3	5,5	5,2	3,8	- 26
Fiskeri	674,3	737,7	593,1	489,3	- 18
Fiskeopdræt	73,6	78,9	75,4	55,2	- 27
Råvarefremstilling	6,2	5,2	3,8	4,7	23
Fiskeindustri	369,2	369,1	308,9	210,6	- 32
Værfter og værksteder	90,3	85,7	76,7	58,4	- 24
Produktion iøvrigt	150,9	138,1	134,9	103,1	- 24
Byggeri	295,8	231,2	196,7	124,1	- 37
Energiforsyning	45,8	41,9	39,0	35,5	- 9
Handel og reparation	446,9	402,2	388,6	330,7	- 15
Hotel og restauranter	35,0	29,4	23,7	18,1	- 24

Søtransport	148,8	145,4	138,4	127,4	- 8
Transport iøvrigt	61,8	58,3	56,2	43,3	- 23
Post og telegraf	124,3	119,6	117,1	104,8	- 10
Finansering og forsikring	217,4	223,3	231,3	223,0	- 4
Informationstjenester	129,3	114,8	104,5	83,6	- 20
Husholdningstjenester	28,0	26,1	24,3	17,7	- 27
Offentlig admin. m.v.	583,2	571,1	555,9	521,5	- 6
Undervisning	248,3	233,7	229,2	201,7	- 12
Sundheds- og Socialforvaltningen	451,0	454,4	460,6	408,4	- 11
Foreninger, kultur	59,4	62,9	66,9	61,5	- 8
Diverse	3,6	3,4	2,8	5,4	93
I alt	4248,3	4137,8	3833,2	3231,9	- 16

Kilde: Hagstovan.

Det er især fiskesektoren, byggesektoren samt handels- og hotelsektoren, der tegner sig for de største fald i lønudbetalingerne i perioden 1990-93.

I 1987 og 1988 blev der i betydeligt omfang indført - såvel faglært som ufaglært - arbejdskraft fra udlandet. I disse år var der kun en meget begrænset (sporadisk) arbejdsløshed på Færøerne.

Denne udvikling ændredes i årene 1989-1991 i takt med den økonomiske afmatning. Den importerede arbejdskraft har nu stort set forladt landet, og pr. 11. marts 1994 var antallet af arbejdsledige opgjort til knap 4200 fuldtidsarbejdsledige ud af en anslået arbejdsstyrke på 21.300. Arbejdsløsheden er 20 %.

Ved udgangen af 1991 var der registreret i alt 1001 ledige mod 459 og 126 i årene forud. I januar 1992 blev der indført en generel færøsk arbejdsløshedsforsikringsordning. Der henvises til afsnit 4.9.

Tabel 4.1.a Antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden 15. oktober 1992 - 11. marts 1994.

Fuldtidsarbejdsledige.

	Filetfabrikker	Andre virksomheder	Ialt
15. oktober	537	1408	1945
12. november	458	1983	2441
10. december	570	2419	2989
14. januar	595	2916	3511
11. februar	1144	3356	4500
12. marts	300	3952	4252
15. april	250	3950	4200
13. maj	568	4088	4656
10. juni	358	3871	4229
08. juli	339	3732	4071
12. august	449	3635	4084
09. september	352	3581	3933
07. oktober	528	3580	4108
04. november	457	3797	4254
02. december	304	3964	4268
13. januar	645	4248	4893
10. februar	468	4255	4723
11. marts	153*	4017	4170

* svarer til 480 personer

4.2. Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling.

Ejerformer.

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri, butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform.

Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den almindeligste. Siden 1975 har antallet af registrerede aktieselskaber været stærkt stigende, jf. tabel 4.2.

Tabel 4.2. Antallet af aktieselskaber 1975, 1980, 1985 og 1989-1993.

	Pr. 1. januar	Tilgang	Afgang	Pr. 31. dec.
1975	419	22	17	424
1980	574	54	11	617
1985	968	187	20	1.135
1989	1.588	206	28	1.766
1990	1.766	218	9	1.975
1991	1.972	200	16	2.156

1992	2.156	235	71	2.320
1993	2.320	124	53	2.391

Kilde: Aktieselskabsregisteret. Den færøske registreringsmyndighed

---

Udviklingen i antallet af aktieselskaber afspejlede naturligvis den generelle økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i perioden 1975 - 1993 men var også et resultat af den eksisterende selskabs- og skattelovgivning, som i et vist omfang tilskyndede til oprettelse af nye selskaber, idet kravene til egenkapitalen var meget små. Pr. 1. januar 1994 trådte en ny lovgivning for aktieselskaber og anpartsselskaber i kraft. Dette medførte bl.a., at kravet til egenkapitalen over en fem års periode stiger til 500.000 kr. for aktieselskaber (mod hidtil 10.000 kr.) og til 200.000 kr. for anpartsselskaber.

En betydelig del af de registrerede aktieselskaber er således meget små, typisk dannet omkring et enkelt fiskefartøj, og det er således under 2% af selskaberne, der tegner sig for ca. 62% den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

På Færøerne har der været tradition for et betydeligt direkte offentligt engagement i erhvervslivet gennem indskud af aktiekapital og anden ansvarlig kapital i erhvervsvirksomheder. Den økonomiske krise har imidlertid ændret betydeligt herved, og det offentliges rolle er nu i denne forbindelse næsten uden betydning.

Erhvervslivets geografiske fordeling.

Den seneste opgørelse, der viser den geografiske fordeling af virksomheder, er fra 1987. Heraf fremgår, at Syd-Stremoy - og især Tórshavn-området - tegnede sig for knapt en trediedel af virksomhederne og næsten 2/3 af lønudbetalingerne. Dette skyldes en større erhvervsaktivitet end i det øvrige land og dels forskelle i virksomhedsstørrelsen. Det forhold, at en del virksomheder er hjemmehørende i Tórshavn, men har filialer andre steder i landet, medvirker til Syd-Stremoy's overvægt i lønandelen.

Til sammenligning har navnlig de sydlige landsdele (Sandoy og Suðuroy) haft en svagere erhvervsudvikling, hvortil kommer, at befolkningen i disse områder relativt har de dårligste muligheder for at pendle til de mere erhvervsaktive områder. I kraft af de senere års udbygning af vejnettet er mulighederne for pendling i øvrigt blevet forbedret, således at den geografiske fordeling af lønudbetalingerne ikke kan forventes at være fuldt ud sammenfaldende med den geografiske fordeling af lønindtægterne.

4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt, m.v.

Indledning.

Fisk og fiskevarer udgør grundlaget for 98-99% af Færøernes samlede eksportindtjening, når der bortses fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene). Fiskerierhvervet har derfor altafgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne på Færøerne. De begrænsede muligheder på andre erhvervsområder medvirker yderligere til fiskerierhvervets helt dominerende rolle. Særligt for de mindre bygder er afhængigheden af fiskerierhvervet næsten total.

Set over en længere årrække har beskæftigelsen i selve fiskeriet været faldende i takt med flådens stigende effektivitet. Men samtidig øgedes beskæftigelsen i fiskeindustrien på land, således at den samlede beskæftigelse inden for erhvervet - indtil den økonomiske krise satte ind - har været nogenlunde uændret.

Fiskerierhvervet er som erhverv kendetegnet ved en høj grad af afhængighed af variationer i fangstmulighederne og i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Det færøske fiskerierhverv har derfor været henvist til løbende tilpasninger til - i reglen udefrakommende - ændringer i erhvervsgrundlaget.

Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster således taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne, således at 47% af den samlede fangst i 1993 blev fanget på fiskebankerne inden for den færøske 200 sømilezone.

Begrænsningerne i fjernfiskeriet og udviklingen af hjemmefiskeriet har inden for en relativ kort årrække medført store investeringer i såvel skibe som fabriksanlæg på land til bearbejdning af fangsten, som i stigende grad landes i fersk tilstand.

Forarbejdningsindustrien på land har været decentral og resultatet af en bevidst politisk indsats for at bevare arbejdspladser ude i de enkelte bygder. Indtil 1992 var der ca. 21 fabrikker fordelt over hele landet.

I begyndelsen af 1994 var der produktion på 8 af de fabrikker, der er tilsluttet P/F Føroya Fiskavirking, hvis kommercielle navn er United Seafood. Herudover produceres der på bl.a. Kosavirkid i Klaksvík og på enkelte mindre virksomheder.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk, men en stadig større del af fangsterne indgår i videreførelse med henblik på fremstilling af de såkaldte dinner cuts (400 g's fileter), færdigretter o.lign. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter (herunder dybvandsarter og kammuslinger). Fiskeopdrætserhvervet, som i de seneste år har udviklet sig meget stærkt, befinder sig fortsat i en alvorlig økonomisk krise.

De forløbne års betydelige strukturtilpasninger i færøsk fiskeri er gennemført med store offentlige subsidier, og i samme periode er den offentlige regulering af fiskerierhvervet blevet væsentlig udbygget.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler.

Kystlandene i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national jurisdiktion (lovgivning). Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nord-vestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nord-østlige Atlanterhav).

NAFO: North-West Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF)

NEAFC: North-East Atlantic Fisheries Commission.

ICES: International Commission for Exploration of the Sea.

NAFO disponerer over eget videnskabeligt institut. For så vidt angår det nord-østlige Atlanterhav bygger både kystlandene og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission, ICES.

NAFO, hvor Danmark på Færøernes vegne er stiftende medlem, har fungeret siden 1. januar 1979 og NEAFC, hvor Danmark også på Færøernes vegne er medlem, har fungeret på et nyt grundlag siden efteråret 1982.

NAFO har hjemmel til at fastsætte fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i havområdet uden for canadisk jurisdiktion i det nord-vestlige Atlanterhav. For færøsk fiskeri har dette betydning, for så vidt angår torskefiskeriet ved Flemish Cap.

NAFO har herudover delvis hjemmel til at behandle spørgsmål vedrørende fiskebestande, der bevæger sig over den canadiske fiskerigrænse. Inden for canadisk søterritorium har

Færøerne i en årrække haft mulighed for at fange nogle tusinde tons af torsk og hellefisk.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøernes vegne, EU, Island, Norge og USA. Efter aftale med EU begrænses laksefiskeriet i færøsk farvand i perioder, der er nærmere fastsat i den færøske fiskerilovgivning.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC har Færøerne indgået aftaler om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, de baltiske lande, Norge, EU og Island. Der er endvidere indgået en rammeaftale med USA, men aftalen er indtil videre ikke i nævneværdigt omfang blevet udmøntet i konkrete aftaler.

For årene 1992-1994 er der ved fiskeriaftalerne blevet fastsat følgende kvoter for henholdsvis Færøernes fiskeri i andre nationers farvande og internationalt farvand og for andre nationers fiskeri ved Færøerne.

Tabel 4.3. Færøernes fiskeriaftaler 1992-1994.

	Andre landes kvoter ved Færøerne			Færøernes kvoter i fremmede farvande		
	1992	1993	1994 ²	1992	1993	1994 ²
	- tons -			- tons -		
Bundfisk (torsk m.v.)	21.360	21.060	21.060	40.102	38.171	41.476
Pelagiske spisefisk 1)	22.300	23.770	26.010	15.620	20.930	21.810
Industrifisk	96.000	225.000	207.100	164.000	156.800	138.900
Rejer	-	-	-	4.150	4.150	3.650
Andet	2.400	2.400	4.400	1.300	1.370	1.300

¹⁾ Sild, Makrel m.v.

²⁾ Foreløbige tal

Kilde: Færøernes landsstyre.

For den færøske fjernfiskerflåde af trawlere og linebåde er navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk, kuller og sej) i Barentshavet og ved Island af helt afgørende betydning, mens det for de færøske industriskibe især er kvoterne i EU - havområde og ved Grønland, der har den største betydning.

De færøske fangstmuligheder i Barentshavet blev som følge af biologisk begrundede krav om begrænsninger i fangstrykket på bestandene af torsk og kuller reduceret betydeligt i 1989 og i 1990. Siden er kvoterne for bundfisk i Barentshavet forøget i forhold til det

meget lave niveau i 1990. Samtidig er der åbnet mulighed for et ikke ubetydeligt fiskeri ved Flemish Cap. Der henvises til bilag 4.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste.

Tilsynet med og beskyttelsen af "Fiskeriterritorium ved Færøerne", der er fastlagt ved kgl. anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landsstyrets vagt- og bjærgningstjeneste (VBL) og Færøernes Kommando (FRK).

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvotoordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for udenlandske fartøjer, og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og kundgørelser, der gælder på området.

Færøernes kommando disponerer over et inspektionsskib af "Thetis" - eller "Beskytteren" klassen, med en "Lynx" helikopter. Herudover benyttes "Gulfstream (GIII)" - fly fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Vagt- og Bjærgningstjenesten har indsat inspektionsskibene "Tjaldrið" og "Ólavur Halgi", og har herudover mulighed for at opnå helikopterassistance fra kystfartens helikoptertjeneste.

Sammensætningen af fiskerflåden.

Den færøske fiskerflåde bestod ved udgangen af 1993 af 203 fartøjer over 20 BRT med en samlet tonnage på godt 54.000 BRT. Hertil kommer et antal fiskefartøjer på under 20 BRT.

Som det fremgår af tabel 4.4. har der siden 1975 navnlig været tale om en betydelig vækst i antallet og bruttotonnagen for ferskfisketrawlere. I 1990 blev der bl.a. på grund af udflagning, kondemneringsordning m.v. konstateret et fald i den samlede bruttotonnage på knapt 7.000 BRT. Fra 1991 til 1992 skete der ikke større ændringer bortset fra en halvering af fryseskibenes bruttotonnage og et mindre fald inden for træskibene. Også i 1993 har der været et fald i den samlede bruttotonnage.

Tabel 4.4. Fiskerflåden fordelt efter skibstype i 1975, 1991-1993.

	Antal				Bruttotonnage (1000 t)			
	1975	1991	1992	1993 ¹⁾	1975	1991	1992	1993
Stålskibe:								
Saltfisktrawlere	4	6	7	6	2,0	6,8	7,7	6,9
Ferskfisktrawlere	10	70	70	65	4,3	20,7	20,6	19,5
Andre trawlere	35	24	23	22	9,8	14,3	14,0	11,8
Trawlere i alt	49	99	100	93	16,1	41,8	42,3	38,2
Linebåde								
Linebåde	31	25	24	23	7,7	6,0	5,7	5,5
Notskibe	19	7	7	6	7,7	5,9	5,9	5,4
Fryseskibe	16	7	4	3	5,3	2,0	1,1	0,7
Andre	-	8	7	7	-	1,9	0,7	0,7
Line-/fryseskibe i alt	66	47	42	39	20,7	15,8	13,4	12,4
Stålskibe i alt	115	147	142	132	36,8	57,6	55,7	50,6
Træskibe:								
Line-/trawlskibe	97	81	85	71	5,1	4,1	3,9	3,6
Fiskerskibe i alt	222	227	217	203	41,9	61,7	59,6	54,2

¹⁾ pr. 15. december 1993.

Kilde: Hagstovan.

En simpel antalsmæssig eller tonnagemæssig sammenligning mellem 1975 og begyndelsen af 90'erne giver et ufuldstændigt billede af udviklingen i fiskerflådens samlede fangstkapacitet og effektivitet, som med de store investeringer i nye, moderne fartøjer steg betydeligt.

Som led i bestræbelserne på at opnå en bedre balance - mellem den samlede fangstkapacitet og fiskebestandene - og samtidig sikre bedre resultater for den tilbageværende del af flåden har landsstyret i de seneste år gjort tilladelser til indførsel eller bygning af nye fiskefartøjer betinget af, at tilsvarende kapacitet udgår af flåden.

Fra 1988 til og med 1991 blev denne ordning suppleret af en tilskudsordning til kondemnering (ophugning eller eksport) af fartøjer. I 1990 og 1991 blev der i alt anvendt knap 150 mill. kr. til kondemnering.

Selv om der har været gennemført mange tvangsauktioner over skibe, var der inden for fiskerflåden ultimo 1993 83 % den tonnage, der eksisterede ved udgangen af 1989.

Finansiering af fiskefartøjer.

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer er typisk finansieret ved låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut, Fiskeribanken eller Skibskreditfonden suppleret af lån fra landskassen og/eller lån med landskassegaranti.

Udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem færøske pengeinstitutter (banker).

Færøernes Realkreditinstitut har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne op til 50% af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstituttets lån er 10 år.

Instituttets udlånsvirksomhed finansieres - foruden af grundfondsmidler (oprindelig Marshallmidler) - ved udstedelse af 8% - 10 årige obligationer med statsgaranti. Danmarks Nationalbank har siden 1967 opkøbt obligationerne til pari og låneoptagelsen er således indirekte statssubsidieret. Statsgarantien for forrentning og tilbagebetaling af instituttets obligationslån omfatter i perioden 1. april 1989 til 31. marts 1994 et beløb på 300 mill. kr.

Instituttet havde pr. 31. december 1993 udestående lån med en samlet restgæld på 259,1 mill. kr.

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer og fiskeindustri på Færøerne. Lån fra fiskeribanken ydes som 15-20 årige 2. prioritetslån med sikkerhed (for nybygninger) inden for 55% af fartøjets værdi.

Der stilles endvidere normalt krav om en egenkapital på 15% af projektsummen eller en tilsvarende bankgaranti. Restgælden af færøske lån fra Fiskeribanken var ved udgangen af 1993 på i alt 58,9 mill. kr. (heraf hovedparten i fiskefartøjer). Fiskeribankens nyudlån til Færøerne faldt til kun 0,3 mill. kr. i 1993.

Danmarks Skibskreditfond har tidligere ydet lån til færøske fiskefartøjer på vilkår svarende til de lån, der gives af Færøernes Realkreditinstitut. Men med vedtagelsen af den såkaldte "værftspakke" har Skibskreditfonden kunnet yde 14-årige indexlån på meget favorable vilkår (med lav rente og en maximering af indextillæggene). Fondens ydede i 1992 nye udlån til Færøerne på 10,5 mill. kr., hvorefter den samlede restgæld til fonden (for skibe hjemmehørende på Færøerne) udgjorde 336 mill. kr. I 1993 ydede fonden ikke lån. Restgælden

til fonden udgør ultimo 1993 296,5 mill. kr. Også Skibskreditfondens långivning er indirekte statssubsidieret, idet Nationalbanken opkøber fondens obligationer til pari.

Uanset valg af primær finansieringskilde suppleres finansieringen i de fleste tilfælde af lån fra landskassen. Lån ydes til nybygning og ombygning af fiskefartøjer i form af støttelån, kurstabslån og likviditetslån fra fonden til fornyelse af skibsflåden. Støttelån kan ydes med indtil 10% af fartøjets værdi ved nybygning og indtil 15% af omkostningerne ved ombygning.

I 1988 fik landsstyret bemyndigelse til at anvende op til 150 mill. kr. til lavtforrentede særlån (kriselån) til fiskefartøjer med henblik på forbedring af fartøjernes driftsmæssige grundlag.

Tabel 4.5. Landskassens långivning til fiskefartøjer i årene 1981/82-1993.

Finansår	Kurstabslån	Støttelån	Særlån	Likviditetslån	Ialt
1981/82	3,6	15,7	20,0	-	39,3
1982/83	5,7	16,8	1,2	-	23,7
1983/84	2,6	18,6	-	-	21,2
1984/85	1,9	44,1	-	-	46,0
1985	1,9	43,6	-	3,1	48,6
1986	0,7	59,4	-	8,9	69,0
1987	0,5	25,4	-	10,3	36,2
1988	1,0	63,2	18,3	13,3	95,8
1989	0,2	13,3	90,4	13,5	117,4
1990	-	19,9	20,6	7,0	47,5
1991	-	4,5	5,1	10,2	19,8
1992	-	7,0	0,6	12,0	19,6
1993				13,2	13,2

Kilde: Føroya Gjaldstova.

Lagtingsloven om fornyelse af skibsflåden gav desuden landsstyret mulighed for at yde garanti for lån for andre kreditorer. Størrelsen af garantien afhænger af låneformålet og af, om skibet bygges på færøske værfter. Som led i landsstyrets bestræbelser på at begrænse den samlede fangstkapacitet blev reglerne for garantistillelse i 1988 strammet op, idet der nu kun gives 5% i garanti sammen med en sidestillet bankgaranti på andre 5%.

Endvidere er der i en række tilfælde i henhold til lagtingslov om garanti for lån til fiskerskibe og fiskerivirksomheder (kriseloven) givet landskassegaranti for lån til skibe, der var kommet i økonomiske vanskeligheder som følge af uheld eller dårlige fiskerimuligheder, men hvor der var udsigt til, at driften efter alle foreliggende oplysninger ville kunne blive

rentabel. Landskassens garanti dækkede 90% af den nødvendige nye kapital, og det er en betingelse for garantien, at rederiet selv bidrager med de resterende 10%.

Da indfrielsen af forfaldne garantier i de senere år har belastet landskassens budget med meget store beløb, begrænsede landsstyret nye garantistillelser betydeligt, og ydelsen af garantier er nu helt ophørt.

Færøske skibes fangster.

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er under regulering med kvoter i henhold til gensidige overenskomster med kystlande eller internationale aftaler. Siden 1977 er det færøske fangstmønster tilpasset begrænsningerne i fangstmulighederne i fremmed farvand, jf. tabel 4.6., som viser de færøske fiskefangster fordelt på områder.

Fra 1975 til 1990 reduceredes fangsterne i de fjerne områder fra ca. 18% af de samlede fangster til kun 8% af fangsterne i 1990. I 1993 udgør fangsterne i dette område 20%. Stigningen fra 1990 til 1993 skyldes især, at loddefiskeriet blev genoptaget i den russiske del af Barentshavet, og at kvoterne af bundfisk i dette havområde også var noget højere.

Tabel 4.6. De færøske skibes fiskefangster fordelt på områder 1988-93.

Fangster i %	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ¹⁾
Nære områder	49	47	58	63	51	47
Midterområder	40	42	34	19	29	33
Fjerne områder	11	11	8	18	20	20
I alt i %	100	100	100	100	100	100
Tusind tons	357	292	269	232	249	226

¹⁾ Foreløbige tal.

Kilde: Fiskeriadministrationen og Hagstovan.

Fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse i forbindelse med, om fisken kan bringes frisk til forarbejdning på Færøerne eller må forarbejdes ombord. I 1993 er fangsten i de nære områder tilbage på niveauet i 1989, mens de fjerne områder har fået stigende betydning.

Til midterområderne beregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland og Jan Mayen. Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland er det færøske fiskeri på midterområderne i øvrigt begrænset til hovedsagelig industrifiskeri med not- og industriskibe. Landingerne på

Færøerne fra not- og industriskibene har været meget skiftende, hvilket skyldes varierende (og til tider små) prisforskelle mellem det indenlandske og det udenlandske marked.

Til de vestlige fjernområder henregnes Flemish Cap, New Foundland, Labrador og Vestgrønland og til de østlige Nordnorge, Bjørneøen og Svalbard.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i alle områder fordelt på fiskearter er vist i tabel 4.7.

Tabel 4.7. Færøske skibes fiskefangster i alle områder fordelt på fiskearter i 1990-1993. (1000 t)

	1990	1991	1992	1993
Torsk	29.592	24.379	20.580	26.732
Kuller	12.698	10.473	6.889	5.272
Stor sej	64.169	58.971	39.041	36.238
Brosme	6.461	6.457	5.065	3.356
Lange	2.526	2.864	2.358	3.502
Byrke-Lange	1.791	2.175	4.265	3.088
Rødfisk	10.922	15.475	19.559	13.964
Hellefisk	4.938	5.420	3.511	4.201
Sildehaj	502	925	1.181	271
Laks	361	120	23	74
Rejer	10.110	9.471	10.879	9.689
Skaldyr	8.386	3.300	3.500	3.320
Hummer	56	27	45	54
Blåhvilling	46.164	6.644	12.731	15.002
Spærling	24.132	19.784	22.410	30.801
Lodde	17.977	15.291	41.724	38.199
Tobis	2.537	11.194	9.139	2.836
Hestemakrel	2.562	1.710	10.877	2.058
Makrel	10.039	15.226	14.898	14.422
Sild	6.848	15.963	11.865	3.375
Guldlaks			1.439	1.100
Stinglaks			406	1.252
Skolæst			800	600
Havtaske			1.194	1.000
Andet	5.324	5.801	4.534	5.519
I alt	268.095	231.670	248.913	225.925

Kilde: Hagstovan.

Oversigten i tabel 4.7. viser, at den samlede færøske fangst fra 1990 - 1993 faldt fra ca. 268.000 tons til ca. 225.000 tons, dvs et fald på godt 16 %. Fra 1988 til 1992 faldt de samlede fangster med næsten 108.000 tons, navnlig som følge af en tilbagegang i fangsterne

af blåhvilling samt af industrifisk (sperling, lodde og tobis). Denne tilbagegang forklarer samtidig den relative tilbagegang for fiskeriet i midterområderne fra 1988 til 1992, jf. tabel 4.6. Fra 1990 er der sket et markant fald i kuller- og sejfiskeriet. Sildefangsten er efter en stigning i 1991 og 1992 igen faldet væsentligt i 1993.

Fangster ved Færøerne

Færøske skibes fangst ved Færøerne er faldet med over 10 % fra 1990 til 1993. Samtidig er fremmede skibes fiskeri, som tidligere truede de mest almindelig bundfiskebestande ved Færøerne, reduceret, mens andre fartøjer er kommet til i henhold til indgåede fiskeriaftaler om at udnytte de ikke truede fiskebestande.

De samlede fangster ved Færøerne var i 1975 på ca. 137.000 tons. Fra slutningen af 1970'erne udvikledes imidlertid et betydeligt blåhvilling fiskeri ved Færøerne (især fra sovjetiske skibe), hvilket afgørende medvirkede til at forøge de samlede fangstmængder i området. I slutningen af 1980'erne udgjorde de totale fangster mellem ca. 250.000 og 350.000 tons - men med betydelige udsving mellem de enkelte år.

Tabel 4.8. Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 1990-1993.

	1990	1991	1992	1993	1990	1991	1992	1993
	- 1000 tons -				- pct. -			
Færøerne	154,2	137,3	126,3	106,5	54	53	52	42
Tyskland	0,8	0,5	0,2	0,3	0	0	0	0
Frankrig	8,3	4,1	2,0	2,5	3	2	1	1
U.K.	0	0	0,3	1,4	0	0	0	1
Norge	27,4	7,4	20,8	22,9	10	3	8	9
Rusland	90,5	96,4	85,0	106,3	31	37	35	41
Andre lande	4,6	12,1	10,4	15,9	2	5	4	6
I alt	285,8	257,8	245,0	255,8	100	100	100	100

Kilde: Hagstovan.

Tabel 4.8. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne i årene 1990-1993.

I 1975 udgjorde de samlede fangster ca. 137.000, mens de samlede fangster i 1988 var helt oppe på over 300.000 tons. Nedgangen siden 1988 skyldes bl.a. en mindre fangst af kuller og nedgangen i de samlede fangstmængder fra 1990 til 1993 skyldes mindre fangster af kuller og torsk. Den færøske andel af fangsterne udgjorde i 1975 29%, i 1990 54 % og var i 1993 på 42%.

Tabel 4.9. Den samlede fiskefangst ved Færøerne i 1993 fordelt på lande og fiskearter.

	Torsk	Kuller	Sej	Blåhvilling	Andre fisk	Ialt	%
Færøerne	6,0	4,0	32,0		64,4	106,4	41,6
Tyskland					0,3	0,3	0,1
Frankrig				1,2	1,3	2,5	0,9
U.K.	0,3	0,2	0,7		0,2	1,4	0,5
Norge				19,0	3,9	22,9	8,9
Rusland				93,3	13,0	106,3	41,5
Andre lande				11,0	4,9	15,9	6,2
Ialt						255,7	

Kilde: Hagstovan.

Af de i alt godt 255.000 tons fisk, som blev fanget ved Færøerne i 1993, blev 42% fanget af færøske fiskere. For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) var den færøske andel dog tæt på 100%, jf. tabel 4.9. Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling, mens EU-landenes begrænsede fiskeri er sammensat af et bredt udsnit af fiskearter - herunder navnlig brosme, lange og rødfisk. EF-landenes andel udgjorde 2 % af de samlede fangster.

Fangsttryk og fangstregulering.

Som nævnt i afsnittet om sammensætningen af fiskerflåden har der fra midten af 70'erne og indtil slutningen af 80'erne fundet en meget kraftig udbygning og modernisering sted af den færøske fiskerflåde - og navnlig af den del af flåden, som primært benyttes til fiskeri på Færøområdet.

Sideløbende med udbygningen af den samlede fangstkapacitet har fiskeriindsatsen - opgjort som antal fiskedage - også været stigende. Alene fra 1982 til 1988/89 blev den samlede fiskeriindsats således forøget med omkring 40%.

Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES og det færøske fiskerilaboratorium medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk og sej i en årrække har ligget op til 70% over det optimale niveau.

Det optimale fangstniveau er defineret som det niveau, der tillader fiskene at opnå en størrelse, som på længere sigt muliggør det maksimale vægtmæssige udbytte af bestanden.

Det for store fangstryk (eller overfiskningen) udgør tilsyneladende en egentlig trussel for bestandenes rekrutteringsevne og indebærer, at bestanden og særlig den yngre fisk (med lavere gennemsnitsvægt) beskattes for hårdt. Derved reduceres ikke blot størrelsen af den samlede fangst (fordi ungfisken ikke opnår den optimale vægt), men også sårbarheden overfor svingninger i bestandenes størrelse fra år til år forøges, når fiskeriet i for stor udstrækning baseres på ganske få årgange.

De færøske fiskeribiologer foretog i begyndelsen af 1991 en opgørelse, der viste, at et uændret fangstryk i 1991 ville give en fangst af bundfisk på 90.000 tons mod knapt 110.000 tons i 1990. Hertil kom, at opgørelsen viste, at fangsten af disse burde halveres i nogle år med henblik på genopbygning af bestandene, således at fiskeriet kunne blive optimalt. Fangsterne af de vigtigste bundfiskearter ved Færøerne er vist i tabel 4.10. Fiskeriet af sej udviklede sig markant i 1990, hvilket skyldtes øget rekruttering og øget fangstindsats.

Tabel 4.10. Fangsterne af torsk, kuller og sej ved Færøerne 1975 og 1980-93.

	Torsk	Kuller	Sej
	- 1000 tons -		
1975	38,9	20,7	41,2
1980	20,6	14,3	24,3
1981	24,0	12,0	29,9
1982	24,0	12,4	31,0
1983	41,2	12,9	39,4
1984	39,3	12,3	56,3
1985	42,6	14,9	44,4
1986	36,0	14,0	40,5
1987	26,4	15,5	40,3
1988	25,7	11,6	43,3
1989	23,0	14,2	43,9
1990	13,5	11,5	60,5
1991	9,4	8,6	55,5
1992	6,5	5,0	35,0
1993 ¹⁾	6,0	4,0	32,0

¹⁾ foreløbige tal.

Kilde: Hagstovan.

Set i relation til det bedste år, 1984, hvor de samlede fangster af de tre fiskearter nåede op på 107.000 t forventes fangsterne i 1993 at udgøre ca. 42.000 t eller kun 40 % af niveauet i 1984.

Den stigende og - biologisk set for intensive - fiskeriindsats medførte ikke alene en uhensigtsmæssig udnyttelse af fiskebestandene, men medvirkede også i høj grad til at forringe fiskerierhvervets rentabilitet, jf. nedenfor.

For at sikre en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons. Dette tilladelsessystem blev suppleret med en række andre tekniske reguleringer, herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som begge navnlig tog sigte på en beskyttelse af ungfisken. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 145 mm. I 1992 blev der yderligere af landsstyret udstedt et generelt fiskeforbud for fartøjer over en vis størrelse i bestemte perioder af året.

I et direkte forsøg på at reducere fangstkapaciteten (som landsstyret og Fiskerirådet har anslået er ca. 40% for stor i færøsk havområde) blev der etableret en kondemneringsordning, hvor der med tilskud fra landskassen blev ydet støtte til ophugning og eksport af fiskefartøjer. Denne ordning ophørte med udgangen af 1991. Samtidig er vilkårene for indførsel af ny tonnage blevet gjort mere restriktive, og landskassens garantigivning til fiskefartøjer er nu stort set ophørt.

Et led i aftalen af 1. februar 1993 (bilag 4.2.) mellem det færøske landsstyre og den danske regering var, at

"landsstyret ville nedsætte et strukturudvalg, der (inden den 1. juli 1993) skulle komme med forslag til en nettoreduktion af kapaciteten med henblik på at gøre fiskerierhvervet til et selv bærende erhverv hvilende på det biologisk optimale fangstniveau i farvandet omkring Færøerne på markedsøkonomiske vilkår."

Det færøske strukturudvalg indstillede, at der blev etableret en ordning med individuelt omsættelige kvoter som supplement til de gældende tekniske reguleringer for at forhindre nedfiskning af bestandene, mens der ikke blev stillet konkrete forslag om reduktion af fiskeflåden.

På den baggrund og med udgangspunkt i aftalen af 12. oktober 1993 mellem det færøske landsstyre og den danske regering (bilag 4.4.) fremlagde landsstyret et forslag til lagtingslov om erhvervs mæssigt fiskeri, der blev vedtaget og ikraftsat i marts 1994. Den største nyskabelse for det færøske fiskeri var indførelsen af kvoter for de enkelte fiskefartøjer samt bestemmelser om, at fastsættelse af kvoternes størrelse skal baseres på internationale

biologers vurderinger. Under lagtingsbehandlingen af lovforslaget blev der indføjjet, at kvoterne skal knyttes til skibene. Dette medfører en mindre grad af omsættelighed.

Fiskeristøtte.

Indtil 1975 havde Færøerne et prissystem for indhandling af fersk fisk, der meget nøje fulgte tendenserne på verdensmarkedet. Dette system medførte ofte pludselige og store prisændringer.

I 1975 faldt verdensmarkedspriserne på fisk drastisk, hvorefter der fra fiskernes organisationer blev stillet krav om etablering af et mere stabilt system, der kunne sikre en stabil salgspris til den del af fiskerflåden, der lander fersk fisk til filetfabrikkerne på Færøerne. På den baggrund blev Råfiskefonden etableret i maj 1975.

Råfiskefondens formål blev i 1983 udbygget, idet fonden herefter ved sin prisfastsættelse desuden blev pålagt at styre fiskeriet på en sådan måde, at fiskebestandene blev bevaret på et niveau, som ud fra et langtidsperspektiv giver det største udbytte.

Pr. 1. oktober 1990 blev fiskeristøtten omlagt, således at Råfiskefonden er nedlagt.

Råfiskefondens tilskud blev afløst af henholdsvis et pristilskud, et indførselstilskud og forarbejdningsstøtte. Af disse blev pristilskudet den vigtigste støtteform. I 1991 blev der udbetalt ca. 127 mill. kr. i pristilskud. Fra de to øvrige støtteformer udbetaltes tilsammen knap 3 mill. kr.

Tabel 4.11. Fiskeristøtten fordelt på støtteordninger i 1987-1991⁴⁾

	1987	1988	1989	1990	1991
	- mill. kr. -				
Mindsteløn	16,0	42,5	43,8	42,2	41,8
Minimumsindkomst	11,3	9,5	7,4	16,0	23,1
Mandskabsstøtte ²⁾	38,4	39,3	50,1	42,4	31,3
Industrifisketilskud	25,9	2,0	2,7	3,4	-
Tilskud fra Råfiskefonden	69,4	199,4	232,0	172,2 ¹⁾	-
Driftstilskud	66,4	88,4	94,8	77,3	62,6
Tilskud til filetfabrikker	-	-	-	33,7 ¹⁾	51,1
Indførselsstøtte	-	-	-	1,3 ¹⁾	8,0
Forarbejdningsstøtte	-	-	-	1,6 ¹⁾	9,5
Andre tilskud ³⁾	23,1	25,9	32,4	18,4	142,3
I alt	250,5	407,0	462,8	408,5	369,7

- 1) Råfiskefonden ophørte sin virksomhed pr. 1. oktober 1990 og tallene vedrører derfor kun de første tre kvartaler af 1990. Tilskudene herfra afløstes af pristilskud, indførselstilskud og forarbejdsningsstøtte. Tallene herfor vedrører derfor kun 4. kvartal.
- 2) Tidligere var denne støtte opdelt på støtte til hjemmefiskere og landingstilskud til fersk fisk.
- 3) Herunder pristilskud på 127,1 mill. kr.
- 4) Opgørelsen for 1992 foreligger endnu ikke.

Kilde: Hagstovan.

I begyndelsen af 1993 blev pristøtten omlagt til en tidsbegrænset, omsættelig driftsstøtte til et begrænset antal fiskefartøjer over 20 BRT. Støtten gives til ejere af fiskefartøjer, der har opnået fangstlicenser. Antallet af licenser, der er fordelt på en række forskellige typer af fiskefartøjer, udgør i alt 152, og den samlede støtte udgjorde i 1993 i alt 68 mill. kr.

Fiskernes aflønning.

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel, gennemsnitlig omkring 25-30% af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi med diverse pristilskud. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

Stigende fangstværdier vil således medføre stigende hyrer uanset omkostningsudviklingen, medens stigende omkostninger alene formindsker rederens andel. Efter nettoprincippet aflønnes mandskabet med en andel typisk 35-45% af netto-princippet, beregnet som bruttoindtægten ved salg af fangsten med fradrag af variable omkostninger, d.v.s. olie, agn, proviant, salt m.v. Stigende omkostninger vil således blive fordelt mellem reder og mandskab. I de senere år er aflønning efter bruttoprincippet vundet stærkt frem, men nettokontrakter findes stadig.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer og samtidig til stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter er der ved lagtingslov fastsat regler om mindsteløn, dagstøtte og mindsteindtægt.

Ordningen kan beskrives således, idet bemærkes, at indtægterne er anført i primo 1993 niveau.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstreret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt sådan overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforeninger. Mindstelønnen er kr. 12.725,- pr. måned eller kr. 424,17 pr. døgn, fiskeren er påmønstreret.

For mandskab påmønstreret fiskefartøjer bliver der udbetalt dagstøtte.

- 1) For trawlere på fiskeri efter ferskfisk, saltfiskeskib på linefiskeri, fryseskib på fiskeri efter sildehaj eller hellefisk m.m., fabrikstrawlere på fiskeri efter sortmund, ringnotskib, industritrawlere, fabrikstrawlere, som nedsalter eller fryser fangsten ombord, fryseskib på fiskeri efter rejer eller muslinger og skib på fiskeri efter laks ydes med nuværende mindsteløn hver mand ekstra for hver påmønstreret dag på turen det, som er forskellen mellem 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeiðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeiðsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) og 1/30 del af månedsmindstelønnen. Dette tillæg reduceres med 45 øre for hver krone, som fangstandel, inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn
- 2) For mandskab påmønstreret fiskeskibe, som ikke er omfattet af reglerne under punkt 1) og mindsteindtægt, gælder følgende regel: Hvis fangstandel, mindsteløn og mandskabsstøtte sammenlagt er mindre end 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeiðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeiðsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) betales differencen som særligt tillæg. Dagsstøtten er kr. 188,78 pr. døgn fiskeren er påmønstreret fiskefartøj. Dagsstøtten er et tillæg til mindstelønnen som sammenlagt giver (mindst 424,17 + 188,78) kr. 612,95 pr. døgn. Det specielle ved dagstøtten er aftrapningsordningen, hvor dagstøtten reduceres med 45 øre for hver krone, som fangstandel inkl. minsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn, som er gældende for fartøjstyperne nævnt under punkt 1. Aftrapningsordningen udregnes efter følgende formel: $\text{Dagsstøttemax} - (0,45 \times (\text{fangstandel} - \text{mindsteløn})) = \text{Dagsstøtte}$.

Til mandskab på fartøjer i hjemmefiskeri indenfor færøsk fiskerizone udbetales mindsteindtægt. Betingelsen for mindsteindtægt er, at fartøjet har landet, at mandskabet bliver afregnet, og i antal er, som sædvane er på stedet, og at fangsten bliver landet samlet. For fiskefartøjer under 20 brt. er yderligere disse regler gældende:

- a) At indtægten hos vedkommende person de sidste tre måneder ikke er større end gældende mindsteløn, (d.v.s. kr. 12.725 pr. måned)
- b) At fiskefartøjer, som fisker med snøre eller snelle, lander mindst 25 kilo pr. mand pr.dag.
- c) At fiskefartøj, som fisker med langline, lander mindst 50 kilo pr. mand pr. dag.

Mindsteindtægten til mandskabet på fartøjer, som driver hjemmefiskeri med langline, udgør kr. 958,93 for fisketuren (beregnet til 2 døgn), og til mandskab på fartøjer, som fisker med snøre eller snelle, er mindsteindtægten kr. 479,46 pr. dag.

Spørgsmålet om fiskernes mindsteløn er ligesom indførelsen af kvoter indgået i aftalerne mellem det færøske landsstyre og den danske regering.

Fiskerflådens driftsresultater.

Som nævnt i de foregående afsnit har den stedfundne udbygning af den samlede fangstkapacitet og forøgelsen af fangstindsatsen ikke været ledsaget af en tilsvarende stigning i de samlede fangster omkring Færøerne. Tværtimod er fangsten pr. fangstdag faldet betydeligt fra midten af 80'erne.

Denne udvikling skyldes en overfiskning af navnlig bestandene af torsk og sej, hvilket ikke blot har medført en u hensigtsmæssig udnyttelse af bestandene, men samtidig i høj grad har påvirket fiskeriets rentabilitet i ugunstig retning. Sammen med stigende driftsudgifter og en større rente- og afdragsbyrde har dette resulteret i en stærk forringelse af hjemmefiskerflådens driftsresultater.

Ved vurderingen af underskuddet skal det samtidig tages i betragtning, at den betydelige - offentlige støtte til fiskeriet er medregnet, før driftsresultaterne er opgjort.

Flere af de indførte fangstregulerende foranstaltninger - mindre maskevidder og fredede områder m.v. - vil på længere sigt sammen med indførelsen af kvoter kunne bidrage til en forbedring af fiskeriets rentabilitetsproblemer.

Alle dele af fiskeflåden er stærkt tyngt af store gældsbyrder, hvilket bl.a. kommer til udtryk i antallet af tvangsauktioner for fiskefartøjer, der i 1993 udgjorde 39 mod 14 i 1991.

Fiskeindustri.

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfatter godt 20 filéfabrikker og et antal røgerier m.v., fordelt ud over landet. Fiskeindustriens forarbejdningskapacitet er anslået til ca. 400.000 tons. Med de stærkt faldende råvaretilførsler er der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. I 1992 blev under 20 % af den samlede kapacitet udnyttet. Problemet med de faldende råvaretilførsler søges afhjulpet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

Råvaretilførslerne til fabrikkerne har i de senere år været faldende fra ca. 117.000 tons i 1988 til ca. 65.000 tons i 1993.

Tabel 4.12. Råvaretilførslerne til de færøske filetfabrikker i 1985-1993.

1988	1989	1990	1991	1992	1993
- tons landet vægt -					
117.300	107.500	107.400	100.200	78.000	65.000

Kilde: Hagstovan.

Finansieringsfonden af 1992, der blev etableret i medfør af aftalen af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, (bilag 4.1.) fremsatte i foråret 1993 sammen med de to færøske banker, Føroya Banki og Sjóvinnubankin, en plan for en samlet gældssanering af fiskeindustrien og etableringen af et fiskeproduktionselskab, der skulle virke som paraplyorganisation for de fabrikker, der ønskede at være med i ordningen. Selskabet skulle overtage de bank- og realkreditlån, der hidtil havde påhvilet de enkelte virksomheder, men med nedskrevne beløb. Fabrikker, der ønskede at fortsætte som hidtil, ville ikke blive omfattet af ordningen.

I juni 1993 stiftedes selskabet Føroya Fiskavirking, hvis kommercielle navn er United Seafood. Kapitalgrundlaget på ialt 50 mill. kr. er fordelt med en aktiekapital på 25 mill. kr. og en ansvarlig lånekapital på 25 mill. kr.. 19 filetfabrikker kom med i selskabet, heraf er 8 i drift, en er under klargøring til drift, og tre er lejet ud. De 8 igangværende fabrikker er jævnt fordelt ud over hele Færøerne. Selskabet består af tre divisioner, en for fersk fisk, en for industrivarer og en for færdigvarer. Selskabets overordnede strategi fastslægges centralt, mens de enkelte fabrikker er organiseret som profitcentre, der ledes og administreres på stedet.

Ud over de aktive fabrikker i Føroya Fiskavirking produceres der bl.a. på Kosavirkið i Klaksvík.

Fiskeopdræt.

Etablering og drift af havbrugsanlæg og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre.

Det færøske havbrugserhverv er en forholdsvis ny erhvervsgræn, som siden slutningen af 70'erne og navnlig gennem 80'erne var i kraftig udvikling. I 1988 blev der produceret i 63 anlæg. Fra slutningen af 80'erne har opdrætserhvervet været i alvorlig krise på grund af stærkt faldende markedspriser kombineret med en række svære sygdomsproblemer. Dette har resulteret i en række konkurser, således at antallet af anlæg er blevet reduceret. I 1994 vil der være mellem 17 - 20 anlæg i drift. Disse anlæg producerer omtrent samme mængde som de 63 anlæg.

Der bliver i år udsat ca. 5 mill. smolt produceret i 16 anlæg.

Som følge af at man nu er kommet ned på et rimeligt niveau i antal af opdrætsanlæg, har man fået mulighed for at finde et system med braklægning af opdrætslokaliteter med henblik på at skåne miljøet og samtidig give miljøet en mulighed for at regenerere.

Produktionen af laks og ørred har en lang produktionstid. Af tabel 4.13 fremgår, at rogn, der blev gydet i november 1987, blev udsat som smolt i 1989 og først eksporteret i 1991.

Tabel 4.13. Produktionscyklus for fiskeopdræt.

Rogn gydet nov. i årene	Smolt udsat i årene	Smolt udsat i mill.	Eksport i årene	Tons	Mill.
1987	1989	5.1	1991	ca. 16.134	ca. 545
1988	1990	6.6	1992	ca. 16.298	ca. 580
1989	1991	8.0	1992/93	ca. 14.000	ca. 530
1991	1992	(5.0)	1993/94	ca. 10.000	ca. 380
1992	1993	(5.0)	1994/95	-	-

På grund af den lange produktionscyklus (ca. 4 år) stilles der store krav til likvid kapital. Dette finansieringsbehov er i overvejende omfang blevet tilgodeset gennem lån- og kreditgivning fra færøske pengeinstitutter og udlånsfonde og nu også foderfirmaer. De færøske havbrug har i modsætning til fiskerierhvervet ikke tidligere været subsidieret fra det offentlige.

Fra 1993 er der givet investeringsstøtte til fiskeopdræt, således at havbrugsopdrætterne får et tilskud til køb af smolt på 5 kr. pr. stk. For smoltproducenterne er der samtidig fastsat en maksimumspris på 11 kr. pr. smolt.

Tilskuddet ydes alene til opdrættere, der i øvrigt har driften og finansieringen heraf i orden. Det er en betingelse for støtte, at smolten er vaccineret. Der kan maksimalt ydes støtte til 5 mill. smolt pr. år.

Tabel 4.14. Eksport af laks og ørred 1986-1993.

År	Tons	Mill. kr.
1986	2.500	101
1987	5.000	249
1988	5.300	253
1989	8.100	328
1990	11.900	449
1991	16.100	548
1992	16.300	582
1993	15.900	471

Væksten i havbrugserhvervet har været ganske betydelig i de senere år. Fra en produktion i 1986 på knap 2.500 tons, nåede produktionen i 1992 op på 16.300 tons og faldt så lidt igen i 1993. Eksportindtægterne udgjorde i 1992 godt 580 mill. kr., men faldt i 1993 til 471 mill. kr. Faldet i eksportindtægter modsvares ikke i et mængdemæssigt fald. De faldende eksportindtægter er bl.a. et resultat af en faldende markedspris og en lavere slagtevægt end tidligere. Eksporten af havbrugslaks udgjorde i 1993 23% af den samlede færøske eksport excl. skibe.

Tabel 4.15. Færøernes eksport 1990 - 1992 i 1.000 kr.

	1990	1991	1992	1993
Fiskerierhvervet	1.861	2.082	1.812	1.534
Fiskeopdræt	449	548	582	471
Andre varer, herunder uldvarer og fiskeredskaber	4	5	6	6
I alt excl. skibe	2314	2.635	2.400	2.011

Offentligt tilsyn.

En række tilsynsopgaver på fiskeriområdet samt alle opgaver med hjemmel i levnedsmiddel-
loven er henlagt til Heilsufrøðisliga Starvstova (miljø-og levnedsmiddelstyrelse). Opgaverne
omfatter autorisation af fiskefartøjer og fiskeindustrivirksomheder samt tilsyn med

autorisationsbetingelserne. Desuden føres der tilsyn med hygiejnen på samme steder som nævnt ovenfor samt tilsyn med overholdelsen af en række mere konkrete bekendtgørelser vedrørende transport, mærkning m.m.

Inden for opdrætsområdet føres der tilsyn med medicinering og karantænebetingelser. Endvidere deltager institutionen i forskellige udviklingsprojekter inden for fiskeriområdet.

Landsdyrlægeinstitutionen varetager visse forsknings- og undersøgelsesopgaver på fiskeopdrætsområdet.

Fangst i øvrigt.

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervsmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat stærke begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis og indirekte økonomisk betydning. Fangsten foregår efter gammel skik ved, at flokke af grindehvaler - ofte adskillige hundrede -, der observeres i farvandene tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden, hvor de aflives. Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området, og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning.

Denne traditionelle fangst har i de seneste år mødt megen kritik fra udenlandske miljøorganisationer og enkeltpersoner. Kritikken retter sig mod fangstmetoden, og den har ofte baggrund i en frygt for, at den færøske fangst udgør en trussel mod bestanden af grindehvaler.

Kritikken er i alt væsentligt blevet afvist fra færøsk side. Dels kan man med baggrund i samstemmende internationale undersøgelser fastslå, at grindebestanden ikke er truet, dels kan der henvises til, at den traditionelle færøske fangst ikke har noget kommercielt sigte eller indhold, og at der således ikke foregår nogen systematisk fangst af disse hvaler. Den udenlandske opmærksomhed omkring grindefangsten har sammen med de færøske myndigheders egne bestræbelser i de seneste 10-15 år ført til en væsentlig stramning og "humanisering" af bestemmelserne for, hvilke fangstmetoder og redskaber, der må anvendes. Ligeledes må fangsten nu kun ske på de bedst egnede og af myndighederne særligt udpegede lokaliteter.

Den økonomiske værdi af grindefangsten kan vanskeligt opgøres, da kun en beskedent del af fangsten omsættes på markedet. Men det samlede udbytte af kød og spæk er anslået til at være 1 1/2 - 2 gange større end vægtudbyttet af fåre- og lammekød. Grindekød og spæk dækker således fortsat en betydelig del af det samlede kødbehov for den færøske befolkning.

4.4. Landbrug.

Landbruget var indtil slutningen af sidste århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med omkring 1% af Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer.

I de senere år er der - bl.a. ud fra ønsket om en større selvforsyningsgrad - blevet ydet offentlig støtte til investeringer i landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter. Blandt andet ydes der tilskud til opdyrkning af ny landbrugsjord og til forbedring af bestående marker og veje.

Mælkeproduktionen har været stigende og dækker nu hele forbruget af konsummælk. Også produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år. For at kontrollere mælkeproduktionen har man fra den 1. januar 1994 indført kvoter på mælkeproduktionen.

Det samlede fårehold på Færøerne andrager 70.000 stk. Produktionen af fårekød er ca. 500 tons årligt, hvilket svarer til ca. 40% af det samlede forbrug. Den årlige produktion af oksekød er på ca. 100 tons. Svineproduktionen ophørte i 1993. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres.

Der findes på Færøerne en mindre produktion af kartofler og andre gartneriprodukter, og af æg, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må importeres.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Jordfonden. Jordfondens samlede udlån pr. 31. december 1992 var på 147 mill. kr.

Offentlig tilsyn m.v.

Landsdyrlægen, der er rådgivende for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr.

Heilsufrøðilig Starvsstova (miljø- og levnedsmiddelstyrelse) er landsstyrets kompetente myndighed på miljø- og levnedsmiddelområdet. Institutionen godkender og fører med hjemmel i levnedsmiddeloven tilsyn med fødevareproducerende virksomheder til hjemmemarkedet. Desuden har institutionen specifikke godkendelses- og tilsynsopgaver på miljøområdet i henhold til miljøloven.

Institutionen råder over et forholdsvis veludstyret kemisk og mikrobiologisk laboratorium. Laboratorierne får opgaver fra tilsynsafdelingerne samt fra virksomheder og private kunder. Det kemiske laboratorium er akkrediteret til at udføre rutineanalyser. Endelig deltager institutionen i forskellige udviklingsprojekter inden for levnedsmiddel- og miljøområdet.

4.5. Håndværk, Industri, Bygge- og Anlægsvirksomhed.

De industrielle forudsætninger.

Størstedelen af den færøske industri har direkte tilknytning til fiskerierhvervet. Dette gælder i første række den egentlige fiskeindustri - d.v.s. filéfabrikker, røgerier og virksomheder til forarbejdning af industrifisk. Denne del af industrien er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

Foruden den egentlige fiskeindustri er der på Færøerne opbygget et antal håndværks- og industrivirksomheder, der producerer udstyr m.v. til fiskefartøjer og den egentlige fiskeindustri. Til denne gruppe hører bl.a. skibsværfter og virksomheder, der producerer fiskeredskaber samt maskiner og udstyr til filéfabrikker. I de seneste år er der på Færøerne etableret virksomheder, som satser på eksport af systemløsninger på fiskeområdet - bl.a. til lande i den tredje verden.

Ved siden af virksomheder med tilknytning til fiskeindustrien har landsstyret i de senere år støttet udviklingen af anden småindustri og håndværk, især baseret på salg til hjemmemarkedet.

Færøske industrivirksomheder, der producerer til hjemmemarkedet, er i konkurrencen med udenlandske producenter stillet over for det problem, at hjemmemarkedets yderst begrænsede størrelse ikke gør det muligt at opnå en produktionsvolumen, der sikrer en konkurrencedygtig produktion. Den færøske hjemmemarkedsindustri var indtil 1. januar 1993 i vid udstrækning baseret på toldbeskyttelse (fuld told på importerede færdigvarer og toldfritagelse/lempelse for importerede råvarer og halvfabrikata) og andre former for tilskud (herunder rentesubsidier) fra det offentlige.

Med fraværet af et betydeligt hjemmemarked, store transportomkostninger for råvarer og færdigvarer og et i international sammenhæng højt omkostningsniveau har Færøerne svage forudsætninger for etablering af eksportorienterede industrier uden for den egentlige fiskeindustri og dennes forsyningsvirksomheder.

I forbindelse med den handelsaftale, der med virkning fra 1. februar 1992 blev indgået med EF, forpligtede Færøerne sig til fra den 1. januar 1993 til at fjerne den eksisterende beskyttelsestold. Mange virksomheder har i den åbne konkurrencesituation fået svært ved at klare sig. Samtidig har den generelle økonomiske krise på Færøerne betydet lukning af en lang række mindre virksomheder på grund af faldende efterspørgsel.

Virksomheder og lønudbetalinger.

Lønudbetalingerne inden for håndværk, industri samt bygge- og anlægssektoren fremgår af tabel 4.16.

Tabel 4.16. Lønudbetalinger inden for industri, håndværk samt bygge- og anlæg i 1991 - 1993.

	Lønudbetalinger i mill. kr.		1993	Vækst i %	
	1991	1992		1991-1992	1992-1993
Fiskeindustri	369,1	308,9	210,6	- 16	- 32
Skibsværfter og værksteder	85,7	76,7	58,4	- 11	- 24
Industriproduktion i øvrigt	138,1	134,9	103,1	- 2	- 24
Bygge- og anlæg	231,2	196,7	124,1	- 15	- 37
Råvareproduktion	5,2	3,8	4,7	- 26	23
I alt	829,3	721,0	499,9	- 13	- 31

Kilde: Hagstovan.

Opgørelsen viser, at fiskeindustrien på trods af en kraftig tilbagegang i lønudbetalingerne fra 1992 til 1993 fortsat er den største af de nævnte erhvervsgræne med ca. 42 % af gruppens samlede lønudbetalinger i 1993. Men for alle sektorerne er der tale om et kraftigt fald i lønudbetalingerne.

De to færøske skibsværfters aktiviteter har i 1993 næsten udelukkende været begrænset til reparationsarbejder.

Bygge- og anlægsaktiviteten.

Aktiviteten i bygge- og anlægssektoren var stadigt stigende i årene 1985-1988. Det høje aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren dækkede i disse år over stigninger i boligbyggeriet og - især - over omfattende offentlige investeringer i tunneler, veje, havne og institutioner. Stigningen i de offentlige investeringer var især markant fra 1987 til 1988.

Siden 1989 har der kunnet konstateres et faldende aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren, både som følge af et kraftigt fald i de offentlige investeringer og på grund af en voldsom indskrænkning i de private investeringer. De store, danske entreprenørfirmaer har indstillet deres aktiviteter på Færøerne, og de fleste færøske firmaer har måttet foretage omfattende afskedigelser.

Antallet af færdiggjorte boliger toppede i 1988 med 410, jf. tabel 4.17. Siden er aktivitetsniveauet faldet både i Tórshavnområdet og det øvrige land. Boligbyggeriet må forventes at blive meget behersket i de kommende år.

Antallet af færdiggørelser kan dog næppe tages som noget - fuldt ud - dækkende udtryk for byggeaktiviteten i det enkelte år.

Tabel 4.17. Boligbyggeri 1986-1993

Antal færdige boliger:	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Tórshavn	121	97	150	130	177	122	118	23
Øvrige land	171	201	260	210	142	129	105	18
I alt	292	298	410	340	319	251	223	41

¹⁾ Huse indtil 150 m²

Kilde: Sparekasserne og Boliglånefonden.

Finansiering af industri, håndværk m.v.

Før den nye bank- og sparekasselovgivning blev ikraftsat - henholdsvis den 1. juli 1993 for bankernes vedkommende og den 1. januar 1994 for sparekassernes vedkommende - var det hovedsageligt de to banker - Føroya Banki og Sjóvinnubankin - der spillede en altafgørende rolle for erhvervslivets finansiering. De 3 færøske sparekasser havde indtil januar 1994 især ydet bygge- og prioritetslån, men har nu på lige fod med bankerne mulighed for at yde lån til erhvervslivet.

Industriens og håndværkets faste investeringer (i bygninger og maskiner m.v.) finansieres normalt ved låneoptagelse i de to færøske udlånsfonde (Færøernes Industrifond og Industriens Udviklingsfond) samt - i de senere år - ved låneoptagelse i danske kreditforeninger.

Långivningen fra Industriens Udviklingsfond sker i form af offentligt subsidierede lån. Herudover yder landsstyret i vist omfang direkte lån til finansiering af småindustrier - især i udkantsområderne. Endelig har landsstyret i vid udstrækning ydet garanti for lån til erhvervslivet.

Efter at loven om erhvervsfremme er blevet ikraftsat på Færøerne i 1993, er der mulighed for at opnå lån, tilskud eller kapitalindskud til projekter til fremme af den erhvervsmæssige udvikling.

Fiskeindustrien på Færøerne har desuden adgang til at finansiere en del af anlægsudgifterne i Danmarks Fiskeribank. Finansieringsmulighederne for fiskefartøjer er nærmere beskrevet i afsnit 4.3.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og erhvervslivet har derfor mulighed for at opnå finansiering på det danske penge- og kapitalmarked på normale markedsbetingelser. Blandt andet yder danske kreditforeninger realkreditlån til industri- og serviceerhvervsbygninger på Færøerne, dog skal hvert enkelt lån godkendes af Færøernes landsstyre.

Som "valutaindlændinge" hjemmehørende på Færøerne kan færøske virksomheder optage kommercielle lån og kreditter (bl.a. til finansiering af import og eksport) samt finansielle lån i udlandet i overensstemmelse med de til enhver tid gældende valutabestemmelser. De på Færøerne ikraftsatte valutabestemmelser er - med visse modifikationer - de i Danmark gældende valutaregler, idet de seneste liberaliseringer på valutaområdet dog ikke er ikraftsat på Færøerne endnu.

Landets Udviklingskontor.

Færøernes landsstyre har i 1987 etableret et Landets Udviklingskontor (Menningarstova Landsins) og et dertil knyttet Udviklingsråd. Kontorets direktør ansættes af og refererer direkte til landsstyret. Udviklingskontoret har til formål at medvirke til at udvikle industri, håndværk og servicevirksomhed - og i den forbindelse yde rådgivning inden for teknologi, økonomi og eksport m.v.

Som led i sin virksomhed afgiver udviklingskontoret udtalelser i forbindelse med landsstyrets behandling af ansøgninger om lån, tilskud eller garantier fra erhvervsvirksomheder.

Udviklingskontoret administrerer endvidere den færøske del af Vestnordensamarbejdet, der har til formål af styrke erhvervsudviklingen i og samarbejdet mellem Island, Grønland og Færøerne.

4.6. Handel, Service og Transport.

Handel og service.

Færøernes forsyning med investeringsgoder og forbrugsvarer er i overvejende grad baseret på import. Hovedparten af importen kommer - når der bortses fra skibe - fra Danmark eller importeres via en dansk mellemandler.

Afsætningen på det færøske marked foregår typisk, når det gælder kapitalvarer og varige forbrugsgoder, via agent/eneforhandler, mens forbrugsvarer ofte afsættes via grossister, der i mange tilfælde har eneret på forhandlingen af de varer, de sælger.

Udviklingen i distributionsmønstret følger i øvrigt - med nogen forsinkelse -tendensen i de øvrige nordiske lande. Enhederne inden for engros- og detaillerede bliver stadig større; og som helhed er der en tendens til, at en stigende del af vareomsætningen kanaliseres uden om engrosledet.

Udviklingen inden for den del af servicesektoren, der udgøres af pengeinstitutter o.lign., er nærmere behandlet i afsnit 4.7.

I februar 1992 lykkedes det for landsstyret at få vedtaget en ny spirituslovgivning. Den meget forældede og uadministrerbare lovgivning fra 1928 blev hermed afløst af en lov, der indfører en monopolhandel for vin og spiritus med et antal forhandlingssteder ud over landet. Aldersgrænsen for adgang til at købe spiritus er nedsat fra 20 til 18 år, og rationeringsordningen er helt ophørt.

Transport m.v.

Godstransporten mellem Færøerne og omverden foregår hovedsagelig ad søvejen. To færøske rederier besejler fragtruter til udlandet året rundt.

Passagertrafikken til og fra Færøerne har indtil midten af 1989 været stærkt stigende. Siden efteråret 1989 har der været et betydeligt fald i passagertallet. Beflyvningen af Færøerne varetages af DANAIR (MAERSK AIR), ICELAND AIR samt - fra marts 1988 - af det færøske selskab ATLANTIC AIRWAYS.

Passagerbefordring pr. skib foregår i sommerperioden og udføres dels af passagerskibe i rutetrafik (Smyril-line) og dels med særlige passagerskibe (krydstogter).

I tilknytning til de forbedrede transportmuligheder mellem Færøerne og omverdenen er der i de senere år taget de første skridt mod etablering af et egentlig turisterhverv på Færøerne. Færøerne har dog fortsat et betydeligt underskud på turistbalancen.

Transportforholdene er i øvrigt nærmere beskrevet i beretningens kapitel 8 Samfærdsel og Kommunikation m.v.

Virksomheder og lønudbetalinger.

Erhvervsområderne handel, service og transport havde i 80'erne en relativt stærkere vækst end de traditionelle primære og sekundære erhverv (d.v.s. fiskeri, håndværk og industri), og erhvervene bidrog derfor med en stadig større andel af den samlede værditilvækst i det færøske samfund. Såfremt den del af den samlede serviceproduktion, der foregik i den offentlige sektor, blev medregnet, forstærkedes denne udvikling yderligere.

Tabel 4.18 Lønudbetalinger inden for handel, service og transport 1991-1993.

	Mill. kr.			Vækst i %	
	1991	1992	1993	1991-92	1992-93
Handel	402,2	388,6	330,7	- 3	- 15
Finansieringsvirksomhed	223,3	231,3	223,0	4	- 3
Informationstjenester	114,8	104,5	83,6	- 9	- 20
Husholdningstjenester	26,1	24,3	17,7	- 7	- 27
Søtransport	145,4	138,4	127,4	- 5	- 8
Hoteller	29,4	23,7	18,1	- 19	- 24
Transport	58,3	56,2	43,3	- 4	- 23
Ialt	999,5	967,0	843,8	- 3	- 12

Kilde: Hagstovan.

Bortset fra lønudbetalingerne inden for finansieringsvirksomhederne er lønudbetalingerne inden for de øvrige sektorer faldet, herunder især posterne handels- og hotelvirksomhed samt posten informationstjenester, dvs. revision, tegnestuer og teknisk rådgivning.

4.7. Finansieringsvirksomhed.

Penge- og valutaforhold.

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender. Området reguleres af retsforskrifter fastsat af rigsmyndighederne - herunder Danmarks Nationalbank.

Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 100 kr. og 50 kr. Ombytning og udlevering af sedler foregår på Rigsombudet.

Det færøske pengevesen henhører under Statsministeriet, idet den stedlige bestyrelse varetages af Rigsombudsmanden i samarbejde med Færøernes landsstyre. Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget.

Seddelcirkulationen på Færøerne blev ultimo december 1993 opgjort til godt 238 mill. kr. Nationalbanken havde i 1993 et overskud, hvoraf Færøerne modtog knap 44 mill. kr.

Danske pengesedler kan anvendes på Færøerne, og som skillemønt anvendes den i Danmark anvendte skillemønt.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og færøske pengesedler omveksles til danske kroner til parikurs uden særligt gebyr. Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge", der er hjemmehørende på Færøerne, til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

De valutabestemmelser, der gælder på Færøerne, er med visse modifikationer de samme som de danske. Dog er de seneste liberaliseringer på valutaområdet (fra efteråret 1988) endnu ikke sat i kraft på Færøerne.

Penge- og kapitalmarkedet.

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er desuden ikke fastsat lovgivningsmæssige

begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder.

Det færøske penge- og kapitalmarked var i perioden fra 1986-1989 udsat for betydelige omvæltninger og forskydninger i likviditetssituationen. I den første del af perioden (1986-1987) prægedes markedet af en betydelig overskudslikviditet (bl.a. som følge af en kraftig vækst i danske kreditforeningslån til Færøerne), ledsaget af en kraftig balanceekspansion i de færøske pengeinstitutter. I disse år steg de færøske pengeinstitutters udlån væsentligt stærkere end indlånene.

Siden 1998 har likviditetssituationen været væsentlig strammere, og kulminerede i oktober 1992 med, at landsstyret måtte tillføre Sjóvinnubankin 500 mill. kr., således at banken kunne leve op til banklovens solvenskrav. I februar 1993 måtte Sjóvinnubankin tilføres yderligere 350 mill. kr. Herudover er yderligere i alt 1.860 mill. kr. blev tilført de to banker i 1993. De ialt 2,7 mia. kr., der er tilført de to banker, er ydet som danske statslån til det færøske landsstyre. Der henvises til bilagene 4.1., 4.2., 4.3. og 4.4..

Danmarks Nationalbank.

Danmarks Nationalbank forsyner, som nævnt, via Rigsombudet de færøske pengeinstitutter med pengesedler. Seddelcirkulationen på Færøerne var ultimo 1991 på 193 mill. kr.. Fra ultimo 1991 til ultimo 1992 steg seddelcirkulationen til 207 mill. kr. og fra ultimo 1992 til ultimo 1993 steg seddelcirkulationen til godt 238 mill. kr.. Den forøgede seddelcirkulation skal ikke tages som udtryk for stigende aktivitetsniveau i den færøske økonomi, men derimod snarere, at kunderne i pengeinstitutterne i et vist omfang trækker deres indeståender ud under indtryk af den generelle usikkerhed og manglende tiltro til fremtiden.

De to banker har adgang til at foretage belåning af obligationer i Nationalbanken efter særlige regler.

Udover denne belåningsmulighed var der indtil udgangen af 1991 etableret mulighed for, til støtte for bankernes og dermed erhvervslivets likviditet at rediskontere (genbelåne) veksler i Danmarks Nationalbank inden for en ramme på 300 mill. kr. Heri indgik rediskonteringsmuligheden af veksler udstedt af Færøernes landsstyre på indtil 100 mill. kr. Resten bestod af eksportkredit samt lager- og handelsveksler fra Føroya Fiskasøla.

Genbelåningsmuligheden er efter aftale mellem Danmarks Nationalbank og Færøernes landsstyre afviklet over de seneste tre år.

Pengeinstitutter m.v.

Ved begyndelsen af 1993 havde Færøerne tre banker, Føroya Banki, Sjóvinnubankin og Fossbankin. Sidstnævnte bank gik konkurs i efteråret 1993, mens de to store banker er blevet fusioneret i foråret 1994 under navnet Føroya Banki. Føroya Banki og Sjóvinnubankin havde pr. 31. december 1993 en balance på henholdsvis 2,7 mia. kr. og 2,1 mia. kr. Bankernes samlede ind- og udlån har i årene 1989-1993 udviklet sig som vist i tabel 4.19.

Tabel 4.19. Bankernes ind- og udlån 1989-1993 (ultimo året).

	1989	1990	1991	1992	1993
	- mill. kr. -				
Indlån	6.547	6.407	6.336	5.414	3.981
Udlån	6.964	7.173	7.211	6.569	2.306
Udlån i Pct. af indlån	106	112	114	121	58

Kilde: Hagstovan

I begyndelsen af perioden steg de samlede udlån mere end de samlede indlån og medvirkede således til den strammere likviditet i pengeinstitutsystemet i disse år. Fra 1991 til 1992 faldt bankernes samlede udlån kraftigt, hvilket i høj grad skyldtes de meget store hensættelser til tab i 1992. Den markant lavere udlånsprocent ultimo 1993 skyldes først og fremmest bankernes store hensættelser i 1993.

Der er 3 sparekasser på Færøerne, én landsdækkende - Føroya Sparikassi med hovedsæde i Tórshavn - og to regionale sparekasser - Norðoya Sparikassi (i Klaksvík) og Suðuroya Sparikassi (i Vágur). Føroya Sparikassis balance var pr. 31. december 1993 på 3,1 mia. kr. Udviklingen i sparekassernes ind- og udlån i årene 1988-1993 er vist i tabel 4.20.

Tabel 4.20. Sparekassernes ind- og udlån i 1989-1993 (ultimo året).

	1989	1990	1991	1992	1993
	- mill. kr. -				
Indlån	2.666	2.360	2.865	3.160	3.038
Udlån	2.731	2.498	2.959	3.007	2.907
Udlån i pct. af indlån	102	106	103	95	96

Kilde: Hagstovan

De færøske sparekasser var i slutningen af 80'erne - ligesom bankerne - udsat for en kraftig stramning af sektorens likviditet på grund af en stærkere stigning i de samlede udlån end i de samlede indlån. I 1992 vendte udviklingen, hvilket kunne tilskrives, at kunderne med

baggrund i uroen omkring de to hovedbankers forhold flyttede penge fra bankerne til sparekassen. For 1993 er billedet stort set uændret.

Indtil 31. december 1993 svarede lovgrundlaget for de færøske sparekasser stort set til reglerne i den tidligere danske sparekasselovgivning fra 1937 med senere ændringer, der indeholdt mere restriktive regler for sparekassernes forretningsvirksomhed end de tilsvarende regler for bankernes virksomhed.

De forskellige vilkår for bankers og sparekassers forretningsdrift, der var gældende indtil 31. december 1993, afspejles bl.a. i sammensætningen af institutternes udlånsmasse. Sparekassernes udlån består hovedsageligt af prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne herudover har meget betydelige udlån til erhvervslivet og til det offentlige.

Der foreligger ingen opgørelser af danske (og udenlandske) pengeinstitutters medlemværender med den færøske sektor uden for pengeinstitutterne.

Obligationsudstedende institutter.

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o.lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne yder danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsejendomme. Derimod ydes der normalt ikke danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne. Der henvises i øvrigt til kapitel 6 om finansiering af fiskefartøjer.

Kapitalforvaltende institutioner.

De færøske forsikringsselskaber - og her navnlig livsforsikringsselskabet, Føroya Lívstrygging - har placeret en betydelig del af livs- og pensionsforsikringsmidlerne i udlån på Færøerne. For Føroya Lívstryggings vedkommende ydes mindre lån til private med sikkerhed i forsikringspolicer eller i stillede kautions. Herudover har selskabet en betydelig långivning - med landskassegaranti - til kommuner, SEV, offentlige fonde samt private virksomheder.

Offentlige institutioner.

Ud over de statslån, der er givet til landsstyret med henblik på redning af bankerne, og de statslån, der løbende ydes landsstyret til refinansiering af Færøernes udlandsgæld, omfatter den statslige långivning lån fra Kongeriget Danmarks Fiskeribank. Fiskeribankens nyudlån til Færøerne var dog kun på 0,3 mill. kr. i 1993. Der henvises i øvrigt til tabel 6.2.

Landskassens direkte långivning omfatter bl.a. subsidierede lån til fiskerierhvervet (støttelån, likviditetslån og særlån m.v.).

Långivningen til fiskerierhvervet, der i 1993 beløb sig til ca. 13,2 mill. kr., er ligeledes nærmere omtalt i afsnit 4.3.

En række færøske, offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Boliglånefonden (Húsálansgrunnurin) er oprettet ved lagtingslov i 1978 med henblik på at yde 3. og 4. prioritetslån til boligformål (efter 1. prioritetslånet fra sparekasserne og 2. prioritetslånet fra bankerne - f.eks. P/F Húsálán). Lånegrænserne afhænger af boligens størrelse og bortfalder helt for boliger over 150 m². Lånene ydes som annuitetslån med en afdragstid på op til 28 år. I henhold til en aftale der ultimo 1993 blev indgået mellem de to store banker, Føroya Sparikassi og Boliglånefonden kan der efter en individuel vurdering af den enkelte låntager ydes rentenedsættelse på mellem 0,75 og 3 % point (afhængig af gældens placering i prioritetsrækkefølgen) samt en forlængelse af afdragstiden op til 30 år. Boliglånefondens långivning finansieres ved årlige bevillinger over lagtingsfinanslovene og ved låneoptagelse i udlandet (med garanti fra landskassen). Bestyrelsen for Boliglånefonden (Húsálansgrunnurin) bestyrer endvidere en særlig boligfond oprettet ved lagtingslov med det formål at tilvejebringe udlejningsboliger i samarbejde med kommuner, boligforeninger og institutioner.

Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur) er stiftet ved lagtingslov i 1970 med det formål at yde lån til håndværks- og industrivirksomheder. Fondens grundkapital er på 4,5 mill. kr., hvoraf landskassen har indbetalt 2,5 mill. kr. og statskassen de resterende 2 mill. kr. Fonden ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af Færøernes landsstyre. Fonden yder lån til såvel nyinvesteringer som til rationalisering og effektivisering (herunder produktions-tilpasning til ændrede markedsvilkår). Lånene ydes som 10 og 20-årige lån mod pantsikkerhed i bygninger og produktionsanlæg. Fonden modtager ikke tilskud fra landskassen, men finansierer sin långivning ved egen låneoptagelse i ind- og udland.

Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins) blev oprettet ved lagtingslov i 1973. Fonden ledes af en bestyrelse på 3 personer valgt af Færøernes Lagting. Fonden finansieres ved tilskud bevilget på lagtingsfinansloven samt ved låneoptagelse med landskassegaranti. Industriens Udviklingsfond yder subsidierede lån samt tilskud og garantier til nye initiativer inden for industri, håndværk og servicevirksomhed. Støtte kan ydes til

såvel investeringer i produktionsfaciliteter som til drift, oplæring, undersøgelser, udvikling, markedsføring og eksport.

En samlet oversigt over de 3 offentlige udlånsfondes udlån i årene 1987-93 findes i Kapitel 6 (Tabel 6.8.).

Færøernes Landsbank.

Allerede i 1978 vedtog Lagtinget en lov om Landsbanki Føroya - Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetagelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund". Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter o.a. finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken forudsættes endvidere at fungere som landskassens bankforbindelse, men kan herudover fungere som bank for andre offentlige myndigheder og institutioner. Banken forventes endvidere at varetage en række funktioner i forbindelse med offentlig låntagning og långivning.

Underskuddet på finansloven for 1994 skal ifølge aftalen af 12. oktober 1993 mellem landsstyret og den danske regering (bilag 4.4.) finansieres ved låntagning på Færøerne eller på det danske kapitalmarked. Finansieringen vil evt. ske ved udstedelse af obligationer.

Banken, der først blev oprettet i 1988, ledes af et tilsynsråd (hvor der bl.a. sidder repræsentanter fra det færøske erhvervsliv, pengeinstitutterne og arbejdsmarkedet), en bestyrelse og en direktør.

4.8. Forsikringsvirksomhed.

Færøske forsikringsselskaber har i henhold til lagtingslov monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. Af aftalen af 1. februar 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre fremgik dog, at landsstyret inden udgangen af 1993 ville fremlægge et forslag til en modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed. En vedtagelse af det fremlagte lagtingsforslag vil bl.a. medføre en ophævelse af forsikringsmonopolet.

De monopoliserede forsikringsselskaber er "Føroya Lívstrygging" (livsforsikring) og "Tryggingarsambandið Føroyar". Den sidstnævnte forsikringssammenslutning er opdelt i

en hovedafdeling samt flere underafdelinger - krigsskadeforsikring, søassurance, pensionsforsikring, genforsikring, brandforsikring og ulykkesforsikring. Afdelingerne for brand- og ulykkesforsikring har dog egne bestyrelser.

I gennemsnit er forsikringspræmierne for skadeforsikringer forøget svarende til inflationen. Automobil- og brandforsikringspræmier har dog haft en betydelig større vækst end andre skadeforsikringer. De udbetalte forsikringsbeløb har haft en mere ujævn udvikling end forsikringspræmierne, især inden for søforsikringen, jf. tabel 4.21. Det bemærkes især, at udbetalinger i forbindelse med brandskader er meget lave i forhold til forsikringspræmierne.

Ved udgangen af 1992 var godt 10.000 personer forsikrede, heraf godt 5.000 ved kapitalpensioner. For første gang i selskabets historie faldt udbetalingerne i 1992. Dette skyldes bl.a., at pensionsaftaler i både offentlige og private virksomheder er blevet omlagt til et lavere niveau. Den økonomiske krise har givet sig udslag i en stigning i forsikringsudbetalingerne i 1992 som følge af, at flere forsikringstagere har opsagt deres livsforsikringer.

Pensionsforsikringsområdet har dog vist en stigende tendens, hvilket bl.a. skyldes, at nogle fagforeninger har flyttet deres pensionsforsikring fra danske selskaber til Føroya Lívstrygging, ligesom flere grupper på det færøske arbejdsmarked efterhånden etablerer pensionsordninger som led i overenskomsterne.

Tabel 4.21. Forsikringspræmier og - udbetalinger 1988-1993.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
	- mill. kr. -					
A. Skadeforsikringer						
Forsikringspræmier:						
Søforsikring	138,7	137,9	135,7	128,3	110,5	93,0
Automobilforsikring	94,4	99,6	96,0	83,0	80,5	65,2
Ansvarsforsikring m.v.	12,8	20,9	21,6	22,2	21,0	20,3
Ulykkesforsikring	19,5	21,7	21,1	19,7	19,8	21,1
Brandforsikring	38,8	47,9	51,0	53,3	56,4	60,3
I alt	304,2	328,0	325,4	306,5	288,2	259,9
Udbetalte skadeforsikringer, brutto:						
Søforsikring	164,9	93,3	104,3	58,0	57,0	50,3
Automobilforsikring	88,9	87,9	66,0	55,8	62,6	40,8
Ansvarsforsikring m.v.	9,7	13,3	8,2	15,2	12,6	9,9
Ulykkesforsikring	13,8	15,6	8,0	17,8	18,2	18,2
Brandforsikring	99,7	51,9	32,2	36,7	65,9	20,7
I alt	377,0	262,0	228,7	183,5	216,3	139,9

B. Livs- og pensionsforsikringer,**Forsikringspræmier:**

Kapitalforsikring m.v	22,5	17,9	23,8	26,7	-	*
Rente og rateforsikring	25,1	33,3	31,4	36,1	-	

I alt   **47,6**   **51,2**   **55,2**   **62,8**   **61,1**

Forsikringsudbetalinger:

Erstatning v. død m.v.	4,0	2,7	3,0	5,3	7,5
Pensions- og rente-udbetalinger	3,8	6,0	7,3	9,6	15,4

I alt   **7,8**   **8,7**   **10,3**   **14,9**   **22,9**

*) Tallene for 1993 foreligger endnu ikke.

Kilde: Forsikringsselskaberne.

4.9. Arbejdsmarkedsforhold.**Indledning.**

Det færøske arbejdsmarked er grundlæggende baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå individuelle eller kollektive overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Til mægling i arbejdsstridigheder er oprettet en forligsinstitution, mens brud på indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om lærlinges forhold, pristalsbehandling af lønninger, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggender.

Det private arbejdsmarked.

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked er præget af et stort antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Organiseringen er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere er organiseret i flere foreninger. Arbejdsgiverne inden for industri og anden forarbejdning er organiseret i 2 foreninger: Havnar Arbejdsgevarafelag, der omfatter arbejdsgiverne i Tórshavn, og Føroya Arbejdsgevarafelag, som omfatter arbejdsgiverne i det øvrige land. Formanden i Havnar Arbejdsgevarafelag er medlem af bestyrelsen i Føroya Arbejdsgevarafelag. Håndværksmestrene er organiseret i én landsorganisation,

Føroya Handverksmeistarafelag. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er organiseret i Føroya Keypmannafelag.

Endelig er rederne organiseret i 2 foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som består af ejerne af fiskerskibe m.v., og Reiðarafelagið fyri Føroysk Farmaskip (Rederiforeningen for Færøske Fragtskibe), der omfatter ejerne af fragtskibe m.v. Alle foreningerne forhandler løn- og arbejdsforhold. Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har 1050 medlemmer og slutter aftale for alle tilsluttede afdelinger. Typograferne og dykkerne har dog deres egne foreninger, som indgår selvstændige overenskomster.

Arbejds mændene i Tórshavn og Klaksvík er organiseret i lokale foreninger, som har henholdsvis ca. 980 og ca. 350 medlemmer hver, medens arbejdere i det øvrige land er organiseret i Føroya Arbeiðarafelag, som har ca. 8.000 medlemmer. Foreningerne i Tórshavn og Klaksvík er ikke medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Endvidere har kvindelige arbejdere i Tórshavn og Klaksvík deres egne organisationer, som ikke er medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Havnar Arbeiðskvinnufelag har 1250 medlemmer.

De færøske hjemmefiskere (i udroerflåden) er organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har over 2.000 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har ca. 3.000 medlemmer - herunder også en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejds mændenes organisationer.

Navigatorer og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i 5 lokalforeninger, der imidlertid har etableret et forhandlingsfællesskab i forhold til arbejdsgivermodparten. Der foreligger ingen opgørelse af organisationsgraden på det færøske arbejdsmarked, men da der i en række tilfælde er etableret gensidige eksklusiv-aftaler, må organisationsgraden forventes at være høj.

Der slutes sædvanligvis 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Overenskomsterne er i det store og hele normallønsoverenskomster, idet lønglidning i overenskomstperioden stort set er ukendt på Færøerne. Den aftale, der blev indgået i maj 1991, var dog ét-årig.

Fiskernes aflønningsforhold adskiller sig på grund af erhvervets særlige vilkår i en række henseender fra lønftalerne på det øvrige arbejdsmarked. Der anvendes to hovedaflønningsformer - henholdsvis aflønning efter bruttoprincippet og aflønning efter nettoprincippet. Samtidig er fiskernes indkomster i betydeligt omfang baseret på forskellige løntilskud (mindsteløn, dagsstøtte m.v.) fra lønudligningsfonden. Fiskernes aflønningsforhold er nærmere beskrevet i Kapitel 4. (afsnit 4.3.).

Ved overenskomstforhandlingerne på det private arbejdsmarked forhandlede parterne i maj 1993 sig frem til nye 1-årige overenskomster, som i hovedsagen indebærer en uændret videreførelse af den hidtidige overenskomst. Denne model er benyttet ved forhandlingerne i 1994, som resulterede i en et-årig uændret videreførelse af overenskomsterne.

Det offentlige arbejdsmarked.

Inden for det offentlige er funktionærer, der er ansat i landsstyret og dets institutioner, aflønnet i henhold til overenskomst mellem funktionærernes organisation, Starvsmannafelagið, der har godt 1150 medlemmer, og Færøernes landsstyre. Postfunktionærerne har dog deres egen organisation, Føroya Postfelag, med ca. 390 medlemmer.

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemændenes løn- og ansættelsesvilkår foretages efter aftale med en forening af tjenestemænd, der har omkring 90 medlemmer.

De færøske civil-, akademi- og teknikumingeniører er sammensluttet i Føroya Verkfrøðingafelag, som blev oprettet i 1967. Foreningen har omkring 140 medlemmer. I november 1984 har de offentlige ansatte økonomer og jurister stiftet en fagforening Búskapar- og Løgfrøðingafelag Føroya, der har godt 50 medlemmer.

Rammerne for folkeskolelærernes løn- og ansættelsesvilkår er fastlagt i loven fra 1972 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Grundlønninger og indplacering følger stort set reglerne i den danske tjenestemandsløve, men aftaler om lønninger og arbejdsforhold træffes mellem Færøernes landsstyre og Føroya Lærarafelag, der har omkring 710 medlemmer.

Gymnasielærerne, der tidligere var organiseret i Gymnasieskolernes Lærerforening (GL) dannede i 1982 deres egen fagforening, Yrkisfelag Studentaskúla- og HF-lærara (YF). Foreningen har omkring 100 medlemmer.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales med de enkelte kommuner. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel overensstemmende med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið. Der findes faglige foreninger for kommunalt ansatte i Tórshavn og Klaksvík.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet og danske faglige organisationer. Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) har oprettet en særlig HK-Føroya Deild med ca. 60 medlemmer. Den omstændighed, at arbejdsmarkedsforhold er et færøsk særanliggende, indebærer imidlertid, at statsansatte på Færøerne ikke er omfattet af dansk arbejdsmarkedslovgivning - herunder love om forlængelse af overenskomster og aftaler på det danske arbejdsmarked.

Overenskomsterne på det offentlige område for perioden 1989-1991 indeholdt lønstigninger som på det private område på ca. 7%, hvoraf en mindre del blev afsat til gruppevise omklassificeringer. I begyndelsen af 1993 blev der mellem landsstyret og stort set alle offentlige ansattes organisationer aftalt en lønreduktion på 8,5 % for de resterende måneder af 1993. Lønnedgangen skulle ses som et led i besparelserne på finansloven for 1993. Overenskomsterne videreføres i 1994.

Udover at danske overenskomster gælder for ansatte ved statens institutioner på Færøerne, har de danske overenskomster i et vist omfang tillige fundet anvendelse for ansatte ved færøske institutioner - navnlig indenfor socialvæsen og sundhedsvæsen.

Med tilskudsreformen for Færøerne pr. 1. januar 1988 blev de danske statstilskud på hovedparten af bl.a. social- og sundhedsområdet omlagt til bloktilskud, og områderne overgik i næsten fuld udstrækning til færøsk administration. Som en konsekvens heraf har der mellem parterne på det offentlige område været enighed om i størst mulig udstrækning at søge de danske overenskomster og aftaler erstattet af færøske.

Generelle arbejdsmarkedsordninger.

Arbejdstiden er fastsat ved lagtingslov, og den ugentlige normalarbejdstid har siden 1. januar 1980 været fastsat til 40 timer. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser.

Fra 1986/87 forlængedes ferien gradvist med 2 dage om året, således at den fra og med 1988/89 udgjorde 5 uger. Samtidig forhøjedes feriegodtgørelsen til 12% for personer, som

ikke har ret til løn under ferie. Fra 1. april 1993 er ferien nedsat fra 30 dage til 26 dage, og feriegodtgørelsen er nedsat til 10,25%. Samtidig blev der indført to karenstage ved sygdom.

Dyrtidsregulering af lønninger blev afskaffet ved en lagtingslov i 1990. I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden opkræves bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1 promille af lønsummen.

Den 1. august 1992 indførtes der for første gang nogensinde en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring. Ordningen, der administreres af arbejdsmarkedets parter, pålagde ved ordningens indførelse alle arbejdsgivere og lønmodtagere, der er mellem 16 og 67 år, fuldt skattepligtige på Færøerne og til rådighed for arbejdsmarkedet, hver at betale 2% af den udbetalte løn til forsikringsordningen, idet lønmodtagerbetalingen dog var maksimeret til beløb, der svarede til ca. 2% af en arbejdsmandsløn. Selvstændige kan tegne forsikring. For lønmodtagere, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, er der lavet en speciel ordning, ligesom der er specielle ordninger for fiskere.

Som følge af den stærkt stigende arbejdsløshed stod det i begyndelsen af 1993 klart, at udbetalingerne fra ordningen meget snart ville overstige indbetalingerne. Loven om arbejdsløshedsforsikring blev derfor ændret med virkning fra den 1. april 1993, således at indbetalingerne fra arbejdsgiverne og lønmodtagerne blev forhøjet til 2,75 %, maksimumsgrænsen for lønmodtagerne blev fjernet, og ordningens ydelser blev nedsat til 67 % af en arbejderløn med en 40 timers uge. Endvidere fik ordningen ekstraordinært tilført kapital, idet 15 mill. kr. blev overført fra Fritidsfonden, og ordningen lånte arbejdsmarkedspensionens kapital på 42 mill. kr. Sidtsnævnte skal tilbagebetales senest den 1. april 1997. Endelig er de løbende indbetalinger på ½ % fra hver af arbejdsmarkedets parter til arbejdsmarkedspensionen indtil 1. april 1994 overflyttet til arbejdsløshedsordningen. Herved forventes en indtægt på ca. 25 mill. kr.

Det store antal arbejdsløse har imidlertid medført, at ordningen (ALS) flere gange i foråret 1994 har haft problemer med at kunne udbetale understøttelse hver 14. dag. For at forbedre likviditeten har landsstyret foreslået, at ALS skal kunne låne op til 50 mill. kr. i de færøske pengeinstitutter. Hvorvidt denne løsning gennemføres, er medio maj uafklaret.

Ordningen indebærer, som nævnt, udbetaling af arbejdsløshedsunderstøttelse hver 14. dag. En fuldtidsarbejdsløs kan maksimalt få udbetalt kr. 403,81 pr. dag. Understøttelsen beregnes løbende af de seneste 12 måneders indtægt, hvorfor det udbetalte beløb således bliver stadig

lavere. Man kan maksimalt være i ordningen i 24 måneder. I efteråret 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om, at færøske lønmodtagere kan overføre anciennitet fra den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning til de danske a-kasser og vice versa.

Ordningen omfatter også et arbejdsanvisningssystem, og her betragtes hele landet som ét anvisningsområde, og der anvises arbejdsmuligheder uden hensyntagen til faggrænser.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom og barsel sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom og barsel. Reglerne om dagpenge er nærmere behandlet i Kapitel 9.

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens formål er at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år, og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler skal tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler ½% af årets A og B-indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler et bidrag på ½% af de udbetalte A-indkomster.

Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag på ½% af de skattepligtige indkomster. Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlingeforhold, om funktionærer og om arbejderbeskyttelse.

4.10. Lønninger og Priser.

Lønninger.

Udviklingen i de overenskomstmæssige tariffer for typiske lønmodtagergrupper på det færøske arbejdsmarked er vist i Tabel 4.22.

Tabel 4.22. Tariffer pr. 1. januar 1989-1994.

Kr. pr. time	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Arbejdere ¹⁾	69,36	73,19	75,21	75,86	75,86	75,86
Håndværkere	76,89	81,79	84,99	85,79	85,79	85,79
Funktionærer ²⁾	83,66	88,63	90,54	91,49	91,49	87,37
Tjenestemænd ³⁾	105,14	111,85	114,16	114,71	114,71	104,76

- 1) 1, a i overenskomsten mellem Føroya Arbeiðarafelag og Føroya Arbeiðsgevarafelag.
 2) 9. lønramme, 14. løntrin (uden feriepenge og pensionsbidrag).
 3) 23. lønramme, 4. løntrin. Incl. 5+10% pensionsbidrag

Kilde: Hagstovan.

Som det fremgår af tabel 4.22 har lønningerne i perioden 1992 - 1994 været uændrede for arbejdere og håndværkere og faldende for funktionærer og tjenestemænd. Ved vurdering af tallene skal det tages i betragtning, at tariflønnen i en række tilfælde vil afvige fra de faktiske udbetalte lønninger på grund af personlige tillæg, arbejdsbestemte (ulempe)tillæg og tillæg for overarbejde m.v.

Priser.

Den omstændighed, at Færøerne er en del af det danske valutaområde, bevirker, at det generelle prisniveau på Færøerne vil have en vis tendens til at følge prisniveauet i Danmark.

Forskelle i priserne på enkelte varer og tjenester vil derfor være et resultat af fragtomkostningerne (som alt andet lige forhøjer de færøske priser) samt forskelle i konkurrenceforholdene og i afgifts- og tilskudssystemerne. Afgiftsniveauet er i almindelighed højere på Færøerne for en række varige forbrugsgoder, mens Færøernes status som 3. land i forhold til EF medfører, at nogle fødevarer er billigere på Færøerne end i Danmark.

Der beregnes sædvanligvis et særligt færøsk pristal. Pristallet beregnes hvert kvartal med 1. januar 1983 = 100. Ændringer i indførselsafgifter, fremstillingsafgifter og andre afgifter til landskassen holdes uden for pristalsberegningen. Opgørelse for 1993 foreligger imidlertid ikke, idet prisrådet overvejer, hvordan pristalsberegningen kan moderniseres.

Tabel 4.24. Prisudviklingen januar 1987-1992 - procentvis vækst (pr. 1. jan.)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Fødevarer	1,6	5,8	7,0	3,6	6,5	2,6
Beklædning	4,2	4,5	1,9	2,3	2,2	2,6
Brændsel	20,3	-8,0	25,2	14,0	-2,8	-12,5
Bolig	4,0	5,2	4,5	1,8	1,3	0,5
Andre varer	3,3	3,6	5,6	1,9	3,2	0,8
Pristalsvækst	4,2	3,6	7,6	4,0	3,7	0,4
Dansk forbrugerprisindex	4,3	4,6	4,8	1,9	2,4	2,1

Kilde: Hagstovan, Danmarks Statistik.

Tabel 4.24 viser, at det i de forløbne år især er udviklingen i energipriserne, der har været bestemmende for den samlede prisudvikling på Færøerne.

Inden for et år vil der ofte forekomme betydelige udsving i pristallet i både op- og nedadgående retning, idet der ikke foretages sæsonkorrektion af priserne for grøntsager, kartofler o.a., varer, for hvilke der typisk forekommer sæsonbetingede udsving.

Ved lagtingslov fra 1978 er nedsat et prisråd, der skal følge prisudviklingen, og som kan fastlåse varepriser i indtil et halvt år ad gangen, begrænse prisforhøjelser relativt eller absolut samt fastsætte maksimumspriser, såfremt rådet finder en pris eller en avance urimelig. Loven indeholder endvidere visse bestemmelser om prismærkninger, om mellemhandlerudgifter, om garantier, om kalkulation m.v.

5. ØKONOMI

5.1. Den økonomiske udvikling i hovedtræk

Færøsk økonomi kom efter en alvorlig strukturkrise i 1950'erne - der bl.a. nødvendiggjorde en omfattende modernisering og udvidelse af fjernfiskerflåden - i 1960'erne ind i en kraftig ekspansion med høj økonomisk vækst. Grundlaget for denne vækst var udover de generelle gunstige konjunkturer på verdensmarkedet den relativt nye og moderne fiskerflåde, der havde fri adgang til fangstfelterne ved Island, Grønland, New Foundland og i Nordsøen.

Vækstperioden fortsatte indtil sidst i 70'erne med gennemsnitlige realvækststigninger på ca. 5%, hvilket sammenlignet med den økonomiske vækst i de fleste vesteuropæiske lande var en relativ høj vækstrate.

Blandt andet som følge af de gennemførte begrænsninger i fangstmulighederne for det færøske fjernfiskeri kom færøsk økonomi i slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne ud for en økonomisk stagnation - med svagere (og i 1979 negativ) økonomisk vækst.

Fra 1983 var den økonomiske vækst på Færøerne på ny meget betydelig. Økonomien viste i perioden 1986 til medio 1989 tydelige tegn på "overophedning" med import af arbejdskraft, omkostningsstigninger og meget betydelige underskud på handels- og betalingsbalancerne til følge.

Siden sommeren 1989 er den færøske økonomi stagneret og befinder sig på nuværende tidspunkt i en dyb økonomisk krise. De nødvendige økonomiske og strukturelle tilpasninger vil skulle ske over en årrække.

I modsætning til de fleste andre udviklede samfund er den færøske økonomi en enstrenget eksportøkonomi, der helt overvejende er baseret på fiskeri, fiskeopdræt og eksport af forarbejdede fiskeprodukter. En meget væsentlig del af det økonomiske grundlag - og navnlig finansieringen af den nødvendige import af varer og tjenester - er baseret på fiskeresourcerne, der således har altafgørende betydning for samfundsøkonomien.

Med fiskeri som det altdominerende hovederhverv er den færøske økonomi særdeles sårbar overfor ændringer i de samlede fangstmængder og overfor markeds- og konjunkturbestemte ændringer i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Faldende fangstmængder og faldende verdensmarkedspriser har medført faldende indtjening og kombineret med den store gæld i produktionsapparatet, har der været forringede muligheder

for at kunne forrente de optagne lån. Siden 1992 er der - som beskrevet i kapitel 4 - gennemført omfattende strukturelle ændringer inden for fiskerierhvervet med henblik på at tilpasse fangst- og produktionskapacitet til råvaretilførslen.

Dette lave økonomiske aktivitetsniveau i samfundet har påført den finansielle sektor store tab. Landsstyret har således indskudt i alt godt 2,6 mia. kr. i Finansieringsfonden af 1992 med henblik på at sikre de to store bankers overlevelse. Landskassens faldende indtægter og stigende udgifter til renter og effektive garantier har medført underskud på lagtingsfinansloven, samtidig med at landskassen har store problemer med udlandsgælden.

I maj 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om refinansiering af udlandsgælden samt finansiering af underskuddet på finansloven. (Der henvises til bilagene 4.3 og 4.4)

I løbet af 1993 og begyndelsen af 1994 er der udarbejdet flere redegørelser om den færøske økonomi. Landsstyret fremlagde i marts 1993 en af IMF udarbejdet rapport om færøsk økonomi. Rapporten indeholdt en række anvisninger på foranstaltninger, hvis gennemførelse kunne medvirke til en økonomisk genopretning. Rapporten blev udarbejdet som led i aftalen af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre. (Rapporten er optrykt som bilag 5a i "Beretning 1993"). Herudover har Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi, der var nedsat af den danske regering, afgivet en rapport i oktober 1993. Endelig har et af landsstyret nedsat udvalg, det såkaldte "genrejsningsudvalg" i januar 1994 afgivet en rapport om strukturproblemerne i den færøske økonomi.

5.2. Nationalregnskabet for Færøerne.

Fra begyndelsen af 60'erne og frem til 1988 er den økonomiske udvikling på Færøerne belyst i det færøske nationalregnskab. Siden 1989 er der ikke udarbejdet et officielt nationalregnskab, og der er således ikke foretaget officielle beregninger af bruttonationalproduktet og bruttofaktorindkomsten. For en beskrivelse af nationalregnskabet i 80'erne henvises der til "Beretning 1993", kap. 5.

Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi har dog i sin rapport fra oktober 1993 foretaget en skønsmæssig opgørelse af hovedstørrelserne i nationalregnskabet for perioden 1988 - 1993. Udvalget henleder opmærksomheden på, at det statistiske grundlag er spinkelt, og at tallene derfor er usikre og må tages med forbehold.

Produktionen.

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervmæssige indkomstkabelse (værditilvækst) og udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen.

Bruttonationalproduktet opgøres i markedspriser, hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

Af tabel 5.1. fremgår udviklingen i det færøske bruttonationalprodukt i årene 1989-93.

Tabel 5.1. Færøernes bruttonationalprodukt (BNP)

	1989	1990	1991	1992	1993
BNP, mill. kr.	6.374	5.946	5.816	5.509	4.917
Vækst i BNP (%)	-5	-7	-3	-6	-11

Kilde: Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi.

I perioden 1989-1993 var væksten i BNP negativ i samtlige år, mens der i årene 1984 - 1988 havde været en gennemsnitlig realvækst på 6,4 %.

Som et mål for de forskellige sektorer/erhvervs bidrag til samfundsøkonomien benyttes bruttofaktorindkomsten (BFI). BFI beregnes som bruttonationalproduktet (BNP) med tillæg af pristilskud, men med fradrag af told og afgifter.

Bruttofaktorindkomsten i årene 1988-1993 fordelt på erhverv fremgår af tabel 5.2

Tabel 5.2. Bruttofaktorindkomsten 1988-1993, fordelt på erhverv.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Fiskeerhverv m.m.						
Landbrug	65	64	63			
Fiskeri	870	815	827			
Fiskeopdræt	90	116	138			
Hvalfangst	20	16	12	10	20	
Fiskeindustri	505	574	514			
Subtotal	1550	1585	1554	1692	1303	951
Industri Ekskl. fisk						
Råstofudvinding	8	7	11			
Byggeri	550	520	375			
Energi- og vandforsyning	161	195	174			
Industriproduktion i øvrigt	275	264	228			
Subtotal	994	986	788	650	585	439

Private Tjenesteerhverv

Værfter og værksteder m.v.	230	182	144			
Handel og hoteldrift	846	785	706			
Søtransport	189	187	183			
Transport i øvrigt	159	144	105			
Post og telegraf	175	170	157			
Informationstjenester	209	203	176			
Husholdningstjenester	14	15	15			
Subtotal	1822	1686	1486	1412	1350	1242
Finansieringsvirksomhed	695	743	785	763	647	407
Offentlige tjenester	1213	1345	1409	1383	1363	1240
Boligbenyttelse	515	579	626	663	677	685
Importerede finansielle tjenester	-652	-719	-759	-754	-653	-425
BFI i alt	6137	6205	5889	5808	5272	4539

Kilde: Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi.

Fiskerierhvervets store samfundsøkonomiske betydning fremgår af, at ca. 25 % af bruttofaktoriindkomsten i perioden 1988-1992 hidrørte fra fiskeri, opdræt og fiskeindustri. I 1993 faldt fiskerierhvervets andel dog til knap 20 %. Den samfundsøkonomiske betydning forstærkes af, at produktionen i disse erhverv er bærende for det færøske samfunds eksportindtjening. Industrisektorens betydning falder væsentligt i perioden, fra 16 % af BFI i 1988 til knap 10 % af BFI i 1993.

Bruttonationalindkomst

Tabel 5.3 Den disponible bruttonationalindkomst, forbrug, opsparing og investeringer i 1988-1993.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Privat forbrug ¹⁾	3455	3097	2872	2602	2612	2429
- ekskl. boligforbrug	2760	2316	2028	1706	1698	1504
Offentligt forbrug	1617	1793	1883	1844	1817	1654
Private investeringer	1650	1110	533	410	320	115
Offentlige investeringer	1045	874	614	571	399	200
Lagerinvesteringer	110	0	0	0	0	-100
Indenlandsk efterspørgsel	7878	6874	5902	5427	5148	4297
Vareeksport	2378	2561	2606	2812	2661	2176
Vareimport	3221	2530	2084	1929	1983	1356
Tjenestebal. (+ ureg. varehandel)	-515	-531	-479	-493	-317	-200
Vare- og tjenestebalancen	-1358	-500	43	390	361	620
BNP	6520	6374	5946	5816	5509	4917
Renter, netto	-599	-827	-943	-945	-946	-795

Udbytter og lønninger m.v., netto-440	-300	-210	-150	-130	-50
Overførsel fra den danske stat 794	855	876	903	926	944
Andel af DN's overskud 49	21	0	34	31	16
Disponibel BNI	6324	6123	5668	5658	5389
Disp. BNI pr. ind., 1000 kr.	134	128	119	120	109

Kilde: Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi.

I kraft af nettoindkomstoverførsler fra bl.a. den danske stat er den disponible bruttonationalindkomst på Færøerne større end det samlede produktionsresultat (opgjort som BNP). Den andel af den disponible nationalindkomst, der anvendes til forbrug (privat såvel som offentlig), udgjorde såvel i 1988 som i 1993 ca 80% af BNI.

Det meget høje investeringsniveau i 1980'erne var bl.a. et resultat af betydelige offentlige infrastrukturinvesteringer, der blev gennemført samtidig med opbygningen af kapitalapparatet inden for skibsfart og fiskeri (herunder forarbejdningsindustrien i land). Det færøske investeringsniveau har været betydeligt højere end i de fleste andre vestlige lande (herunder Danmark). Investeringernes andel af bruttonationalinkomsten på Færøerne har i 1980'erne oversteget 30% og udgjorde i 1986 hele 37% af nationalindkomsten.

Siden midten af 1988 er der sket et betydeligt fald i det færøske investeringsniveau. I 1988 udgjorde de samlede investeringer 2.695 mia. kr., men faldt i 1993 til 315 mill. kr.

Selv om Færøerne traditionelt har haft et meget højt opsparingsniveau og derigennem har været i stand til at finansiere en stor del af investeringerne ved indenlandsk opsparring, er en del af investeringerne finansieret ved låntagning i udlandet.

5.3. Udenrigsøkonomi.

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling.

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og særlige erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder er Færøerne henvist til at importere hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder og kapitalgoder. Til finansiering af denne import er øerne stort set afhængig af eksporten af fisk og fiskeprodukter.

Økonomiens relative eksportafhængighed - eller åbenhed - fremgår bl.a. af, at eksporten af varer og tjenester i 1988 udgjorde 43% af det færøske bruttonationalprodukt.

Sagsområderne "import og eksport" samt "direkte og indirekte skatter" er overtaget som færøske særanliggenheder. Dette medfører bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter), indførselskontrol m.v. De øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) er derfor i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Hjemmestyreordningen indebærer, at Færøerne selv kan fastsætte regler på en række økonomiske områder, såsom erhvervs politik og skatte- og afgiftspolitik, samt import og eksport.

De færøske myndigheder vil på disse områder være undergivet de af Danmark indgåede internationale forpligtelser, med mindre Danmark har taget territorielt forbehold vedrørende Færøerne. I henhold til hjemmestyreordningen skal internationale traktater, som Danmark har indgået, for at få gyldighed på Færøerne kundgøres der, efter forelæggelse for hjemmestyret. Når Danmark indgår traktater vedrørende områder, der er undergivet hjemmestyrets kompetence, vil Danmark derfor undertiden tage et territorielt forbehold vedrørende Færøerne, som muligvis senere kan ophæves, når de færøske myndigheder har besluttet at ville indføre nødvendig følgelovgivning.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1954 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold).

I traktaten om oprettelse af EFTA blev det bestemt, at Danmarks medlemskab ikke skulle omfatte Færøerne (og Grønland), men at traktaten senere ville kunne udstrækkes hertil. Dette skete for Færøernes vedkommende i 1967. Ved Danmarks udmeldelse af EFTA ved optagelsen i EF den 1. januar 1973 fulgte alle rigets dele med, incl. Færøerne.

I henhold til tiltrædelsestraktaten omfattede Danmarks medlemskab af EF ikke Færøerne. Dog kunne Danmark i en treårig periode, det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke havde ønske om færøsk tilslutning til EF. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Handelsarrangementet var af autonom karakter. EF vedtog gradvis at reducere sine todsatser for færøske industrivarer med 80%, og en tilsvarende nedtrapning for et udvalg af fiskeprodukter, der var vigtige for færøsk eksport. Dog blev en sats på 0% opretholdt i Storbritannien for produkter, der var omfattet af toldfrihed i EFTA. EF nedsatte i 1979

toldsatsen for industrivarer til 0. Handelsarrangementet omfattede ikke Danmarks import af varer fra Færøerne. Den forblev som hidtil todfri, men således at importerede varer ikke ville være i fri omsætning i EF.

Som led i arrangementet nedsatte Færøerne autonomt de fiskale importafgifter for visse frugt- og grøntsagsprodukter fra EF med 40%.

Med de nordiske EFTA-lande blev der indgået uformelle arrangementer til at sikre, at de under EFTA nedlagte toldmure ikke blev genoprettet.

I 1989 blev der indgået en formel frihandelsaftale med Finland og lignende aftaler er i 1993 indgået med nogle af de øvrige EFTA-lande, herunder i første omgang med Island, Norge og Sverige.

Med de mellemeuropæiske EFTA-lande Schweiz og Østrig er der indgået aftaler omkring årsskiftet 1993/94.

Færøerne har traditionelt ikke været omfattet af den danske toldlovgivning. Man kan derfor sige, at Færøerne i relation til det danske toldområde har haft status som en slags "frihavn".

Det færøske hjemmestyre har for at finansiere sin virksomhed også indført skatter, incl. indirekte skatter. Disse var hovedsageligt udformet som fiskale ikke-diskriminerende importafgifter, men i tidens løb kom de til at virke som en beskyttelsestold for de lokale færøske fremstillingsvirksomheder.

I 1988 tog EF-Kommissionen initiativ til en genforhandling af Færøernes toldmæssige relationer til EF. Om resultatet af disse forhandlinger henvises der til nedenstående afsnit.

I forbindelse med disse genforhandlinger blev de danske og de færøske myndigheder enige om, at tiden var moden til at bringe Færøerne ind i de almindeligt gældende regelsæt for international handel og i den europæiske integrationsproces.

Som led heri besluttede man sig til at indføre en færøsk toldlovgivning inden for rammerne af Danmarks GATT-forpligtelser. På basis heraf fandt man, at det ville være lettere at indgå bilaterale aftaler om gensidig todfrihed ud fra rent handelspolitiske præmisser. Et vigtigt led i denne tilpasningsproces ville være at erstatte de hidtidige fiskale importafgifter med ikke-diskriminatoriske omsætningskatter.

Den nye færøske toldlovgivning blev vedtaget af Lagtinget i december 1991 og ikraftsat den 1. februar 1992. Det næste led i reformen, de fiskale importafgifters bortfald og erstatning

med en merværdiafgift, trådte i kraft den 1. januar 1993. Efter indførelsen af denne told- og afgiftsreform skulle Færøerne have samme udgangspunkt som de europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Under drøftelserne med EF-Kommissionen har man fra dansk/færøsk side understreget, at man ansåede aftalen med EF som et led i en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EF og EFTA-område, og at de færøske toldkoncessioner til EF derfor forudsås udstrakt til EFTA i det omfang, dette fandtes rimeligt som led i tilsvarende aftaler med disse lande.

For at undgå forstyrrelser i den eksisterende færøske import fra EFTA-landene, navnlig de nordiske, gjorde de færøske myndigheder midlertidigt brug af den nye toldlovs suspensionsbestemmelse til at suspendere tolden på varer, der er vigtige for Færøernes import fra EFTA-landene og for EFTA-landenes eksport til Færøerne.

Handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne.

Den 2. december 1991 blev der i Bryssel undertegnet en aftale (bilag 5.1) mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EF om en nyordning af handelsrelationerne mellem Færøerne og EF (incl. Danmark). Enighed om aftaleteksten var blevet opnået under et møde i Tórshavn den 21. juni 1991 - efter mere end et helt års forhandlinger, der efterfulgte et års opklarende drøftelser.

Baggrunden for drøftelserne om en nyordning af handelsrelationerne mellem Færøerne, Danmark og EF, var, at EF-Kommissionen i efteråret 1988 over for den danske regering udtrykte utilfredshed med visse aspekter af det autonome toldregime for færøske varers toldbehandling i EF, der havde været i kraft siden 1974, jf. i afsnittet ovenfor.

Kommissionen erklærede sig utilfreds med den forskellige toldbehandling af færøske fiskeprodukter i forskellige dele af EF, og navnlig med den særlige toldfrihed i Danmark.

Den danske regering og det færøske hjemmestyre erklærede sig villige til at diskutere en nyordning med henblik på en ensartet toldbehandling af færøske varer i hele EF, incl. Danmark, men fandt at den måtte tage udgangspunkt i den eksisterende toldfrihed i Danmark, samt tage hensyn til Færøernes stærke afhængighed af fiskeri og fiskeeksport.

Aftalen betegnes helt neutralt blot som "aftale". Dens indhold er imidlertid modelleret efter de frihandelsaftaler, som EF indgik med EFTA-landene i første halvdel af 70'erne, og den vil af EF og af Danmark blive anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EF på den ene side og Færøerne på den anden side skal i henhold til aftalen afskaffe al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med visse undtagelser. Baggrunden for at Færøerne nu kan gå ind i en aftale om gensidige toldkoncessioner er en omfattende reform af det færøske afgiftssystem, som hidtil har været baseret på fiskale importafgifter, der på visse områder har haft en beskyttelsesvirkning for færøsk produktion.

Færøerne indførte pr. 1. februar 1992 en toldlov, svarende i hovedtræk til den gældende danske, med toldsatter overfor omverdenen, der respekterer Danmarks GATT - forpligtelser (der i kraft af Danmarks GATT - medlemskab er identiske med EF's). Pr. 1. januar 1993 er de nuværende fiskale importafgifter afløst af MVG, samt punktafgifter, der skal påhvile færøske produkter på samme vis som varer, der importeres.

I henhold til aftalen med EF får EF toldfrihed for alle varer med undtagelse af et meget snævert varesortiment, nemlig mælkeprodukter og fårekød. EF giver som hidtil toldfrihed for færøske industrivarer. Derimod har Færøerne ikke fået ønsket om fuld og ubegrænset toldfrihed i EF for alle fiskeprodukter opfyldt. I bilaget er der opført en liste over de fiskeprodukter af færøsk oprindelse, der opnåede toldfrihed i EF fra begyndelsen af 1992. Det drejer sig om produkter, hvor Færøerne har kunnet påvise hidtil at have haft en eksport. For adskillige af varerne er der imidlertid sat begrænsninger for toldfriheden i form af kvoter og referenceloftet, hovedsageligt beregnet på basis af de kvanta, EF har importeret fra Færøerne i en referenceperiode (1985-1988). Dog er der i visse tilfælde taget højde for en igangværende eller forventet færøsk eksportstigning. De kvotebelagte varer vil blive belagt med tredielandstold, når kvoten nås.

De varer, hvor der er fastsat referenceloft, kan belægges med tredielandstold, når loftet er nået. Endvidere er visse blandede varekategorier undergivet statistisk overvågning, således at Kommissionen vil kunne anmode om konsultationer, såfremt importen fra Færøerne tager et uforudset opsving. Desuden er det en betingelse for toldfriheden, at de færøske eksportører overholder EF's referencepriser. En oversigt over de konkrete toldfri kvoter og lofter for færøske fiskeprodukter fremgår af bilag 5.1.

For nogle af de fiskeribaserede varer, der i toldtariffen rubriceres som landbrugsvarer, er der også toldfrihed, således for fiskemel, samt toldfri kontingenter for dyremad og fiskefoder.

Bortset fra et lille kontingent fårekød har Færøerne ikke fået toldfrihed i EF for landbrugsvarer, idet Færøerne ikke har interesse i at eksportere disse varer.

Aftalen indeholder alle de for frihandelsaftaler sædvanlige bestemmelser om oprindelsesregler, sikkerhedsklausuler og konkurrenceregler, ligesom der oprettes en blandet komité til at overvåge aftalens anvendelse.

EF's sædvanlige krav om fiskerikoncessioner som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter har EF i dette tilfælde afstået fra under hensyntagen til Færøernes specielle forhold. I præambelen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket ikke mindst er i Færøernes interesse på grund af den fortsatte afhængighed af fiskemuligheder uden for Færøernes egen fiskerizone.

Aftaleteksten rummer en generel udviklingsklausul, en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EF, samt en gensidig EFTA-klausul. Hvis en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten. Aftalen, der ikke er tidsbegrænset, trådte i kraft den 1. februar 1992, og de gensidigt aftalte toldpræferencer var umiddelbart fuldt ud gældende fra dette tidspunkt.

Handelsbalancen.

Færøernes vareeksport består som nævnt i helt overvejende grad af fisk og fiskeprodukter. Eksportens sammensætning på nogle hovedgrupper fremgår af tabel 5.4.

Tabel 5.4. Værdien af Færøernes eksport 1985 og 1989-1993 fordelt på hovedgrupper.

	1985	1989	1990	1991	1992	1993
	- mill. kr. -					
Hel fisk	242,8	479,9	656,9	816,0	805,1	705,0
Frosset fiskefilet	787,9	703,0	724,4	977,1	865,0	672,7
Saltfisk m.v.	348,9	416,4	350,4	404,1	347,8	172,1
Andre fiskeprodukter	35,7	68,4	74,1	41,3	41,7	88,9
Rejer og skaldyr	183,7	498,5	421,1	312,3	222,1	269,8
Industrifisk m.v.	232,1	166,5	87,8	67,4	106,2	114,4
Andre varer	2,5	10,0	3,2	5,4	5,6	6,3
Frimærker	34,0	31,0	29,0	28,0	28,0	27,0
I alt	1.867,6	2.373,7	2.346,9	2.651,6	2.422,5	2.056,2
Skibe	66,0	187,6	227,2	149,5	238,0	80,1
Eksport i alt	1.933,6	2.561,3	2.574,1	2.801,5	2.632,6	2.136,3

Kilde: Hagstovan.

Størrelsen og sammensætningen af Færøernes eksport (bortset fra skibe) afhænger grundlæggende af de samlede fangstmuligheder i egne og fremmede farvande. Den samlede eksportværdi og sammensætningen af eksporten (f.eks. fordelingen mellem filét- og saltfisk) er herudover påvirket af udviklingen i de absolutte og relative priser på verdensmarkedet for fisk og fiskeprodukter.

Fra 1985 til 1993 er det særlig eksportværdien af hel fisk, der har udvist markante stigninger. Det er især den øgede eksport af fersk laks, der har bevirket stigningen af eksportværdien af hel fisk. Omend eksporten af fersk laks udviser et fald fra 1992 til 1993 udgør eksporten af fersk laks i 1993 ca. 57% af den samlede eksportværdi af hel fisk mod ca. 30% i 1985. Eksportværdien af rejer og skaldyr (fortrinsvis kammuslinger) udviser i 1993 en stigende tendens, mens eksporten af saltfisk og frosne fiskefiletter er faldet væsentligt fra 1992 til 1993.

Bortset fra skibseksporten har den færøske vareeksport i værdi indtil 1991 udvist en stigende tendens. Fra 1991 til 1992 er eksportværdien dog faldet med ca. 6 % og fra 1992 til 1993 med ca. 17%. Udviklingen i den samlede eksportværdi dækker over betydelige forskelle i mængdemæssige ændringer og ændringer i enhedspriserne for de enkelte varekategorier.

86% af den færøske eksport er i 1993 gået til EF-området herunder Danmark. Danmark er fortsat det vigtigste marked for færøske fiskeprodukter efterfulgt af Storbritannien og Tyskland. Uden for EF har det amerikanske marked hidtil været af stor betydning for Færøerne, men USA's import af fiskeprodukter er faldet væsentlig i de senere år. Den faldende dollarkurs har været medvirkende til at orientere de færøske eksportørers indsats mod EF.

Eksportens procentvise fordeling på forbrugslande 1991 - 1993 fremgår af nedenstående tabel 5.5.

Tabel 5.5. Færøernes eksport fordelt på forbrugslande 1991 - 93 (%)

Forbrugsland	1991 - %	1992 - %	1993 - %
Danmark	18	18	26
Storbritannien	12	17	20
Tyskland	18	15	14
Frankrig	9	9	11
Spanien	7	6	5
Italien	8	6	5
Nederlandene	2	3	3
Belgia/Luxenburg	2	2	1
Øvrige EF-lande	2	3	1

EF-lande	78	79	86
Norge	1	4	2
Island	1	4	0
Sverige	3	2	2
Finland	2	1	0,5
Rusland	0	1	0,5
USA	7	5	2
Japan	4	2	3
Øvrige lande	4	2	4
Lande udenfor EF	22	21	14
I alt	100	100	100

Kilde: Hagstovan.

Import.

Tabel 5.6. viser vareimportens fordeling på hovedgrupper.

Tabel 5.6. Værdien af Færøernes import 1988-1993, fordelt på hovedgrupper.

	1988	1990	1991	1992	1993	% ændr. 92-93.
Foder	93	133	143	139	94	-33
Andet til landbr.	17	14	17	15	14	-9
Bygge- og anlægsvirksomhed	414	212	174	188	106	-44
Produktion i øvrigt	548	357	366	371	295	-21
Brændsel m.v.	187	248	248	251	219	-13
Maskiner og udstyr	321	112	107	147	74	-50
Biler	156	33	35	38	10	-75
Direkte forbrug	711	501	502	549	508	-7
Øvrige varegrupper	103	198	192	76	30	-61
Import excl. skibe og fisk	2550	1808	1785	1774	1348	-24
Skibe o. lign.	565	205	52	65	0	-100
Salt	8	5	6	6	4	-40
Fersk fisk	95	47	30	51	20	-60
Frosne hele fisk	2	12	55	97	30	-69
Industrifisk	0	6	7	15	18	-19
Fisk m.v. i alt	105	71	99	169	72	-58
Samlet import	3221	2084	1936	2009	1420	-29

Kilde: Hagstovan.

Svingninger i importen af skibe og til dels de internationale energipriser har mærkbart påvirket værdien af den samlede import i perioden 1988 - 93.

Siden 1988 er den samlede importværdi faldet med hele 56%. Faldet er især sket i grupperne bygge- og anlægsvirksomhed, produktion i øvrigt, maskiner og udstyr, biler og øvrige varer.

Tabel 5.7. viser importen fordelt på importlande.

Tabel 5.7. Færøernes import fordelt på lande (%)

	1988	1990	1991	1992	1993
Danmark	39,6	43,3	45,6	35,6	36,9
Norge	21,1	19,6	18,1	19,3	19,2
Island	2,4	5,5	4,8	1,8	1,5
Sverige	6,3	4,9	4,7	5,6	5,2
Storbritannien	8,2	4,8	4,6	5,9	7,3
Tyskland	5,8	4,7	4,7	7,6	7,1
Japan	3,5	2,0	2,3	2,5	1,6
USA	1,6	1,4	3,9	3,9	3,0
Andre lande	13,1	15,2	11,3	17,8	18,2
Import i alt	100	100	100	100	100,0

Danmarks andel af Færøernes import er steget fra 39,6 % i 1988 til 45,6 % i 1991. I 1993 aftog Danmark 36,9 % af Færøernes eksport. Også importen fra Norge har i de enkelte år haft relativ stor betydning på grund af skibsimporten. Storbritanniens importandel er igen stigende.

Tabel 5.8. viser Færøernes handelsbalance i perioden 1988-1993.

Tabel 5.8. Færøernes handelsbalance 1988-1993

	1988	1989	1990	1991	1992 ¹⁾	1993
	- mill. kr. -					
Eksport						
skibe	280	188	265	150	238	80
excl. skibe	2.065	2.343	2.313	2.624	2.395	2.012
samlet eksport	2.345	2.530	2.578	2.774	2.633	2.092
Import						
skibe	565	154	205	51	65	0
excl. skibe	2.656	2.376	1.879	1.877	1.944	1.420
samlet import	3.221	2.530	2.084	1.928	2.009	1.420
Handelsbalancen						
skibe	-285	33	60	99	73	80
incl. skibe	-591	-33	434	747	451	592
I alt	-876	0	494	846	624	672

¹⁾ Pr. 1. februar 1992 blev en ny opgørelsesmetode taget i brug. Tallene for 1992 er derfor ikke umiddelbart sammenlignelige med tallene fra de foregående år.

Kilde: Hagstovan.

Den færøske handelsbalance blev i 1989 kraftigt forbedret i forhold til de foregående år. Forbedringen skyldes bl.a. et kraftigt fald i importen af skibe, men også forbedringer i eksporten.

Den betydelige forbedring af handelsbalancen fortsatte i 1990. Forbedringen på knap 500 mill. kr. svarede stort set til nedgangen i importen. I 1991 blev handelsbalancen yderligere forbedret, dels som følge af et fald i importen, dels som følge af en stigning i eksporten. I 1992 og i 1993 var der fortsat et overskud på handelsbalancen på over 600 mill. kr..

Betalingsbalancen.

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat og Danmarks Nationalbank. En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i årene 1989 - 1993 er vist i tabel 5.9.

Tabel 5.9. Færøernes betalingsbalance (løbende poster) 1989-1993.

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ¹⁾
	- mill. kr. -						
Handelsbalancen (excl. skibe)	-670	-592	-33	434	758	451	620
Handelsbalancen (incl. skibe)	-131	-285	34	60	99	173	71
Frimærker	32	33	31	28	28	28	27
Handelsbalancen	-769	-844	32	522	885	652	718
Den danske stat (netto)	721	794	855	876	903	926	948
Nationalbanken (netto)	32	49	21	0	34	31	30
Forsikring (netto)	-10	78	6	-17	-69	-34	-75
Registrerede nettoind- tægter på de løbende poster i alt	-26	77	914	1.381	1.753	1.575	1.621
Nettoindtægten på de ikke registrerede løbende poster	-869	-1.659	-1.568	-1.739	-1.339	-1.605	*
Betalingsbalancen	-895	-1.582	-654	-358	403	-4	*

¹⁾ Foreløbig vurdering.

* ikke opgjort

Kilde: Hagstovan.

Underskudet på betalingsbalancens løbende poster toppede i 1988 med godt 1,5 mia. kr., efter at overførslerne fra Danmark på knap 900 mill. kr. årligt er indregnet.

I 1989 faldt underskuddet til godt 0,6 mia. kr. Denne faldende tendens fortsatte i 1990, og i 1991 var der et overskud på betalingsbalancen på 403 mio. kr. I 1992 er overskuddet atter vendt til et underskud på 4 mill. kr. Betalingsbalancen for 1993 er ikke endeligt beregnet. Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne har i en oversigt over færøsk økonomi fra marts 1994 forsigtigt skønnet et overskud i 1993 på 200 mill. kr.

Udlandsgælden.

Gælden er beregnet som forskellen mellem Færøernes samlede aktiver og passiver i udlandet (herunder Danmark).

Finansieringen af gælden udgør et af hovedproblemerne i den færøske samfundsøkonomi. På trods af importfald (jf. tabel 5.8) og en begyndende tilbagebetaling i den private sektor var den samlede gæld pr. indbygger i 1992 ifølge Finansministeriets "budgetredegyrelse 94" ca. 167.000 kr. eller 3 gange så stor som den danske udlandsgæld pr. indbygger.

Med aftalen af 28. maj 1993 mellem landsstyret og den danske regering gav den danske regering under visse nærmere angivne betingelser tilsagn om løbende at ville refinansiere udlandsgælden. En sådan refinansiering vil betyde, at den danske stat efterhånden vil stå som kreditor for størstedelen af udlandsgælden.

Tabel 5.10. Færøernes udlandsgæld i 1980, 1986 - 1993.

1980	1,083
1986	5,064
1987	5,964
1988	7,755
1989	8,285
1990	8,517
1991	8,192
1992	7,895
1993	7,000 ¹⁾

¹⁾ Skøn

Kilde: Hagstovan.

Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi har beregnet, at udlandsgælden på 8,5 mia. kr. i 1990 var svarende til 143 % af BNP og i 1992 svarende til 141 af BNP.

Mens langt hovedparten af gælden tidligere skulle henregnes til den private sektor, er billedet nu vendt, således at udlandsgælden altovervejende er offentlig.

---

6. OFFENTLIGE FINANSER.

6.1 Indledning.

De offentlige finanser på Færøerne vedrører staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 og til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. I de tilfælde, hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Hvor hjemmestyret derimod alene har overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud fra den danske stat. Fra 1. juli 1993 blev en række specificerede bloktilskud samt refusionsudbetalingerne på det sociale område omlagt til ét samlet generelt bloktilskud.

Den eksisterende opgavefordeling mellem hjemmestyret og kommunerne må ses i lyset af den færøske kommunestruktur med mange og små kommuner. Visse dele af landsadministrationen har oprettet regionale afdelinger af bl.a. socialforvaltningen og af skatte- og toldforvaltningen, men generelt er kommunernes opgaver begrænsede i forhold til f.eks. de danske kommuners, jf. i øvrigt afsnit 2.7.

6.2. Statens Udgifter m.v. på Færøerne.

Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988.

Frem til udgangen af 1987 blev de statslige tilskud til fællesanliggender på Færøerne udbetalt i form af refusioner til landskassen af statens andel af udgifterne på de respektive områder.

Refusionssystemet havde den svaghed, at der i en række tilfælde ikke var sammenfald mellem den disponerende og den økonomisk ansvarlige myndighed. Samtidig var systemet administrativt besværligt på grund af det store antal tilskudsprincipper, som i vidt omfang afveg fra hinanden, og dermed indebar en risiko for utilsigtet og uhensigtsmæssig substitution mellem beslægtede udgiftsområder. Fra færøsk side fandt man desuden, at systemet ikke sikrede hjemmestyret en tilstrækkelig dispositionsfrihed på så væsentlige områder som sundhedsvæsenet, undervisningsvæsenet og det sociale område.

På den baggrund indgik regeringen og Færøernes landsstyre i 1987 en aftale om en tilskudsreform, som medførte, at pr. 1. januar 1988 blev størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Dette gjaldt udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet (bortset fra udgifterne til pensionerede folkeskolelærere). På det sociale område omfattede omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af sociale institutioner på Færøerne (alderdoms- og plejehjem, samt særforplejning m.v.). Refusionssystemet blev alene bibeholdt for en række sociale bistandsydelse (kontanthjælp m.v.) samt for pensions- og sikringsydelse (sociale pensioner samt dagpenge ved sygdom og fødsel).

Den 1. juli 1993 blev også refusionerne på det sociale område omlagt til bloktilskud. Det samlede bloktilskud til Færøerne udgjorde i 2. halvår af 1993 404,95 mill. kr.. For 1994 udgør bloktilskuddet 809,9 mill. kr.. Med henblik på fastsættelse af bloktilskuddet for 1995 og fremover, skal der i efteråret 1994 optages forhandlinger mellem den danske regering og det færøske landsstyre. Tilskuddet reguleres med en procent, der svarer til den gennemsnitlige pris- og lønstigning på statens driftsbudget for det pågældende år.

Statens drifts- og anlægsudgifter.

De statslige udgifter på Færøerne omfatter bloktilskud, refusion af visse pensionsudgifter, indtil medio 1993 refusion af visse sociale udgifter og fra 1993 krigspensioner samt udgifter til driften af statslige institutioner på Færøerne, herunder anlægsudgifter. Udgifter til bloktilskud, pensioner m.v. udgjorde i 1993 i alt 869,3 mill. kr. Udgifterne til driften af de statslige institutioner udgjorde i alt 272,4 mill. kr. Af sidstnævnte udgjorde anlægsudgifterne 7 mill. kr. eller godt 2 %.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er i årene 1990-1993 steget fra 1005,1 mill. kr. til 1141,7 mill. kr. eller godt 12 %. Stigningen fra 1992 til 1993 skyldes udbetalingen af krigspensionerne samt stigning i forsvarrets udgifter. Det bemærkes dog, at forsvarrets opgørelsesmetode for udgifter vedrørende forsvarrets opgaver på Færøerne er tilrettelagt efter nye principper, der indeholder alle omkostningsrelaterede udgifter og derfor medfører et større totalbeløb end efter tidligere opgørelser.

Tabel 6.1. Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) på Færøerne 1990-1993.

	1990	1991	1992	1993
	- mill. kr. -			
Tilskud				
Bloktilskud	525,0	538,8	551,9	564,3
Socialvæsen	218,5	230,8	240,1	245,6

Krigspensioner	-	-	-	41,9
Lærerpensioner	8,5	8,6	8,9	8,9
Andre pensioner	6,6	6,6	7,7	8,6
I alt	758,6	784,8	808,6	869,3
Drift af statslige institutioner	246,5	258,8	261,8	272,4
I alt	1.005,1	1.043,6	1.070,4	1.141,7

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er i 1994 budgetteret til 1.160 mill. kr., hvoraf bloktilskudet udgør 809,9 mill. kr.

Opgørelsen i tabel 6.1. omfatter alene de direkte udgifter, som staten enten yder som driftstilskud eller udgifter til driften af de statslige institutioner på Færøerne. Indirekte udgifter - f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestrets institutioner - indgår således ikke i opgørelsen.

Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier.

Udover statens direkte drifts- og anlægsudgifter yder en række offentlige institutioner lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Institutionernes nyudlån i årene 1990-1993 og den samlede lånerestgæld pr. 31. december 1990 - 1993 er vist i tabel 6.2. Restgælden er faldet fra godt 1,1 mia. kr. ultimo 1990 til knap 830 mill. kr. ultimo 1993. Långivningen i 1993 var på 28,4 mill. kr.

Långivningen fra Kreditforeningen af kommuner i Danmark sker med garanti fra staten og landsstyret. Fiskeribankens, Skibskreditfondens og Færøernes Realkreditinstituts långivning er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.2. Offentlige danske institutioners nye udlån 1990-1993. Udlånsrestgæld ultimo 1990-1993.

	Nye udlån				Udlånsrestgæld			
	1990	1991	1992	1993	ult.90	ult.91.	ult.92.	ult. 93.
	- mill. kr. -							
Fiskeribanken	12,0	8,3	3,7	0,3	157,0	121,7	99,4	61,4
Færøernes Realkreditinstitut ²	38,0 ³⁾	90,5 ³⁾	98,7	28,1	292,0 ⁴⁾	304,8	230,9	259,1
Skibskreditfonden	2,0	46,2	10,5	0,0	403,0 ⁵⁾	375,8	336,2	296,5

Kommune- kreditforeningen	11,0	0,0	0,0	0,0	265,0	247,6	229,9	211,5
I alt	63,0	145,0	112,9	28,4	1.162,0	1.049,9	896,4	828,5

- ²⁾ Færøernes Realkreditinstitut er taget med, da staten garanterer for de af instituttet optagne obligationslån, og Nationalbanken opkøber de udstedte obligationer til parikurs.
³⁾ Seneste regnskabsår, 1. april-31. marts.
⁴⁾ pr. 31. marts i det pågældende år.
⁵⁾ Excl. restancer.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra institutionerne.

Den statslige garantgivning til Færøerne omfattede i 1993 garantien for obligationslån optaget af Færøernes Realkreditinstitut. Herudover garanterer staten - sammen med landskassen - for tilbagebetalingen af lån fra kommunekreditforeningen. Den samlede lånerestgæld for disse kommunelån udgjorde pr. 31. december 1993 ca. 212 mill. kr. Der henvises i øvrigt til 6.5.

Staten har ydet lån til landsstyret på i alt 3.150 mill. kr. i 1993, dels til indskud i Finansieringsfonden af 1992 (kapitaltilførsel til de færøske banker), dels som hjælp til at løse landskassens akutte likviditetsproblemer. Herudover er der givet lånetilsagn på 1,8 mia. kr.

6.3. Landskassens Økonomi.

Indledning.

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab. Tilskuddene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder udvises brutto.

Et af punkterne i aftalen af 12. oktober 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, jf. bilag 4.4, var, at landsstyret gennemførte budgetforbedringer på finansloven for 1994 på mindst 250 mill. kr. i forhold til det dengang fremsatte forslag. Budgetforbedringerne er udmøntet dels som besparelser på drift og anlæg dels ved indførelse af nye afgifter. Det underskud, der herfter stadig forventes, skal ifølge aftalen finansieres ved låntagning på Færøerne eller på det danske kapitalmarked.

De overvejelser, der må foretages, med henblik på at tilvejebringe en balance mellem landskassens indtægter og udgifter er bl.a. nærmere beskrevet i det memorandum om den færøske økonomi, som IMF fremlagde i foråret 1993. (Der henvises til bilag 5.a. i "Beretning

1993".) Det var IMF's opfattelse, at finanspolitikken må afveje hensynet til et mere overkommeligt gældsniveau over for hensynet til at fremme den strukturelle omlægning. De faldende skatteindtægter gør det samtidig sværere at opretholde det sociale sikkerhedsnet, som der med den stigende arbejdsløshed er voksende behov for.

Det samlede landskassebudget. (Drifts- og anlægsbudget).

Tabel 6.3. Landskassens indtægter og udgifter 1988-1993

	1988	1989	1990	1991	1992 ²⁾	1993 ¹⁾
	- mill. kr. -					
Driftsindtægter	3.016	2.917	2.496	2.563	2.519	2.467
Drifts- og anlægsudgifter	2.984	3.356	3.017	3.130	3.428	5.124 ³⁾
Overskud	32	-439	-521	-567	-909	-2.657

1) Incl. effektive kautioner

2) Foreløbige regnskabstal.

3) Heraf er 2,2 mia. kr. indsat som grundkapital i Finansieringsfonden af 1992.

Kilde: Føroya Gjaldstova.

I 1988 var der fortsat overskud, mens landskasseunderskuddet i 1989 var på 439 mill. kr. Årsagen hertil var dels et mindre fald i landskassens indtægter dels en betydelig stigning i landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter og udlæg på garantier. Landskassens indtægter faldt væsentligt i 1990, og selv om udgifterne blev reduceret med godt 300 mill. kr., steg underskuddet til 521 mill. kr. I 1991 steg underskuddet til 567 mill. kr., og i 1992 steg underskuddet som følge af stigende udgifter til 909 mill. kr. I 1993 viser de foreløbige beregninger et underskud på 2,65 mia. kr., idet det dog skal bemærkes, at 2,2 mia. kr. heraf er indskud i Finansieringsfonden af 1992.

Landskassens indtægter.

Landskassens indtægter i årene 1990-1993 fremgår af tabel 6.4.

Tabel 6.4. Landskassens indtægter 1990-1993¹⁾

	1990 ²⁾	1991 ²⁾	1992 ³⁾	1993 ³⁾	Stigning i % årene			
	- mill. kr. -				1989- 1990	1990- 1991	1991- 1992	1992- 1993
Indkomstskatter ⁵⁾	1.112	988	916	851	-4	-11	-7	-8
Told, fremstillings- og forbrugsafgifter m.v.	832	770	751	744	-18	-8	-2	-1
Statstilskud	752	771	796	814	3	3	3	2

Andel af Nationalbankens overskud	-	34	31	44	-100	100	-9	30
Indtægter i alt	2.696	2.563	2.494	2.453	-7	-6	-3	-2

- 1) Excl. renteindtægter og - udgifter, jf. tabel 6.4, og excl. landsvirksomhederne (Telefonvæsenet, Postvæsenet og Tjaldurs Apotek), hvis overskud/underskud iflg. finanslovens likviditetsbudget forbliver i virksomhederne.
- 2) Regnskabstal.
- 3) Foreløbige regnskabstal.
- 5) Incl. sømandsskat og renteskat. Excl. bunden opsparing, som i 1989 indgik i landskassen (95 mill. kr.)

Kilde: Føroya Gjaldstova og Rigsombudet.

Landskassens indtægter fra landsskat samt told- og afgifter udviste i midten af 80'erne en betydelig stigning som følge af det høje aktivitets- og importniveau i økonomien i de pågældende år. Fra 1990 til 1993 faldt de samlede landskasseindtægter med godt 240 mill. kr. eller 10 %.

Det faldende indtægtsniveau skyldes først og fremmest et lavere samfundsøkonomisk aktivitetsniveau, idet skattetrykket i samme periode har været stigende.

Landskassens drifts- og anlægsudgifter.

Tabel 6.5. Landskassens drifts-, anlægs- og udlægsudgifter 1990-1993 fordelt på driftsområder.

	1990	1991 ¹⁾	1992 ¹⁾	1993 ²⁾	Stigning i % i årene		
					1990-1991	1991-1992	1992-1993
Renteudgifter, netto ³⁾	121	130	224	318	4	28	58
Administration	180	185	169	151	-1	-9	-11
Sundhedsvæsen	361	361	393	377	0	9	-4
Kommunikation	372	386	399	203	4	-2	-49
Uddannelse og forskning	404	386	392	368	-10	2	-6
Kultur	55	59	55	49	7	-7	-11
Fiskeri og søfart ⁴⁾	515	538	315	157	-9	-42	-50
Heraf:							
Mindsteløn og anden fiskeristøtte ⁵⁾	(409)	(350)	(251)		-14	-28	
Landbrug	38	36	36	29	-16	0	-19
Erhvervsliv og arbejdsmarked i øvrigt	51	47	426	58	-7	900	-86
Socialvæsen	839	800	796	849	-5	-1	7
Andre udgifter ⁶⁾	17	38	12	24	224	-68	200

Tab på garantier	172	167	192	202	-3	15	5
Fondenes merudgifter ⁷⁾	-116	-	-	-	-	-	-
Ekstraordinære udgifter ⁸⁾	-	-	-	2.349	-	-	-
Ialt drifts-, anlægs- og udlægsudgifter	3.009	3.133	3.429	5.134	4	9	150

¹⁾ Regnskabstal.

²⁾ Foreløbige regnskabstal. For de udgiftsposter, hvor der endnu ikke foreligger regnskabstal, er benyttet budgittal eller udgiftsskøn.

³⁾ Fondenes renteindtægter er medtaget under fondenes merudgifter. I nettorenteudgifter i 1990 indgår kurstab på 46 mill. kr. på et obligationslån, der blev indfriet i 1990. Fra 1992 er renteindtægterne budgetteret som en selvstændig post på finansloven. Dvs. at regnskabsposten for 1992 er det totale rentebeløb.

⁴⁾ Regnskabsresultaterne 1990 er korrigeret for merforbrug/mindreforbrug i Råfiskefonden. Udgifterne omfatter ikke fonden til fornyelse af skibsflåden, der er medtaget under fondenes merudgifter.

⁵⁾ Bevillingen til mindsteløn er flyttet fra fiskeri og søfart til "socialvæsen".

⁶⁾ Omfatter pensioner til tjenestemænd, tilskud til politisk oplysningsarbejde, rådighedsbeløb for landsstyret m.v.

⁷⁾ Excl. fonden for tab på garantier og indbetaling af brændselsafgift til olie-fonden.

⁸⁾ Stigningen skyldes ekstraordinære udgifter på 300 mill. kr. i forbindelse med ny egenkapital og ansvarlig kapital i P/F Sjóvinnubankin. I 1993 afholdtes 2,2 mia. kr. til samme formål under regnskabsposten ekstraordinære udgifter.

Kilde: Føroya Gjaldstova.

I løbet af 1980'erne, særligt siden 1985 steg landskassens drifts- og anlægsudgifter markant. Udgiftsstigningerne var navnlig betydelige på de områder, som blev berørt af tilskudsreformen pr. 1. januar 1988 (undervisningsområdet, sundhedsområdet og socialvæsen), men også landskassens udgifter på kommunikations(samfærdsels)området og på fiskeriområdet steg betydeligt.

I 1993 er udgifterne tilbage på 1990-niveau, når der ses bort fra landskassens inskud i Finansieringsfonden af 1992 på 2,2 mia.kr. Særligt udgifterne til kommunikation er faldet betydeligt, mens renteudgifterne vejer stadig tungere i det færøske landskassebudget. De betydelige udsving på nogle af posterne skyldes, at nogle udgifter, f.eks. til mindsteløn, er flyttet fra et ressortområde til et andet.

Opgørelsen i tabel 6.5. omfatter de egentlige landskasseudgifter. I opgørelsen for 1990 er endvidere medregnet bevillinger til en lang række landskassefonde (herunder tilskrivninger til fondene af landskassens overskud fra foregående år). Fra og med finansåret 1991 anvendes en ændret kontoplan, samtidig med alle fonde stort set er afskaffet. Samtlige drifts- og anlægsudgifter afholdes herefter direkte af landskassen.

Det betydelige mindreforbrug på en række fonde i 1990 i forhold til årets bevillinger, samt indbetalingerne til oliefonden (der ikke er indeholdt i tabel 6.4), bevirkede, at landskassens underskud i 1990 reelt var 200 mill. kr. mindre, end selve landskasseregnskabet udviser.

Landskassens udlån og garantier.

Landskassens långivning i slutningen af 80'erne omfattede især forskellige former for subsidieret långivning til fiskerierhvervet. Omfanget af denne långivning steg fra 36 mill. kr. i 1987 til 117 mill. kr. i 1989. Siden 1990 er långivningen formindsket og udgjorde i 1993 13,2 mill. kr., jf. tabel 4.5. i kapitel 4. Herudover har landskassen i 1991 ydet lån på ialt 24,4 mill. kr. i 1991 og 28,2 mill. kr. i 1992.

Tabel 6.6. Landskassegarantier 31. dec. 1991 og 31. dec. 1992.

Låntager	Landskassegaranti pr. 31. dec. 1991	Landskassegaranti pr. 31. dec. 1992
Landsinstitutioner	683.005.622	701.472.076
Kommuner	262.451.217	238.907.420
Kommunale selskaber	151.127.188	125.979.808
Offentlige låntagere i alt	1.096.584.027	1.066.359.304
Fiskeri	287.696.156	235.647.563
Opdræt	6.736.992	1.717.108
Fiskeindustri	99.188.241	72.609.841
Anden industri	7.795.601	2.147.047
Transporterhverv	162.664.472	13.368.686
Private låntagere i alt	564.081.462	325.490.245
Offentlige og private i alt	1.660.665.489	1.391.849.550

Kilde: Føroya Gjaldstova

Landskassens garantiforpligtelser på lån optaget af offentlige institutioner (f. eks. elselskabet SEV, kommunerne og de offentlige udlånsfonde) samt private erhvervsvirksomheder var markant stigende i 1980'erne. I 1989 udgjorde de samlede landskassegarantier således 2.323 mill. kr. Ved udgangen af 1993 udgjorde de samlede landskassegarantier 1.085 mill. kr.

Tabel 6.7. Oversigt over effektive garantier 1980-1993.

År	(mill. kr.)
1980-86	212
1987	130
1988	234
1989	288
1990	170

1991	167
1992	192
1993	202
I alt	1.595

En betydelig del af landskassegarantierne er i de senere år blevet effektive og har påført landskassen betydelige udgifter til udlæg på garantier. I 1993 udgjorde tabet på garantier 202 mill. kr..

6.4. De Færøske Udlånsfonde.

De tre offentlige udlånsfonde på Færøerne - Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden - havde fra 1986 til 1988 en betydelig vækst i deres långivning og toppede i 1988 med udlån på i alt 217 mill.kr. For Industriens Udviklingsfond og Industrifonden faldt udlånene herefter, og i 1992 blev der ikke ydet lån fra de to fonde, hvilket utvivlsomt skyldes konjunkturafmatningen. I 1993 er der i alt udlånt 21 mill. kr. fra de tre fonde, heraf 19, 3 mill. kr. fra Boliglånefonden.

Industriens Udviklingsfond og Boliglånefonden modtager tilskud fra landskassen, men finansierer (ligesom Industrifonden) størstedelen af sine aktiviteter ved optagelse af lån i ind- og udland.

Fondenes virksomhed er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.8. Långivning fra Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden 1988-1993.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
	- mill. kr. -					
Industriens Udviklingsfond (Meningargrunnurin)	71,4	58,5	23,2	2,0	0,0	0,0
Industrifonden (Ídnaðargrunnurin)	36,9	39,9	11,1	8,9	0,0	1,8
Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin)	109,6	97,4	97,5	131,0	118,8	19,3
Lån fra fonde i alt	217,9	195,7	131,8	141,9	118,8	21,3

Kilde: Oplysninger fra fondene.

6.5. Kommunernes Økonomi.

Kommunernes økonomi har været dårligt belyst i de offentlige tilgængelige statistikker. Årsagen hertil er bl.a., at der endnu ikke er etableret generelle retningslinier i form af en fælles kontoplan for opstillingen af kommunale budgetter og regnskaber. Kommunerne følger vidt forskellige principper for

opstillingen af budgetter og regnskaber, hvilket vanskeliggør såvel mulighederne for tværgående analyser som en styring af den kommunale sektors økonomi. Ændringer med hensyn til opstillingen af kommunernes regnskaber er dog på vej, således at der bliver mulighed for tværgående sammenligninger m.m..

Mange kommuner havde i 80'erne omfattende udbygnings- og investeringsprogrammer for havneanlæg, veje, institutionsbyggeri og har udvidet de kommunale virksomheders kapacitet og servicetilbud. Kommunerne var derfor i stigende omfang tvunget til at optage lån til finansiering af investeringerne.

Udviklingen i kommunernes økonomi viser betydelige lighedspunkter med udviklingen i landskassens økonomi, idet den voldsomme stigning i landskassens udgifter i 1988 dog ikke kan genfindes hos kommunerne. Siden 1989 er der fundet en betydelig forringelse sted i kommunernes økonomi, da indtægterne har været stærkt faldende, mens udgifterne er steget ganske betydeligt.

Tabel 6.9. Kommunernes økonomi 1990-1993.

	1990	1991	1992	1993 ¹⁾
Skatteindtægter	653,5	622,6	563,5	582,1
Driftsudgifter	425,9	418,4	371,9	345,1
Resultat inden renter og afdrag	227,6	204,2	191,6	237,0
Renter netto	164,6	174,0	174,7	180,2
Resultat efter renter	63,0	30,2	16,9	56,8
Afdrag	114,8	120,0	116,7	116,7
Resultat efter afdrag	-51,8	-89,8	-99,8	59,9

¹⁾ fremskrevne tal

Kilde: Færøernes landsstyre

Skatteprovenuet faldt fra 1990 til 1991 fra 653 mill. kr. til 622 mill. kr. og fra 1991 til 1992 til 563 mill. kr. I 1993 forventes provenuet at stige til 582 mill. kr.

Som det fremgår af tabel 6.9. udgør renteudgifterne et stigende problem for kommunerne. I 1993 forventes renteudgifterne at beslaglægge 31 % af skatteindtægterne, og renter og afdrag vil beslaglægge i alt 51 % af skatteindtægterne. Når driftsudgifterne lægges til renter og afdrag, bliver resultatet for alle årene i perioden 1990 - 1993 negativt. I 1992 var det samlede underskud for kommunerne 100 mill. kr. Den gennemsnitlige nettogæld pr. indbygger (baseret på 46.598 indbyggere) var medio 1993 kr. 32. 800.

Flere kommuner havde i 1993 alvorlige problemer med at afholde de mest nødvendige driftsudgifter. Således kunne f.eks. Klaksvík kommune i en længere periode ikke udbetale løn til kommunens ansatte, og Argir kommune indgav i 1993 konkursbegæring, men sagen blev afvist af Østre Landsret. Kommunen måtte i en periode lukke daginstitutionerne, fordi personalet ikke ville arbejde uden løn. Argir kommune har indtil næste kommunalvalg indgået en samarbejdsaftale med Tórshavn kommune, der reelt betyder en sammenlægning af de to kommuner.

I 1994 er den gennemsnitlige kommunale skatteprocent 21,27 % med 16 % som den laveste og 23 % som den højeste. I 1993 var den gennemsnitlige skatteprocent 16,7 %, med 10 % som den laveste og 25,5 % som den højeste. Rammerne for fastsættelse af de kommunale skatteprocenter blev fastlagt ved lagtingslov i 1993. Loven indebar endvidere, at de kommunale budgetter i 1994 skal balancere, dvs. der er ikke adgang til at lånefinansiere. Endelig skal alle kommuner indbetale 1 % af skattegrundlaget til en kommunal krisefond. Fonden kan foretage udlån til de kommuner, der ikke inden for de fastsatte rammer kan klare rente- og afdragsbyrden. Indbetalingerne til fonden i 1994 forventes at blive ca. 25 mill. kr.

Kommunernes samlede gæld medio 1993 udgjorde i alt knap 1,7 mia. kr. Hertil kommer låntagning til bl.a. SEV, IRF og Tórshavn Havn.

Kommunernes långivere kan opdeles i tre grupper:

- 1) De færøske pengeinstitutter og det færøske forsikringsselskab (900 mill. kr. i restgæld medio 1993)
- 2) De danske pengeinstitutter, danske kreditforeninger og kommunekredit (godt 600 mill. kr. i restgæld medio 1993)
- 3) Udenlandske banker (140 mill. kr. i restgæld medio 1993)

Kommunerne har forhandlet med de færøske banker om sammen med de øvrige kreditorer at omlægge kommunernes gæld til lån med længere løbetid og en lavere rente. Resultatet af disse forhandlinger foreligger ikke (medio maj).

En del af de færøske kommuners låneoptagelse er, som ovenfor nævnt, sket gennem Kommunekredit i Danmark. Siden 1955 har de færøske kommuner kunnet optage lån i Kommunekredit til finansiering af samfundsmæssigt påkrævede investeringer med statsgaranti for 75% af hovedstolen mod, at det færøske landsstyre indestår statskassen for ethvert tab som følge af garantien.

I slutningen af 80'erne udnyttede de færøske kommuner denne adgang i stigende omfang. Ultimo 1987 udgjorde den samlede restgæld 178,7 mill. kr., og i 1988 var gælden steget til 247,2 mill. kr. Da der i maj 1989 var indløbet låneansøgninger på godt 220 mill. kr., besluttede den danske regering at fastsætte et loft på 300 mill. kr. for de statsgaranterede lån. Garantirammen blev udfyldt i løbet af 1989. Garantirammen nedsættes fremover med beløb svarende til nedbringelsen af restgælden for de nye lån. Udlånsrestgælden var ultimo 1993 knap 212 mill. kr., jf. tabel 6.2.

6.6 Den Samlede Offentlige Økonomi.

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret.

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, varierer først og fremmest i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40%, men faldt i 1990 til 25%. Faldende landskassensudgifter i 1993 samt bl.a. statens udbetaling af krigspensioner medførte, at statens andel steg til 28%.

Tabel 6.10. Statens- og landskassens drifts- og anlægsudgifter 1990-1993.

	1990	1991	1992	1993
	- mill. kr. -			
Landskassen	3.009,0	3.133,0	3.429,0	5.134,0 ¹⁾
Staten	1.005,1	1.043,6	1.070,4	1.141,7
Ialt	4.014,1	4.176,6	4.499,4	6.275,7
Statens andel i %	25	25	23	28 ²⁾

¹⁾ Heraf 2,2 mia. kr. i indskud til Finansieringsfonden af 1992.

²⁾ Statens andel er beregnet af et samlet udgiftsbeløb på 4.075,7 mill. kr., nemlig de samlede udgifter på 6.275,7 mill. kr. minus de 2.200 mill. kr., der er indskudt i Finansieringsfonden af 1992.

Kilde: Tabel 6.1. og 6.5.

7. SKATTER OG AFGIFTER.

7.1. Indledning.

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Dette indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende.

Landskassen opkræver indkomstskat, rente- og udbytteskat, afgift på finansielle aktiver, lønsumsafgift (fra 1994) vægtafgift (vejskat), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter stammer derimod næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.2. Direkte Skatter.

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber, samt rente- og udbytteskat. Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning.

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelse (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Renteindtægter og aktieudbytte indgår kun i den skattepligtige indkomst, såfremt de hidrører fra kilder uden for Færøerne (d.v.s. fra udenlandske pengeinstitutter, udenlandske obligationer og fra ikke-færøsk registrerede selskaber).

Ved beregningen af den skattepligtige indkomst foretages fradrag i bruttoindkomsten for nødvendige udgifter til erhvervelse og vedligeholdelse af indkomsten - herunder afskrivninger af erhvervsbygninger og driftsmidler samt renter af erhvervsmæssig gæld.

Herudover har lønmodtagere mulighed for fradrag i bruttoindkomsten for udgifter ved dobbelt husførelse.

Underholdsbidrag til fraskilt eller frasepareret ægtefælle og ikke-hjemmевærende børn samt bidrag til pensionsordninger med løbende udbetalinger kan ligeledes fradrages i indkomsten.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag på ½% af den skattepligtige indkomst til en nydannet arbejdsmarkedspensionsordning. Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der samtidig indført (tvungne) bidrag på 2% af bruttoindtægten (dog maksimalt ca. 3.700 kr.) for alle. I april 1993 blev bidraget forhøjet til 2,75 % uden et maksimumsloft. Begge de to bidrag giver ret til fradrag i den skattepligtige indkomst.

Indkomstskatten til landskassen beregnes på grundlag af en progressiv skala - d.v.s. med en med indkomsten stigende procentsats. Er den skattepligtige indkomst mindre end 22.500 kr., betales 0%. For indkomster på 22.500 kr. og derover beregnes landsskatten i 1994 efter følgende skala:

Er den skattepligtige indkomst mere end kr.	men mindre end kr.	betales kr.	af kr.	og af resten %
22.500	60.000	0	22.500	15,0
60.000	140.000	5.625	60.000	31,0
140.000	220.000	30.425	140.000	40,0
220.000	300.000	62.425	220.000	45,0
300.000		98.425	300.000	51,0

Indkomstskatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, idet der gives et nedslag på kr. 12.000, før kommuneskatten beregnes. Skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning). De kommunale skatteprocenter varierede i 1993 mellem 7 % og 25,5 %. I 1994 er variationen mindre, med 16 % som den laveste og 23 % som den højeste. Dette skyldes, at der ved lagtingslov er fastsat rammer for de kommunale skatteprocenter. Kirkeskat opkræves i 24 kommuner. I 1994 varierer kirkeskatteprocenten mellem 0,02% og 0,75%. Personer under begrænset skattepligt betaler 42½% af A-indkomsten i 1993.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages der i forbindelse med den endelige skatteberegning en række fradrag i den beregnede bruttoskat.

Fra 1993 gennemførtes der en række ændringer i skattesystemet med henblik på at nærme sig et system med bruttoskat.

Personfradraget, der i 1992 var på 4.500 kr., faldt i 1993 væk for alle skatteydere bortset for pensionisterne. Lønmodtagerfradraget og befordringsfradraget faldt ligeledes væk. I stedet blev der fastsat et bundfradrag i landsskatten og kommuneskatten på henholdsvis kr. 22.500 og kr. 12.000. Renteafdraget blev nedsat til 40 % som fradrag i den beregnede skat. Folkepensionen blev skattepligtig, men med et særligt pensionsfradrag.

I den beregnede landsskat kan der fradrages et beløb af variabel størrelse for hvert barn under 16 år. I Tórshavn kommune er fradraget i 1994 kr. 2.800 pr. barn under 16 år.

Renter af privat gæld kan fradrages i den beregnede kommuneskat med 13 % af renteudgifterne og i den beregnede landsskat med 27% af rentebeløbet. Den samlede skattemæssige værdi af rentefradraget udgør således 40%. Det er overladt til ægtefæller selv at foretage en fordeling af renteudgifterne. Med virkning fra 1991 kan renteudgifter kun fradrages, såfremt lånet er optaget til køb eller ombygning af egen bolig eller til uddannelsesformål - eller såfremt lånet er optaget inden 18. januar 1991. Samtidig er retten til rentefradrag begrænset til 60.000 kr. pr. person.

Samlevende ægtefæller er i princippet underlagt sambeskatning, idet manden beskattes af hele sin og hustruens indkomst. Gifte kvinder sættes dog selvstændigt i skat af indkomst ved selvstændig erhvervsvirksomhed og af indkomst ved arbejde uden for mandens erhverv.

Skatteloftet, der indtil 1993 var på 50 %, er for 1994 fastsat til 57 %. Hertil kommer opkrævningen af de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen og arbejdsmarkeds-pensionsordningen, der reelt betyder, at skatteloftet nærmer sig 60 %.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1984 foregået som kildeskat. Kildeskatten beregnes efter et kumulativt princip (d.v.s. for hver enkelt lønudbetaling), hvilket medvirker til at reducere størrelsen af de beregnede restskatter/overskydende skatter ved den endelige ligning. Til gengæld kan skattebetaling variere betydeligt fra måned til måned.

Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen i marts måned en selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i slutligningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted i samme periode.

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster.

Tabel 7.1. viser det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 1992 samt de enkelte indkomstgrupperes andel af den samlede skattepligtige indkomst.

Tabel 7.1. Det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af den skattepligtige indkomst i 1992.

Skatteplg. indkomst i 1.000 kr.	Antal per- soner	i %	Samlet skatteplg. indkomst	i %	I alt skat	i %
Mindre end 0	1.491	3,75	(94.190)	(2,43)	(983)	(0,07)
0 - 0	2.990	7,51	0	0,00	(1.194)	(0,09)
0 - 100	19.142	48,09	641.792	16,57	149.456	10,76
100 - 200	9.653	24,25	1.451.461	37,48	483.965	34,84
200- 300	4.862	12,22	1.158.356	29,91	423.153	30,46
300- 400	1.027	2,58	349.356	9,02	151.547	10,91
400- 500	309	0,78	137.564	3,55	65.784	4,74
500- 600	139	0,35	76.100	1,97	38.403	2,76
600- 700	101	0,25	64.620	1,67	33.479	2,41
700- 800	29	0,07	21.547	0,56	11.235	0,81
800- 900	22	0,06	18.777	0,48	9.910	0,71
900-1.000	8	0,02	7.660	0,20	3.587	0,26
1.000	28	0,07	39.238	1,01	20.858	1,50
I alt	39.801	100	3.872.281	100	1.389.200	100

Kilde: Toll- og Skattastova Føroya.

Knap 60% af de personlige skatteydere havde i 1992 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tjente tilsammen knap 17% af de samlede skattepligtige indkomster. Hovedparten af skatteyderne befinder sig i gruppen 0 - 200.000 kr., nemlig 83 %. Denne gruppe tegner sig for 51 % af de skattepligtige indkomster.

Ved sammenligninger med indkomstfordelingen i Danmark må der tages hensyn til forskelle i beregningsgrundlaget for den skattepligtige indkomst i de to skattesystemer - og herunder især til, at renteudgifter i Danmark fratrækkes i den skattepligtige indkomst, mens rentefradraget på Færøerne ydes som et fradrag i den beregnede skat.

Selskabsbeskatningen.

Aktieselskaber m.v. og filialer af udenlandske aktieselskaber, som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst.

For ikke-hjemmehørende selskaber og virksomheder med begrænset skattepligt gælder indkomstskattepligten kun for visse former for indkomst.

Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (d.v.s. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

Selskabsskatten udgør 49% af den skattepligtige indkomst for selskaber med aktier på under kr. 300.000 og 22 % for selskaber med aktier over kr. 300.000. Provenuet fordeles med 62% til landskassen og 38% til kommunerne.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde i regnskabsåret 1992 2.184. Heraf havde knap 80 % af selskaberne en skattepligtig indkomst på under 25.000 kr., og disse selskaber havde samtidig en andel på kun 2,6% af den samlede selskabsindkomst. 1,6% af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 700.000 kr., men denne gruppe af selskaber tegnede sig for 62% af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

Tabel 7.2 viser antal skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 1992.

Tabel 7.2. Skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 1992.

Skatteplg. Samlede indkomst skatter i 1000 kr.	Antal selskaber	%	Samlet indtægt	%
0	1.373	62,9	0	0,0
0- 25	364	16,7	3.916	2,6
25- 50	133	6,1	5.708	3,7
50- 75	38	1,7	2.387	1,6
75- 100	97	4,4	9.346	6,1
100- 150	41	1,9	5.260	3,4
150- 200	38	1,7	6.766	4,4
200- 250	14	0,6	3.249	2,1
250- 300	7	0,3	1.968	1,3
300- 350	11	0,5	3.586	2,3
350- 400	8	0,4	3.020	2,0
400- 450	6	0,3	2.499	1,6
450- 500	7	0,3	3.344	2,2
500- 550	4	0,2	2.101	1,4
550- 600	2	0,1	1.118	0,7
600- 650	4	0,2	2.459	1,6
650- 700	2	0,1	1.342	0,9
Mere end 700	35	1,6	95.041	62,1
	2.184	100	153.110	100

Rente- og udbyttebeskatning.

Aktieudbytte fra de på Færøerne indregistrerede selskaber beskattes ved, at det udloddende selskab tilbageholder en afgift på 35%, som indbetales til landskassen.

Beskatningen af renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter skete indtil 1992 ved en definitiv beskatning på ½ procent-point af det samlede indestående. Fra 1992 ændredes denne ordning, således at renteskatten på 9 % herefter skulle beregnes direkte af renterne. I 1993 hævedes renteskatten til 22 %. Renteskatten indbetales af pengeinstituttet, og renteindtægten indgår ikke i den samlede indtægtsopgørelse.

Herudover opkræves der i 2. halvår af 1993 og 1994 en afgift på finansielle aktiver, idet der opkræves 1,9 % af rentebærende indeståender i de færøske pengeinstitutter. Baggrunden for denne nye afgift er ønsket om at forøge landskassens indtægtsgrundlag. Provenuet i 1993 fremgår af tabel 7.4.

Renteindtægter af indestående i udenlandske pengeinstitutter beskattes med 25 %. Obligationsrenter samt udbytte fra udenlandske registrerede selskaber indgår i den skattepligtige indkomst for færøske skatteydere og beskattes således på linje med andre former for indkomst.

De særlige regler for den skattemæssige behandling af renteindtægter og renteudgifter førte tidligere til en vis "skattetænkning", idet det kunne give fordele at optage lån og indsætte proventet heraf i færøske pengeinstitutter.

For at imødegå en sådan spekulation i rentebeskatningsreglerne foretog Lagtinget med virkning fra 1991 visse ændringer af skattereglerne. Herefter skal renteindtægter for aktieselskaber modregnes i renteudgifterne, idet dog et beløb, der svarer til forrentningen af egenkapitalen, ikke skal modregnes. For private skal der i renteudgifter over 60.000 kr. fradrages eventuelle renteindtægter, der overstiger 35.000 kr. Endelig kan alene renter på lån optaget i forbindelse med bolig og uddannelse fradrages samt renter på lån optaget før 18. januar 1991. Forhøjelsen af renteskatten til 22 % har yderligere begrænset mulighederne for skattetænkning.

Dobbeltbeskatning.

Personer og selskaber med fuld skattepligt til Færøerne er - som ovenfor anført - skattepligtig af alle indkomster, uden hensyn til, om disse stammer fra Færøerne eller fra udlandet (herunder Danmark og Grønland).

I visse tilfælde opfylder den skattepligtige samtidig betingelserne for fuld eller begrænset skattepligt til en anden stat eller en anden del af riget. Disse dobbeltbeskatningssituationer er bl. a. reguleret gennem dobbeltbeskatningsoverenskomster.

Den seneste dobbeltbeskatningsoverenskomst mellem Danmark og Færøerne er indgået i 1986 og har virkning fra og med den 1. januar 1987. Herudover er dobbeltoverenskomster mellem Danmark og andre stater i visse tilfælde ved noteveksling udvidet til også at omfatte Færøerne. Dette gælder bl.a. for den dansk-britiske dobbeltbeskatningsoverenskomst.

Endelig er der direkte mellem Færøerne og Island indgået en dobbeltbeskatningsoverenskomst.

Udskrevne skatter.

De samlede udskrevne indkomstskatter i årene 1988-1992 er vist i tabel 7.3.

Tabel 7.3. Udskrevne indkomstsskatter i indkomstårene 1988-1992.

	Landsskat		Kirke- og kommuneskat		Personl.	Ialt	
	Personlige	Selskaber - mill. kr. -	Personlige	Selskaber		Selsk.	
1988	1.083	98	618	50	1.701	147	
1989	1.121	64	638	39	1.759	103	
1990	1.018	51	595	31	1.612	82	
1991	951	38	557	21	1.507	59	
1992	874	27	515	17	1.388	44	
1993	754	19	566	11	1.320	30	

Kilde: Toll- og Skattastova Føroya

Fra 1989 til 1993 er de samlede udskrevne personskatter faldet med ca. 25% fra 1.759 mill. kr. til 1.320 mill. kr. De udskrevne selskabsskatter har fra 1988 til 1993 udvist et fald på 80%.

De samlede indkomstskatterestancer til såvel landskassen som kommunerne udgjorde pr. 31. december 1993 ca. 332 mill. kr.

7.3. Indirekte Skatter.

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter, meromsætningsafgift (MVG), told, fremstillingsafgifter, afgift på finansielle aktiver (tidsbegrænset til 1993 og 1994), lønsumsafgift (fra 1994), vejskat, registreringsafgift på motorkøretøjer, rejseafgift, olieafgift, arveafgift samt andre former for punktafgifter.

I forbindelse med, at landsstyret indgik ny handelsaftale med EF i 1991, skulle det færøske told- og afgiftssystem omlægges. Den 1. februar 1992 blev der indført en ny toldlov med en (international) toldtarif, der stort set svarer til den gældende danske, og som holder sig indenfor rammerne af Danmarks GATT-forpligtelser. Denne nye toldlov var kun gældende indtil den 1. januar 1993, idet Færøerne ifølge aftalen med EF forpligtede sig til fra denne dag at ophæve alle indførselsafgifter og lade dem erstatte af ikke-diskriminatoriske omsætningsafgifter (MVG).

Opkrævede afgifter.

Det samlede afgiftsprodukt i årene 1990-1993 fordelt på hovedafgiftstyper fremgår af tabel 7.4.

	1990	1991	1992	1993
Indtægtsskatter				
Landsskat	1.018	951	874	754
Kommuneskat	595	557	515	566
Selskabsskat	82	60	44	30
Renteskat	33	31	44	70
Udbytteskat	6	6	6	4
Pensionsafgift (35 %)	4	4	4	4
Forsikringselskabet	6	7	7	3
Diverse skatter	0	1	0	12
I alt	1.744	1.617	1.494	1.443
Afgifter				
Salg MVG	0	0	0	188
Import MVG	0	0	0	357
Told	641	576	575	179
Fremstillingsafgift	33	32	27	16
Olieafgift	80	78	68	73
Vejskat	32	30	30	29
Afgifter på finansielle aktiver	0	0	0	65
Lønsumsafgift ¹	0	0	0	0
Rejseafgift	11	11	11	12
Registreringsafgift	32	34	32	9
Arveafgift	3	3	4	2
Bøder	2	2	5	6
	834	766	752	936
I alt	2.578	2.383	2.246	2.379

1) opkræves første gang i 1994

Kilde: Føroya Toll- og Skattastova.

Landskassens indtægter fra told og diverse afgifter steg meget kraftigt i perioden 1985 til 1988. Det større provenu afspejlede dels det høje aktivitets- og importniveau i økonomien i disse år - og dels fra 1987 effekten af den i efteråret 1986 vedtagne afgiftspakke. Siden da er provenuet af de indirekte skatter faldet meget betydeligt. Fra 1988 til 1991 er der således tale om et fald på ca. 34%, hvilket i høj grad må tilskrives den krisepakke, der blev vedtaget medio 1989, og den stærke samfundsøkonomiske opbremsning i øvrigt, som er sket siden da. Fra 1992 til 1993 har der været tale om øget provenu ved kommuneskatterne og provenuet ved renteskatten er ligeledes øget. Det forøgede afgiftsprovenu skyldes især indførelse af MVG fra 1. januar 1993 samt indførelse af afgift på finansielle aktiver. Til gengæld kan der konstateres kraftigt fald i to afgiftstyper, der knytter sig tæt til det samfundsøkonomiske aktivitetsniveau, nemlig registreringsafgiften på motorkøretøjer og fremstillingsafgiften på lokal produktion.

MVG (moms)

Pr. 1. januar 1993 trådte MVG-loven i kraft. Alle varer og arbejds- og tjenesteydelser pålægges nu en afgift på 25%. De eneste undtagelser fra afgiften er bøger og udlændinges overnatningsudgifter. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre varer er faldet i udsalgspris, fordi disse varegrupper havde været belagt med særligt høje indførselsafgifter.

I 1993 udgjorde provenuet 528 mill. kr. Heraf udgjorde MVG på import 357 mill. kr. De samlede momsrestancer udgjorde pr. 25. marts 1994 44,7 mill. kr.

Fremstillingsafgifter

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Produktion af berusende drikke var indtil 1980 forbudt på Færøerne. I 1980 blev forbudet lempet, således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 4,6 vægtprocent alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådant øl, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Provenuet er faldet fra 33 mill. kr. i 1990 til 16 mill. kr. 1993.

Afgifter på finansielle aktiver - lønsumsafgift

Provenuet af afgiften på finansielle aktiver var i 1993 65 mill. kr. og forventes i 1994 at indbringe ca. 130 mill. kr. Der er tale om en tidsbegrænset afgiftsbelægning.

Lønsumsafgiften opkræves første gang i 1994. Afgiften opkræves fra følgende virksomhedstyper :

- 1) lægevirksomhed, tandlæge- og anden dentalvirksomhed, kiropraktik, fysioterapi og anden egentlig sundhedspleje,
- 2) forsikringsvirksomheder samt
- 3) bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Afgiftsgrundlaget for de under 1) nævnte virksomheder er lønsummen med tillæg af overskud eller fradrag af underskud af selvstændig virksomhed, mens det for 2) og 3) er virksomhedens lønsum i afgiftsperioden. Afgiften er 2,5 % af afgiftsgrundlaget for virksomheder nævnt under 1), og 5 % for virksomheder under 2) og 3). Provenuet i 1994 forventes at blive ca. 12 mill. kr.

Vejskat (motorafgift).

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer - ud over med motorkøretøjets vægt - for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.). Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Registreringsafgift (motorkøretøjer).

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Registreringsafgiften er udformet som en kombination af værdi- og vægtafgift. Provenuet var i 1987 helt oppe på 165 mill. kr., men faldt i 1993 til kun 9 mill. kr.

Arveafgift

Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lovgivning og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren).

Olieafgift og Rejseafgift

Som et led i den samlede afgiftspakke i oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Indtægterne fra olieafgiften skulle tilfalde en særlig landskasseseffond - olieffonden-, der havde til formål at yde lån til offentlige institutioner og fonde med henblik på at reducere behovet for låneoptagelser i udlandet. Fonden blev nedlagt i 1991. Provenuet ved afgiften tilfalder nu landskassen direkte.

Afgift på udlandsrejser fra Færøerne blev indført med virkning fra juni 1987. Afgiften er netop nedsat fra kr. 300 til kr. 120.

7.4. Skatte- og Afgiftstrykket.

Som følge af den økonomiske krise har både landsstyret og kommunerne gennemført skattestigninger, og allerede indførte afgifter er sat i vejret. Endvidere er der indført helt nye afgiftstyper, afgift på finansielle aktiver (i 1993 og 1994) og en lønsumsafgift, der opkræves fra 1994.

Det færøske skattetryk, der er steget væsentligt fra 1992 til 1993, er ikke begrundet i en aktivitetsudvidelse i den offentlige sektor, men i, at stor udvandring og stor arbejdsløshed betyder, at der bliver dels færre og dels lavere lønnede skatteydere at indkræve skatter og

afgifter fra. Landskassens udgifter til f.eks. renter og afdrag på udlandsgælden samt udgifter i forbindelse med effektive garantier må således finansieres af færre skatteydere. Den aktivitetsnedgang, der har været i den offentlige sektor, opvejer kun i et vist omfang de færre indtægter ved skatter og afgifter.

Flere opgørelser, der sammenligner det færøske skattetryk med det danske skattetryk, viser, at forskellen mellem det færøske og danske skatteniveau nu er ganske minimal. Hvorvidt skattetrykket beregnes til at være højest på Færøerne eller i Danmark beror i vid udstrækning på den helt konkrete beregningsmetode og beregningsgrundlaget. Således når den færøske Told- og Skattestyrelse frem til, at skattetrykket (udtrykt i % af BNI) i 1993 er 53,1% på Færøerne og 52,3 % i Danmark, mens Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne i sine beregninger opererer med et skattetryk på Færøerne i 1994 på mellem 48 og 50 % af den forventede BNI for 1994, og et dansk skattetryk i 1994, der er lidt højere.

8. SAMFÆRDSEL OG KOMMUNIKATION M.V.

8.1. Indledning.

Færøerne har i de sidste 20-30 år investeret meget betydelige ressourcer i en ambitiøs udbygning og modernisering af trafikforholdene på øerne og af kommunikationsforbindelserne til omverdenen. De forbedrede transport- og kommunikationsforhold har stærkt bidraget til at reducere den isolation som tidligere prægede Færøerne og de enkelte ø- og bygdesamfund.

Den omfattende udbygning på disse områder er samtidig gennemført med det formål for øje at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling af lokalsamfundene på øerne.

Anlæg af veje, tunneller og havne på Færøerne er på grund af de vanskelige topografiske forhold særdeles omkostningskrævende, hvilket i sammenhæng med den politiske prioritering af serviceniveaet har medført, at hovedparten af opgaverne på transport- og kommunikationsområdet i dag varetages i offentligt regi - d.v.s. af landets institutioner og af kommunerne.

På luftfartsområdet forestår Statens Luftfartsvæsen driften af Vágar lufthavn.

8.2. Veje og Vejtransport.

Vejnettet.

Landet (v. Landsingeniøren) anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove samt ved låntagning..

Tabel 8.1. viser de seneste års udgifter til landsvejnettet og landskassens tilskud til kommunale veje.

Tabel 8.1. Landskassens udgifter til veje og tunneller 1988-1993,

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
			- mill. kr. -			
Nyanlæg af veje og tunneller	221,5	142,8	99,6	97,5	76,9	54,0
Stenbrud og asfaltværk	1,0	4,0	9,9	12,7	8,6	0,8
Vedligeholdelse og forbedringer	68,7	56,4	67,2	67,6	53,8	58,1
Værksteder, maskiner m.v.	10,4	-0,3	-14,2	-23,5	-12,4	-11,6

Færgelejer	2,8	1,5	0,9	1,3	1,6	1,1
Tilskud til kommunale veje m.v.	8,6	9,3	7,8	6,1	5,0	4,4
I alt	313,0	214,3	171,2	161,7	133,5	106,8

Kilde: Landsingeniøren.

I bestræbelserne på at dæmpe den overophedede færøske økonomi besluttede landsstyret i sommeren 1989, at gennemføre en kraftig reduktion af de offentlige investeringer som i 1988 lå helt oppe på ca. 1 mia. kr. Virkningerne af denne og senere lignende beslutninger om besparelser på området ses tydeligt i ovenstående tal.

Det samlede vejnet (incl. tunneller) på Færøerne er på ca. 456 km, hvoraf de 98% er asfalterede veje. Godt 64% af vejnettet er anlagt som tosporede, asfalterede veje. Vejnettet er udbygget og moderniseret over hele landet, og er generelt af en høj standard.

Det eneste igangværende tunnelbyggeri foregår på Suðuroy (Sumbatunnellen). Arbejdet med Kaldbaktunnellen (Kaldbaksbotn-Kollafjørðurtunnellen), blev afsluttet i november 1992. Et i 1988 påbegyndt projekt til anlæg af en undersøisk tunnel under Vestmannasund mellem øerne Streymoy og Vágur, blev sat i bero som følge af den kraftige reduktion af den offentlige investeringsaktivitet.

Antallet af motorkøretøjer.

Den økonomiske udvikling og udbygningen af det færøske vejnet i 1970erne og 1980erne muliggjorde en nærmest eksplosiv vækst i antallet af motorkøretøjer. Antallet af indregistrerede personvogne blev således mere end 6-doblet i perioden fra 1970-1988, jf. tabel 8.2. I de seneste 4 år er væksten blevet afløst af en markant tilbagegang.

Tabel 8.2. Antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne 1975, 1985 og 1988-1993.

	Last-/ varevogne	Busser	Hyre- vogne	Person- vogne	Motor- cykler	Påhængs- vogne	I alt
ult.							
1975	1.024	79	302	5.854	171	-	7.430
1985	2.750	94	249	12.075	108	456	15.732
1988	3.445	120	244	14.232	121	733	18.895
1989	3.551	118	233	13.986	113	773	18.774
1990	3.321	119	209	13.480	103	803	18.035
1991	3.219	108	178	13.080	105	807	17.497
1992	3.103	111	171	12.711	118	830	17.044
1993	2.830	99	145	11.844	130	846	15.894

Kilde: Landfogeden på Færøerne.

Ved udgangen af 1993 var der endvidere registreret 957 knallerter.

I året 1993 blev der registreret i alt 151 nye motorkøretøjer på Færøerne (mod 2508 i 1988, 531 i 1990 og 557 i 1992).

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af det offentlige busselskab "Bygdaleiðir", der betjener ca. 25-30 busruter, samt af et antal private busselskaber.

Godstransporten til lands varetages hovedsagligt af private vognmandsfirmaer, men også det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" har godstransportopgaver mellem byggerne.

8.3. Havne og Skibsfart.

Havneudbygningen.

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne, mens landskassen (og tidligere også statskassen) yder tilskud til sådanne anlæg. Rammerne for udbygningen af de større havne på Færøerne fastlægges i havneplaner, som vedtages ved lov af Lagtinget.

Lagtinget vedtog i 1978 en 6-årig havneplan for perioden 1978 til 1984. Landskassens andel af udgifterne blev fastlagt til 65% af udgifterne (inden for fastsatte beløbsgrænser).

Ud over bevillingerne i 6-års havneplanen bevilgede Lagtinget i en række tilfælde særlig støtte til visse større havne på ialt godt 165 mill. kr. Landskassens samlede bevillinger til havneplanen kan for perioden 1978-1988 opgøres til ca. 485 mill. kr., hvoraf stort set alt nu er kommet til udbetaling.

Siden 1978 har landskassens endvidere bevilget tilskud på mellem 50 og 75% af de samlede udgifter - på ca. 93 mill. kr. pr. ultimo 1989 - til regulering og byggemodning af havneområder. Af den samlede bevilling er ca. 64 mill. indtil videre kommet til udbetaling.

Færøernes Lagting vedtog i 1988 en ny 8-årig havneplan for perioden 1988-1995. Landskassens tilskud udgør uændret 65% af anlægsudgifterne (for Tórshavn kommune dog kun 55%) - dog højst 65% af 422 mill. kr. Der ydes ikke statstilskud til den nye havneplan.

I 1991 vedtog Lagtinget en lov om regulering af tilskudet til Sands kommune med 65% af 10 mill. kr. udbetalt i 1991 og 1992.

Til mindre havne og landingspladser har landskassen hidtil ydet tilskud på 75% (og i visse tilfælde 85, 95 og 100%) af kommunernes udgifter til havneudbygningen. Hertil kommer særlige landskassetilskud til udbedring af blandt andet stormskader.

Sammen med den 8-årige plan for udbygningen af de større havne vedtog Lagtinget i 1988 ligeledes en 8-årsplan for udbygningen af de mindre havne. Planen fastlægger landskassens andel af anlægsudgifterne til 70% - dog maksimalt 70% af 86 mill. kr.

I 1993 blev den nye færgehavn ved Gomlurætt (mellem Velbastað og Kirkjubø) taget i brug. Den udgør en del af ruteforbindelsen mellem Streymoy og Sandoy, og sejltiden er herved reduceret til ca. ½ time. Denne færgehavn ejes og drives af landsstyret. De samlede anlægsudgifter androg 131 mill. kr.

Tabel 8.3. Samlede investeringer i havne og landingspladser 1988-1993.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
	- mill. kr. -					
Større havne incl. byggemodning	127,9	134,0	110,4	109,1	56,4	13,9
Mindre havne og landingspladser	30,2	29,5	15,6	15,2	12,2	13,0
I alt	158,1	163,5	126,0	124,3	68,6	26,9

Kilde: Landsingeniøren.

De 4 største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Skibsflåden.

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af den store flåde af fiskefartøjer, der i 1993 var på 203. Størrelsen og sammensætningen af denne del af flåden er beskrevet nærmere i afsnit 4.3. om fiskerierhvervet.

Tabel 8.4. indeholder en oversigt over den samlede skibsflåde i 1988 og i 1991-93.

Som det fremgår af tabellen blev væksten i antallet (og tonnagen) af flåden af fiskefartøjer i tiden op til 1988, i 1989 afløst af et moderat fald og i 1990 af et tydeligt fald. Tilbagegangen er fortsat i årene 1991-93.

Tabel 8.4. Skibsflåden i 1988 og i 1991-1993.

	1988		1991		1992		1993	
	Antal	BRT i 1.000	Antal	BRT i 1.000	Antal	BRT. i 1.000	Antal	BRT. i 1.000
Fiskeskibe	267	69,4	225	61,3	214	58,7	203	56,4
Fragtskibe	14	9,2	19	13,4	19	13,4	17	11,4
Passagerskibe	12	15,6	12	15,6	12	15,6	12	15,6
Sandbåde	12	2,8	11	2,8	10	2,5	10	2,5
Tankskibe	4	1,6	2	1,0	2	1,0	2	1,0
Olieskibe	1	0,1	1	0,1	1	0,1	1	0,1
Havundersøgelses- skibe	1	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5
Vagt- og Bjærg- ningsskibe	2	1,2	2	1,2	2	1,2	2	1,2
Lystfartøjer	7	0,5	7	0,5	7	0,5	6	0,5
Andre	-	-	9	2,2	8	1,0	6	0,6
I alt	319	100,9	289	98,6	276	94,5	260	89,8

Kilde: Hagstovan.

Søtransport.

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige, gennem det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" (Strandferðslan). Strandferðslan betjener 11 ruter ved hjælp af 8-10 større og mindre færger. Behovet for besparelser har i de seneste år gjort det nødvendigt for Strandferðslan, at reducere rutesejladsen mellem øerne mærkbart.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages af private danske, islandske og færøske rederier. I sommermånederne er der ugentlig passagertrafik mellem Esbjerg og Tórshavn - Island (Smyril Line). Ligeledes har der i de seneste sommerperioder været sejlet mellem Tórshavn og Skotland (Strandferðslan). D.F.D.S., som i mere end 100 år udførte passagertrafik mellem Færøerne og Danmark i sommermånederne, standsede i 1992 sin sejlads på Færøerne.

8.4. Luftfart.

Luftfartsområdet er et fællesanliggende og staten (ved Statens Luftfartsvæsen) afholder alle udgifter i forbindelse med lufthavnen på Vágar. Der blev i årene 1985-1987 gennemført en omfattende udvidelse og modernisering af terminalbygningen på Vágar.

Flyveruten mellem Færøerne (Vágar) og København er igennem mange år blevet betjent af DANAIR (Maersk) og siden marts 1988 har det færøsk ejede selskab ATLANTIC

AIRWAYS ligeledes befløjet denne rute. Begge selskaber på ruten Vágar-København foretager mindst en gang om ugen mellemlanding i Billund lufthavn.

Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne var stærkt stigende i 1980'erne, hvilket bl.a. skal ses i sammenhæng med, at udbudet af flyafgange og siddepladser steg markant efter det færøske selskabs start.

Den nævnte udvikling ændrede sig tydeligt i 1989, hvor afmatningen af den hidtidige høje (økonomiske) aktivitet, betød at der for første gang i en lang årrække var et fald i passagertallet. Det samlede udbud af flysæder på ruten mellem Færøerne og København har i de seneste år markant oversteget behovet. De to flyselskaber på ruten aftalte i april 1993 en vis reduktion i det samlede årlige antal flyvninger mellem København og Færøerne. Der henvises i øvrigt til tabel 8.5.

Ruten mellem Færøerne og Island beflyves af det islandske ICELANDAIR.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Men der er anlagt 12 helikopterlandingspladser blandt andet på de mest afsidesbeliggende øer og bygder. Landingspladserne beflyves regelmæssigt af landets helikoptertjeneste, der råder over 1 helikopter.

Tabel 8.5. Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne 1985, og 1990-1993.

	1985	1990	1991	1992	1993
Ankommet fra:					
Danmark	29.549	40.673	39.466	40.679	37.476
Norge	845	826	906	986	878
Island	2.359	2.315	2.519	2.891	3.009
Storbritannien	-	191	432	520	687
Andre lande	1.319	229	560	204	211
I alt ankommet	30.676	44.234	43.880	45.280	42.261
Afrejst til:					
Danmark	29.364	41.652	40.078	42.274	38.487
Norge	1.100	232	286	169	730
Island	2.404	2.368	2.596	2.964	3.192
Storbritannien	-	299	392	790	786
Andre lande ¹⁾	1.303	191	539	142	267
I alt afrejst	34.171	44.742	43.891	46.339	43.462
Passagerer i alt	68.243	88.976	87.771	91.619	85.723

¹⁾ Incl. Charterrejser, taxaflyvninger m.v.

8.5. El-forsyning.

El-selskabet SEV, som er et fælleskommunalt selskab, forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne.

I 1993 produceredes ca. 180 mill. kwh (mod 203 mill. kwh i 1991 og 199 i 1992). Knap 74 mill. kwh. (eller godt 41%) af den samlede el-produktion er - blandt andet af hensyn til forsyningsikkerheden - baseret på vandkraft, mens den øvrige produktion sker på dieseldrevne værker.

På grund af de meget betydelige faste udgifter til etablering af kraftværker og ledningsnettet er elektricitetsprisen væsentlig højere på Færøerne end i Danmark.

El-produktion ved hjælp af vindkraft eksisterer stort set endnu ikke på Færøerne. Baggrunden herfor er dels, at de meget hårde vindforhold stiller særlige krav til vindmøllerne, dels at en sådan alternativ produktion hidtil er skønnet så vanskelig at indpasse i den allerede eksisterende produktionsstruktur, at den vil være urentabel. En forsøgsvis opstilling af et antal vindmøller er dog ved at blive gennemført. (I 1993 produceredes 0,423 mill. kwh ved vindkraft)

Salget af elektricitet fordelte sig i 1993 med knapt 42% til boliger, knapt 21% til industri, landbrug og fiskeri (mod knapt 26% i 1992) knapt 11% til offentlige institutioner og resten til øvrige brugere, incl. gadebelysning, handel m.v.

8.6. Telekommunikation.

Teleforhold.

Det interne telefon- og telegrafvæsen på Færøerne varetages af Telefonverk Føroya Løgtings (TFL), der er en virksomhed under Færøernes landsstyre.

I 1988 aftaltes det mellem landsstyret og P&T,

- at anlæg, drift og vedligeholdelse af visse anlægsdele - jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn og søkabeludstyret på Telestationen i Tórshavn - varetages af TFL på vegne af P&T,
- at anlæg, drift og vedligeholdelse af kystradioudstyret samt betjeningen af kystradiotjenesten varetages af TFL på vegne af P&T,
- at ansvaret for udlandstjenesterne ligger hos P&T, der som sådan afholder alle udgifter og modtager alle indtægter, idet TFL mod betaling stiller sit telenet til rådighed for afviklingen af disse teletjenester,

- at alle øvrige opgaver på telekommunikationsområdet på Færøerne varetages af TFL, samt
- at der optages drøftelser mellem P&T og TFL på vegne af landsstyret om klarlæggelse af de økonomiske og lovgivningsmæssige forhold i forbindelse med en færøsk overtagelse af alle teletjenester og dertil hørende anlægsdele, herunder om muligt også teleforbindelserne til og fra Færøerne. (De nævnte drøftelser er tæt på at være afsluttet).

Indenlandsk telekommunikation.

TFL blev oprettet i 1906 med henblik på udnyttelse af en koncession på telefontjenesten på Færøerne, som samme år var udstedt til Færøernes Amt. Siden 1948 har TFL principielt forestået alle former for telekommunikation i henhold til landsstyrets eneret til telekommunikation på Færøerne.

Af praktiske årsager er overdragelsen af ansvaret fra P&T dog sket i en takt, der har været tilpasset de færøske ønsker og muligheder for at overtage området.

Indtil begyndelsen af 1950'erne var telefonsystemet på Færøerne baseret på manuelle centraler. Overgangen til automatcentraler blev især gennemført i 1970'erne, og siden begyndelsen af 1980'erne har alle centraler på Færøerne været automatiske.

Den fortsatte tekniske udbygning af telefonsystemet omfatter blandt andet overgang til den nye digitalteknik samt tilslutning til Nordisk Mobiltelefon (fra begyndelsen af 1989).

Antallet af telefonabonnementer er steget fra ca. 14.600 i 1981/82 til 23.716 i 1991 og 23.741 i 1992.

I lighed med de øvrige landsvirksomheder er TFL's driftsbudget og resultat optaget på lagtingsfinansloven og i landskassens regnskab. Men i modsætning til de fleste andre landsvirksomheder finansieres TFL's virksomhed ikke af årlige bevillinger på lagtingsfinansloven, idet samtlige drifts- og anlægsudgifter dækkes af brugerbetaling samt ved låneoptagelse. I en årrække har TFL kunnet fremvise relativt store overskud, jf. tabel 8.6.

Tabel 8.6. Telefonverkets driftsresultater 1985, og 1990-1992.

	1985	1990	1991	1992
			- mill. kr. -	
Driftsindtægter	56,5	139,9	137,3	140,1
Driftsudgifter (excl. renter m.v.)	23,3	53,4	62,8	66,3
Resultat (excl. renter m.v.)	33,2	86,5	74,5	73,8

Renter og kurstab	28,7	32,7	17,3	24,6
Afskrivninger	10,1	27,9	57,2	31,1
Driftsoverskud	- 5,6	25,8	26,0	18,1

Kilde: Telefonverk Føroya Løgtings. (1993-regnskabet foreligger endnu ikke)

Telekommunikation med udlandet.

Telekommunikationen mellem Færøerne og udlandet sker via søkabel og satellit. De tekniske anlæg hertil er etableret og ejes af P&T.

Søkablet mellem Tórshavn og Lerwick på Shetlandsøerne benævnt SHEFA blev etableret i 1971. Forbindelserne i kablet er for største delens vedkommende forbundet med det danske telenet via lejede forbindelser i Storbritanien og søkabler mellem Storbritanien og Danmark.

Satellitforbindelserne er etableret i 1987 via den europæiske satellitorganisations satellitsystem benævnt EUTELSAT. Fra jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn, er der forbindelse til jordstationen i Herstedvester ved København. Denne jordstation indgår i det danske telenet.

Siden 1988 udføres som nævnt alle anlægs-, drifts- og vedligeholdelsesopgaver på Færøerne i forbindelse med udlandsforbindelserne af Telefonverk Føroya Løgtings i entreprise for P&T.

Telefonforbindelserne mellem Færøerne og omverdenen er ligeligt fordelt på søkabel- og satellitforbindelsen, hvorved den størst mulige sikkerhed ved afbrydelser opnås. Søkablet og satellitforbindelsen har hver en kapacitet på 480 ledninger, der dog ikke er fuldt udnyttet.

Via forbindelserne mellem Færøerne og udlandet er de færøske telenet forbundet med de verdensomspændende net for telegram-, telefon-, mobiltelefon-, telex- og datatjenesterne, ligesom der er etableret lukkede net/forbindelser for særlige brugere.

I forbindelse med nedlæggelsen af et lys-ledersøkabel (kapacitet på 90.000 telefonsamtaler) mellem Canada og Europa er det besluttet, at ilandføre et tilslutningskabel på Færøerne til dette nye søkabel. Tilslutningen, der kraftigt vil øge kommunikationskapaciteten mellem Færøerne og udlandet, forventes etableret i 1996.

Kystradiotjenesten.

Kystradiotjenesten på Færøerne drives af P&T via Torshavn Radio, der har til huse på telestationen i Tórshavn. Alle anlægs-, drifts- og vedligeholdelsesarbejder samt ekspeditionsarbejder udføres af Telefonverk Føroya Løgtings i entreprise for P&T.

Kystradiotjenesten omfatter dels trafik ekspedition (telegrammer og telefonsamtaler) til og fra skibe, dels en række nød- og sikkerhedstjenester. Disse tjenester er fuldt integreret såvel betjeningsmæssigt som anlægsmæssigt, idet personalet udfører alle funktionerne, ligesom det tekniske udstyr er det samme for alle tjenesterne.

For trafikafviklingen og nød- og sikkerhedstjenesterne rådes over et antal radiosendere/-modtagere i MB- og VHF-båndene. I henhold til en særlig ordning afvikles HF-radiosamtaler mellem Færøerne og skibe via Lyngby radios HF-tjeneste til afgifter, der er fastsat, som om tjenesten blev afviklet via Torshavn Radio.

Trafiktjenesterne og ikke mindst nød- og sikkerhedstjenesterne drives som et led i internationale forpligtelser, der blandt andet er fastlagt i internationale traktater.

8.7. Postvæsen.

Det færøske postvæsen (Postverk Føroya) var indtil april 1976 en del af det danske postvæsen (P&T), men blev fra denne dato overtaget af hjemmestyret. Postverk Føroya's driftsresultat er optaget på lagtingsfinansloven under paragraffen for landsvirksomheder.

Postverk Føroya havde i 1993 et driftsunderskud incl. afskrivninger på ca. 3,8 mill. kr. (mod ca. 8 mill. kr. i 1992), som afholdes af landskassen. I 1991 var underskudet på ca. 13 mill. kr. I alt var der i 1993 ansat 332 personer (svarende til 268 heltidsstillinger) i postvæsenet.

Posttakster fastsættes af landsstyret i samråd med Lagtingets finansudvalg.

Postverk Føroya ekspederede i 1993 ca. 6,8 mill. breve, 1,3 mill. girokort og postanvisninger samt 4,9 mill. aviser, blade og adresseløse forsendelser.

Det færøske postvæsen udgiver frimærker, der er efterspurgt blandt filatelisten i det meste af verden.

9. SOCIALE FORHOLD.

9.1. Indledning.

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særfor-
sorg, sygeforsikring, folke- og invalidepension, enkepension, lovpligtig ulykkesforsikring og
dagpenge samt andre områder i nær tilknytning til disse. Området "indkomstsikring" for
fiskere" er på finansloven for 1993 overført fra fiskeri- til socialområdet.

Socialområdet er fællesanliggende, bortset fra lovpligtig ulykkesforsikring, der er sær-
anliggende. For så vidt angår gældende regler på det sociale område henvises der til
Lovregister for Færøerne.

Statens tilskud efter den sociale lovgivning blev indtil 1988 udbetalt i form af refusioner.
Omlægningen i 1988 til bloktilskud omfattede især udgifterne til driften af de sociale
institutioner (alderdoms- og plejehjem, særfor- og plejehjem m.v.). Derimod blev refusionssystemet
indtil 1. juli 1993 opretholdt på en række sociale bistandsydelse (kontantydelse m.v.) og
for pensions- og sikringsydelse (sociale pensioner og dagpenge ved sygdom og fødsel).
Udgifterne til de sociale pensioner (folke-, invalide- og enkepensioner) fordeltes således
indtil 1. juli 1993 fortsat ligeligt mellem staten og landskassen, og på områderne
omsorgsarbejde for pensionister, personlige tillæg til sociale pensioner, kontanthjælp efter
forsorgsloven, daginstitutioner, børneforsorg, dagpenge ved sygdom og fødsel samt
revalidering og hjælpemidler refunderede staten 25% af udgifterne.

Den 1. juli 1993 indførtes - efter aftale mellem den danske regering og det færøske
landsstyre - på ny en (foreløbig) omlægning af finansieringen, hvorefter alle statsrefusioner
bortfaldt, og samtlige tilskud på det sociale område ydes nu som bloktilskud. Årsagen hertil
var bl.a., at rigsmyndighederne - på baggrund af forhold nævnt i den færøske Landsrevisions
beretning for 1991 vedrørende det sociale område - fandt, at administrative og lovgivnings-
mæssige forskelle mellem Danmark og Færøerne gav en for stor usikkerhed med hensyn til
refusionsgrundlaget.

Den nugældende tidsbegrænsede bloktilskudslov vil blive afløst af en permanent
bloktilskudsordning, der forventes at træde i kraft 1. januar 1995.

I forbindelse med ovennævnte aftale om revision af bloktilskudsordningen blev det tillige
aftalt, at man bl.a. på socialområdet skulle indføre en **rammelov for socialvæsenet på
Færøerne**. Rammeloven forventes at træde i kraft senest 1. januar 1995. Hensigten med

rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret øget mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse den færøske sociallovgivning til de færøske forhold. Rammeloven udstedes i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Forvaltningen af det sociale område varetages af Almannastovan (Færøernes Socialforvaltning). Almannastovans administration omfatter den direkte forvaltning med kontakt med klienterne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser (på samme måde som kommunerne i Danmark). Herudover medvirker Almannastovan ved forvaltningen af institutioner på landstyreets vegne og udfører forberedende arbejde i forbindelse med landstyreets regelfastsættelse. Almannastovan har afdelinger, der er bemandede med socialrådgivere, i Klaksvík, Tvøroyri og Runavík.

Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen er pr. 1. januar 1993 overflyttet fra sundhedssektoren og henlagt under Almannastovan. Ordningen skal integreres med hjemmehjælpsordningen i en ny hjemmeplejeordning under Almannastovans administration.

Hjælpecentralen er pr. 1. januar 1994 ligeledes overflyttet fra sundhedssektoren og henlagt under Almannastovans administration.

Almannastovans afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, særforborg, folke- og invalidepension, enkepension, tillægssydelse til enker, dagpenge ved sygdom eller fødsel, og vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer hjemme kan indankes for det færøske sociale ankenævn, der har den endelige administrative afgørelse.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri kommuner administrerer således selv reglerne i forsorgsloven om varig hjælp, og Tórshavn kommune administrerer desuden reglerne om (forbigående) hjælp til personer, der er arbejdsløse. Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almannastovan, hvis afgørelse kan ankes til det færøske sociale ankenævn.

Afgørelser om **tilkendelse af invalidepension** er henlagt til Færøernes Ulykkesforsikringsråd. Rådet træffer endvidere afgørelser i henhold til ulykkesforsikringsanordningen, der forvaltes af det gensidige forsikringsselskab Føroya Vanlukku trygging. Rådet behandlede i 1993 på 24 møder 2.115 sager, heraf 629 sager vedrørende invalide-

pensionslovgivningen, 1.429 ulykkesforsikringssager og 57 sager om andre generelle spørgsmål.

Administrationen af reglerne i **børneforsorgsloven** er henlagt til de børneværnsudvalg, der er oprettet i hver enkelt kommune. Udvalgenes afgørelser kan i visse tilfælde indankes for Færøernes nævn for børneforsorg og i andre tilfælde for Almannastovan.

9.2. De enkelte ydelser.

Betingelserne for at opnå kontantydelse i henhold til folkepensionsloven, invalidepensionsloven og forsorgsloven (der også indeholder regler om revalidering) svarer nogenlunde til de danske regler før ændringen af reglerne vedrørende førtidspension. For så vidt angår ydelsestørrelse, henvises der til lovene.

Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde

Dagpengeordningen omfatter sygdom, fødsel og ulykkestilfælde. Dagpenge ydes til lønmodtagere, der ikke har ret til løn under sygdom, barsel og i forbindelse med ulykkestilfælde.

Dagpengene udgør i henhold til §§ 8 og 10, stk. 1 og stk. 3 i lov for Færøerne om dagpenge ved **sygdom eller fødsel**, jf. lovbekendtgørelse nr. 102 af 2. marts 1988, pr. uge 80% af lønmodtagerens gennemsnitlige ugentlige arbejdsindtægt de sidste 5 uger før sygdommens indtræden.

Den ugentlige dagpengesats kan dog ikke overstige 80% af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Almannastovan offentliggør hver 3. måned dagpengenes højeste beløb, eller når der sker overenskomstændringer på arbejdsmarkedet.

Der er 2 karensgange ved sygdom og dagpenge ydes højst i 20 uger. Ved sygdom udover 20 uger ydes hjælp efter forsorgsloven.

Fra 1. oktober 1987 til 30. juni 1990 havde **ikke-lønmodtagende kvinder** i forbindelse med **barsel** ret til dagpenge beregnet efter reglerne i lovens § 10, stk. 3, i 24 uger efter fødslen. Fra 1. juli 1990 til 30. juni 1992 havde de ret til halvdelen af dette beløb. Samtidig havde **lønmodtagende kvinder** ret til et dagpengesupplement, der udgjorde forskellen mellem den pågældende kvindes dagpenge, beregnet efter reglerne i lovbekendtgørelse 102/1988, og højeste dagpengesats efter lovens § 10, stk. 3; fra 1. juli 1990 halvdelen af dette beløb.

Mænd havde ret til dagpenge i 2 uger med samme beløb som kvinder, dog således at disse 2 uger blev fratrukket kvindens dagpengeperiode. Som led i de almindelige sparebestræbelser er disse regler ophævet, således at ikke-lønmodtagende kvinder ikke har haft ret til dagpenge siden 1. juli 1992. Siden 1. januar 1993 har lønmodtagende kvinder kun ret til dagpenge beregnet efter reglerne i lovbekendtgørelse 102/1988; samtidig er mænds ret til dagpenge ophævet.

Ovennævnte regler gjaldt tidligere også ægtepar, der adopterede, men disses ret til dagpenge bortfaldt 1. januar 1993. Lagtinget har imidlertid i foråret 1994 vedtaget en lov om **dagpenge på grund af adoption**, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpengeret. Loven har virkning fra 1. januar 1994.

Reglerne i **ulykkesforsikringsanordningen** svarer i princippet til de danske, således som disse var inden ændringen til arbejdsskadeforsikring. Dagpenge efter ulykkesforsikringsanordningen ydes i op til 3 år i fortsættelse af en eventuel dagpengeret, eller når vedkommende ikke er berettiget til dagpenge efter dagpengeloven. Invaliditetserstatning omfatter både mén og tabt erhvervsevne, og ydelser til efterladte er éngangsydelser. Ydelserne er - uden hensyn til indtægten - mindst halvdelen af den maksimale ydelse. Forsikringen omfatter også ulykkestilfælde, der rammer den forsikrede på vej direkte til eller fra arbejdsstedet.

Hjælp efter forsorgsloven

Hjælp efter forsorgsloven er opdelt i forbigående hjælp - dog uden fast varighedsbegrænsning - og varig hjælp. **Forbigående hjælp** udløst af svigtende arbejdsmuligheder udmåles - efter indførelsen af arbejdsløshedsforsikringsordningen i 1992 - på et lavere niveau end hjælp forårsaget af andre sociale begivenheder (f.eks sygdom eller skilsmisse) **Varig hjælp** ydes med et beløb af samme størrelse som folkepensionen til en pensionist, der ikke har andre indtægter, med tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom m.v. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Enker har i henhold til forsorgsloven ret til **enkepension**, såfremt de har børn under 18 år. Enkepensionen er af samme størrelse som folkepensionen. Herudover ydes der - finansieret udelukkende af landskassen - en tillægssydelse, der svarer til omtrent en tredjedel af enkepensionen.

sionsydelsen, således at enkepensionen og tillægssydelsen tilsammen ligger på niveau med mellemste invalidepension.

Tidligere var der ikke nogen **offentlig arbejdsløshedsforsikring** på Færøerne, og arbejdsløse personer var henvist til at søge hjælp efter forsorsloven.

Den markante stigning i antallet af arbejdsløse inden for de seneste år, jf. bilag 9.1., aktualiserede imidlertid i 1991 behovet for en generel offentlig arbejdsløshedsforsikringsordning. Som omtalt under afsnit 4 blev der i begyndelsen af 1992 indført regler om en sådan ordning.

Børnetilskud

Børnetilskuddet blev afskaffet 1. januar 1993. Dog opretholdt Tórshavn kommune i 1993 udbetalingen af et særligt kommunalt børnetilskud til børn, der ikke optog en plads i daginstitution eller offentlig dagplejeordning. Dette tilskud er fra 1. januar 1994 tillige bortfaldet.

I landsskatten kunne der i 1993 fratrækkes et beløb på 2.300 kr. for børn under 16 år. I kommuneskatten kan der årligt fratrækkes et beløb for børn under 16 år. Beløbet fastsættes af kommunen hvert år. Det laveste beløb var i 1993 500 kr. og det højeste 4.200 kr. Gennemsnitsbeløbet var 2.100 kr.

Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister

Der kan af en særlig fond, finansieret udelukkende fra færøsk side, ydes isoleringstilskudslån til pensionister i eget hus. Lånene, der er rente- og afdragsfri, kan højst udgøre 45.000 kr. Húsálánsgrunnurin (Boliglånefonden) ekspederer sagerne og tager herunder stilling til isoleringsforanstaltningernes kvalitet. Visse pensionister kan få et årligt brændsels- og kommunikationstilskud. Dette tilskud var for 1993 fastsat til 1.569 kr.

Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet

Finansieret udelukkende fra færøsk side kan der ydes vederlag ifølge lagtingslov til den, der i hjemmet påtager sig pasning af hjælpeløse personer, der har behov for vedvarende pleje og tilstedeværelsen af andre. Vederlaget udgør samme beløb som enkepension med tillægssydelse. I 1993 modtog 78 personer sådant vederlag.

Adoptionstilskud

Lagtinget har i foråret 1994 vedtaget en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn (uden for Norden), kan få et adoptionstilskud på 15.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbeløb for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de tre godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark. Loven har virkning for de forældre, hvis adoptivbarn er kommet til Færøerne efter 1. januar 1994.

Sygekasser

Sygekasserne er bibeholdt på Færøerne, og reglerne svarer til de tidligere danske med den forskel, at befording til og fra læge samt lægens befordringsudgifter er en sygekasseydelse. Sygekassernes virksomhed omfatter således hovedsagelig betaling for lægehjælp, herunder speciallægehjælp, tandlægehjælp, fysiurgisk og kiropraktisk behandling, ophold på hvilehjemmet "Naina", medicin, briller, bandager, begravelseshjælp og befording.

Der er 11 sygekasser på Færøerne, og det samlede medlemstal var ved udgangen af 1992 34.501. Færinger under midlertidigt ophold i Danmark er omfattet af den danske sygesikring, og en modsvarende ordning gælder for danskere under midlertidigt ophold på Færøerne.

I **bilag 9.1.** er givet en oversigt over antallet af modtagere af sociale ydelser i perioden 1990 - 1993, og i **bilag 9.2.** er givet en oversigt over de samlede sociale udgifter i hovedposter for årene 1984/85 og 1991 - 1993.

9.3. Institutioner.

For børn under den skolepligtige alder er der 25 daginstitutioner; 6 børnehaver, 3 vuggestuer og 16 integrerede daginstitutioner (vuggestue- og børnehavepladser) med i alt 1211 pladser. Endvidere er der 1 daginstitution til børn i 7-10-års alderen med plads til 20 børn, der passes efter skoletid. Herudover er der 18 kommunale dagplejeformidlinger med 875 pladser.

Regler for daginstitutioner og dagpleje samt for betaling og friplads er fastsat af landsstyret i 1993. I øvrigt er daginstitutioner og dagplejeformidlinger under tilsyn af Almanastovan.

Der findes 1 døgninstitution for børn, Føroya Barnaheim (Færøernes Børnehjem). Hjemmet er under tilsyn af Almannastovan.

Der er i alt 8 offentlige alderdoms-, pleje- og aflastningshjem med 253 pladser. Disse er beliggende i Tórshavn, Miðvágur, Tvøroyri, Klaksvík og Sandoy. Sidstnævnte forventes at blive taget i brug i løbet af 1994.

Herudover fungerer en plejefdeling på Landssygehuset med 10 pladser som plejehjem.

For selvhjulpne patienter, der ikke kan klare sig alene, findes små private plejehjem med 30 pladser henholdsvis i Tórshavn - med afdeling i Runavík - og i Klaksvík.

Revalideringscentret (Endurbúgvingarstovan), der ydede råd og vejledning til personer, der på grund af handicap har behov for omskoling eller lignende eller bistand til erhvervsmæssig genoptræning, er 1. juli 1993 nedlagt, og opgaverne og personalet overtaget af Almannastovan.

Revalideringsinstitutionen ALV, der giver handelsskoleundervisning på lokaliteten við Áir nord for Tórshavn, har et beskyttet værksted i Tórshavn. Institutionen er under tilsyn af Almannastovan, og udgifterne til handelsskolen afholdes i form af elevdagsbetaling efter forsorgsloven.

I henholdsvis Tórshavn og Klaksvík findes 1 aflastnings- og fritidshjem med 5 døgnaflastningspladser og 10 pladser til dagaflastning (fritidshjem) for personer med psykisk eller fysisk handicap. Hjemmene er selvejende institutioner.

Administrationen af særfor sorgen blev overtaget af hjemmestyret pr. 1. januar 1988.

Særfor sorgen kan opdeles i 10 områder:

- 1) Den sociale afdeling, der varetager de koordinerende opgaver, den daglige personaleledelse og som særligt hjælper hjemmeboende.
- 2) 4 afdelinger på Eirargarður (på Landssygehusets område), hvor der bor 48 personer.
- 3) Bofællesskabet i Hoyvík, hvor 8 voksne selvhjulpne personer bor.
- 4) Boinstitutionen i Runavík med plads til 5 personer med vidtgående handicap.
- 5) Bofællesskabet i Runavík med plads til 5 personer med vidtgående handicap.
- 6) Boinstitutionen i Børkugøta i Tórshavn med plads til 6 personer med vidtgående handicap.
- 7) Bofællesskabet Oman Hoydalar i Hoyvík med plads til 5 personer med vidtgående handicap.

- 8) Bofællesskabet på Grønlandsvegur i Tórshavn med plads til 5 personer med vidtgående handicap.
- 9) Værkstedet Vón i Argir, herunder et dagcenter på Berjabrekka i Tórshavn med plads til 45 personer.
- 10) Beskyttede værksteder i Klaksvík, Vágur og Runavík med hver 15 pladser.

I løbet af 1994 er det planlagt, at beboerne på Eirargarður udflyttes i nyetablerede bofællesskaber, samt at eksisterende boinstitutioner ændres til bofællesskaber med hjemmel i § 32, stk. 2 i forsorgsloven. Særforsorgens sociale afdeling er nedlagt 1. april 1994, og opgaverne og personalet overtaget af Almennastovan.

10. SUNDHEDSVÆSEN.

10.1. Indledning.

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, skolelægerne, tandlægerne og apotekerne samt sygehusvæsenet og landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende. Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen er pr. 1. januar 1993 henlagt under socialvæsenet, hvor den skal integreres med hjemmehjælpsordningen i en ny hjemmeplejeordning.

Administrationen af den primære sundhedstjeneste er med omlægningen fra statsrefusion til bloktilskud fra 1. januar 1988 overgået fra Rigsombudet til Færøernes Landsstyre. For så vidt angår gældende regler på sundhedsområdet, henvises der til Lovregister for Færøerne.

10.2. Den Primære Sundhedstjeneste.

Kommunelægeordningen

Færøerne er opdelt i 11 kommunelægedistrikter, hvor der pr. 1. januar 1994 er ansat i alt 26 kommunelæger. Kommunelægerne er alment praktiserende læger, der udover faste takster fra sygekasserne og indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager et fast honorar fra det offentlige. Kommunerne stiller fri bolig, konsultationslokaler og uden for Tórshavn tillige instrumentarium til rådighed.

I en betænkning fra 1973 blev det foreslået, at der i distrikter med flere kommunelæger etableres lægecentraler (helsecentraler), hvortil også sundhedsplejerske, skolesundhedsplejerske, hjemmesygeplejerske, jordemoder, fysioterapeut o.a. kan knyttes. På nuværende tidspunkt er der etableret 5 lægecentraler, og flere er under planlægning. Lægecentralerne finansieres i vidt omfang af landskassen gennem tilskud (50%) og lån (40%).

Grundtanken med lægecentraler har været ønsket om en bedre lægelig dækning af befolkningen. Dette er nu opfyldt dels ved at mindske arbejdspresset for den enkelte læge, der efter gennemførelsen af nyordningen vil have 1.300-2.000 patienter (gennemsnitlig 1.800), og dels ved etablering af en mere hensigtsmæssig geografisk placering. På længere sigt forventes ordningen at gavne sundhedsarbejdet i almindelighed, fordi den vil give lægerne bedre muligheder for at uddanne sig til og deltage i offentlige tillidshverv.

Skolelægeordningen

Der er pr. 1. januar 1994 normeret i alt 11 skolelægestillinger. Uden for Tórshavn bestrider kommunelægerne disse stillinger. Kommunerne stiller de fornødne lokaler til rådighed.

Tandlægeordningen

I forbindelse med tandlægebesøg dækker sygekassen 45% af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster, som er gældende i Danmark. Tilskuddet er fratrukket på regningen.

Pr. 1. januar 1994 var der 41 tandlæger på Færøerne.

Alle børn i den undervisningspligtige alder er omfattet af en vederlagsfri forebyggende og behandlende tandplejeordning.

Visse kommuner har faste skoletandlæger, mens børnetandplejen i andre kommuner varetages af de privatpraktiserende tandlæger. Alle driftsudgifter vedrørende skoletandplejen afholdes af kommunerne.

Apotekervæsenet

Apotekervæsenet og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. december 1988 om apotekervæsenet og lægemidler regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Overskuddet af apotekernes drift tilfalder apotekerfonden, der ejer apotekervæsenets bygninger, varelager og inventar.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren, som fører tilsyn med, at de gældende regler vedrørende apotekervæsenet overholdes, normeret 3 apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne.

Ved udgangen af 1993 var der i alt 54,5 fuldtidsstillinger inden for apotekervæsenet, apotekerteknikerelever medregnet (2 i 1993).

Bevægelsen i bruttoomsætningen i perioden 1989 - 1992 har været præget af stigende leverancer af lægemidler til havbruget (fiskeopdræt) både i værdi og procentvis andel af

totalomsætningen, jf. tabel 10.1. Det markante fald i totalomsætningen til havbruget i 1993 skyldes mindre aktivitet inden for dette erhverv, men også et bedre forebyggende arbejde med nye vaccinationstyper.

Tabel 10.1. Bruttoomsætningen indenfor apotekervæsenet 1989-1993.

	1989	1990	1991	1992	1993
	- mill. kr. -				
Totalomsætning	77,3	81,0	98,1	105,3	83,1
Heraf leveret til havbruget	15,2	16,1	27,1	35,8	10,9
Procentvis andel til havbruget	19,6	19,9	27,6	34,0	13,1

Kilde: Landsapotekeren.

Leverancer af lægemidler m.v. til landbruget har gennem en årrække ligget stabilt på ca. 2,4% af totalomsætningen, men faldt til ca. 1% i 1993.

Apotekerne forsyner 32 autoriserede håndkøbsudsalg med apotekervarer og håndkøbslægemidler. Udsalgene havde i 1989 4,3%, i 1990 5,9%, i 1991 6,9%, i 1992 4,6% og i 1993 4,5 % af totalomsætningen med fradrag af omsætningen til havbrug. Udsalgenes omsætning varierer stærkt fra bygd til bygd.

Kommunelægerne på Færøerne har distributionsret til lægemidler. Omsætningen har været faldende de seneste år, og adgangen til at distribuere benyttes efterhånden kun i beskedent omfang. Aktiviteten har nu stabiliseret sig på ca. 2,5% af det totale receptordinationsantal til enkeltpersoner mod henvend 15% (i 1950), da den var på sit højeste.

10.3. Sygehusvæsenet.

Indledning

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til loven fra 1976 med senere ændringer om Færøernes sygehusvæsen.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn, sygehuset i Klaksvík og Suðuroy sygehus.

Landssygehuset har 209 sengepladser. Sygehuset har en kirurgisk afdeling (almen kirurgi, ortopædisk kirurgi), en medicinsk afdeling, en fødeafdeling, en børneafdeling, en røntgenaf-

deling, en afdeling for intensiv terapi, en øre-, næse- og halsafdeling, en øjenklinik, en patologisk afdeling, en plejeafdeling og en psykiatrisk afdeling samt en tandklinik. Følgende specialer er repræsenterede på sygehuset: Anæstesiologi, røntgenundersøgelse, fysiurgi og rehabilitering, reumatologi, kvindesygdomme og fødselshjælp, medicinske sygdomme, hjerte- og kredsløbssygdomme, medicinske mave- og tarmsygdomme, medicinske lungesygdomme, kirurgiske sygdomme, medicinske nervesygdomme, øjensygdomme, øre- næse- og halssygdomme, vævsundersøgelser, psykiatri og børnesygdomme.

I starten af 1990 blev et nyt ambulatorium under Landssygehuset taget i brug.

Fra 1960 blev Færøernes sygeplejeskole knyttet til Landssygehuset.

Klaksvík sygehus er normeret til 47 sengepladser. På grund af ombygninger er antallet af sengepladser dog for tiden reduceret til 36. Følgende specialer er repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin, reumatologi og anæstesiologi. Til specialerne er 3 af overlægerne tilknyttet kirurgi, 1 overlæge til intern medicin og 1 overlæge til anæstesiologi. Herudover er der til sygehuset normeret 3 sygehuslægestillinger, der indtil videre er besat med reservelæger.

Suðuroy sygehus er normeret til 20 sengepladser. På grund af nybygninger er antallet af sengepladser dog for tiden reduceret til 16. Sygehusets læger er specialister i almen kirurgiske sygdomme og ortopædisk kirurgi.

I forbindelse med vedtagelsen af Lagtingets finanslov for 1990 blev der indarbejdet ganske betydelige besparelser for det færøske sygehusvæsen. I forhold til bevillingerne for 1989 blev sygehusvæsenet pålagt at spare ca. 14,5%. Besparelserne har i første omgang medført nedlæggelser af sengepladser og afdelinger på Landssygehuset. Herudover er antallet af sygedage er reduceret væsentligt fra 1989, jf. bilag 10.1., og denne tendens forventes at fortsætte i årene fremover, idet den øgede satsning på ambulans behandling vil fortsætte. På længere sigt forventes yderligere besparelser gennemført ved at etablere et tættere samarbejde mellem kommunelægerne og sygehusvæsenet, således at visse indlæggelser helt undgås, ligesom samarbejdet med primærsektoren i øvrigt styrkes i et forsøg på at afkorte indlæggelserne.

De store besparelser har medført nedskæring af personalet på Landssygehuset, således at langt fra alle normerede stillinger er besatte. Besparelserne har medført øgede ventelister.

I oktober 1993 afgav en rådgivningsgruppe - nedsat på færøsk initiativ - bestående af danske og færøske sundhedsmyndigheder en rapport om det færøske sundhedsvæsen. Rapporten

omhandler især spørgsmålene om centralisering af sygehusvæsenet og styrkelse af styringen og ledelsen af sundhedsvæsenet. Det anbefales, at en række opgaver samles på Landsygehuset, dog med bevarelse af visse almene ikke-specialistkrævende funktioner, herunder også akutfunktioner på de to mindre sygehuse, samt at der sker en samordning af det samlede færøske sundhedsvæsen under fælles politisk og administrativ ledelse. Rapporten gav anledning til en del offentlig debat, hvorimod der fortsat ikke er taget politisk stilling til rapportens anbefalinger.

I 1976 oprettedes **Hotel Tórshavn**, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til Danmark, og til disses pårørende. Hotellets drift er fra 1. november 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen.

Oplysninger om sygehusenes kapacitet og belægning, sygehusenes samlede udgifter, sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag og sygehusenes normerede personale fremgår af **bilag 10.1 - 10.4**.

Sygehusenes administration

Sygehusene administreres af hver sin bestyrelse på fem medlemmer, hvoraf lagtinget udpeger tre og landsstyret to. Endvidere er der i henhold til sygehusloven nedsat et planlægningsudvalg for det færøske sygehusvæsen, der skal fremsætte forslag til udbygning af det samlede sygehusvæsen. Planlægningsudvalget består af fem medlemmer - ét medlem for hvert af de tre sygehuse udpeget blandt sygehusbestyrelsesmedlemmerne og to medlemmer udpeget af landsstyret. Den daglige ledelse af sygehusene forestås af en inspektør for hvert af de tre sygehuse.

Den daglige administrative ledelse af det samlede sygehusvæsen varetages af en direktør udnævnt af landsstyret. Sygehusdirektøren er samtidig sekretær for hver af de tre sygehusbestyrelser og for planlægningsudvalget.

Færøske patienters behandling på Rigshospitalet

Indtil 1. januar 1988 kunne færøske patienter vederlagsfrit undersøges og behandles på Rigshospitalet. I forbindelse med overgangen til bloktilskud bortfaldt denne ordning, og Færøernes landsstyre og Sundhedsministeriet indgik en aftale om indlæggelse af færøske patienter på Rigshospitalet. Ifølge aftalen forpligtede Rigshospitalet sig til årligt at modtage 600 færøske patienter til indlæggelse og at afsætte 8000 sengedage til færøske patienter. Herudover var Rigshospitalet forpligtet til at modtage færøske patienter til ambulante be-

handling. Landsstyret betalte et samlet årligt beløb for denne kapacitet, der stod til rådighed. I 1991 var der på lagtingsfinansloven afsat et beløb på 25,0 mill. kr. hertil.

Aftalen er pr. 1. januar 1992 ændret således, at det færøske sygehusvæsen - i lighed med den ordning, der gælder for de danske amtskommuners betaling for behandling af patienter på Rigshospitalet - løbende betaler for de faktiske ydelser, som færøske patienter får på Rigshospitalet.

Der er på lagtingsfinansloven for 1994 afsat et beløb på 26 mill. kr. vedrørende færøsk patientbehandling på Rigshospitalet. Ved beregningen af bloktilskuddet er udgifterne til behandling af de færøske patienter på Rigshospitalet indregnet fuldt ud.

Jordemodervæsenet

I medfør af anordningen fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder og vederlagsfri fødselsbetjening. Der er normeret en ledende jordemoder og 16 jordemødre i øvrigt ved sygehusvæsenet.

10.4. Landslægen.

Landslægen er Lagtingets og Landsstyrets sagkyndige i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, sygeplejersker, tandlæger, jordemødre, farmaceuter og andre medarbejdere inden for sundhedsvæsenet. Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen.

11. UNDERVISNINGSVÆSENEN.

11.1 Indledning.

Hvad undervisningsvæsenet omfatter

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen (grundskolen, fortsættelsesskolen), gymnasiet og HF-kursus.
- Lærlingeuddannelser m.m. inden for handels- og kontorfagene og de tekniske fag.
- Videregående uddannelser som sygeplejerskeuddannelse, alle former for navigations og skibsmaskinuddannelser, merkonomeksamen, læreruddannelse samt videnskabelige specialkurser, herunder basisuddannelser, forberedende eksamensuddannelser, exam. art.-studier, B.S.-studier og hovedfagsstudier.
- Anden undervisning som højskole, husholdningsskole, specialskole, efteruddannelse samt aftenskoleundervisning.

Særanliggender og fællesanliggender

Gymnasierne, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggender, mens folkeskolen, Færøernes seminarium, de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, Færøernes maskinskole og aftenskoleundervisningen fortsat er fællesanliggende.

På de områder af undervisningsvæsenet, der fortsat er fællesanliggender, er administrationen af områderne imidlertid i medfør af hjemmestyrelovens § 9 henlagt til Færøernes landsstyre, der også inden for visse grænser - som er fastsat i de pr. 14. februar 1979 vedtagne rammelove for det færøske undervisningsvæsen - har kompetencen til at fastsætte regler for de enkelte områder.

Administrationen af undervisningsvæsenet

Administrationen af hele det færøske undervisningsvæsen er således nu samlet under landsstyret.

Administrationen udøves af Landsskúlaráðið (Undervisningsrådet) på 5 medlemmer, hvoraf 4 er udpeget af Lagtinget og 1 af landsstyret, og af Landsskúlafyrisingin (Undervisningsdirektoratet) ledet af én af landsstyret ansat undervisningsdirektør.

Landsskúlaráðið har overopsynet med hele undervisningsvæsenet, men den daglige ledelse af administrationen af undervisningsvæsenet ligger i Landsskúlafyrisingin. Det har således

tilsynet med, at de gældende regler for undervisningsvæsenet overholdes, og at fastsatte beslutninger bliver fremmet. Landsskúlaráðið godkender de af Landsskúlafyrisingin udarbejdede forslag til generelle bestemmelser vedrørende undervisningsvæsenet. Landsskúlaráðið ansætter lærere og afgiver indstilling til landsstyret om besættelsen af stillinger som ledere og dermed ligestillede. Alle andre sager vedrørende de enkelte lærere afgøres af Landsskúlafyrisingin.

Landsskúlaráðið godkender det årlige forslag til finanslov for undervisningsvæsenet, inden det afgives til landsstyret, mens Landsskúlafyrisingin over for landsstyret har ansvaret for, at bevillingerne til undervisningsvæsenet anvendes i overensstemmelse med finansloven. De samlede driftsudgifter for det færøske undervisningsvæsen i 1992 (inkl. bloktilskud) udgjorde ca. 405,2 mill. kr., (kommunernes driftsudgifter er vurderet til 80 mill. kr.). En oversigt over uddannelsesudgifternes fordeling og udvikling er indeholdt i bilag 11.1.

I bilag 11.2 er der givet en oversigt over antallet af udskrevne elever i folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne.

11.2. Grunduddannelser m.v.

Folkeskolen

Folkeskolens styrelse er fastlagt i en lagtingslov om folkeskolen fra 1979. Folkeskolen er en kommunal skole. Kommunen har ansvaret for, at kommunens beboere kan få den fornødne undervisning, herunder at de nødvendige økonomiske midler og de fornødne undervisningslokaler stilles til rådighed. Tilsynet med og styrelsen i øvrigt af kommunens skole udøves af skolekommissionen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder. Skolekommissionen vælges samtidig med og efter samme regler som kommunalbestyrelsen. Overopsynet med folkeskolen føres af Landsskúlaráðið, der har overført dette til Landsskúlafyrisingin.

Folkeskolen omfatter en syvårig grundskole og en toårig fortsættelsesskole, der kan videreføres med en 10. klasse. Undervisningspligten er 7 år, men langt den overvejende del af eleverne fortsætter i fortsættelsesskolen.

Den store udbygning af skolevæsenet i de seneste årtier har bl.a. betydet, at det kun er børn fra de fjernest beliggende øer, der må flytte hjemmefra for at få skolegang ud over 7. klasse. Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra knapt 600 til kun én elev i enkelte skoler.

Efter folkeskoleloven af 1979 er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en udstrakt valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen, særligt i 10. klasse. Udover valgfrihed i fagmæssig henseende vil der endvidere i visse fag i 8.-10. klasse kunne vælges mellem undervisning i grundkursus eller udvidet kursus. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangsprøve.

Lærernes lønnings- og andre ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov (1972) om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Det kræves efter loven, at en lærer skal have eksamen fra Færøernes seminarium eller eksamen fra et dansk seminarium med tillæg af en særlig prøve i færøsk efter nærmere af Landsskúlaráðið fastsatte regler.

Lærerne i den færøske folkeskole er bortset fra de højere stillinger fra viceinspektør og derover lønnet i samme lønklasse som lærerne i den danske folkeskole. Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser i øvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenstemandsansatte lærere beskæftiges et betydeligt antal timelærere, faglærere samt løse og faste vikarer i den færøske folkeskole.

Privat skole og forskole

Færøernes eneste tilbageværende privatskole (Adventistaskúlin) findes i Tórshavn. I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole, Sankta Fransskolen. Som den eneste skole har Sankta Fransskolen en forskoleklasse (børnehaveklasse), der dog fortsat drives som privatskole.

Gymnasier og HF

Der findes to skoler med gymnasieundervisning og HF på Færøerne, nemlig Færøernes Gymnasium og HF-kursus i Tórshavn (Hoydalur), og Gymnasiet og HF-kurset i Gøta på Eysturoy. Gymnasiet i Tórshavn har HF-afdelinger på Suðuroy, mens Gymnasiet i Gøta har HF-afdeling i Klaksvík.

Landskassen afholder alle udgifter i forbindelse med gymnasierne og HF-kurserne. Driftsudgifterne udgjorde i 1993 ca. 39,1 mill. kr. mod 42,3 mill. kr. i 1992.

Gymnasieeleverne går 3 år i skole. Det 1. år er der to hovedlinier: nysproglig og matematisk. Det 2. år sker der deling i flere linier: eleverne i den matematiske linie kan vælge mellem matematisk-fysisk, matematisk-biologisk eller samfundsfaglig-matematisk.

Eleverne i nysproglig linie kan fortsætte i den nysproglige linie eller gå over til en samfundsfaglig-sproglig linie.

HF-eleverne går 2 år i skole. Der er også mulighed for at tage eksamen trinvist over flere år som enkeltprøver eller som selvstuderende. 1. år er der flest fælles fag. 2. år skal der vælges 3 af omkring 13 valgfrie fag.

I 1993 blev der optaget 7 gymnasieklasser i Tórshavn og 4 i Gøta. Endvidere blev der optaget 6 HF-klasser (2 i Tórshavn, 2 på Suðuroy, 1 i Gøta og 1 i Klaksvík). Med hensyn til elevtal m.v. henvises til bilag 11.2.

Specialundervisning

Specialundervisningen, herunder høre/taleundervisning og anden specialpædagogisk bistand finder sted i de almindelige skoler og i børnehaver. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Specialklasser med retarderede elever findes på 3 af de 42 kommunale skoler, der har specialundervisning.

Undervisningen af høre/talehæmmede elever varetages af høre/talelærere og omfatter børn og unge fra 0-18 år. Til Landsskúlafyrisingin er knyttet en undervisningsleder/skolepsykolog, en klinisk psykolog, en læsepsykolog, en synskonsulent og en høre/talekonsulent. I forbindelse med det skolepsykologiske arbejde har desuden 19 speciallærere i de forskellige skoledistrikter fået tildelt i alt 120 ugentlige timer til rådgivningsvirksomhed.

Alle timer til specialundervisning i skolen blev frem til skoleåret 1990/91 bevilget enkelte elever efter en skolepsykologisk vurdering.

Fra og med skoleåret 1990/91 har hver skole fået tildelt et antal timer, udregnet efter antal elever på skolen, til almindelig specialundervisning, der som regel drejer sig om ekstra hjælp til læsning, skrivning og regning. Den almindelige specialundervisning bliver administreret lokalt med rådgivning fra skolens speciallæser, og eleverne bliver ikke registreret centralt.

Handicappede elever og andre elever, der ikke kan få tilstrækkelig specialpædagogisk støtte inden for skolens timer til almindelig specialundervisning, får tildelt ekstra timer efter deres særlige behov.

De elever, der på grund af sygdom ikke kan deltage i den normale undervisning i skolen, får undervisning i hjemmet eller på sygehuset.

Endvidere gives speciel undervisning i færøsk for fremmedsprogede elever i et bestemt tidsrum.

Ved udgangen af 1993 modtog i alt 321 elever (i folkeskoler, privatskole og børnehaver) taleundervisning og/eller anden specialpædagogisk støtte ud over folkeskolens almindelige specialundervisning.

Skúlin á Trøðni (Færøernes specialskole)

Skúlin á Trøðni (Færøernes specialskole) er en specialinstitution for hele landet. Skolens opgave er at hjælpe med observation, undervisning, fysiurgisk behandling og pleje af børn og unge op til 21 år med forskellige former for handicap. Skolen har et elevhjem.

Sideløbende hermed fungerer skolen tillige som tale- og høreinstitut i tæt samarbejde med Landssygehuset og sygehusene på Suðuroy og i Klaksvík

I 1993 var der 60 interne elever på skolen. 150 småbørn var til observation og vejledning. 230 voksne fik ambulans taleundervisning. 230 fik vejledning i brug af og udlevering af høreapparat.

11.3. Videregående Uddannelser.

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet) fik ny styrelseslov ved lagtingslov nr. 65 af 21. maj 1987 til afløsning af den tidligere lov fra 1965. Der er tale om en selvejende institution, hvis formål er videnskabeligt forskningsarbejde og uddannelse på højere niveau.

Administrativt står Fróðskaparsetur Føroya direkte under landsstyret, og institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med en bevilling på Lagtingets finanslov. Bevillingen for 1993 var på 10,6 mill. kr. For 1994 er bevillingen 10,3 mill. kr.

Institutionens ledelse forestås af rektor sammen med et universitetsråd og fakultetsråd.

Universitetet kan tilbyde følgende uddannelser, (som dog ikke alle begynder hvert år):

Føroyamálsdeild (Færøsk afdeling):

Exam.art.-studiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur (etableret i 1976), er en 2-årig uddannelse. Uddannelsen danner basis for videreuddannelse på Færøernes Universitet og i udlandet. Den er samtidig et selvstændigt bifag. Fra 1977-1993 har 8 hold, i alt 77 studerende, afsluttet denne uddannelse.

Hovedfagsstudiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur er en 2-årig overbygning på exam.art.-studiet og afsluttes med cand.phil.-eksamen. Med yderligere et bifag bliver man cand.mag. Det første hold inden for hovedfagsstudiet begyndte i 1987. 4 studerende har gennemført cand.phil.-uddannelsen.

I efteråret 1992 begyndte for anden gang undervisning til færøsk **hovedfagseksamen**. Denne gang i samarbejde med historisk afdeling, **specielt i færøsk litteratur, sprog og kultur** (cand.phil.).

Søgu- og samfelagsdeild (Afdeling for historie og samfundsfag):

Grunduddannelse (exam.art.) i historie er en 2-årig uddannelse, der afsluttes med exam.art.-bevis. Den blev etableret i 1987. Til og med 1993 har 22 fuldført uddannelsen.

B.A.-uddannelse i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået exam.art i historie. Den begyndte i 1989. Til udgangen af 1993 har 14 bestået.

Kandidatuddannelse (cand.phil.) i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået B.A.-uddannelse i historie og kulturhistorie. Den begyndte i 1991, og den første af studenterne dimitterede i juni 1992.

Kandidatuddannelse (cand.mag.) er en cand.phil.-uddannelse og desuden anden grunduddannelse (exam.art.) eller anden uddannelse af ikke under ét års varighed.

Årskursus i samfundsfag er en 1-årig uddannelse, der blev påbegyndt i 1993. I studieåret 1993/94 har 12 studerende været indskrevet til denne uddannelse.

Årskursus i økonomi, handel og sprog er en 1-årig uddannelse, der blev påbegyndt i 1993. I studieåret 1993/94 har 13 studerende været indskrevet til denne uddannelse.

Náttúravísindadeild (Naturvidenskabelig afdeling):

Basisuddannelse i kemi og biologi er en 2-årig uddannelse, som danner basis for videreuddannelse til B.S.-uddannelsen (Bachelor of Science) i biologi eller bromatologi (levnedsmiddellære) ved Færøernes Universitet eller i udlandet. Der optages studerende hvert andet år til denne uddannelse, og et nyt hold blev optaget i sommeren 1993.

Basisuddannelsen i matematik og fysik er en 2-årig uddannelse, som danner basis for videreuddannelse på Færøernes Universitet eller i udlandet. De studerende har lejlighed til enten at afslutte uddannelsen eller vælge videreuddannelse inden for de nedennævnte B.S.-uddannelser og elektroingeniøruddannelsen. Der optages studerende hvert andet år til denne uddannelse, og et nyt hold blev optaget i sommeren 1992.

B.S.-uddannelse i biologi er en 3-årig uddannelse, som afsluttes med endelig eksamen, men som også danner basis for videreuddannelse i udlandet. De første to år er koordineret med basisuddannelsen i kemi og biologi. Uddannelsen svarer til Bachelor-uddannelserne i andre lande.

B.S.-uddannelsen i fysik og geofysik er en 3-årig uddannelse med afgangseksamen, men danner også basis for videreuddannelse i udlandet. De første to år er hovedparten af undervisningen koordineret med basisuddannelsen i matematik og fysik.

B.S.-uddannelsen i datalogi er en 3-årig uddannelse med afgangseksamen, men danner også basis for videreuddannelse i udlandet. De første to år er hovedparten af undervisningen koordineret med basisuddannelsen i matematik og fysik.

B.S.-uddannelsen til elektroingeniør er en 3½-årig uddannelse med afgangseksamen på akademiingeniørniveau. De første to år er hovedparten af undervisningen koordineret med basisuddannelsen i matematik og fysik.

På naturvidenskabelige afdeling er der i tidsrummet 1988-93 udskrevet 35 studerende med basisuddannelse, dele af basisuddannelse eller dele af B.S.-uddannelse. 6 studerende har bestået B.S.-eksamen.

Besparelser har medført, at det i mange tilfælde ikke er muligt at iværksætte planlagte undervisningsforløb.

Universitetet har aftaler om muligheder for videreuddannelse andre steder, herunder også samarbejdsaftaler og aftaler om anerkendelse af karakterer m.m. ved højere læreranstalter i de nordiske lande.

Antallet af studerende i 1992/93 var 68 (Færøsk afdeling 29, Historie- og samfundsfaglig afdeling 17 og Naturvidenskabelig afdeling 22) og i 1993/94 er det 91 (Færøsk afdeling 24, Historisk og samfundsfaglig afdeling 40 og Naturvidenskabelig afdeling 27).

I 1992 var 15 beskæftiget på universitetet med undervisning og forskning. Dertil kommer 3 eksternt aflønnede. Universitetet har aftaler med eksterne lektorer, timelærere og gæstelærere. Antallet af øvrige faste medarbejdere er 14.

Færøsk afdeling forestår flere større samlinger, som f.eks. ordsamling, stednavnesamling, dialektsamling og folkemindesamling.

Til de **offentlige kurser** (folkeuniversitetet) var der i 1993/94 indskrevet 50 elever i 3 fag. Der var 17 **offentlige foredragsaftener** i 1993 med 730 tilhørere.

Færøernes seminarium

På Færøernes seminarium findes der læreruddannelse og pædagoguddannelse og efteruddannelse.

Optagelsesbetingelserne på seminariet er bestået studentereksamen, HF eller lignende. Læreruddannelsen, der varer 4 år, skal uddanne lærere til folkeskolen og samtidig sigte mod, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i aften- og ungdomsskolerne. I forbindelse med seminariet findes en kommunal øvelsesskole med godt 400 elever. Der var i 1993 116 elever på uddannelsen. Af disse var 89 kvinder og 30 mænd.

Pædagoguddannelsen skal uddanne pædagoger til vuggestuer, børnehaver og fritidshjem, institutioner inden for åndsvageforsorgen m.v. For optagelse på pædagogstudiet kræves det, at ansøgeren foruden at have bestået 10. klasse også har en 2-årig uddannelse, der med fordel kan anvendes i pædagoguddannelsen, som f.eks. bestået 2-års højere forberedelseseksamen, studentereksamen eller har gået på højskole, handelsskole, o.s.v. Der bliver også lagt vægt på, at ansøgeren har arbejdet på daginstitutioner eller på andre institutioner i mindst ½ år.

Seminariets driftsudgifter var i 1993 på 11,3 mill. kr., hvoraf Tórshavn kommune afholdt 1,6 mill. kr.

Efteruddannelse af folkeskolelærere

Efteruddannelsen af folkeskolelærere er ikke en selvstændig institution, men en afdeling af Landsskúlafyrisitingin. Efteruddannelsen afholdes i henhold til et cirkulære fra 15. november 1988.

Ifølge cirkulæret kan uddannelsen ske i samarbejde med Færøernes Universitet, Færøernes Seminarium og andre uddannelsesinstitutioner på Færøerne, samt i samarbejde med Danmarks Lærerhøjskole eller udenlandske uddannelsesinstitutioner.

Et rådgivende udvalg på 4 medlemmer, nedsat af Undervisningsdirektøren, har til opgave at undersøge behovet for efteruddannelse og tilrettelægge kursusvirksomheden. I udvalget sidder rektor for Færøernes Universitet, rektor for Færøernes Seminarium, et medlem fra bestyrelsen for Føroya Lærarafelag (Færøernes Lærerforening) og en undervisningsinspektør fra Landsskúlafyrisitingin, som er udvalgets formand.

Til at varetage den daglige pædagogiske og administrative ledelse af efteruddannelsen er ansat en pædagogisk leder i en halvdagsstilling.

Efteruddannelsen fik i 1992/93 tildelt 17 årsvikariater. 15 vikariater blev anvendt til årskurser, mens 2 vikariater blev benyttet til kortere kurser. 10 fik årskursus på Færøerne, 4 på Danmarks Lærerhøjskole og 1 i Newcastle. 60 lærere deltog i kortere kurser med en varighed på 1 eller 2 uger. Kurserne arrangeres i 2-ugers-moduler, og det tilstræbes at dække et så bredt spektrum som muligt.

I kursusåret 1992/93 blev der tilbudt 17 forskellige kurser, dækkende emner som færøsk litteratur og sprog, færøsk bosætning, pædagogik, matematik, musik, begynderundervisning i fremmedsprog, pædagogisk ledelse, fysik, kreative fag m.m. Desuden blev der tilbudt et

kursus i tysk i Lübeck i samarbejde med Deutsche Auslandsgesellschaft, hvor der deltog 10 kursister.

Færøernes sygeplejeskole

Færøernes sygeplejeskole, der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse. Al undervisning forgår på Færøerne. Skolens formål er at give en grunduddannelse, som gør sygeplejersker i stand til at fungere ansvarsfuldt og selvstændigt inden for deres arbejdsområde i sundheds- og sygeplejen og at give det nødvendige grundlag for videregående specialuddannelse inden for sundheds- og sygepleje.

Den grundlæggende undervisning er samlet på selve sygeplejeskolen. Uddannelsestiden er i alt 161 uger, delt op på 72 ugers teori og 89 ugers praktik. Det første halve år får eleverne ingen løn. Den praktiske uddannelse foregår hovedsagelig på Landssygehuset, men Klaksvík Sygehus og alderdoms- og plejehjemmene er også med i uddannelsen, og desuden er der elever i praktik i den primære sundhedstjeneste. Skolens undervisningsplan godkendes af Sundhedsstyrelsen. Skolen ledes af et skoleråd, som er sammensat efter nærmere regler fastsat af sundhedsstyrelsen. I 1993 havde Sygeplejeskolen i alt 65 elever under uddannelse. I 1993 blev der, bl.a. af økonomiske grunde, ikke optaget et nyt hold elever.

11.4. Erhvervsuddannelser.

Kompetencen til godkendelse af handelsskoler, tekniske skoler og maskinmester- og maskinistskoler og til fastlæggelse af omfanget, indholdet og tilrettelæggelsen af undervisningen på disse skoler er i 1979 overført til det færøske hjemmestyre.

Maskinskole

Færøernes maskinskole i Tórshavn er en institution under landsstyret. Driftsudgifterne, der i 1993 beløb sig til 6 mill. kr., betales af Færøernes landsstyre, bl.a. med (blok)tilskud fra staten.

Lagtinget besluttede i 1988 at bygge en ny maskinskole, idet undervisningen hidtil har måttet ske fra spredt beliggende, lejede lokaler. Nedskæringer af de offentlige investeringsplaner har bevirket, at byggeriet endnu ikke er påbegyndt. Lokaleproblemerne synes dog at nærme sig en løsning, idet Landsstyret er langt inde i forhandlinger om køb af egnede lokaler. Lagtinget har givet Landsstyret tilladelse til et sådant køb.

På skolen gives der en 6 måneders uddannelse til motorpassere.

På grundlag af en ny folketingslov påbegyndtes i 1988 en ny maskinmesteruddannelse. Uddannelsen, der er 3-årig, afsluttes efter beståede årsprøver med et maskinmesterbevis. Denne eksamen træder i stedet for den hidtidige udvidede maskinmestereksamen. Maskinskolen havde ved udgangen af 1993 85 elever fordelt på 6 hold.

Tekniske skoler

De tekniske skoler i Tórshavn og i Klaksvík, der er selvejende institutioner, underviste i 1992 i følgende håndværksfag: Automekanikere, maskinister, blikkenslagere, bygningssnedkere, bygningstømrere, elektrikere, maskinarbejdere, skibsbyggere, frisører, tekniske tegnere/landmåler teknikere. Teknisk skole i Tórshavn har undervisning i alle fag, mens Klaksvíks tekniske skole har undervisning i tømrer-, snedker-, maskinarbejder-, elektriker- og motorpasserfagene.

Antallet af elever var i 1993 henholdsvis 229 (Tórshavn) og 66 (Klaksvík). Begge de to tekniske skoler råder over skolehjem.

Sømandsskoler (Navigationsskoler)

På sømandsskolen i Tórshavn (Føroya Sjómannsskúli) foregår uddannelse af kystskippere (heimaskipara), sætteskipper (skipara) og skibsførere (skipsførara). Kystskipperuddannelsen er normeret til 12 måneder. I forlængelse heraf er sætteskipperuddannelsen normeret til 6 måneder, og i yderligere forlængelse heraf er skibsføreruddannelsen normeret til 18 måneder. Kystskipper- og sætteskipperuddannelsen er således fuldstændig integreret i skibsføreruddannelsen for de elever, der påbegyndte uddannelsen i januar 1993.

På sømandsskolen i Klaksvík (Klaksvíkar Sjómannsskúli) er uddannelsen til kystskipper og sætteskipper fra 1. januar 1994 foregået på samme måde som i Tórshavn. Dertil har skolen et grundkursus for skibskokke på 5 måneder.

På sømandsskolen i Klaksvík begyndte Sjóvinnuskúlin (Søfartsskolen) i sommeren 1991 og siden er der optaget en ny klasse hvert halve år, i januar 1992 dog 2 klasser. Elevtallet har været ca. 16 i hver klasse. Skolen skulle oprindeligt have været en selvstændig skole, men undervisningen gives indtil videre på sømandsskolen i Klaksvík. På skolen gives en søfartsskoleuddannelse (modul I og II i Danmark) på 5 måneder. Endvidere gives der sikkerhedskurser for søfarende på 5 uger. Kurset indeholder - udover det der foreskrives i STCW-konventionens regulativ VI/1 - noget om arbejdssikkerhed. Kurset er et fælleskursus for fiskere og personale på passagerskibe m.v.

Begge skoler holder med mellemrum kursus til erhvervelse af duelighedsbevis i sejlads, ligesom begge skoler også har radiotelefonistkurser - VHF (ugekursus).

På begge skoler er der endvidere kursus til radiooperatør med telex og GMDSS (14 undervisningsdage, 95 lektioner + afsluttende eksamen) og kursus i skibstelex og GMDSS (8 undervisningsdage, 56 lektioner + afsluttende eksamen).

I 1993 var antallet af elever på de to skoler 282 og driftsudgifterne ca. 8,8 mill. kr., der afholdes af landskassen.

Handelsskoler

Færøernes handelsskole, der er centralskole for hele landet, er en selvejende institution. Skolen har afdelinger i Tórshavn, Klaksvík, Fuglafjørður, Tvøroyri, Vágur og Sørvágur. Ved de 2 sidste afdelinger kan eleverne kun tage visse statskontrollerede enkeltfagsprøver, medens der ved de tre førstnævnte afdelinger foruden enkeltfagsprøverne også kan tages lærlingeprøver og merkonomeksamen.

I Tórshavn og i Kambsdalur har skolen højere handelsuddannelse og basisuddannelse inden for administration, handels- og kontorfagene under benævnelsen FHS. I nogle år har skolen også haft datanomuuddannelse. FHS- og datanomuuddannelserne foregår om dagen, mens højere handelsuddannelse foregår om aftenen. Der findes også en uddannelse inden for bank- og sparekasseområdet og andre korte erhvervskurser.

I 1988 påbegyndtes i et samarbejde med Handelshøjskolen i Århus undervisning i 1. del af HD-studiet. I denne forbindelse er der indgået en samarbejdsaftale mellem Landskúlafyrisingin (Undervisningsdirektoratet) og Handelshøjskolen i Århus. Af de totale driftsudgifter i 1993 på 14,6 mill. kr. betalte staten/landet 98,8% og kommunerne 0,3%, mens 1% var privat finansiering.

De statskontrollerede prøver omfatter både de almindelige enkeltfagsprøver og de højere fagprøver. Begge er étårige, ligesom merkonomprøverne er étårige. Prøverne kan efter 2-3 år stykkes sammen til en linieeksamen. Lærlingenes skolegang strækker sig over 2 år. Højere handelseksamen tager 2 år, dog 1 år for dem, der har særlige forkundskaber. FHS-uddannelsen er sammensat af 1 års skoleundervisning (basisåret) og 2 års praktikundervisning, dog med skoleundervisning i perioder. FHS-uddannelsen i Tórshavn og på Kambsdalur skole havde pr. 1. september 1993 20 fastansatte lærere og 42 timelærere.

Undervisningen ved handelsskolen omfattede pr. 1. september 1993 873 personer, hvoraf 495 var kvinder. De tilsvarende tal pr. 1. september 1992 var 929 og 546.

11.5. Anden Undervisning.

Ud over de ovennævnte grunduddannelser, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser, foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter. Blandt disse kan nævnes folkehøjskolen (i Tórshavn), husholdningsskolen (i Klaksvík), aftenskolerne (med 5.811 elever) og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

I 1989 oprettedes en fiskeriskole (Fiskevinnuskúlin) i Vestmanna. For elever med mindst 2 års erhvervs erfaring er uddannelsen 2-årig. For elever uden erhvervs erfaring er der indlagt 10 måneders praktik. Senere er der ligeledes oprettet en fiskeriskole på Suðuroy.

11.6. Uddannelsesstøtte.

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Beløb svarende til de seneste års udbetalinger fra SU indgår fra og med 1988 i de bloktilskud, som staten årligt yder til landskassen. Fordelingen af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov fra september 1988. I foråret 1990 har Lagtinget ved en ændring af loven nedsat en række af satserne for uddannelsesstøtten.

I finansåret 1993 blev der i alt udbetalt 41,6 mill. kr. i uddannelsesstøtte til uddannelsessøgende elever på Færøerne. Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i Danmark modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige (danske) regler.

Landskassen gav i 1993 en støtte på ca. 8,4 mill. kr. til færøske studerende i udlandet.

12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN.

12.1. Færøernes Retsvæsen.

Færøernes ret har hovedtingsted i Tórshavn, hvor ordinær retsdag normalt afholdes hver tirsdag. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri, hvor der afholdes ordinære retsmøder mindst 4 gange om året. Herudover afholdes der i et vist omfang retsmøder i Klaksvík og i flere bygger.

Dommeren (Sorenskriveren) er overformyndet på Færøerne og formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Lejenævnet for Tórshavn kommune, Færøernes Overlandvæsenkommission, Færøernes Overudskiftningskommission, Det færøske nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser og Færøernes Nævn for børneforsorg. Endelig er dommeren medlem af Sterilisationsnævnet samt formand for Sjóvinnuráðið (Søfartsrådet).

Tabel 12.1. Oversigt over Færøernes rets virksomhed.

	1970	1980	1990	1991	1992	1993
Borgerlige sager						
Stævninger indleveret til berømmelse	1.439	2.333	6.450	4.732	3.561	3.336
Afsagte domme i alt heraf udeblivelses- og erkendelsesdomme	833 747	1.772 1.702	5.655 5.490	3.865 3.721	2.777 2.633	2.024 1.916
Straffesager						
Indleveret til berømmelse	330	435	697	734	777	905
Afsagte domme	168	309	500	383	545	542
Fogedforretninger						
Indleverede begæringer	913	2.883	11.440	13.041	13.218	13.360
Heraf udpantningsbegæringer	32	1.845	4.582	7.092	7.424	7.183
Auktioner						
Auktionsbegæringer i alt	60	127	678	684	787	856
Heraf faste ejendomme	38	54	406	457	569	642
Heraf skibe	3	47	58	50	59	87
Afholdte auktioner						
Over faste ejendomme	5	9	51	104	160	183
Over skibe	2	18	24	12	41	39

Kilde: Sorenskriveren (dommeren).

Her ud over kan nævnes, at antallet af modtagne dokumenter i tinglysningen i 1993 var på 29.472, og at skifteretten i 1993 havde 535 anmeldte boer (mod 547 i 1992). Nævnes kan

også at huslejenævnet i Tórshavn i 1993 havde 62 indkomne sager (mod 44 i 1992) og Færøernes Overfredningsnævn 53 indkomne sager (mod 74 i 1992).

Straffesager berammes til foretagelse omkring 2 måneder efter anklageskriftets indlevering til retten, mens berammelsestiden i borgerlige sager, hvori der skal domsforhandles, er ca. 5 måneder.

Domsforhandling i en borgerlig sag berammes kun, såfremt sagen ikke kan afgøres på det foreliggende grundlag på den ordinære retsdag omkring 6 uger efter stævningens indlevering til retten.

På dommerkontoret var der pr. 1. januar 1992 foruden Sorenskriveren beskæftiget 1 retsassessor, 3 dommerfuldmægtige og 17 kontorfunktionærer, heraf 7 deltidsansatte. Endvidere beskæftiger dommerkontoret 2 kontorelever og 1 retsbud.

12.2. Færøernes politivæsen.

Politiets opgaver

Færøerne er én politikreds, der ledes af landfogeden (politimesteren). Som de øvrige danske politikredse sorterer Færøerne under Rigspolitichefen og Justitsministeriet.

Landfogeden har statsadvokatkompetence og henhører i denne forbindelse direkte under rigsadvokaten. Landfogeden møder således i alle straffesager ved Færøernes ret, i ankesager i Østre Landsret, der flere gange om året har session på Færøerne, samt i nævningsager, der behandles i Færøernes ret med Sorenskriveren som retsformand.

På grund af de geografiske forhold er der udover den døgnbetjente hovedstation i Tórshavn, i alt 6 understationer af forskellig størrelse. Politiinspektøren er daglig leder af politiet på Færøerne. Hovedstationen i Tórshavn ledes af en vicepolitiinspektør, og stationerne uden for Tórshavn ledes af en Sysselemand/stationsleder.

I politikredsen udføres de samme politiopgaver som i danske politikredse. En række yderligere opgaver er imidlertid henlagt til landfogeden og politiet. For eksempel er landfogeden borgerlig vielsemyndighed. På stationerne uden for Tórshavn behandles blandt andet fogedsager, skiftesager og fredningssager.

Sysselemændene/stationslederne, deres stedfortrædere og nogle kontorfunktionærer er af dommeren meddelt fuldmagt i henhold til retsplejelovens § 17 a, til at behandle fogedsager,

skiftesager m.v., og der er i øvrigt et tæt samarbejde med dommerkontoret ved behandlingen af sagskategorier af mere civilretlig karakter.

De enkelte sysselmænd/stationsledere er endvidere borgerlig vielsemyndighed.

Flere af de nævnte civilretlige arbejdsområder har inden for de sidste år beslaglagt mere og mere af politi- og kontorpersonalets tid. Antallet af fogedsager steg drastisk fra 1.920 i 1988 til 5.401 i 1990, svarende til en stigning på 181%. Denne stigning blev i 1991 afløst af et fald til 3.760 sager. Tendensen fortsatte i 1992 med fald til 3.424, medens der i 1993 har været en lille stigning til 3.565.

Udover disse særlige opgaver, som ikke henhører under politiet i Danmark, administrerer landfogeden områder, som varetages af centrale afdelinger i Danmark. Blandt andet har motorkontoret alle de opgaver, som administreres af Centralregisteret under rigspolitichefembedet.

Personaleforhold

Det færøske politikorps udgjorde pr. 31. december 1993 i alt 88 politifolk. Heraf var 6 under uddannelse i Danmark. Ud over den almindelige politistyrke var der ansat 11 reservebetjente.

Ved årsskiftet var der på politikontoret i Tórshavn ansat 17 kontorfunktionærer, heraf 2 i deltidstillinger. Endvidere var der ansat 7 lærlinge. Landsstyret og Tórshavn kommune refunderer lønningerne til 4 heltidsstillinger. Uden for Tórshavn var der ansat i alt 12 i kontorsektoren, heraf 7 deltidstillinger. Arrestvæsenet beskæftigede 11 personer. Det juridiske personale bestod ud over landfogeden af en vicepolitimester og 2 politifuldmægtige.

Den frie kriminalforsorg

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn. Til afdelingen er der knyttet to socialrådgivere.

I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Desuden er der et tæt samarbejde med politiet og arresthuset i Tórshavn bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor færing er indsat til afsoning.

Kriminalitet

Fra år til år er der tale om større eller mindre udsving i antallet af anmeldte straffelovs-overtrædelser. Selvom antallet af anmeldelser faldt fra 1989 til 1990 var der igennem 1980'erne tale om en stigning på ca. 66%.

Denne tendens fortsatte i 1991 med en stigning på 8,9% i forhold til 1990. I 1992 indtrådte et fald, idet der alene blev anmeldt 1.471 overtrædelser af straffeloven. Imidlertid er der igen sket en stigning i de anmeldte overtrædelser af straffeloven i 1993 til 1.760.

Inden for de enkelte forbrydelseskategorier er der tale om forskellige udsving.

I 1993 var der tale om en stigning i antallet af anmeldte indbrudstyverier. Der registreredes således 309 anmeldelser, mod 275 i 1992. Antallet af øvrige tyverier steg ligeledes fra 253 i 1992 til 315 i 1993. Antallet af brugstyverier er nogenlunde det samme, medens antallet af hærværk viste en svag stigning.

Udviklingen med hensyn til øvrige forbrydelseskategorier fremgår af bilag 12.1.

Narkotika

Politiet konstaterede heller ikke i 1993 grov narkotikakriminalitet.

Antallet af sigtelser for overtrædelse af lov om euforiserende stoffer steg en smule fra 58 tilfælde i 1992 til 64 tilfælde i 1993. Langt størstedelen af disse sager drejer sig om ulovlig indførsel/handel med hash.

I et forsøg på at holde hash m.v. ude fra Færøerne samarbejder politiet tæt med toldvæsenet, der bl.a. disponerer over en narkohund. Færøernes ret er endvidere indstillet på hurtig retsforfølgning i tilfælde, hvor der er mulighed for idømmelse af frihedsstraf. I disse tilfælde er det således sjældent, at sagen ikke fremmes til dom inden løsladelse.

Færdsel

Antallet af registrerede motorkøretøjsenheder faldt også i 1993, idet der ved udgangen af året var registreret i alt 15.894. Siden 1988 (18.922), der havde det hidtil højeste antal registreringer, er antallet af motorkøretøjer faldet med 16%.

På trods af dette fald stilles der dog fortsat store krav til politiets overvågning af færdslen. Bl.a. ved en fast færdselspatrulje fra stationen i Tórshavn har man gennemført en målrettet kontrol med hensyn til hastighed, brug af sikkerhedssele, mangler ved køretøjer m.v.

Effekten af denne færdselsovervågning ses i, at der - trods et fald i antallet af "øvrige overtrædelser af færdselsloven" fra 2.316 til 2.246 sigtelser - fortsat er tale om et højt niveau i forhold til 1990, hvor tallet var 1.583.

I slutningen af 80'erne og i 1990 gav antallet af sigtelser for spirituskørsel anledning til betænkeligheder. Efter at disse sager i mere end fem år konstant har ligget på godt 300, kunne det med tilfredshed konstateres, at antallet af sigtelser i 1991 faldt til 232 og i 1992 yderligere til 222. Denne tendens er fortsat i 1993, hvor antallet af sigtelser blev 199.

Anden særlovgivning

I 1993 blev der alene behandlet 1 sag vedrørende ulovligt fiskeri med en bøde på 50.000 kr.

Politiets regelgrundlag

Den danske straffelov gælder også på Færøerne med visse undtagelser. Undtagelserne består især i, at nogle af de nyere ændringer og tilføjelser, der er foretaget i straffeloven, ikke er sat i kraft på Færøerne. I 1993 blev de seneste ændringer i voldsbestemmelserne sat i kraft for Færøerne, således at der nu kun er ganske enkelte undtagelser.

Den færøske retsplejelov består i en henvisning til den danske retsplejelov, idet der dog i en lang række bestemmelser er sket en tilpasning til de særlige færøske forhold, ligesom nogle af de nyere ændringer og tilføjelser, der er foretaget i retsplejeloven, ikke er sat i kraft på Færøerne.

På færdselsområdet gælder en særlig færøsk lagtingslov om færdsel, der dog i opbygning og indhold minder meget om den danske færdselslov. På enkelte områder er reglerne dog gjort noget strengere (f.eks. ved væsentlige fartoverskridelser, promille-/spirituskørsel).

Med hensyn til antallet af anmeldte overtrædelser af de enkelte lovbestemmelser henvises der til beretningens bilag 12.1.

I bilag 12.2 og 12.3 er givet en oversigt over politiets virksomhed i øvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

12.3. Færøernes Overøvrighed (Rigsombudet).

Indledning

Overøvrighedsområdet, der henhører under Justitsministeriets resortområde, og som i Danmark i første række varetages af statsamtene og Københavns overpræsidium, administreres på Færøerne af Rigsombudet og i mindre udstrækning af landfogeden, soren-skriveren samt landsstyret.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f. eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af bidrag, adoptioner, tilladelse til at føre nyt navn, godkendelse af mindreåriges og umyndiges retshandler, fri proces m.v.

Hjemmestyret har ikke hidtil ønsket den lovgivning, som i de senere år i Danmark har været gældende på det familieretlige område, ikraftsat på Færøerne. Landsstyret har dog i 1993 anmodet om at få langt den overvejende del af den i Danmark gældende lovgivning på det familieretlige område forelagt med henblik på stillingtagen til ikraftsættelse for Færøerne. På grund af lovgivningens omfang, har forelæggelse dog endnu ikke fundet sted.

De vigtigste typer af overøvrighedssager vil blive kortfattet omtalt i det følgende.

Indgåelse og opløsning af ægteskab

På Færøerne er loven om ægteskabs indgåelse og opløsning af 1922 med visse senere ændringer fortsat gældende.

Efter denne lov skal der inden indgåelse af ægteskab foretages lysning. Man kan ved kongelig bevilling opnå fritagelse for lysning, såfremt særlige grunde taler herfor. Man kan endvidere ved kongelig bevilling opnå tilladelse til, at vielsen sker som hjemmevielse, det vil sige udenfor de autoriserede vielsessteder (kirkerne og Landfogedens samt sysselmændenes kontorer). Der blev i 1993 på Færøerne foretaget 147 kirkelige og 61 borgerlige vielser.

Skilsmisse gives enten ved dom (Færøernes ret) eller ved kongelig bevilling (Rigsombudsmanden på Færøerne).

I 1993 blev 53 ægteskaber opløst ved skilsmisse. Af disse skilsmisser er 2 sket ved dom og 51 ved kongelig bevilling.

Grundlaget for de 51 skilsmisser, der blev givet ved bevilling, var i 30 tilfælde forudgående separation. 20 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab og 1 på grundlag af sam-

livsophævelse på grund af uoverensstemmelse i mindst 4 år uden forudgående separation. De 2 skilsmisser ved dom var begge på grundlag af utroskab.

Børnebidrag

Ifølge lov om børns retsstilling (1960) er forældrene hver for sig forpligtede til at forsørge barnet, og hvis en af forældrene ikke opfylder forsørgelsespligten, kan overøvrigheden (Rigsombudet) pålægge vedkommende at udrede bidrag til barnets underhold.

Faderen til et barn uden for ægteskab kan således pålægges at betale børnebidrag, hvis han ikke opfylder sin forsørgelsespligt. Det samme gælder, uanset om forældrene er blevet separeret eller skilt, hvis en af forældrene til et barn født i ægteskab ikke opfylder sin forsørgelsespligt.

Adoption

Ansøgning om bevilling af adoption indgives til Rigsombudet. Medmindre ansøgningen vedrører adoption af et stedbarn, forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionsråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

I 1993 blev der udfærdiget 24 adoptionsbevillinger. De 8 adoptioner var såkaldte stedbarnsadoptioner, hvor den ene ægtefælle adopterer den anden ægtefælles barn med en anden person, mens 3 var adoption af plejebarn.

De øvrige 13 adoptionsbevillinger vedrørte børn fra udlandet. Af disse børn kom 6 fra Colombia, 2 fra Korea, 1 fra Filippinerne, 2 fra Indien og 2 fra Haiti. Adoption af udenlandske børn formidles af de godkendte institutioner Adoption Center, Danadopt og Terre des Hommes, der alle er hjemmehørende i Danmark.

Antallet af godkendelser som adoptanter til et udenlandsk barn siger umiddelbart mere om udviklingen på adoptionsområdet end antallet af udfærdigede bevillinger i det enkelte år, da der ofte forløber flere år fra en godkendelse er meddelt, og indtil adoptionen kan gennemføres endeligt med udfærdigelse af bevilling. Antallet af godkendelser var 6 i 1990, 13 i 1991, 1 i 1992 og 3 i 1993. Det markante fald i antallet af godkendte ansøgere, der har været i 1992 og 1993 (henholdsvis 1 og 3 mod 13 i 1991) vil således først om nogle år afspejle sig i antallet af gennemførte adoptioner.

Tidligere var også ægtepar, der adopterede, berettigede til dagpenge efter dagpengeloven, men denne ret bortfaldt 1. januar 1993. Lagtinget har imidlertid i foråret 1994 vedtaget en

lov om dagpenge ved adoption, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpengeret. Loven har virkning fra 1. januar 1994.

Lagtinget har endvidere i foråret 1994 vedtaget en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn (uden for Norden), kan få et adoptionstilskud på 15.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbeløb for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de tre godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark. Loven har virkning for de forældre, hvis adoptivbarn er kommet til Færøerne efter 1. januar 1994.

Umyndiges retshandler

En umyndig person - d.v.s. en mindreårig eller en umyndiggjort - kan som hovedregel ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler. Dette tilkommer normalt den pågældendes værge.

Værgen disponerer imidlertid ikke frit over den umyndiges formue. Overøvrigheden (Rigsombudet) skal ifølge myndighedsloven og værgebekendtgørelsen medvirke ved mangling af de retshandler, som værgen foretager for den umyndige, typisk i forbindelse med sager om frigivelse af midler fra Overformynderiet, køb og salg af fast ejendom m.v.

Ægtepagter

En ægtepagt er en aftale, der før eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold. Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt. Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, forinden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudet. Dette gælder således ægtepagter oprettet efter ægteskabets indgåelse, hvorved der vederlagsfrit overføres formueaktiver fra den ene ægtefælle til den anden.

Navnesager

Pr. 1. januar 1992 blev navnelovsområdet overtaget af Færøerne som særanliggende og den 16. oktober 1992 trådte den færøske lagtingslov om navne i kraft.

Loven giver mulighed for, at visse navneændringer kan ske ved anmeldelse til sognepræsten. Øvrige navneændringer gives ved navnebevis af landsstyret. Der er samtidig indført et gebyr for landsstyrets behandling af navnesager.

En markant nyskabelse er, at en person højst kan tillægges to fornavne, at fornavne skal være i overensstemmelse med færøsk sprogbrug og at man har udarbejdet en relativ restriktiv liste over anerkendte fornavne. Ønsker man et navn, som ikke er medtaget på navnelisten, skal sagen forelægges for et navneudvalg. For personer fra udlandet, kan landsstyret i særlige tilfælde gøre undtagelse.

En anden nyskabelse er muligheden for som efternavn at få faderens eller moderens fornavn i ejefald med tilføjelse af "-son" eller "-dóttir" i overensstemmelse med personens køn.

Hvis ægtefæller ønsker samme efternavn, skal det anmeldes til vielsemyndigheden. Den, som bærer sin ægtefælles eller tidligere ægtefælles efternavn, kan genantage sit tidligere efternavn ved anmeldelse til vielsemyndigheden.

Fri proces

For at opnå fri proces til gennemførelse af en retssag forudsættes normalt, at man har en rimelig udsigt til at vinde sagen, samt at man ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen (indtægt under sygekassegrænsen).

Såvel en sagsøger som en sagsøgt kan opnå fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudet, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen normalt behandles af Justitsministeriets Civilretsdirektorat.

Indfødsret (Statsborgerskab)

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man umiddelbart opfylder bestemte betingelser, der er fastsat i indfødsretsloven. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudet.

I 1993 opnåede ingen personer, bosat på Færøerne, dansk indfødsret ved erklæring.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden.

13. KIRKELIV.

13.1. Folkekirken.

Efter forhandlinger med hjemmestyret vedtog Folketinget i 1990 en lov, hvorefter Færøerne, der hidtil havde været en del af Københavns stift, blev udskilt som et selvstændigt stift inden for den danske folkekirke. Dette indebar bl.a., at der blev oprettet et bispeembede på Færøerne, samtidig med at stillingen som vicebiskop blev nedlagt. Havnar kirke i Tórshavn, blev herefter Færøernes domkirke. Stillingen som kirkebogsførende sognepræst ved domkirken blev samtidig omdannet til en stilling som domprovst ved Færøernes stift.

Til varetagelse af stiftsøvrighedsforretningerne er oprettet en stiftøvrighed bestående af biskoppen, rigsombudsmanden og landsstyremanden for kirkelige anliggender.

Færøerne er opdelt i 14 præstegæld med i alt 60 kirker og 6 bønhus og med 19 præsteembeder.

Administrationen af kirker og kirkegårde er henlagt til Lagtinget, der gennem Færøernes Kirkeinspektion bestyrer de bevillinger, der på de årlige finanslove afsættes til kirkernes udvendige vedligeholdelse og til opførelse af nye kirker og udvidelse af de eksisterende. Herudover ydes der tilskud til kirkegårdsgårder, til anskaffelse af orgler og til byggearbejder og fornyelse af inventar m.v., der kan karakteriseres som egentlige forbedringer og ikke som normal vedligeholdelse. På grund af de reducerede bevillinger har kirkeinspektionen i de seneste år næsten kun været i stand til at yde tilskud til udvendige vedligeholdelsesarbejder. Det løbende tilsyn med kirkerne føres af Færøernes kirkeinspektion, der består af rigsombudsmanden (formand), domprovsten og 3 medlemmer valgt af Lagtinget. Kirkeinspektionen afgiver indstilling til Lagtinget om anvendelse af de årlige bevillinger. I 1992 blev Kirkeinspektionens sekretariat flyttet fra rigsombudsmandens kontor til det nye stiftsøvrighedskontor (i Bispegården)

Tabel 13.1. Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 31. december 1993.

Præstegæld	Præster	Kirker	Kommuner	Bygder	Indbyggere pr. 31/12-93
Norðoya ø. (Viðareiði)	1	5	4	9	922
Norðoya v. (Klaksvík)	2	6 ¹⁾	4	10	5.012
Fuglafjørður	1	5 ¹⁾	4	10	3.297
Nes	1	4 ¹⁾	2	11	3.499

Sjógv	1	4	3	8	1.812
Eiði	1	4	4	8	1.318
Norðstreymoy (Kvívík, Vestmanna og Hvalvík)	3	9 ¹⁾	7	16	3.556
Suðurstreymoy ø. (Tórsh. ø.)	2	3	5	16	16.203
Suðurstreymoy v. (Tórshavn. v.)	2	4			
Vágar (Miðvágur)	1	6 ¹⁾	5	7	2.695
Sandoy (Sandur)	1	6	5	8	1.600
Suðuroy n. (Tvøroyri/Hvalba)	2	5 ¹⁾	3	8	2.909
Suðuroy s. (Vágur)	1	5	4	8	2.546
I alt	19	66	50	119	45.369

¹⁾ Heraf 1 bønhus

Kilde: Biskoppen og materiale i Rigsombudet.

Præsterne på Færøerne lønnes efter samme regler som præsterne i Danmark. Staten dækker således 40%, mens resten af præstelønningerne betales af Præsteembedernes Fællesfond (hvis indtægter kommer fra danske kirkeskatter).

Fællesfonden betaler også udgifter vedrørende præsteboliger m.v., og administrationen heraf foregår gennem stiftsøvrigheden. Under tilsyn af menighedsråd og kirkeinspektion har kommunerne ansvar for anlæg og drift af kirkegårde.

Udgifterne til kirkernes indvendige vedligeholdelse og kirkernes drift samt til anskaffelse af inventar afholdes af de enkelte menigheder. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Tabel 13.2. Oversigt over kirkelige udgifter 1992.

	Stats- kassen	Lands- ¹⁾ kassen - 1.000 kr. -	Menigheds- rådkasserne	I alt
Udv. vedligeh. af kirker	-	2.767	-	2.767
Indv. vedligeh. og drift af kirker	-	-	10.359	10.359
Andre udg. (kontor, bygninger m.v.) ²⁾	674	125	-	899
Præstelønninger og pensioner	6.795	-	-	6.795
Præstegårde	1.750	-	-	1.750
I alt	9.219	2.992	10.359	22.570

¹⁾ Omfatter her kirkefondens faktiske udgifter i 1992. I kapitel 6 er anført den på finansloven afsatte bevilling, landskassens tilskud i finansåret til kirkefonden.

²⁾ Andre udgifter omfatter forsikring af kirkerne og udgifter vedrørende kirkeinspektionen.

Kilde: Statsregnskab 1992, landskasseregnskab 1992 samt materiale på Bispegården.

Ud over de nævnte udgifter til kirkelige formål har nogle kommuner i 1991 haft udgifter til kirkegårde.

I styrelsesloven fra 1924 er der hjemmel til at udskrive skatter til kirkens drift. Siden 1972 er kirkeskat udskrevet i et stigende antal kommuner (i 1993 ialt 24 kommuner med kirkeskatteprocenter, der varierer fra ca. 0,10 til 0,75).

13.2. Organisation og Foreninger Tilstuttet Folkekirken.

K.F.U.K. og K.F.U.M.

De kristelige foreninger for unge kvinder og unge mænd, der hver har godt 200 medlemmer i Tórshavn, har begge til formål at arbejde for Guds riges udbredelse blandt unge, men arbejder iverigt inden for alle aldersgrupper. Bevægelserne samlede oprindeligt medlemmer og interesserede til bibelmøder og fællesbøn, og dette er fortsat grundlaget for deres virke.

Udover bibelarbejdet har foreningerne en række aktiviteter, forskelligt hobbyarbejde, forelæsninger, spil, film, udflugter og sommerlejr. Endvidere støttes et ydremissionsk arbejde. Begge foreninger afholder jævnligt medlemsmøder og andre møder - ofte ved fællesarrangementer mellem de to foreninger. Foreningerne er engageret i blad- og forlagsvirksomhed, og der er knyttet spejderafdelinger til foreningernes afdelinger.

I Klaksvík driver de to foreninger en børnehave, og på K.F.U.K.- og K.F.U.M.-hjemmene i Tórshavn er der udlejet værelser til skolesøgende unge kvinder og mænd. Færøernes ældste K.F.U.K. forening er i Vágur, hvor der også er aktiviteter for børn og unge.

Indre Mission.

Indre Mission på Færøerne (Heimamissionin), der er en udløber af Indre Mission i Danmark, arbejder inden for rammerne af den evangelisk-lutherske kirke og forkynder fra omkring 30 missionshuse rundt omkring på øerne. Der er 5 fastansatte forkyndere. Disse virker over hele landet, mens det lokale arbejde først og fremmest varetages af frivillig arbejdskraft. Indtil 1. januar 1990 var forkynderne ansat og lønnet af Indre Mission i Danmark, men siden hen har alle medarbejdere været lønnet af Heimamissionen, som således nu er en selvstændig færøsk bevægelse.

Heimamissionens virke omfatter kristelige møder, sangkor, ungdomsforeninger og søndagsskoler. Missionen udgiver to blade, ligesom man har sit eget bogforlag og båndcentral.

Den færøske sømandsmission, som driver sømandshjem i Tórshavn, Runavík og Reykjavík, samt en sømandsstue i Nexø på Bornholm hører under Heimamissionen. Det økonomiske grundlag for arbejdet i Heimamissionen og sømandsmissionen er frivillige gaver, som for sømandsmissionens vedkommende hovedsagelig samles ind gennem de ca. 60 sømandskvindekredse på Færøerne.

Det kirkelige missionsforbund.

Det kirkelige missionsforbund ("Kirkjuliga missiónsfelagið"), er et lægmandsfællesskab af troende, som sammen med præster på evangelisk-luthersk folkekirkeligt grundlag ønsker at vække og styrke det åndelige liv og at samle børn, unge og ældre til et helligt samfund. Missionsforbundet har nogle få ansatte forkyndere på Færøerne, og 1 missionær der virker i Etiopien. Den væsentlige del af missionsforbundets arbejde udføres af frivillige.

Af aktiviteter kan nævnes søndagsskolevirksomhed, håndarbejdsaftener og sangkor for voksne og børn. Forbundets forlag har til huse i missionshuset i Tórshavn, og dets bog- og båndcentral ligger i Klaksvík. Forbundets nyeste aktiviteter er et lejrsted i Haldarsvík, som er beregnet for børnelejre, ungdomslejre og bibelkurser.

Det økonomiske grundlag for missionsforbundet er frivillige gaver.

13.3. Kristne Trossamfund Uden For Folkekirken.

Brødremenigheden.

Brødremenigheden er et trossamfund bestående af selvstændige lokalmenigheder. Den første menighed begyndte i Tórshavn i 1880.

Der findes i dag omkring 30 menigheder på Færøerne.

Menighederne har deres egen bibeloversættelse, og egen sangbog. Den forkynder evig frelse af nåde ved omvendelse og tro på Jesus Kristus med efterfølgende dåb.

Man regner med at brødremenigheden omfatter 7-10% af den færøske befolkning.

Der holdes møder en til flere gange om ugen. "Brødsbrydelsen" (nadveren) anses for den centrale møde, idet man samles søndag formiddag for at mindes Herrens død og opstandelse ved lovprisning og taksigelse. Af andre møder kan nævnes evangelisk møde, bønne- og opbyggelsesmøde og ungdomsmøde.

De fleste menigheder har søndagsskole. I en del menigheder har man hobbyaktiviteter og sangkor for voksne og børn. Foruden søndagsskolebladet udgives der i menighederne fire tidsskrifter, samt en del anden litteratur. På Vågø har menighederne et kursuscenter (Zarepta). Om sommeren er der børne- og ungdomslejre.

Alt menighedsarbejde er frivilligt og finansieres af gaver. Der er seks missionærpar tilknyttet menighederne på Færøerne; desuden arbejder der 26 missionærer fra menighederne på Færøerne i 9 forskellige lande.

Den katolske kirke.

Den katolske menighed på Færøerne er en del af bispedømmet København, der omfatter Danmark, Færøerne og Grønland.

Menighedens opgave er at vidne om Guds kærlighed for det færøske folk og at arbejde for kristen kærlighed, fred og retfærdighed menneskene imellem.

Menigheden består af ca. 70 medlemmer, heraf et antal franciskanersøstre og en sognepræst. Der afholdes en daglig gudstjeneste i klostret KERIT i Tórshavn. Om søndagen og på de større helligdage fejres en højmesse i Mariukirkjan.

Søstrene er engagerede i Skt. Frans' skole i Tórshavn og driver også en børnehave.

Frelsens hær.

Frelsens Hær er en international, evangelisk og social organisation, hvis mål er at kæmpe for, at alle mennesker skal "underkaste sig den Herre Jesu Kristi herredømme". Man søger at nå dette mål ved et forebyggende og opbyggende arbejde blandt børn og unge, samtidig med at man driver et udadvendt og oplysende arbejde af både praktisk og åndelig karakter.

Frelsens Hær har knapt 150 soldater. Foruden hornorkestret er der spejderarbejde, sanggrupper, søndagsskoler og forskellige andre aktiviteter for børn og unge. Frelsens Hær har afdelinger i Tórshavn og i Vágur.

Pinsemenigheden (Hvitusunnusamkoman).

Menigheden, der arbejder mest sammen med pinsemenigheden i Norge, arbejder ud fra bibelens ord om det evige liv, som er at kende den eneste sande Gud og den, som Gud har sendt, Jesus.

Menigheden har ca. 150 medlemmer, og menighedens søndagsskole samler et halvt hundrede børn. Ledelsen består af en forstander og seks "ældstebrødre". Der holdes omkring 250 møder årligt.

Syvendedags adventisterne.

Syvendedags adventisterne er en verdensbevægelse med rod i den radikale reformation (16. årh.), som tog sit nuværende navn og organisationsform i den store adventvækkelse i første halvdel af det 19. århundrede i Amerika. Syvendedags adventisterne lægger i deres forkyndelse vægt på frelsen i troen på Jesus Kristus og forkynder hans snarlige genkomst, idet de fastholder de 10 buds gyldighed og at disse er en genspejling af skaberens karakter.

Adventistsamfundet begyndte sit virke på Færøerne i 1913. I dag har menigheden ca. 90 medlemmer organiseret i en menighed i Tórshavn, hvor menighedens kirke ligger. Der er også medlemmer uden for Tórshavn, herunder særligt i Kollafjørður.

I Tórshavn driver samfundet en børneskole, 1. til 7. klasse med 75 elever og 5 fuldtidsansatte lærere. Denne skole er et led i menighedens arbejde, som også omfatter prædikevirksomhed, foruden udbredelse og salg af kristen litteratur. En gang om året indsamles der midler til samfundets internationale hjælpearbejde, hovedsagelig i udviklingslandene. Hver lørdag formiddag samles menigheden til bibelstudium og gudstjeneste, der er åben for alle.

Jehovas Vidner.

Jehovas Vidner er et internationalt, kristent samfund af forkyndere. I mere end 210 lande og områder forkynder de, at Guds rige med Jesus Kristus som konge er oprettet i himmelen, og at dette rige vil gribe ind i jordens anliggender. De forkynder, at den nuværende verdensordning nærmer sig sin afslutning, fordi Gud, hvis navn er Jehova, snart vil fjerne ondska-ben.

På Færøerne findes der menigheder i Tórshavn, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri. Mødestederne der bygges af Jehovas Vidner selv kaldes rigssale. Der er ca. 120 aktive vidner på Færøerne.

Filadelfia-menigheden.

Filadelfia-menigheden i Tórshavn er en såkaldt pinsemenighed. Dette navn gav folk denne bevægelse, fordi den bygger på de begivenheder, der fandt sted første pinsedag, hvor Helligånden kom til jorden for at være i mennesker.

Filadelfia er en selvstændig menighed (ikke underlagt en organisation), men har et godt samarbejde med andre lignende menigheder på Færøerne og i de øvrige nordiske lande.

Menigheden tæller ca 250 medlemmer. For at blive medlem må man være genfødt og døbt på sin egen tro og bekendelse. Menigheden ledes af et ældsteråd, hvor den ældste kaldes forstander. Menigheden har også valgt et antal menighedstjenere (diakoner) til at varetage de praktiske ting. Alle sager af væsentlig betydning (økonomi m.v.) bliver forelagt menigheden til godkendelse, og det er således menigheden, der er den afgørende instans.

Menigheden drives økonomisk ved frivillige midler. Tiende bliver ikke påbudt, men flere af medlemmerne giver tiende. Der indsamles kollekt ved møderne.

13.4. Andre trossamfund.

Bahá'í troen.

Bahá'í troen er en selvstændig verdensreligion, som bygger på Bahá'ífláh's lære. Bahá'í'ere tror, at Bahá'ífláh er den forjættede, som Kristus, Moses og Guds andre sendebud har bebudet vil skabe verdensomspændende enighed, fred og sammenhold mellem menneskene.

Blandt Bahá'í troens hovedmål er Guds, religionens og menneskeslægtens enhed, ligestilling mellem kønnene, og en international regering og domstol. Bahá'í samfundene på Færøerne bliver som andre Bahá'í samfund rundt omkring i verden, vejledt af Retfærdighedens Verdenscenter i Haifa, Israel.

Bahá'í troen har været repræsenteret på Færøerne siden 1954. Bahá'í'ens første Lokale Åndelige Råd blev stiftet i 1973. Der afholdes møder regelmæssigt, ligesom der arrangeres bønne-møder, læsekredse og konferencer. Derudover holdes der 9 særlige helligdage.

Bahá'í samfundet på Færøerne har en bygning i Tórshavn. Alt arbejde inden for menigheden finansieres udelukkende af det, som trosfællerne frivilligt giver til sagen.

14. KULTURELLE FORHOLD.

Radio.

Útvarp Føroya (Ú.F.) begyndte sine udsendelser i 1957. Direktøren for Ú.F., der er tjenestemand under landsstyret, står for den daglige ledelse, og radiatorådet (bestående af et 6-mandsudvalg, hvoraf 5 medlemmer vælges af Lagtinget og 1 af lytterforeningen) fastlægger hovedlinierne for programlægningen.

På mellembølge sender radioen med en 5 kilowatt sender, men en ny kraftig mellembølgesender, der særligt er rettet mod den færøske fiskerflåde og mod færinger udenlands blev taget i anvendelse i sommeren 1990. På FM-båndet sendes fra 3 hovedstationer og 8 mindre sendere. Stereoudsendelserne kan høres over hele landet.

Ú.F. har på forskellige områder etableret et samarbejde med Danmarks Radio. Útvarp Føroya producerer alle programmerne selv, og alle udsendelserne er på færøsk. Sendetiden dækker - især i vinterhalvåret - det meste af dagen.

Omkring 1/5 af radioens sendetid er nyheds- og aktualitetsudsendelser, hvoraf der sendes 10 kortere eller længere udsendelser hver dag. I næsten halvdelen af sendetiden sendes musik og musikprogrammer af forskellig art. Radioens programudbud omfatter desuden aktuelle reportager af forskellig slags, litteratur-udsendelser, hørespil, sprogudsendelser, naturudsendelser, interviews, foredrag om færøsk historie og natur, gættekonkurrencer, underholdningsudsendelser og oplæsning, børne- og ungdomsudsendelser og udsendelser med erhvervsstof.

Fjernsyn.

Sjónvarp Føroya (SVF) påbegyndte sine prøveudsendelser i 1984 samtidig med, at de private fjernsynsforeninger ophørte med deres sendevirksomhed.

Den daglige ledelse varetages af en direktør, der er tjenestemand under landsstyret. En bestyrelse bestående af 6 medlemmer, hvoraf 5 er valgt af Lagtinget og 1 af lytterforeningen, godkender de fjernsynsprogrammer, der forelægges af direktøren, og fører kontrol med, at der er balance i udsendelserne.

SVF har udsendelser på 6 af ugens dage. Bortset fra mandag sendes der hver aften, og lørdag og søndag desuden i eftermiddagstimerne.

På nyheds- og aktualitetsområdet har fjernsynet en række faste udsendelser (nyhedsudsendelse 4 gange om ugen, aktualitets- og debatudsendelser 1 til 2 gange ugentligt, et færøsk kulturprogram hver 14. dag). Udsendelserne for børn sendes flere gange om ugen. Nogle af disse er færøsk producerede mens andre er udenlandske, men med færøsk tekst og tale.

En væsentlig del af stoffet kommer fra Danmarks Radio, men der er også i de seneste år modtaget stof fra TV-2 og fra norsk fjernsyn. Det færøske fjernsyn køber ligeledes en del aktuelle udsendelser fra BBC og der sendes nu også jævnligt via satellit.

Tórshavn kommune åbnede i 1989 en parabolstation, som gør det muligt for befolkningen i Tórshavn-området (gratis) at modtage udsendelserne fra norsk TV 3, BBC 1, Euro-sport og MTV (musikkanal).

SVF's drift finansieres næsten udelukkende over fjernsynslicensen, som i 1993 udgjorde 1.360 kr. pr. fjernsynsmodtager. I de seneste år har fjernsynet haft ret til at bringe reklamer, men indtægterne herved har hidtil været ret begrænsede.

Aviser.

Følgende 6 aviser udkommer på Færøerne:

Navn:	Ugentlige udgaver	Oplagstal 1992	Talerør for:
Dimmalætting	3	12.000	Sambandspartiet
Sosialurin	5	6.500	Socialdemokratiet
14. September	1	2.500	Republikanske parti
Dagblaðið	1	1.500	Folkeflokkens
Oyggjatiðindi	2	4.500	Ingen partitilknytning
Norðlýsið	1	500-1.000	Ingen partitilknytning

Antal trykte eksemplarer er oplyst af de respektive bladredaktioner. Antallet af solgte eksemplarer antages at ligge en del lavere.

Flere af de færøske aviser har haft økonomiske vanskeligheder. I 1992 måtte Folkeflokkens partiavis Dagblaðið således efter en betalingsstandsning standse sin virksomhed. Udgivelsen er dog genoptaget i april 1994.

Bogudgivelser.

I 1993 udkom i alt 104 (117) værker på færøsk, 57 (60) originale og 47 (57) oversættelser. Af det samlede antal bøger var der 10 (8) genoptryk. (Tallene i parentes er de tilsvarende tal for 1992). Det samlede antal trykte bøger på færøsk siden den første bogs fremkomst i 1822 er hermed på 3.051 bøger. De 104 bøger er på i alt 11.932 (13.701) sider. Af de udgivne bøger i 1993 er 44 bøger (svarende til ca. 42% (62%)) blevet trykt i udlandet.

Uden for Færøerne udkom i 1993 45 (31) bøger, som enten er skrevet af færinger eller som vedrører Færøerne. I 1993 blev 2 færøske bøger udgivet på andre sprog (norsk).

Af oversættelserne til færøsk var ca. 21% fra dansk, 44% fra engelsk/amerikansk, 23% fra svensk og ca. 4% fra tysk.

Årets bogproduktion kan opdeles i følgende kategorier: 3 (5) romaner, 4 (1) novellesamlinger, 4 (5) digtsamlinger, 36 (43) børnebøger og 23 (23) skolebøger, og 34 (39) faglitterære udgivelser.

Foruden de 104 bøger, der udkom i 1993, udkom også 57 (42) julebøger, almanakker og andre årbøger, samt 56 (61) blade og tidsskrifter.

M.A.Jacobsens litteraturpris for 1993 blev tildelt Jens Pauli Heinesen og prisen for faglitteratur tildeltes Malan Marnersdóttir. En ekstraordinær pris blev givet til Oskar Hermansson. Torshavns byråds børnebogspris tildeltes Dansifelag i Tórshavn og Johannes á Rógvi Joensen.

Biblioteksvæsen.

Ved hjemmestyreordningen blev biblioteksvæsenet overtaget som færøsk særanliggende og Føroya Landsbókasavn, oprettet i 1828 som selvejende institution, blev samtidig lagt under landsstyret og fik pålagt opgaver som landsbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne.

Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek "virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet". Det har tilsyn med folkebibliotekerne, fordeler Lagtingets bevillinger og sørger bl.a. for boganskaffelse og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil.

Landsbókasavnið modtager og fordeler pligtafleveringen (fire eksemplarer) fra landets trykkerier og har desuden ret til yderligere frieksemplarer til sine udenlandske bytteforbindelser.

I tilknytning til bibliotekets færøske afdeling udarbejdes nationalbibliografien, en registrering af alt materiale vedrørende Færøerne - siden 1940 trykt som selvstændigt tillæg til Dansk Bogfortegnelse.

Af bibliotekets samlede budget for 1993 på 4.1 mill. kr. blev godt 0.5 mill. kr. anvendt til indkøb og indbinding af bøger, til abonnement på aviser og tidsskrifter m.v.

Bogbeholdningen er på ca. 123.000 (121.000) bind, heraf ca. 20.000 i forskningsafdelingen. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm (hovedsagelig færøske aviser).

I 1993 udlånte Landsbókasavnið ca. 13.300 (10.500) bøger til knapt 4.400 lånere, hvortil kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, grammofonplader og kassettebånd m.v.

For at tilbyde bygderne en bedre biblioteksservice har Landsbókasavnið etableret en ordning med en bogbus til dele af Streymoy og Eysturoy. Bogbussen besøgte i foråret 1993 forskellige bygder en gang om ugen. I maj måned blev busordningen imidlertid indstillet på grund af besparelser.

Til sin håndskriftssamling har biblioteket tilvejebragt kopier af håndskrifter, der er arkiveret på Det kgl. Bibliotek og Dansk Folkemindesamling, derudover har biblioteket fået bøger, tidsskrifter og særtryk som gave fra enkeltpersoner, biblioteker og andre institutioner på Færøerne og i udlandet.

Næsten en fjerdedel af befolkningen bor i kommuner, hvor der ikke er noget bibliotek. Det eneste heltidsbibliotek uden for Tórshavn, der har åbent hver dag, er Klaksvik bibliotek.

De 13 øvrige folkebiblioteker, der kun har åbent få timer om ugen, er både folke- og skolebiblioteker. Tilsammen har disse små biblioteker godt 104.000 bøger. Biblioteket i Tórshavn udlånte i 1993 godt 80.000 bøger, og biblioteket i Klaksvík godt 18.000 bøger. Statistikken viser også, at interessen for faglitteratur er lige så stor som for skønlitteratur.

Landsarkivet.

Færøernes landsarkiv, der blev grundlagt i 1932, blev i 1952 overtaget af hjemmestyret og er således en institution, der hører direkte under landsstyret. Landsarkivets virksomhed er stadfæstet i lagtingslov af 28. april 1992.

Landsarkivet har flere hovedopgaver. En af disse er at bevare alle oplysninger, som kan forklare kommende generationer, hvorledes samfundet har ændret sig gennem tiderne. Dette materiale kan være både af offentlig og af privat oprindelse. En anden hovedopgave er at tilvejebringe det materiale, som administrationen og øvrigheden mangler i deres daglige arbejde.

Landsarkivet har pligt til at fremskaffe protokoller og andre arkivalier til forskere, ligesom arkivet kan udlåne arkivalier til institutioner. Privatpersoner har mulighed for at låne arkivalier til benyttelse på arkivets læsesal. En del af arkivets arbejde er at indsamle kilde-materiale fra private virksomheder og enkeltpersoner for på den måde at indsamle og bevare historiske kilder af offentlig og privat oprindelse. Forskning og publikation er ligeledes en af arkivets opgaver.

Færøernes Landsarkiv omfatter i dag 4.500 hyldemeter. Her opbevares alle rigs- og landsmyndighedernes arkivalier, som er bevarede på Færøerne. Som eksempel kan nævnes sorenskriverens og Lagtingets arkiver fra 1615, kirkens fra 1669, landfogedens fra 1706, stiftamtmandens fra 1720, Færø Amt fra 1816, Færøerne lagtings fra 1852, sundheds-væsenets fra 1812 og systernes fra omkring 1800.

Færøernes Landsarkivs hovedmagasin og læsesal har lokaler i laboratoriebygningen, Debesartrøð, mens administration og ekspedition ligger i "Postneistarahúsinum" i Debesartrøð. Herudover har landsarkivet fjernmagasiner i lejede lokaler i Tórshavn.

Foruden det store arkivmateriale i egne magasiner ejer Færøernes Landsarkiv en hel del arkivalier i danske arkiver. Det drejer sig om materiale, som blev sendt til Danmark ved århundredskiftet, og som man endnu ikke har mulighed for at opbevare på Færøerne.

Som gave fra Sverige modtog Færøerne i 1990 det historisk meget værdifulde færøske middelalderhåndskrift "Kongsbogen", som bl.a. indeholder Seyðabrævið (Fårebrevet). "Kongsbogen" opbevares nu af landsarkivet.

Museum.

Føroya Fornminnissavn blev grundlagt i 1898 som en selvejende institution med det formål at indsamle og udstille kulturhistoriske genstande. Ved en lagtingslov etableredes Føroya Fornminnissavn i 1952 som nationalmuseum, der sorterede direkte under landsstyret, og dets formål blev udvidet med en række administrative og videnskabelige opgaver.

Føroya Fornminnissavns opgaver omfatter forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, arkæologiske og etnologiske undersøgelser, indsamling og forskning samt bevaring og udstilling af oldsager og indsamlede etnologiske genstande. Desuden fører museet tilsyn med lokalmuseer, som får offentlig støtte efter lokalmuseumsloven.

Museet ledes af landsantikvaren, som desuden varetager fortidsmindeforvaltning, bygningsbevaring, lokalmuseumstilsyn og repræsenterer museet i fortidsmindenævn og overfredningsnævn. På museet er bl.a. ansat et antal videnskabelige medarbejdere og en konservator.

Museets kulturhistoriske udstilling blev i 1993 besøgt af knapt 3.500 personer, hvortil kommer et stort antal skoleklasser. Fornminnissavnið's bådeudstilling havde i 1993 ca. 2.900 besøgende, og et stort antal skoleklasser. Dúvugarður i Saksun havde i 1992 knapt 2.500 besøgende.

Nordens Hus.

Norden Hus på Færøerne er opført af Nordisk Ministerråd og Færøernes landsstyre, og husets løbende drift finansieres af ministerrådet (92%) og landskassen (8%).

Nordens Hus, som åbnede i 1983, er et mangesidigt kulturhus på 2.600 m², hvis formål er at formidle kultur (herunder forsknings- og undervisningsspørgsmål) mellem Færøerne og det øvrige Norden samt at støtte og fremme færøsk kulturliv.

Huset ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, hvoraf de 3 vælges af Færøernes landsstyre 5 af Nordisk Ministerråd efter forslag fra de respektive landes regeringer og en repræsentant for de ansatte. Husets daglige arbejde ledes af en direktør, der udpeges af den siddende bestyrelse. Direktør Peter Turtschaninoff (Finland) er husets nuværende leder.

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art, som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en målsætning for husets ledelse, at så mange af arrangementerne som muligt også bliver vist udenfor Tórshavn.

Husets lokaler bliver brugt til mange formål af forskellig art. Færøernes symfoniorkester og adskillige musik- og teatergrupper bruger regelmæssigt huset til prøver og til koncerter. Foreningen Norden afholder mange af sine møder i huset, og i samarbejde med danseforeningen i Tórshavn bliver der arrangeret børnedans i vinterhalvåret og i turistsæsonen tilrettelægges et ugentligt færøsk kulturprogram med musik, viser, oplæsning m.v.

Den færøske radio og det færøske fjernsyn bruger også huset til optagelse af programmer af forskellig karakter.

Blandt husets mange aktiviteter kan i øvrigt nævnes, at der i 1993 var et stort antal kunststillinger, filmforevisninger og mange forskelligartede koncerter, herunder også korkoncerter. Den årlige jazz/blues- og folkemusikfestival i august bød på 4-6 koncerter hver dag i de dage festivalen varede. Både færøske og udenlandske teaterforestillinger blev opført i huset, som ligeledes var rammen om et stort antal kongresser, konferencer og foredrag samt nordiske og færøske møder og kurser. En hovedbegivenhed i 1993 var teaterforestillingen "De fortabte spillemænd", der som det hidtil største og mest ambitiøse arrangement blev brugt til at markere husets 10 års jubilæum.

Teatervirksomhed.

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjótleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjótleikarfelag. Teaterbygningen anvendes også som biograf.

Scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður og Gøta samt i Strendur og Oyrabakki.

Andre steder anvender man skoler, idrætshaller og forsamlingshuse til teateropførelser, og der findes scener i de fleste nyopførte skoler. Da disse scener imidlertid som regel er henlagt til gymnastiksale, der ofte er i brug om aftenen, kan de kun i begrænset omfang anvendes af lokale amatørgrupper.

I 1989 oprettedes som en selvejende institution Leikpallur Føroya (Den færøske Teaterscene), der som formål har at videreudvikle - og skabe interesse for professionel- og amatørteaterkunst, at støtte eksperimenterende teaterarbejde til udvikling af en særlig færøsk teaterkunst og at administrere al offentlig støtte til teater på Færøerne.

Institutionen ledes af en bestyrelse, hvis medlemmer er udpeget af Meginfelag áhugaleikara Føroya Máf, (Landsorganisationen for færøsk Amatørteater) og af Leikarafelag Føroya (Foreningen for hel- og halvprofessionelle teaterarbejdere).

Meginfelag áhugaleikara Føroya består af 14 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger o.a.

Den store teaterinteresse på Færøerne og de mange (amatør)skuespillerforeninger giver sig udtryk i, at der hvert år opføres et stort antal - store og små forestillinger (klassiske og moderne -, færøske og udenlandske skuespil, kabaretter, musicals m.v.)

MáF er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemsskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). Ligeledes er MáF medlem af Færøernes Kunstnerforening (LISA).

Klaksvík byråd overlod i 1985 huset "Atlantis Bio" til Klaksvík teaterforening, der selv har restaureret huset, således at det kan bruges til teater. Foreningen står for den daglige drift af huset.

Musikliv.

Der er ét symfoniorkester på Færøerne, nemlig Føroya Symfoniorkester, med ca. 45 aktive medlemmer.

Der er i alt 8 hornorkestre (brassband) og 5 harmoniorkestre på Færøerne, som i alt har ca. 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes i alt godt 100 koncerter/offentlige fremførsler om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 450 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførsler.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper.

Tórshavn Jazz-, Fólka- og Blues-Festival, der er en nordisk festival for rytmisk musik, afholdes hvert år i august måned. Festivalen, der strækker sig over 3-4 dage, støttes både af færøske myndigheder og Nordens Hus og af forskellige kulturelle fonde.

Føroya Koncertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i

en række store og små bygder. I koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandsk besøg fra Danmark, Norge, Sverige m.fl.

Kunst.

Der er en betydelig interesse for billedkunst i den færøske befolkning, og der arrangeres hvert år et stort antal kunstudstillinger, hvoraf de fleste er salgsudstillinger. Både private hel- og halvoftentlige virksomheder har tradition for at købe kunst.

Færøske billedkunstnere dannede i 1980 foreningen "Føroysk Myndalistafólk" (Færøske Billedkunstnere), der med få undtagelser omfatter de kunstnere, som fast arbejder med billedkunst, og hovedparten af de kunstnere, som regelmæssig deltager i udstillinger. Medlemstallet er 20-30. Foreningen "Føroysk Myndalistafólk" er repræsenteret i "Listafólkasamband Føroya", LISA (den færøske kunstnersammenslutning).

Enkelte billedkunstnere får årlige hædersgaver på de årlige lagtingsfinanslove, men det offentlige giver ikke almindelig støtte til billedkunstnerne.

Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) har til formål at støtte færøsk kunst og at arrangere udstillinger. Listafelag har således stået for hovedparten af de store udstillinger med færøsk kunst, som har været afholdt - på Færøerne eller i udlandet - igennem de seneste 15-20 år, herunder også de traditionelle Olai-udstillinger, som har eksisteret siden 1948.

Lagtinget oprettede i 1948 en offentlig kunstsamling, Føroya Listasavn, som har til formål at indkøbe og dokumentere færøsk billedkunst. Dele af denne offentlige kunstsamling er placeret i Listaskálin, der er en udstillingsbygning, som Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) opførte i 1970, og som har været organiseret som en selvejende institution, finansieret over Lagtingets finanslov.

I 1989 blev de to institutioner Føroya Listasavn og Listaskálin lagt sammen til et egentligt kunstmuseum, der bærer navnet Listasavn Føroya. Kunstmuseet er organiseret som en selvejende institution med en bestyrelse på 4 medlemmer. Medlemmerne vælges af landsstyret (formanden), Tórshavn kommune, Listafelag Føroya og Føroysk Myndlistafólk (Færøske Billedkunstnere). Billedkunstneren Bárður Jákupsson er ansat som museumsleder.

I museets udstillingsbygning, som i sommeren 1993 genåbnedes efter en omfattende udbygning vises en bred basisudstilling af færøsk billedkunst, ligesom der arrangeres skiftende udstillinger af færøsk og udenlandsk billedkunst. Museet arrangerer endvidere

udstillinger af færøsk kunst i udlandet (gerne i samarbejde med Listafelag Føroya). Dele af museets samling er placeret i Lagtingets og landsstyrets bygninger og andre offentlige steder.

Der er enkelte andre udstillingssteder i Tórshavn. I en forhenværende smedie ("Smíðjan") i den gamle del af Tórshavn, har Tórshavn kommune således indrettet en udstillingsbygning, der lånes ud til kunstnere til mindre udstillinger.

I en af Føroya Sparikassi's filialer findes der også et lille lokale, som stilles til kunstnernes frie disposition.

Idræt.

Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF).

ÍSF, der blev stiftet i 1939, er landsforening for alle idrætsforeninger på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idrætsspørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

105 idrætsforeninger med godt 12.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov samt indtægter fra anden side.

ÍSF er organiseret med særforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første særforbund, Fótboldsamband Føroya, FSF (Det færøske fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu særforbund på følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, roning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo samt særforbundet for handicappede.

Hertil kommer en ungdoms- og udviklingsafdeling, som hører direkte under ÍSF, og som bl.a. tager sig af kursusvirksomhed. Andre idrætsgrene, som er repræsenteret i ÍSF uden at have et særforbund, er ridning, atletik, skydning og cykling.

Specialforbundene ledes af forretningsudvalg og turneringsudvalg, som vælges på specialforbundenes generalforsamlinger. Specialforbundenes formænd har sæde i ÍSF's bestyrelse ligesom formanden for de handicappedes idrætsforbund. Formanden for ÍSF er formand for forretningsudvalget, som har tre medlemmer.

Forretningsudvalget, der har den daglige ledelse, administrerer alle finansielle spørgsmål og sørger for, at generalforsamlingens vedtagelser og bestyrelsesbeslutninger bliver gennemført.

Dansk-færøsk Kulturfond.

Dansk-færøsk Kulturfond, der blev stiftet i 1951, har til formål at fremme den kulturelle forbindelse mellem Færøerne og Danmark.

Fondets kapital er tilvejebragt ved tilbagebetalinger af de rentefrie lån, der af staten blev ydet til færinger, der var under uddannelse i Danmark under krigen. Formuen andrager nu ca. 5 mill. kr.

Fondets bestyrelse består af 1 repræsentant for Statsministeriet, (departementschef Ulrich Federspiel der er formand), 1 repræsentant for Kulturministeriet, (docent Anne-Karin Høgenhaven, Det kgl. danske Musikkonservatorium) rigsombudsmanden og 2 af landsstyret valgte repræsentanter, (adjunkt Dánjal Petur Højgaard og lektor Eydun Andreassen). Fondets adresse er konsulent Inger Skydsgaard, Statsministeriet, Prins Jørgens Gård 11, 1218 København K.

Forespørgsler vedrørende fondets virksomhed kan også rettes til Rigsombudsmanden på Færøerne.

Blandt de formål, som Dansk-færøsk Kulturfond har støttet i 1993, kan nævnes koncerter og teatervirksomhed, kunststillinger, bogudgivelser og oversættelsesvirksomhed. Fondet har også foretaget indkøb af færøsk kunst.

Bilag 0.**Kronologisk oversigt over rapporter m.v.
om færøske forhold afgivet i 1993 og 1994.**

Kulbrinteplanlægningskommissionens rapport til
landsstyret
(landsstyrets kulbrinteplanlægningskommission)
Tórshavn, juni 1993.

Redegørelse fra Strukturudvalget
(Strukturudvalget)
Tórshavn, 1. juli 1993.

Beretning om Den Økonomiske Udvikling på Færøerne i
1992
(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)
København oktober 1993.

Rapport fra Udvalget vedrørende genopretning af
Færøernes økonomi
(Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes
økonomi) København, 4. oktober 1993.

Rapport om det færøske sundhedsvæsen
(Rådgivningsgruppen vedrørende sundhedsvæsenet på
Færøerne) Oktober 1993.

Betænkning om de færøske styrelsesforhold
(Udvalg nedsat af landsstyret til at undersøge
styrelsesforholdene på Færøerne)
Tórshavn, 22. december 1993.

Rapport om strukturproblemer i den færøske økonomi
(Landsstyrets genopretningsudvalg)
Tórshavn, 25. januar 1994.

Oversigt over den færøske økonomi
(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)
København, marts 1994.

Bilag. 2. 1. Oversigt over formænd/borgmestre for de færøske kommuner.

	Kommune	Formand	tlf./fmd.	tlf./adm.
Nordøerne:	Fugloy	Jóannes Christiansen	51137	
	Svínoy	Jógvan Edmund á Geilini	51276	
	Viðareidí	Jógvan Nybo	51093	51083
	Hvannasund	Magnus Justesen	52074	52007
	Klaksvík	Jógvan við Keldu	55136	56388
	Kunoy	Heine O. Heinesen	56810	
	Mikladal	Herfrí Sørensen	56647	
Østerø:	Húsar	Sólarn K. Isaksen	57900	
	Elduvík	Ásmund Davidsen	44556	
	Oyndarfjørður	Hallur Ellingsgaard	44673	44545
	Fuglafjørður	Sigfríður Vørðhamar	44177	44006
	Leirvík	Sjúrður Eliassen	43123	43006
	Gøta	Franz Jacobsen	41724	41012
	Runavík	Jákup Lamhauge, Salt.	47392	47035
	Nes	Ólavur Magnussen	48476	47586
	Skála	Símin Pauli Berg	42180	41179
	Sjóvar, Strendur	Eliesar Høj	47168	47158
	Sunda	Óli í Búrstovu Larsen	22508	22113
	Eiði	Hans Jákup í Kollsbyrgi	23044	23012
	Gjógv	Olaf Friðheim	23146	23163
	Funning	Jytta Juul	23250	23222
	Nordstrømø:	Haldórvík	Mikkjal Samuelsen	23314
Saksun		Jógvan Magnusson Joensen	22303	
Hvalvík		Jan á Høgaryggi	22150	22350
Hósvík		Kim Durhuus	22558	22366
Kollafjørður		Jóhan Joensen í Líðini	21448	21120
Kvívík		Jens Mikkelsen	21497	21294
Vestmanna		Maria Hansen	24165	24103
Tórshavn		Lisbeth L. Petersen	12707	15160
Sydstrømø:	Argir	Erland T. Jacobsen	15589	12934
	Kirkjubø	Helma Frýdal	28081	28006
	Hest	Súsanna Lenvig	28047	28042
	Nólsoy	Marnar á Skúr	27003	27038
	Sandavág	Suni Joensen	32770	32470
Vågø:	Miðvág	Marianna Simonsen á Ryggi	32382	32429
	Sørvág	Petur Kruse	32303	32004
	Bø	Pauli E. Jacobsen	32257	
	Mykines	Jansy Hansen	10986	
Sandø:	Sand	Eyðun Viderø	61126	61034
	Sköpun	Gerhard Lognberg	61328	61349
	Skálavík	Linjohn Christiansen	61261	61221
	Húsavík	Eyðvør Dam	61417	61483
	Skúvoy	Birgir Thomsen	61428	
Suderø:	Hvalba	Levi Niclasen	75209	75033
	Tvøroyri	Páll Vang	71575	71085
	Fámjin	Jógvan Jensen	71361	71596
	Hov	Ásbjørn Berg	73832	73657
	Porkeri	Sigmundur Olsen	73275	73603
	Vágur	Jógvan E. Krosslá	73207	73024
	Sumba	Andrias Thomsen	70688	70344

Bilag 3.1. Befolkningsudviklingen i 1993 i de enkelte kommuner.

Kommune	Folke- tal 1/1	Indvand- rede	Udvand- rede	Til- flyt. komm.	Fra- flyt. komm.	Fødte	Døde	Folke- tal 31/12
Fugloyar	64	0	0	6	0	0	1	70
Svínoyar	66	1	1	2	0	1	0	69
Viðareiðis	307	3	8	8	6	5	2	302
Hvannasunds	479	0	5	4	12	15	0	481
Klaksvíkar	4.859	80	243	66	69	76	33	4.737
Kunoyar	132	4	6	7	4	1	0	134
Mikladalur	89	0	1	5	9	4	1	87
Húsa	51	0	0	8	5	1	1	54
Oyndarfjørður	172	5	6	5	0	3	2	177
Eiðuvík	103	1	2	2	5	0	0	99
Fuglafjørður	1.571	38	107	32	23	17	17	1.510
Leirvík	822	14	62	9	27	9	4	762
Gøta	959	19	46	9	20	14	9	926
Nes	1.151	25	101	35	21	20	5	1.100
Runavík	2.513	35	156	50	82	51	13	2.399
Sjóvar	995	9	42	21	18	18	10	972
Skála	696	9	35	16	27	14	6	663
Eiðis	671	22	38	11	15	14	6	659
Sunda	478	2	12	15	11	9	4	477
Funnings	108	4	2	4	1	1	2	112
Gjáar	64	0	0	7	2	2	1	70
Haldarsvíkar	287	6	12	20	13	2	4	286
Saksunar	33	0	0	0	0	0	0	33
Hvalvíkar	345	4	24	17	13	6	2	331
Hósvíkar	238	3	34	20	6	7	1	226
Kollafjarðar	938	19	37	38	34	26	6	945
Kvívíkar	579	5	30	33	18	6	3	572
Vestmanna	1.256	24	73	3	41	16	13	1.163
Argja	1.511	36	97	93	74	37	9	1.498
Kirkjubøur	192	3	11	3	3	6	1	189
Hestur	55	1	3	0	2	1	0	52
Nólsoyar	282	8	19	14	18	3	4	267
Sandavágur	723	10	34	15	17	6	9	693
Miðvágur	1.023	20	48	21	26	15	14	992
Sørvágur	955	13	51	12	14	11	11	915
Bíggjar	73	0	2	2	3	0	0	70
Mykines	23	0	0	2	0	0	0	25
Sandur	602	16	50	21	23	9	8	567
Skopunar	600	27	48	12	28	11	2	572
Skálavíkar	213	2	14	2	6	1	1	197
Húsavíkar	183	5	11	1	7	1	1	171
Skúvoyar	92	0	0	2	1	0	0	93
Hvalbiar	846	8	37	18	20	9	12	812
Tvøroyrar	2.023	37	94	27	29	39	31	1.968
Fámjins	136	0	5	5	6	0	0	129
Høvi	167	1	15	0	0	3	3	152
Porkeris	409	4	7	6	3	4	3	410
Vágur	1.556	35	80	26	28	19	17	1.503
Sumbiar	504	4	16	4	13	4	7	481
Tórshavnar	14.627	442	1.081	387	323	253	99	14.197
I alt	46.821	1.004	2.806	1.126	1.126	770	378	45.369

Kilde: Landsfolkerregistret.

STATSMINISTERIET

Den 13. oktober 1992

Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 6. oktober 1992 med senere ændringer.

1. Nationalbanken rediskonterer landsstyreveksler for 300 mio. kr. udstedt til de færøske pengeinstitutter. Vekslerne har en løbetid på 6 måneder. Beløbet kan efter aftale med regeringen og Nationalbanken forhøjes med 200 mill. kr.
2. Der ydes statsgaranti for landsstyrevekslerne.
3. Landsstyret og Investeringsfonden for Færøerne foretager kapitalindsud i en nyoprettet fond på 500 mio. kroner.
4. Aktiekapital i Sjóvinnubankin nedskrives til 15 mio. mod nu 98 mio.
5. Fonden indskyder ny kapital i Sjóvinnubankin. Fonden afgør fremtidig stemmefordeling og eventuelt fordeling mellem aktiekapital og ansvarlig kapital.
6. Fonden ledes af en bestyrelse på 5 medlemmer. Regeringen udpeger 3. Landsstyret udpeger 2.
7. Ved forfald af vekslerne fra Landsstyret indtræder staten som långiver.
8. Landsstyret opstiller et realistisk finanslovsforslag med balance mellem indtægter og udgifter for 1993. Endvidere følger Landsstyret et økonomisk-politisk stabilsøringsprogram. Dette program udarbejdes efter Internationale standarder for genopretningsprogrammer inden 6 måneder. Det udarbejdes af uvildige økonomer, der udlånes af IMF, og som godkendes af de færøske og danske myndigheder. Landsstyret medvirker til en modernisering af den færøske erhvervslovgivning, herunder bank-, aktieselskabs- og revisorlovgivningen.
9. Staten indtræder kun, jfr. punkt 7, såfremt de efter punkt 8 anførte foranstaltninger er gennemført.
10. Nationalbanken diskonterer vekslerne til diskonto.

11. **Statslånet forrentes med diskonto. Løbetid 5 år med tilbagebetaling i lige store årlige rater.**
12. **Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning i Danmark til de nødvendige aktstykker og lovændringer.**
13. **Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning på Færøerne til at gennemføre den nødvendige lovgivning.**

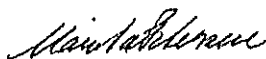
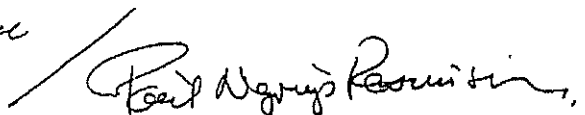
Bilag 4.2.

STATSMINISTERIET

Den 1. februar 1993

Tillægsaftale til aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre med senere ændringer.

1. Nationalbanken refinansierer gældsbeviser for 350 mio.kr. udstedt til de færøske pengeinstitutter. Gældsbeviserne har en løbetid til 5. maj 1993.
2. Der ydes statsgaranti for landsstyre gældsbeviserne og eventuel likviditetstilførsel fra Nationalbanken til Sjóvinnubankin.
3. Landsstyret indskyder beløbet i Finansieringsfonden af 1992.
4. B-aktiekapitalen i Sjóvinnubankin nedskrives til 35,3 mil.kr.
5. Fonden indskyder ny kapital i Sjóvinnubankin. Fonden afgør fremtidig stemmefordeling og eventuelt fordeling mellem aktiekapital og ansvarlig kapital.
6. Ved forfald af gældsbeviserne fra Landsstyret indtræder staten som långiver.
7. Aftalen har som forudsætning en række konstateringer og tilkendegivelser fra det færøske landsstyre samt en fælleserklæring fra den danske regering og det færøske landsstyre jfr. bilag.
8. Lån i Nationalbanken forrentes til diskonto.
9. Statslånet ydes på samme betingelser som i henhold til den tidligere aftale.
10. Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning i Danmark til de nødvendige aktstykker og lovændringer.
11. Nærværende aftale er betinget af, at der er politisk tilslutning på Færøerne til at gennemføre den nødvendige lovgivning.

1. februar 1993

ERKLÆRING FRA FÆRØERNES LANDSSTYRE.**Landsstyret konstaterer, at**

- der på Færøerne er gennemført stop for nye fiskerilicenser og for støtte til anskaffelse af fiskefartøjer
- der er skabt sikkerhed for, at der er egenkapital tilstede ved erhvervelse af fiskefartøjer
- der er taget Initiativ til en gradvis afvikling af asymmetrien i rentebeskattningen.
- der er taget Initiativ til revision af Indtægtssikringen for fiskere, så den ydes ud fra den samlede Indtjening.

Landsstyret har overfor den danske regering tilkendegivet at følgende yderligere initiativer er taget eller vil blive taget.

- I det nye lovforslag, som er fremlagt til endelig vedtagelse, har man fastlagt en reduktion af antallet af fangstlicenser til partrawlere, stållineskibe og skovitrawlere. Landsstyret fortsætter sit arbejde med fiskerilovgivningen, som sigter mod at tilpasse fangstkapaciteten.
- Landsstyret nedsætter et strukturudvalg, der inden 1. juli 1993 skal fremkomme med forslag til en nettoreduktion af kapaciteten med henblik på at gøre fiskerierhvervet til et selv bærende erhverv hvillende bl.a. på det biologisk optimale fangstniveau i farvandet omkring Færøerne og på markedsøkonomiske vilkår. Hjemmestyret er indstillet på at revidere sin lovgivning i overensstemmelse med udvalgets rådgivning.
- Tilpasning af arbejdsløshedsforsikringsordningen, så der bliver balance mellem udgifter og indtægter.
- Budgettet tilpasses løbende med udgangspunkt i anvisningerne fra IMF.
- Skatteloftet justeres, så eventuelt stigende niveau i de kommunale skatter ikke belaster landskassen.
- Der gennemføres i 1993 et stop for landsstyrets nye anlægsinvesteringer.
- Der udstedes et obligationslån med henblik på refinansiering af landsstyrelån

på 300 mill. I 1993, idet Landsbanken bemyndiges til med de færøske sparekasser og forsikringselskabet at aftale, at disse institutioner aftager de udstedte obligationer. Staten giver garanti for det lånebeløb, der omfattes af aftalen.

- Inden udgangen af 1993 fremlægges forslag til modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed.
- Lovgivningen om et internationalt skibsregister skal vedrøre skibe med en reel tilknytning til Færøerne. Tilknytningen udformes på samme måde som i det danske DIS-register.

FÆLLESERKLÆRING FRA DEN DANSKE REGERING OG DET FÆRØSKE LANDS- STYRE

- På foranledning af Finansieringsfonden af 1992 og i samarbejde med færøske pengeinstitutter og andre finansielle institutioner med interesser på Færøerne etableres der en strukturfond med det formål at bidrage til reorganisering af levedygtige virksomheder og i fornødent omfang at medvirke ved afviklingen af nødlidende erhvervsengagementer.

Vedrørende erhvervslovgivningen er parterne enige om, at følgende love ved kgl. anordning sættes i kraft på Færøerne:

1. aktieselskabsloven (AL), jf. lovens § 163.
2. anpartsselskabsloven (ApSL), jf. lovens § 133.
3. årsregnskabsloven (ÅRL), jf. lovens § 68.
4. erhvervsfondsloven (LEF), jf. lovens § 65.
5. bank- og sparekasseloven på Færøerne, jf. lovens § 55,
6. lov om visse kreditinstitutter, jf. lovens § 7.

Færøske ønsker om overgangsordninger og modifikationer skal være Industriministeriet i hænde så tidligt, at anordningerne kan udstedes senest den 18. april 1993.

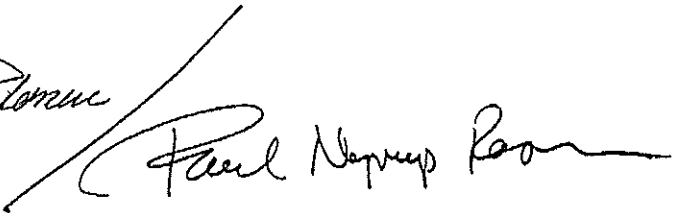
Særlige beføjelser, der efter de nævnte love tilkommer Erhvervs- og Selskabsstyrelsen (f.eks. ApSL § 86, ÅRL § 64, LEF § 59), kan efter aftale mellem styrelsen og den færøske registreringsmyndighed i nærmere bestemt omfang overlades den færøske registreringsmyndighed.

Der indgås senest den 18. april 1993 en aftale mellem Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og den færøske registreringsmyndighed om samarbejde og om førelse af det færøske register, for så vidt angår de under 1. til 4. nævnte love.

Landsstyret fremlægger senest den 18. april 1993 forslag til justering af den færøske revisor- og bogføringslovgivning, der i det væsentlige og i resultatet svarer til den danske lov om registrerede og statsautoriserede revisorer og den danske bogføringsbekendtgørelse fra 1990. Landsstyret er blandt andet indstillet på at oprette et af Færøerne betalt disciplinærnævn for revisorer. Det revisornævn, der er oprettet ved den danske lov om statsautoriserede revisorer, får samme beføjelser i forhold til det færøske disciplinærnævn som i forhold til de disciplinærnævn, der er oprettet ved de danske revisorlove.

Det tilstræbes at sætte fremtidige ændringer i de nævnte erhvervslove i kraft på samme tid i Danmark og på Færøerne.

Der optages forhandlinger mellem den danske regering og det færøske landsstyre om omlægning af statens tilskud og refusioner til et generelt bloktilskud til hjemmestyret.

Mandatoformue

Bilag 4.3.

Rammeaftale af 28. maj 1993

Rammeaftale mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering af landskassens gæld m.v.

På baggrund af den meget alvorlige gældssituation på Færøerne har den danske regering og Færøernes landsstyre indgået følgende rammeaftale under forudsætning af, at der er politisk tilslutning hertil på Færøerne og i Danmark:

1. Den danske regering er indstillet på at søge de bevilgende myndigheders tilslutning til i fornødent omfang at yde Færøernes landsstyre statslån til indfrielse af landsstyrets gæld til udlandet og Danmark pr. ultimo maj 1993, som er specificeret i bilag a. Statslån ydes til refinansiering af afdragene på gælden og udbetales i takt med afdragsterminerne. Omfanget af refinansieringen vil blive aftalt årligt i forbindelse med udarbejdelsen af forslag til Lagtingets finanslov og de årlige drøftelser om bloktilskud.

Endvidere er det regeringens hensigt om fornødent at yde landsstyret statslån til finansiering af tilførsel af midler til de to store færøske banker gennem Finansieringsfonden af 1992, hvis det viser sig påkrævet for at opfylde banklovgivningens krav.

2. Statslån ydes i trancher som stående lån med 6 års løbetid fra udbetalingen, jf. dog punkt 4. Forrentningen er helårlig på markedsvilkår, dvs. svarende til et gennemsnit af den effektive rente af tilsvarende statsobligationer noteret på Københavns Fondsbørs i perioden 20 børsdage forud for tranchens udbetaling.

3. Den danske regering noterer sig i forbindelse med refinansieringen, at landsstyret fortsat støtter den omstrukturering af fiskeindustrien, som Finansieringsfonden af 1992 er i gang med, og at landsstyret er indstillet på en reduktion af kapaciteten i det færøske fiskerierhverv til det biologisk og økonomisk bæredygtige samt en regulering af fiskeriet med udgangspunkt i de anbefalinger, som inden 1. juli 1993 ventes at fremkomme fra strukturudvalget.

4. Landsstyret bekræfter, at man vil føre en stabilitetsorienteret finanspolitik. Der er enighed om, at landsstyret ikke uden den danske regerings samtykke optager nye lån i udlandet eller i Danmark, forøger sin indenlandske nettogæld eller udsteder garantier for lån, så længe der udestår gæld på statens refinansieringslån.

Bloktilskud til Færøerne fastsættes efter 1994 ved lov for 1 år ad gangen. I forbindelse med de årlige forhandlinger om bloktilskuddet drøftes tilbagebetaling af statslån og landsstyrets forslag til rammer for den færøske finanslov.

5. Landsstyret vil om fornødent tilføre midler til de to store færøske banker, hvis det viser sig påkrævet for at opfylde banklovgivningens krav om likviditet og solvens. Landsstyret indskyder i givet fald midlerne gennem Finansieringsfonden af 1992. Indskud af likviditet sker på samme rentevilkår som statslånet. Likviditeten skal efter behov konverteres til egenkapital.

6. Efter forhandlingerne den 28. maj 1993 søger den danske regering de bevilgende myndigheders tilslutning til at yde landsstyret et midlertidigt statslån, der forfalder ved årsskiftet 1993/94. Dette lån skal dække landsstyrets likviditetsbehov til og med oktober 1993 samt indskud, som eventuelt måtte vise sig påkrævet for at sikre de to store færøske bankers likviditet og solvens.

Det midlertidige statslån ydes inden for en ramme på 1,0 mia. kr., hvoraf 500-600 mio. kr. forudses at være i beredskab til bankerne. Der kan ikke på forhånd skønnes over, i hvilket omfang

og hvornår det bliver nødvendigt at tilføre bankerne midler. Landsstyret tiltræder, at midler til bankerne i givet fald disponeres som anført under pkt. 5. Statslånet udbetales i takt med likviditetsbehovet og forrentes med 8 pct. p.a. For så vidt forudsætningerne er opfyldt, vil det midlertidige lån kunne omfattes af den i pkt. 1 omhandlede refinansiering.

7. I september 1993 genoptages forhandlingerne mellem den danske regering og Færøernes landsstyre med henblik på, at forudsætningerne for refinansieringslån i henseende til bl.a. strukturpolitikken og Færøernes finanslov for 1994 kan være afklaret inden udgangen af oktober 1993, så regeringen kan søge de bevilgende myndigheders tilslutning til at yde refinansieringslån.

Mogens Lykketoft

Marita Petersen

Finnbogi Isakson

Marianne Jelved

Bergur Jacobsen

Landsstyrets lån i udlandet og i Danmark

Udestående gæld pr. 31/5 1993

Långiver	Oprindelig hovedstol	Rente	Løbetid	Valuta Saldo 31/5-93	DKK ¹⁾ Saldo 31/5-93
N.V. Bank, Nederland	NLG 20.000.000	10 ¼%	1980-1995	NLG 6.000.000	20.512.800
Yamaichi securities	JPY 3.000.000.000	6,6%	1988-1994	JPY 3.000.000.000	169.983.000
Jyske Bank	DEM 1.251.700	Libor + 1,5%	1988-1993	DEM 250.340	958.276
Chase Mantattan	DEM 60.000.000	Libor + 0,25%	1988-1994	DEM 60.000.000	229.674.000
Westl. B Europa	DEM 20.000.000	Libor + 0,5%	1989-1994	DEM 8.000.000	31.006.400
Westl. B Europa	DEM 170.000.000	Libor + 0,625%	1990-1997	DEM 160.555.556	614.590.580
Chemical Bank	DEM 120.000.000	Libor + 0,65%	1991-1996	DEM 120.000.000	459.348.000
Chemical Bank	DEM 110.000.000	Libor + 0,75%	1992-1995	DEM 110.000.000	421.069.000
Chemical Bank, obl.	USD 20.000.000	Libor + 1,13%	1992-1995	USD 20.000.000	122.492.800
Nordfinanz, Zürich	CHF 10.000.000	Libor + 0,75%	1992-1997	CHF 10.000.000	42.580.000
West B Europa	NLG 140.000.000	Libor + 0,75%	1992-1995	NLG 40.959.625	140.032.768
Top Danmark	DEM 9.049.774	Libor + 0,75%	1992-1997	DEM 9.049.774	34.641.629
Den Danske Stat	DKK 850.000.000	Diskonto	1993-1998	DKK 850.000.000	850.000.000
Total i DKK					3.136.889.253

¹⁾ Ved omregning til DKK er anvendt valutakurser pr. 25/5 1993.

Bilag 4.4.

Aftale af 12. oktober 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering i 1994 og kapitaltilførsel til færøske banker m.v.

Den danske regering og Færøernes landsstyre har med henvisning til rammeaftalen af 28. maj 1993 indgået følgende aftale med tilhørende protokollat under forudsætning af, at der er politisk tilslutning hertil på Færøerne og i Danmark.

1. Den danske regering vil søge de bevilgende myndigheders tilslutning til at yde Færøernes landsstyre statslån i 1994 til at finansiere afdrag på gæld til udlandet og i Danmark, dvs. afdrag på de i bilag a til rammeaftalen af 28. maj 1993 opregnede lån samt 100 mio. kr. lån i Danmarks Nationalbank og 1 mia. kr. til refinansiering af det i juni 1993 bevilgede midlertidige statslån. Statslån ydes på de i rammeaftalen af 28. maj 1993 fastsatte vilkår.
2. Den under pkt. 1 omhandlede refinansiering forudsætter, at landsstyret inden udgangen af 1993 gennemfører yderligere budgetforbedringer på mindst 250 mio. kr. i forhold til det fremsatte finanslovsforslag for 1994. Budgetforbedringerne omfatter både indtægts- og udgiftssiden. Det underskud, der herefter måtte restere, finansierer landsstyret selv ved låntagning på Færøerne eller på det danske kapitalmarked, idet dog det første års rente af det i punkt 4 nævnte nye lån på 1,3 mia. kr. søges omfattet af refinansieringen.
3. Regeringen tager til efterretning, at landsstyret agter at stille landskassegaranti for to særligt klausulerede lån til huslånefonden samt inden for en ramme på 30 mio. kr. garanti for lån til erhvervsfremme, som skal være sidestillet med pengeinstituts engagement.
4. Efter Finanstilsynets inspektion i september af de to store færøske banker er der konstateret et yderligere kapitalbehov på 1,3 mia. kr.
For at sikre bankernes solvens indskyder Færøernes landsstyre ud over de allerede aftalte beløb yderligere 1.300 mio. kr. som ansvarlig kapital i bankerne gennem Finansieringsfonden af 1992. Den danske regering søger de bevilgende myndigheders tilslutning til at finansiere dette med statslån til Færøernes landsstyre på vilkår som anført i rammeaftalen af 28. maj 1993. Færøernes landsstyre og regeringen støtter fortsat en snarlig fusion af de to banker.
5. Med henblik på at opnå lavere forrentede og/eller længere løbetid på landsstyrets eksisterende lån kan der efter konkret aftale med Finansministeriet ske omlægning. Sådanne nye lån kan blive omfattet af senere refinansiering i medfør af rammeaftalen (dvs. substituere lån opregnet i bilag a til rammeaftalen), for så vidt forudsætningerne for refinansieringslån stadig er opfyldt.
6. I 1994 optages forhandlinger om refinansiering og bloktilskud for 1995 i lyset af landsstyrets forslag til ramme for den færøske 1995-finanslov, jf. rammeaftalen af 28. maj 1993. Det forudsættes, at landsstyret i tilslutning til finanslovsforslaget for 1995 opstiller flerårige budgetter.

Mogens Lykketoft

Marita Petersen

Finnbogi Isakson

Marianne Jøved

Bergur Jacobsen

Protokollat af 12. oktober 1993 om forhandling mellem den danske regering og Færøernes landsstyre

Under forhandlingerne om aftalen af 12. oktober 1993 om refinansiering i 1994 og kapitaltilførsel til færøske banker m.v. har Færøernes landsstyre og den danske regering konstateret følgende punkter, jf. også tidligere aftaler mellem parterne:

- a. Landsstyret har igangsat udredningsarbejder, der skal belyse mulighederne for rationalisering og besparelser samt bedre udnyttelse af de offentlige midler.
Landsstyret vil i forbindelse med finansloven for 1995 indføre flerårige budgetoverslag med faste årlige rammebesparelser inden for hovedbudgetområder.
Budgetforbedringerne vil bl.a. omfatte besparelser på anlægsinvesteringer og strukturrationaliseringer på sundheds-, uddannelses-, social- og kommunikationsområderne.
- b. I aftalen fra 1. februar 1993 konstaterede landsstyret, at:
  - Der var taget initiativ til revision af indtægtssikringen for fiskere, så den ydes ud fra samlet indtjening. Dette arbejde afsluttes med lovgivning inden udgangen af 1993.
  - Arbejdsløshedsforsikringsordningen tilpasses, så der er balance mellem udgifter og indtægter. Landsstyret fastholder dette i 1994.
  - Inden udgangen af 1993 fremlægges der forslag til modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed. I forbindelse hermed bringer landsstyret sin garantistillelse til ophør for så vidt angår nye policer.

Som opfølgning på aftalen af 1. februar 1993 har landsstyret tilsluttet sig anbefalingerne fra Strukturudvalget om fiskerierhvervet og fremsætter i overensstemmelse hermed lovforslag om omsættelige fangstkvoter med virkning fra 1. januar 1994. På længere sigt vil landsstyret overveje at opnå et provenu i forbindelse med fangstkvoter.
- c. Landsstyret tager initiativ til at stabilisere kommunernes økonomi uden at balaste landskassen og gennemføre en forenkling af kommunestrukturen. Der fremsættes inden udgangen af 1993 et lovforslag, der begrænser skatteloftets virkning fra 1994. Landskasserefusion af kommunale anlægsudgifter bringes til ophør, og der gives ikke nye tilsagn fra dags dato.
- d. Ifølge punkt 6 i »Aftale mellem regeringen og Færøernes landsstyre om råstoffer i undergrunden af 22. december 1992« vil eventuelle indtægter fra fremtidig råstofindvinding udløse forhandlinger om nedsættelse af statens tilskud til Færøerne. Det er herudover regeringens hensigt, at en del af disse indtægter skal medgå til at nedbringe eventuel udestående restgæld på statslån, som er bevilget landsstyret i forbindelse med genopretning af de færøske bankers og landkassens økonomi.
I aftalen af 22. december 1992 tilkendegiver landsstyret at være »indstillet på, til gavn for såvel færøske som danske samfunds- og erhvervsinteresser, forudsat konkurrencedygtighed at anvende sagkundskab indenfor dansk forvaltning og forskning samt i danske erhvervsvirksomheder i den færøske råstofudvikling«. Landsstyret og regeringen vil snarest i fællesskab overveje udmøntningen heraf.
- e. Der foretages en kortlægning af danske erhvervsfremmeordningers anvendelse på Færøerne.
- f. Der nedsættes et færøsk-dansk udvalg til belysning af kapitalmarkeds- og likviditetsforhold på Færøerne.
- g. Regeringen tilsiger som hidtil sin støtte til enhver bestræbelse på at forbedre vilkårene i den gældende handelsaftale mellem landsstyret og regeringen på den ene side og de Europæiske

Fællesskaber på den anden side med det formål, at færøske produkter kan konkurrere på lige vilkår på det europæiske marked.

Mogens Lykketoft

Marita Petersen

Finnbogi Isakson

Marianne Jelved

Bergur Jacobsen

Bilag 4.5. Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne, 1992-1994.

Færøske fiskerirettigheder i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskerirettigheder i færøsk søterritorium. I tons.

	1992	1993	1994	1992	1993	1994
		Til Færøerne		Til Rusland		
Færøerne - Rusland						
Torsk, kuller og bifangst	9.196	14.800	20.600	-	-	-
Anden bundfisk	3.500	3.500	2.500	200	200	200
Lodde	20.000	8.000	0	-	-	-
Blåhvilling, fersk	-	-	0	120.000	140.000	140.000
Rejer	3.000	3.000	2.500	2.000	-	-
Andet	1.000	1.000	1.000	2.000	2.000	4.000
I alt	36.696	30.300	26.600	122.200	142.200	144.200
		Til Færøerne		Til Norge		
Færøerne - Norge						
Torsk	1.445	2.000	3.100	-	-	-
Anden bundfisk	4.300	3.350	2.650	6.300	5.500	5.500
Makrel	7.000	7.000	12.740	17.000	18.000	19.840
Lodde	15.000	5.000	0	-	5.000	5.000
Sild	1.100	9.000	1.100	-	-	-
Sperling, tobis m.v.	20.000	1.100	20.000	5.000	-	-
Blåhvilling, fersk	10.000	20.000	10.000	28.000	27.000	27.000
Andet	300	10.000	300	400	400	400
		300				
I alt	59.145	57.750	49.890	56.700	55.590	57.740
		Til Færøerne		Til Island		
Færøerne - Island						
Torsk	(1.620)	700	700	-	-	-
Anden bundfisk	(7.380)	5.360	5.300	-	-	-
I alt	(9.000)	6.000	6.000	-	-	-
		Til Færøerne		Til andre		
Rettigheder i interna. farv.						
Torsk	3.310	3.550	2.461	-	-	-
Anden bundfisk	675	626	-	-	-	-
Rejer	-	-	-	-	-	-
Andet	-	-	-	-	-	-
I alt	3.886	4.176	2.461	-	-	-

	1992	1993	1994	1992	1993	1994	
		Til Færøerne			Til Canada		
Færøerne - Canada							
Torsk	(2.270)		-	-		-	
Anden bundfisk	(3.440)		-	-		-	
Hellefisk	800	800	-			-	
I alt	(5.710)		-	-			

		Til Færøerne			Til EF		
Færøerne - EF							
Torsk og kuller	-		-	500	500	500	
Anden bundfisk	3.065	3.065	3.065	14.860	14.860	14.860	
Makrel	6.360	6.930	7.410	5.300	5.700	6.170	
Sild	1.160	1.160	1.160	-	-	-	
Lodde	10.000	10.000	10.000	-	-	-	
Brisling og hestemakrel	9.000	9.000	9.000	-	-	-	
Sperling, tobis m.v.	18.000	18.000	18.000	-	-	-	
Blåhvilling, fersk	62.000	62.000	62.000	25.000		25.000	
Rejer	1.150	1.150	1.150	-	-	-	
I alt	110.735	111.305	111.785	45.660		46.530	

	Til Færøerne			Til Estland		
Færøerne - Estland.						
Torsk	500	300	300	-	-	-
Laks	20	25	1.000	-	-	-
Sild	200	800	400	-	-	-
Brisling	0	800	400	-	-	-
Blåhvilling	0	0	-	6.000	6.000	3.200
I alt	720	1.925	1.000	6.000	6.000	3.200

	Til Færøerne			Til Letland		
Færøerne-Letland.						
Torsk	1.000	600	700	-	-	
Laks	20	30	6.000stk.	-	-	
Sild	500	2.000	3.000	-	-	
Brisling	0	2.000	3.000	-	-	
Blåhvilling				-	-	
				12.000	12.000	1.400
Ialt	1.520	4.630	6.700	12.000	12.000	1.400

	Til Færøerne			Til Litauen		
Færøerne-Litauen.						
Torsk	550	330	200	-	-	
Laks	10	15	1.500stk.	-	-	
Sild	200	800	1.000	-	-	
Brisling	0	800	1.500	-	-	
Blåhvilling				-	-	
				6.000	6.000	5.500
Ialt	760	1.945	2.700	6.000	6.000	5.500

	Til Færøerne			Til Andre		
I alt						
Torsk m.v.	17.000	22.280	27.961	0	500	500
Anden bundfisk	16.941	15.841	13.515	21.360	20.560	20.560
Makrel	13.360	13.930	15.150	22.300	23.700	26.010
Sild	3.160	5.860	6.660	-	0	-
Lodde	45.000	27.000	10.000	-	0	-
Brisling og hestemakrel	9.000	17.600	18.900	-	5.000	5.000
Sperling, tobis m.v.	38.000	38.000	38.000	5.000	0	-
Blåhvilling, fersk	72.000	72.000	72.000	191.000	210.000	202.100
Rejer	4.150	4.150	3.650	-	0	-
Andet	1.300	2.170	1.300	2.400	2.400	4.400
2.400						
Fiskekvoter i alt	220.762	218.831	207.136	248.560	268.160	258.570
			+ 8.500 laks			

Kilde: Fiskerierhvervets administration.

Bilag 5.1. Bestemmelserne i handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne om toldfri adgang til EF for færøske fiskeprodukter.

Hovedregel: For fisk og fiskeprodukter, hvor der har kunnet påvises, at Færøerne har haft en nævneværdig eksport til EF i referenceperioden (1985-1988) eller senere, indføres fuld toldfrihed for færøsk eksport til hele EF.

Undertagelser: For en række produkter, som EF har anset for henholdsvis følsomme eller potentielt følsomme, begrænses toldfriheden af kvoter og referencelofter. Ændringer i disse kvoter og lofter, samt inddragelse af ikke hidtil eksporterede produkter, kan drøftes mellem parterne i den blandede komité under henvisning til en specifik udviklingsklausul.

	Tons
Kvoter	
TQ1. Ørred, levende, fersk, frosset, incl. filet	700
TQ2. Laks, levende, fersk, frosset, incl. filet	4.900
TQ3. Ørred/laks, tilberedt og konserveret	2.000
TQ4. Andre fiskevarer, tilberedt og konserveret	2.000
TQ5. Rejer, pillede	2.000
Lofter	
RC1. Sild, fersk, frosset, incl. frosset filét	2.000
RC2. Makrel, fersk	3.000
RC3. Sejfilet og sejfars, frosset	25.000
RC4. Saltede filéter af "andre arter" (end torsk)	5.000
RC5. Røget fisk	1.000
RC6. Rødfisk, fersk, frosset, incl. filét	12.600
RC7. Ferske filéter, bortset fra torsk og rødfisk	3.000
RC8. Langefileter, frosne	550
RC9. Blåhvillingfilét og blåhvillingfars, frosset	1.800
RC10. Saltfisk, ej filét, af andre arter end torsk	1.400
RC11. Rejer (ej pillede)	11.000
RC12. Sild, saltet, symet (halvfabrikata)	500

*) TQ: Toldkvote, det vil sige 3. landstold indføres, når mængden nås.

*) RC: Referenceloft, det vil sige 3. landstold kan indføres, når mængden nås.

Bilag 5.2. Færøernes eksport 1989-1993.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
	- værdi 1.000 kr. -					
Hel fisk	464.878	479.892	660.874	815.993	805.113	705.094
Heraf: fersk laks	115.492	228.032	351.882	416.002	464.388	415.897
frosset laks	64.419	94.081	95.662	114.398	95.796	28.928
Saltfisk	403.719	416.439	352.780	404.061	347.770	172.168
Heraf: torsk	269.266	289.552	242.774	278.514	203.441	94.464
Fiskefilet	489.187	702.976	775.590	977.160	865.987	672.721
Heraf: fr. torskef.	141.525	160.368	159.662	178.309	286.315	266.319
fr. kullerf.	125.526	168.663	126.452	139.679	83.795	45.963
fr. sejfilet	186.860	301.266	388.881	492.786	273.206	176.792
Skaldyr	411.120	498.512	388.459	312.30	222.181	269.823
Heraf: rejer	389.289	458.717	332.627	276.589	198.366	252.392
Andre fiskepro-						
dukter.	42.195	50.558	28.513	19.906	30.340	71.409
Frosset fiskefars	33.072	17.809	22.890	21.386	11.334	17.476
Industri fiskepro-						
dukter	205.812	166.513	81.026	67.421	106.257	114.408
Heraf: fiskemel	120.147	98.354	54.589	42.099	61.066	66.311
Andre varer	14.835	9.961	3.486	5.420	5.575	6.377
(excl. skibe/frimærker)						
Frimærker	33.000	31.000	29.000	28.000	28.000	27.000
I alt excl. skibe	2.097.821	2.373.660	2.342.618	2.651.647	2.422.577	2.056.476
Skibe	279.917	187.550	264.843	149.879	238.034	80.100
I alt	2.377.738	2.561.210	2.607.461	2.801.526	2.660.611	2.136.576

Kilde: Hagstovan.

Bilag 6.1. Specifikation af Statens udgifter (netto) på Færøerne 1990-1993.

	1990	1991	1992	1993
Bloktilskud	525,0	538,8	551,9	564,3
Socialvæsen	218,5	230,8	240,1	245,6
Lærerpensioner	8,5	8,6	8,9	8,9
Andre pensioner	6,6	6,6	7,7	8,6
Krigspensioner	-	-	-	41,9
Rigsombudet	4,7	4,7	4,6	4,7
Landlægen	0,7	0,8	0,8	0,9
Vágar Lufthavn	10,3	15,0	17,4	12,4
Forsvaret ¹⁾	172,8	174,0	170,3	179,9
Sorenskriveren	4,5	6,6	7,6	2,1
Politi- og Arrestvæsen	29,1	32,8	36,3	47,8
Søfartsstyrelsen	1,9	2,4	3,1	2,4
Farvandsvæsenet	9,2	9,3	9,4	1,5
Danmarks Meteorologiske Institut	2,6	2,1	2,4	2,2
Danmarks Geologiske Undersøgelser	1,2	2,7	2,9	1,1
Kirkevæsen	8,8	8,3	7,0	7,4
Andre Udgifter	0,5	0,1	-	-
I alt	1.005,1	1.043,6	1.070,4	1.141,7

---

¹⁾ Fiskeriinspektion, Færøernes Kommando, Flyvestation Tórshavn.

Bilag 9.1. Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1990-1993

	1990	1991	1992	1993
Folkepension				
Alm. folkepension	5.481	5.637	5.620	5.837
Folkepension før tid	168	148	159	185
I alt	5.649	5.785	5.779	6.022
Invalidepension				
Laveste invalidepension	194	223	253	271
Mellemste invalidepension	979	957	995	1.013
Højeste invalidepension	650	671	654	667
Invaliditetsydelse	88	83	79	80
I alt	1.911	1.934	1.981	2.031
Kontanthj. efter forsorgslov § 9 pga.				
Sygdom	419	430	512	482
Arbejdsløshed	668	1.331	2.423	1.521
Manglende børnepasning	122	91	112	90
Samlivsophør (skilsmisse)	70	85	79	75
Anden årsag	5	4	2	3
I alt	1.284	1.941	3.128	2.171
Hjælp efter forsorgslovens				
§ 13 varig hjælp ¹⁾	55	55	57	57
§ 15 Enkeltudgifter	363	395	385	383
§ 17 Handicappet barn	188	192	191	206
§ 18 Revalidering	243	199	194	183
§ 18 Hjælpeudgifter	1.348	1.120	1.011	1.080
§ 27 Enkepension	86	40	30	25
I alt	2.283	2.001	1.868	1.934
Dagpenge				
Ved sygdom	3.126	2.765	2.352	1.815
Ved barsel	995	804	631	462
I alt	4.121	3.569	2.983	2.277
Andet				
Børnetilskud (enkebørn)	266	253	245	265
Forskudsvis udbet. af børnebidr.	986	989	965	1.058
Børneforsorg ²⁾	33	44	62	93
Bet. for pasning af plejepat. i hjem	175	127	111	78
Brændselsstøtte	3.294	3.370	3.454	3.554
I alt	4.754	4.783	4.837	5.048
Antal modtagere i alt	20.002	20.013	20.576	19.483

¹⁾ Personer, der modtager varig hjælp i Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri ikke medregnet.

²⁾ Kun enkeltudgifter. Føroya Barnaheim er ikke medregnet.

Kilde: Almanastovan.

Bilag 9.2. Samlede sociale udgifter i hovedposter i årene 1984/85 og 1991-1993.

	1984/85	1991	1992 ¹⁾	1993
			- 1.000 kr. -	
Folkepension ²⁾	195.401	240.535	250.804	253.512
Invalidepension ³⁾	73.796	100.381	106.426	114.416
Enkepension	3.270	1.659	1.439	1.639
Forskellige børnetilskud m.m. ⁴⁾	3.268	23.159	21.445	9.410
Ligningsmæssige børnefradrag ⁵⁾	29.992	59.901	59.006	57.600
Almindelig forsorg	19.227	96.335	100.769	61.893
Almindelig børneforsorg ⁶⁾	47.570	17.064	13.439	17.695
Særforsorg ⁷⁾	41.165	53.800	53.066	51.988
Ulykkesforsikring ⁸⁾	18.101	18.700	21.205	21.222
Sygedagpenge Lønudligningsfonden	4.017	6.631	6.352	6.820
Dagpenge v. sygdom og fødsel	29.499	65.289	51.553	37.599
Sygekasser ⁹⁾	35.198	62.111	65.692	65.549
Hjemmehjælp ¹⁰⁾	38.522	51.046	51.506	58.715
Vederlag for pasning af ældre	822	7.342	6.298	5.111
Alderdoms- og plejehjem m.v.	-	101.354	101.947	92.510
Daginstitutioner og dagplejeordninger	-	107.287	108.373	99.418
Forsorgsinstitutioner	-	15.266	11.605	11.416
Indkomstsikring for fiskere ¹¹⁾	-	-	-	97.327
Andre udgifter ¹²⁾	26.372	58.355	47.605	59.450
I alt	566.220	1.086.215	1.078.530	1.123.290

¹⁾ I Rigsombudsmandens beretning for 1993 er visse af beløbene vedr. 1992 foreløbige. Nedenstående beløb er endelige.

²⁾ Institutioner iberegnet i 1984/1985.

³⁾ Revalidering, hjælpemidler m.m. iberegnet i 1984/1985. Fra 1988 under forsorgsloven.

⁴⁾ Inkl. almindeligt børnetilskud, tilskud til enkebørn, forskudsvis udbetaling af børnebidrag.

⁵⁾ Beløbet for 1993 er anslået.

⁶⁾ Daginstitutioner og dagplejeordninger iberegnet i 1984/1985.

⁷⁾ Specialskolens elevhjem iberegnet i 1984/1985.

⁸⁾ Forsikringsydelse.

⁹⁾ Hovedsagelig medlemskontingent og landskassetilskud.

¹⁰⁾ Fra 1993 hjemmehjælp og hjemmesygeplejerske- og sundhedsplejerskeordningen (hjemmeplejen).

¹¹⁾ Udgifterne er flyttet fra fiskeriområdet til socialvæsenet på finansloven for 1993. Den nuværende konto omfattede tidligere: lovbundne udgifter (dagstøtte, mindsteløn m.v.), tilskud og fiskeriforsøg i færøske farvande.

¹²⁾ Inkl. administrationen af Almannastovan, Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Det sociale Ankenævn, brændsels- og kommunikationsstøtte, henlæggelse til bygninger o.a.

Kilde: Landskasseregnskabet og Almannastovan.

Bilag 10.1. Sygehusenes kapacitet og belægning i årene 1988-1993.

Antal sengepl.	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Landssygehuset ¹⁾	302	282	254	254	209	209
Klaksvík sygehus ²⁾	36	36	36	36	36	36
Suðuroy sygehus ³⁾	20	20	20	16	16	16
I alt	358	338	310	306	261	261

Antal indlæggelser

Landssygehuset ¹⁾	6.688	7.513	7.147	7.040	7.533	7.682
Klaksvík sygehus	1.412	1.429	1.524	1.541	1.592	1.593
Suðuroy sygehus	669	809	841	829	705	764
I alt	8.769	9.751	9.512	9.410	9.830	10.039

Antal sygedage

Landssygehuset ¹⁾	80.622	79.686	73.294	72.871	71.069	67.639
Klaksvík sygehus	10.678	11.017	10.887	11.358	11.768	11.108
Suðuroy sygehus	6.854	7.134	6.997	6.202	6.240	6.435
I alt	98.154	97.837	91.178	90.431	89.077	85.182

Gennemsnitligt antal sygedage pr. patient

Landssygehuset ¹⁾	12,1	10,6	10,3	10,4	9,4	8,8
Klaksvík sygehus	7,6	7,7	7,1	7,4	7,4	7,0
Suðuroy sygehus	10,2	8,8	8,3	7,5	8,9	8,4
Gennemsnit for sygehusvæsenet	11,2	10,0	9,6	9,6	9,1	8,5

Gennemsnitlig belægningsprocent

Landssygehuset ¹⁾	72,9	77,4	79,1	78,6	92,9	88,6
Klaksvík sygehus	81,0	83,8	82,9	86,4	89,3	84,5
Suðuroy sygehus	93,6	97,7	95,8	106,2	106,6	110,2
Gennemsnit for sygehusvæsenet	74,9	79,3	80,6	81,0	93,2	89,4

¹⁾ Inkl. det tidligere statshospital i Tórshavn, fra 1. januar 1977 Landssygehusets psykiatriske afdeling.

²⁾ Indtil udbygningen af det medicinske afsnit er færdig, er den faktiske normering på 47 sengepladser reduceret til 36 sengepladser.

³⁾ Antallet af sengepladser blev i 1991 midlertidigt reduceret til 16 p.g.a. ombygning af sygehuset.

Kilde: Sygehusene.

Bilag 10.2. Sygehusenes samlede udgifter (i 1.000 kr.) i årene 1988-1993.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Landssygehuset ¹⁾	234.942	252.354	216.971	220.646	231.033	214.684
Klaksvík sygehus	43.975	45.790	40.974	41.199	42.015	39.044
Suðuroy sygehus	23.877	28.856	23.489	23.752	25.721	24.705
I alt	302.794	327.000	281.434	285.597	298.769	278.433

- ¹⁾ Inkl. udgifterne til det tidligere statshospital i Tórshavn, fra 1. januar 1977 Landssygehusets psykiatriske afdeling.
Fra og med finansåret 1977/78 indgår endvidere udgifterne til tuberkulosestationens drift i sygehusudgifterne.

Kilde: Sygehusenes regnskaber.

Bilag 10.3. Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag i årene 1988-1993.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Landssygehuset ¹⁾	2.914,12	3.166,85	2.960,28	3.027,90	3.250,83	3.173,96
Klaksvík sygehus	4.118,28	4.156,30	3.763,57	3.627,31	3.570,28	3.514,94
Suðuroy sygehus	3.483,66	4.044,86	3.357,01	3.829,73	4.121,96	3.839,16
Gennemnit for sygehusvæsenet	3.084,89	3.342,29	3.086,64	3.158,11	3.354,05	3.268,68

- ¹⁾ Som bilag 10.2.

Bilag 10.4. Sygehusenes normerede personale pr. 1. januar 1994.¹⁾

	Landssygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	52	8	4
Sygeplejersker	294,5 ²⁾	40,75	20
Personale med anden plejeuddannelse ³⁾	121,5	16	4
Personale med anden sundhedsfaglig udd. ⁴⁾	88	18	10
Administrationspersonale	21,5	4	3,75
Portører og driftspersonale	61,5	7,5	6
Køkken-, vaskeri-, og rengøringspers.	116,5	22,5	15,5
Andet personale	11	7,5	1
I alt	766,5	124,25	64,25

¹⁾ Som følge af fællesfunktioner på Suðuroy sygehus og Suðuroy plejehjem er visse stillinger på sygehuset fordelt mellem dette og plejehjemmet.

Dette gælder tillige Klaksvík sygehus og Norðuroyggjar plejehjem.

²⁾ Heraf 76 sygeplejeelever.

³⁾ Omfatter væsentligst sygehjælpere og plejere, heraf 12 plejeelever.

⁴⁾ Laboranter, lægesekretærer, terapeuter m.v.

Kilde: Sygehusene.

Bilag 11.1. Undervisningsvæsenets driftsudgifter i 1993, samt 1989-1992.

	Lands- kassen	Kommu- nerne	I alt 1993	I alt 1989 (mill. kr.)	I alt 1990	I alt 1991	I alt 1992
Folkeskolen	155,0	80,0 ¹⁾	235,0	258,0	259,0	251,3	247,9
Privat skole	1,1	-	1,1	1,0	1,1	1,1	1,1
Specialskole ²⁾	12,6	-	12,6	16,5	15,8	15,4	14,2
Gymnasier/HF ²⁾	39,1	-	39,1	41,1	41,1	42,2	42,3
Handelsskole	14,0	0,1	14,1	12,1	13,7	14,2	14,1
Teknisk skole ²⁾	20,0	2,3	22,3	25,3	24,4	21,9	23,7
Udstyr til Teknisk skole/Handelsskole	0,4	-	0,4	3,5	1,0	0,8	0,8
Færøernes seminarium	9,7	1,6	11,3	12,6	12,5	10,3	12,0
Navigations skoler	8,8	-	8,8	8,7	8,5	8,6	9,0
Maskinskolen	6,0	-	6,0	5,9	7,4	7,0	6,7
Folkehøjskole	2,1	-	2,1	2,8	2,8	2,3	2,2
Husholdningsskole	1,2	-	1,2	0,7	0,8	0,8	0,9
Færøernes Universitet	10,5	-	10,5	14,6	12,3	12,5	11,2
Fritidsundervisning	4,4	-	4,4	4,4	7,2	5,8	5,3
Musikskoler	4,1	3,2	7,3	10,6	10,6	9,8	9,7
Landsskolecenter	2,9	-	2,9	3,8	3,2	2,8	2,6
Fiskivinnuskúlin	2,4	-	2,4	1,8	3,5	3,1	2,9
Sjóvinnuskúlin ³⁾	0,0	-	0,0	-	0,2	0,3	0,3
I alt	294,3	87,2	381,5	423,4	425,1	410,2	406,9

¹⁾ Kommunernes driftsudgifter er medtaget svarende til udgifterne i 1990, der udgjorde ca. 80 mill. kr. Der foreligger ingen nyere tal.

²⁾ Incl. skolehjem/elevhjem.

³⁾ Fra 1993 er søfartsuddannelsens bevilling en del af navigations skolernes bevilling.

Kilde: Landsskúlafyrisingin.

Bilag 11.2. Antal elever udskrevet fra folkeskolen, højere uddannelser og erhvervsuddannelserne 1989-1993.

	1989	1990	1991	1992	1993
Udskrevet efter 10. kl.	517	475	563	605	582
Udskrevet efter 9. kl.	192	153	181	105	120
Udskrevet efter 8. kl.	22	14	9	8	14
Udskrevet efter 7. kl.	0	12	19	14	5
Folkeskolen i alt	731	654	772	732	721
Studentereksamen	139	131	148	179	192
HF-eksamen	127	98	97	120	113
Handels og Kontor	49	-	-	-	-
Statskontr. fagprøve	538	440	320	268	161
Højere fagprøve	99	90	97	65	42
Bank/sparekasse	145	90	40	33	25
Merkonomprøver	356	378	311	291	273
Højere Handelseksamen	101	128	155	181	197
Datanomkursus	23	15	35	22	24
FHS - elever	150	179	184	151	182
HD - elever	22	31	33	29	20
S.I.T.	-	-	-	50	91
Svendeprøver	176	178	114	112	83
Skibsførere	14	16	9	15	26
Fiskeskippere	9	26	30	24	35
Kystskippere	20	20	39	37	51
Skibskokke	10	18	18	24	26
Søfartsskolen	-	-	-	42	30
Motorpassere	-	21	20	15	0
Maskinister	25	33	33	25	37
Maskinmestre/Udvidet maskinmestereksamen	58	33	-	15	15
El. installatør	-	10	10	2	0
Lærereksamen	23	-	21	18	23
Pædagoger	-	24	-	23	0
Sygeplejersker	11	17	17	29	16
Tekn. assistenter/tegnere	29	16	16	12	-
Byggeteknikere	-	10	10	12	-
Landmålereteknikere	-	21	-	-	-

Kilde: Landsskúlafyrisingin.

Bilag 12.1. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1989-1993.

	1989	1990	1991	1992	1993
Forbrydelse mod den offentlig myndighed m.v. (kap. 14 og 15)	20	8	24	17	19
Forbrydelse i offentlig tjeneste/hverv (kap. 16 og 17)	10	6	13	32	15
Forbrydelse vedr. penge (kap.18)	1	0	0	0	0
Forbrydelse vedr. bevismidler (kap. 19)	47	50	18	19	10
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap.20)	20	9	0	6	4
Forbrydelse i familieforhold (kap.23)	1	0	0	0	3
Forbrydelse mod kønssædeligheden bl.a. voldtægt og blufærdighedskr. (kap.24)	20	15	19	37	33
Forbrydelse mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold mod sagesløs (kap.25)	62	55	59	70	60
Forbrydelse mod den personlige frihed (kap.26)	1	0	1	2	1
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27)	33	45	35	32	79
Indbrudstyverier (§ 276)	340	299	270	275	309
Tyverier i øvrigt (§ 276)	240	281	353	253	315
Andre berigelsesforbrydelser bl.a. underslæb og bedrageri (kap. 28)	19	24	80	67	242
Hærværk (§ 291)	538	451	486	523	534
Brugstyveri (§ 293)	157	146	154	125	128
Andre formuekrænkelser (kap.29)	1	3	4	3	8
Overtrædelser af straffeloven i alt	1510	1392	1516	1471	1760

Bilag 12.2. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt i årene 1989-1993.

	1989	1990	1991	1992	1993
Ildebrande	55	57	69	56	49
Overtrædelse af våbenloven	17	21	20	20	17
Overtrædelse af toldloven, spirituslovgivn. og skatte- og afgiftslovgivn.	12	14	4	3	8
Overtrædelse af dyreværnsloven	1	2	9	11	10
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer samt narkotikaundersøgelser i øvrigt	99	93	52	58	64
Fremmedsager (opholds- og arb. till.)	500	524	332	263	292
Overtrædelse af udlændingeloven	33	32	20	26	15
Færdelsuheld	2145	1694	1614	1501	1262
Heraf med personskade	106	74	70	69	59
Dræbte ved færdelsuheld	7	7	7	2	6
Antal sigtede for overtrædelse af færdselsloven med undtagelse af spirituskørsel og parkeringssager	1425	1583	2359	2316	2246
Antal sigtede for spiritus- og promillekørsel (færdelslovens § 16)	321	312	232	222	199
Udrykninger	2752	2985	2515	2848	2997
Trawlersager (fiskefartøjers overtrædelse af fiskerilovgivningen)	9	6	9	7	1
Indsatte til afsoning, herunder varetægtsfængslede	286	234	189	197	167
Afsoningsdage	5122	5273	4356	4174	4300
Detentionsanbragte	546	503	420	643	504
Fogedsager	3254	5401	3760	3424	3565
Fredningssager	141	141	102	90	72
Faderskabsanerkendelse til politiprotokollen	345	382	417	336	351
Lærlingesager, godkendte lærlingekontrakter	261	155	157	120	59
Borgerlige vielser	69	57	91	113	61

Kilde: Landfogeden på Færøerne (Politimesteren)

Bilag 12.3. Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 1989-1993.

	1989	1990	1991	1992	1993
Statsadvokatsager	367	417	412	418	377
Heraf:					
a) Spirituskørsel	249	231	200	222	199
b) Groft uforsvarlig kørsel	30	81	68	72	20
Sager om spirituskørsel afgjort udenretlig	102	96	108	120	116
Politisager	383	428	472	488	376
Ankesager, antal	39	28	29	23	38
Idømte/vedtagne bøder, antal	1.898	1.898	2.902	3.0642	2.831
Idømte/vedtagne bøde- beløb, kr.	1.999.797	1.919.250	3.686.521	2.708.917	2.242.325

Kilde: Landfogeden på Færøerne (Politimesteren).

100
0

